



Strategia Rozwoju Gminy Łomża na lata 2021-2030

Projekt



Opracowanie:

Urząd Gminy Łomża

we współpracy z Wielkopolską Akademią Nauki i Rozwoju Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Spółka komandytowa oraz Krajowym Instytutem Jakości.

Strategię Rozwoju Gminy Łomża na lata 2021-2030 opracowano w oparciu o materiały źródłowe wydziałów Urzędu Gminy oraz gminnych jednostek organizacyjnych



SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	5
---------------------------	----------

CZĘŚĆ I: STAN I WYZWANIA ROZWOJU GMINY ŁOMŻA	10
---	-----------

1.	Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej	11
2.	Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej	18
3.	Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej	22
4.	Jakość życia w Gminie – wyniki badań ankietowych	26
4.1.	Ocena sytuacji Gminy	26
4.2.	Pożądane priorytety rozwojowe	28
5.	Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej	30

CZĘŚĆ II: STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU GMINY ŁOMŻA	34
--	-----------

1.	Misja i wizja	35
2.	Cele strategiczne rozwoju w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia	37
3.	Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Łomża. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie	47
4.	Spójność kierunków rozwoju Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań.	51
5.	System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych	56
6.	Ramy finansowe i źródła finansowania	58

ZAŁĄCZNIKI	59
-------------------------	-----------

Załącznik 1: Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Łomża	59
Załącznik 2: Wzór ankiety	135
Załącznik 3: Tabela ewaluacyjna	140

WPROWADZENIE





Strategia Rozwoju Gminy Łomża na lata 2021-2030 jest podstawowym instrumentem długofalowego zarządzania Gminą. Określa ona strategiczne kierunki rozwoju w perspektywie do 2030 roku oraz pozwala na zapewnienie ciągłości i trwałości działania władz Gminy, niezależnie od zmieniających się uwarunkowań politycznych. Umożliwia efektywne gospodarowanie własnymi zasobami, takimi jak: środowisko przyrodnicze i kulturowe, zasoby ludzkie, infrastrukturalne, czy środki finansowe oraz stanowi formalną podstawę do przygotowania wniosków o finansowanie zadań ze źródeł zewnętrznych. Strategia zawiera zasady i sposoby zarządzania rozwojem Gminy w dłuższym horyzoncie czasowym, określając działania, jakie należy podjąć, aby Gmina mogła funkcjonować i rozwijać się.

Strategia Rozwój Gminy Łomża na lata 2021-2030 jest dokumentem nadrzędnym względem innych dokumentów planistyczno-strategiczych obowiązujących w Gminie Łomża, a także spójnym z dokumentami wyższego rzędu – Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 „Ambitne Podlaskie” oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030. Będzie ona wyznaczała również ramy dla planów i programów powstających w Gminie podczas jej obowiązywania.

Dokument został opracowany na podstawie aktualnych dokumentów planistycznych, sprawozdań oraz danych statystycznych. Podstawowym dokumentem prawnym wykorzystywanym podczas przygotowania Strategii była ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym. Ponadto wzięto pod uwagę zapisy poprzedniego Programu Rozwoju Gminy Łomża do roku 2020. Istotnym elementem w pracach nad Strategią była partycypacja społeczna. Diagnoza strategiczna została uzupełniona o analizę ankiet wypełnionych przez mieszkańców. Istotnym źródłem informacji byli również członkowie Zespołu Strategicznego, w skład, którego wchodziłi reprezentanci władz:

- Piotr Kłys – Wójt Gminy Łomża,
- Cezary Zborowski – Zastępca Wójta,
- Dorota Pazik – Sekretarz Gminy Łomża,
- Anna Lachowska – Skarbnik Gminy Łomża,
- Marcin Tabędzki – Naczelnik Wydziału Gospodarki Przestrzennej i Ochrony Środowiska,
- Antoni Szepietowski – Naczelnik Wydziału Infrastruktury w Urzędzie Gminy Łomża,
- Małgorzata Jolanta Kozicka – Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej,
- Tomasz Tyszka – Dyrektor Zarządu Ekonomicznego Szkół Gminy Łomża,
- Ewelina Sawicka – Zarząd Ekonomiczny Szkół Gminy Łomża,
- Sławomir Gawrych – Dyrektor Zakład Usług Komunalnych Gminy Łomża,
- Wiesława Kłosińska – Dyrektor Biblioteki Publicznej Gminy Łomża,
- Jerzy Edward Sęk – Dyrektor Gminnego Ośrodka Kultury w Pniewie,
- Katarzyna Jastrzębska – Naczelnik Wydziału Rozwoju w Urzędzie Gminy Łomża,
- Justyna Napiórkowska – Podinspektor ds. promocji w Urzędzie Gminy Łomża,
- Sławomir Zacharczyk – Przewodniczący Rady Gminy Łomża,
- Tadeusz Jastrzębski – Przewodniczący Komisji Rozwoju Gospodarczego Rady Gminy Łomża,
- Elżbieta Dorota Modzelewska – Przewodniczący Komisji Oświaty i Kultury Rady Gminy Łomża,
- Mieczysław Kaliściak – Przewodniczący Komisji Rewizyjnej Rady Gminy Łomża, sołtys wsi Rybno,
- Bożena Jackowska – Przewodnicząca Komisji Skarg, Wniosków i Petycji Rady Gminy Łomża,
- Marcin Ceran – Komendant OSP Gminy Łomża,
- Krzysztof Jankowski – sołtys wsi Jarnuty,
- Kinga Szablowska-Dobosz – sołtys wsi Kisiółki,
- Jakub Olszewski – ubojnia Rytel
- Sylwia Dumny – ubojnia Rytel,
- Jerzy Sęk – Dyrektor Gminnego Ośrodka Kultury w Pniewie,
- Sławomir Zacharczyk – Przewodniczący Rady Gminy Łomża,
- Bogumiła Malinowska – sołtys wsi Sierzputy Młode,
- Dariusz Osiecki – współwłaściciel firmy PHU Osmodel,
- Tadeusz Jastrzębski – Radny Gminy Łomża.

Dodatkowo Zespół Strategiczny wspierali eksperci z Wielkopolskiej Akademii Nauki i Rozwoju z Poznania:

- Irma Kuznetsova – Dyrektor Działu Strategii i Rozwoju Lokalnego,
- Dominika Szulc – Specjalista ds. rozwoju usług dla JST,
- Anna Królikowska-Tomczak – Starszy specjalista ds. rozwoju usług dla JST.

Prace nad Strategią rozpoczęto w lutym 2021 roku, kiedy przyjęta została uchwała nr XXII/189/21 Rady Gminy Łomża z dnia 26 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania Strategii Rozwoju Gminy Łomża na lata 2021-2030, w tym tryb konsultacji, o których mowa w art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Proces tworzenia Strategii poprzedzono analizą sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy, którą pogłębiono podczas warsztatów strategicznych oraz badania ankietowego przeprowadzonego w dniach od 12 marca do 22 kwietnia 2021 roku. Warsztaty z zespołem strategicznym przeprowadzone zostały metodą design thinking polegającą na spojrzeniu na problem z wielu perspektyw oraz wyjściu poza utarte schematy. Efektem tej metody jest wypracowanie niestandardowych rozwiązań i rozwój innowacji. Podczas warsztatów uczestnicy dyskutowali na temat edukacji, ochrony środowiska, społeczności, zdrowia, gospodarki, promocji, turystyki, kultury, infrastruktury, komunikacji, bezpieczeństwa – z punktu widzenia różnych grup społecznych (rodziców, młodzieży, seniorów, przedsiębiorców, rolników, inwestorów, turystów, pracowników Gminy). Podczas pracy w grupach zdefiniowano obszary problemowe, wskazano mocne strony Gminy oraz szanse na jej rozwój. Na tej podstawie wyznaczono obszary problemowe, z których wynikają cele strategiczne. Te z kolei zostały podzielone na cele operacyjne, a dla nich wyznaczono zadania i działania, których realizacja wpłynie na osiągnięcie postawionych celów. Prace te zostały zrealizowane podczas drugich warsztatów z Zespołem Strategicznym.

Cele i kierunki rozwoju opisane w Strategii zostały przeanalizowane także pod kątem spójności z obowiązującymi przepisami prawa, tj.:

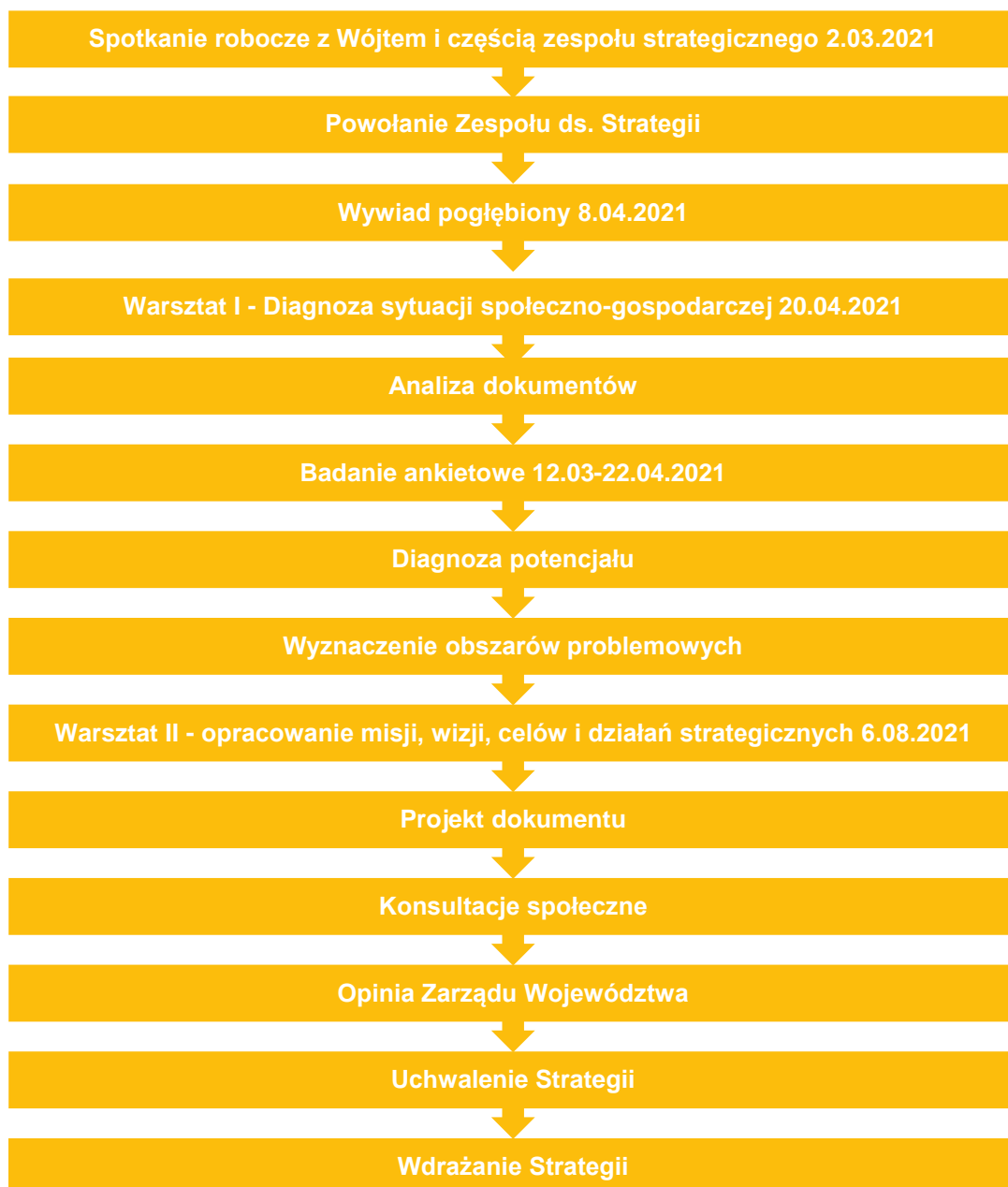
- ustawą z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju,
- ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym,
- ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- ustawą z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami,
- ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska,
- ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- ustawą z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym,
- ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji.

Projekt Strategii Rozwoju Gminy Łomża do roku 2030 został przygotowany zgodnie z art. 10e ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1372 z późn. zm.) z uwzględnieniem wniosków z przeprowadzenia badań ankietowych i warsztatów strategicznych. Następnie projekt dokumentu poddano konsultacjom społecznym i przedłożono Zarządowi Województwa Podlaskiego w celu wydania opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województwa.

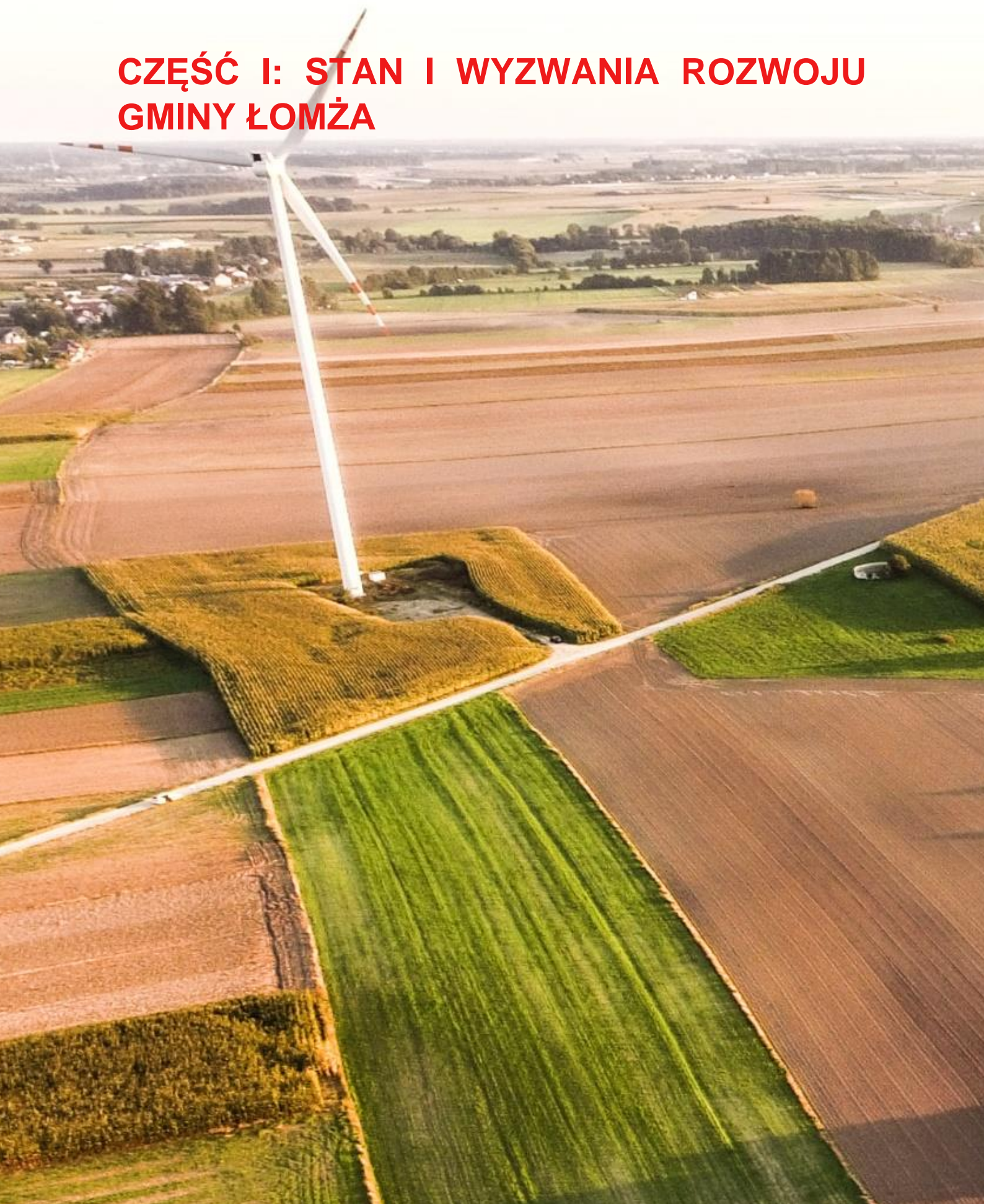
Powyższe działania miały na celu ewaluację trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji Strategii. Dokument został sporządzony z uwzględnieniem zapisów ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2020 poz. 1378).



Poniższy schemat przedstawia poszczególne etapy procesu prac na Strategii



CZĘŚĆ I: STAN I WYZWANIA ROZWOJU GMINY ŁOMŻA





1. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej

Demografia

Z diagnozy sytuacji społecznej Gminy Łomża wynika, że w ostatnim okresie obserwowane trendy społeczno-demograficzne są korzystniejsze w porównaniu do pozostałych gmin powiatu, województwa, a także całego kraju.

W 2020 roku Gmina Łomża liczyła 11 227 mieszkańców, co w przeliczeniu na powierzchnię wynosiło ok. 54 os./km². Z tego względu Gmina była na pierwszym miejscu pod względem liczby ludności w powiecie. W latach 2015-2019 dynamika zmian liczby ludności wynosiła 100,7%, co jest tendencją korzystną i wskazuje na wzrost liczby ludności w Gminie. W pozostałych gminach powiatu (poza Gminą Piątnica) ma miejsce sytuacja odwrotna – liczba ludności maleje.

Wzrost liczby mieszkańców Gminy Łomża jest wypadkową dodatniego salda migracji oraz do roku 2019, dodatniego przyrostu naturalnego. Dodatnie saldo migracji ma związek przede wszystkim z suburbanizacją Miasta Łomża. Obserwuje się migrację mieszkańców z terenów miejskich na tereny wiejskie. Gmina Łomża charakteryzuje się najwyższym saldem migracji w powiecie.

W przypadku przyrostu naturalnego obserwuje się ujemną wartość tego wskaźnika w 2020 roku po raz pierwszy od wielu lat, co wiązać można z pandemią i nie powinno być traktowane jako tendencja. W roku 2020 odnotowano 117 urodzeń (mniej o 10 niż w roku 2019) oraz 126 zgonów (wzrost o 9 w stosunku do roku 2019). Porównując powyższe wskaźniki w przeliczeniu na 1000 mieszkańców na tle innych gmin można wnioskować, że wskaźnik przyrostu naturalnego w Gminie Łomża jest na wyższym poziomie w porównaniu zarówno do powiatu, województwa, jak i grupy porównawczej w makroregionie Polska Wschodnia.¹

Odnosząc się do struktury ludności, w Gminie Łomża obserwuje się starzenie się społeczeństwa, choć sytuacja jest nadal korzystniejsza w porównaniu do średniej województwa. W 2019 roku udział osób w wieku poprodukcyjnym w ludności w wieku produkcyjnym w Gminie był na poziomie 19,90%, z kolei w powiecie łomżyńskim wynosił 22,80%, a w województwie podlaskim 26,30%. W Gminie Łomża nadal ludność w wieku przedprodukcyjnym przeważa nad ludnością w wieku poprodukcyjnym, jednak na przestrzeni ostatnich 5 lat wartości te zaczęły się wyrównywać. Starzenie się społeczeństwa w wymiarze globalnym przyczyni się do zmiany popytu na usługi publiczne: oświatę i wychowanie, opiekę na osobami starszymi, usługi komunalne, kulturę, sport itp.

Analizując sytuację demograficzną Gminy, warto również zwrócić uwagę na wskaźnik mieszkańców w wieku kreatywnym (ludność w wieku 25-34 lata w stosunku do ludności ogółem). Jego wysoka wartość pozytywnie wpływa na Gminę, ponieważ wskazuje na liczbę mieszkańców, którzy mogą stanowić główną siłę napędową rozwoju ekonomicznego. W 2019 roku w Gminie Łomża udział osób w wieku kreatywnym był minimalnie niższy niż średnia dla powiatu i województwa (Gmina – 14,5, powiat – 15,21, województwo – 14,78).

Pomimo stosunkowo pozytywnej sytuacji demograficznej (zwłaszcza na tle grupy porównawczej¹, powiatu i województwa), rekomenduje się prowadzenie świadomej, uprzedzającej i niwelującej globalne trendy demograficzne polityki. Władze Gminy dostrzegają konieczność podjęcia działań na rzecz świadomej polityki demograficznej, zwłaszcza podtrzymującej pozytywne tendencje migracyjne poprzez działania w zakresie polityki przestrzennej i podnoszenia jakości usług społecznych, które przełożą się na podniesienie jakości życia rodzin na terenie Gminy.

¹ Grupa porównawcza do której odnosi się analiza dotyczy badań i analiz przedstawionych w Monitorze Rozwoju Lokalnego.

Edukacja szkolna i przedszkolna

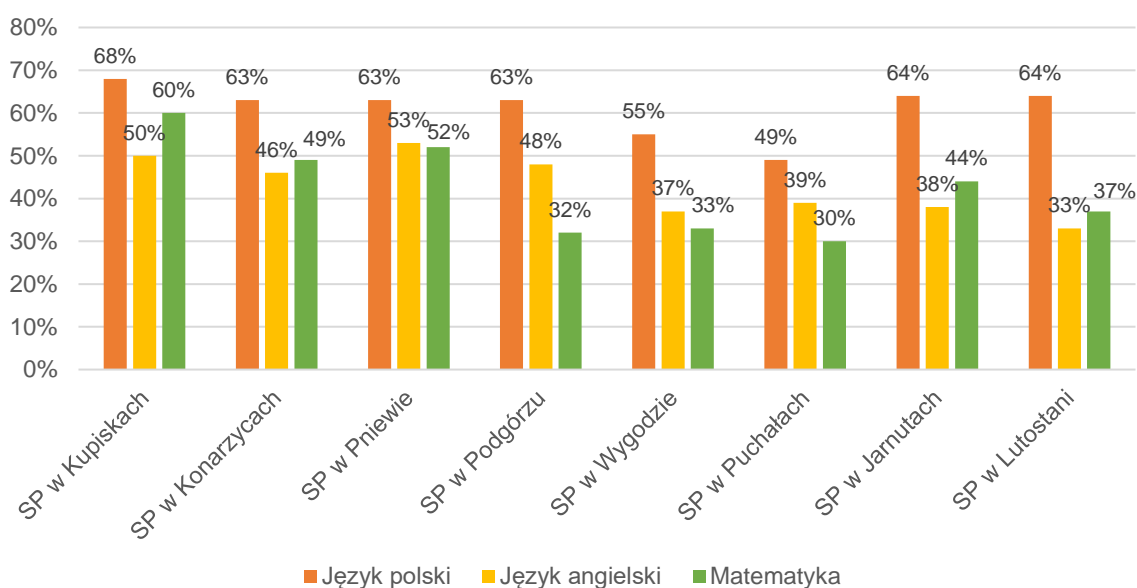
Na jakość życia w Gminie wpływa m.in. obszar związany z opieką żłobkową, przedszkolną i edukacją szkolną. Na terenie Gminy Łomża nie funkcjonują formy opieki nad dziećmi do lat 3. Z kolei opieka przedszkolna zapewniana jest przez oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych. Analiza wskaźnika upowszechnienia opieki przedszkolnej wskazuje, iż w Gminie poziom upowszechnienia jest niższy niż w powiecie i województwie. Należy jednak uwzględnić, że Gmina Łomża ma charakter gminy obwarzankowej, bezpośrednio sąsiadującej z Miastem Łomżą. Część dzieci z Gminy Łomża uczęszcza do przedszkoli w Mieście, ze względu na podejmowanie przez rodziców pracy na jego terenie. W związku z powyższym, stwierdzić można, że faktyczny stan upowszechniania edukacji przedszkolnej jest wyższy niż wykazują to statystyki. Z badań ankietowych oraz danych przedstawionych przez Gminę wynika, że w rzeczywistości liczba miejsc w przedszkolach odpowiada potrzebom mieszkańców (100% wniosków o przyjęcie dziecka do przedszkola jest rozpatrywanych pozytywnie). Potwierdzeniem tego jest zauważalny wzrost liczby dzieci zamieszkujących Gminę Łomża i uczęszczających do przedszkoli poza jej granicami oraz spadek liczby dzieci spoza Gminy uczęszczających do oddziałów na jej terenie. Aspektem pozostawiającym pole do działania w kontekście opieki przedszkolnej w Gminie jednak jest długość otwarcia placówek (oddziały przedszkolne funkcjonują najdłużej do godziny 15:30).

Na terenie Gminy funkcjonuje 7 publicznych szkół podstawowych, w Jarnutach, Konarzycach, Kupiskach, Pniewach, Podgórzu, Puchałach i Wygodzie. Średnia wielkość oddziału w każdej ze szkół zależy od liczby dzieci do niej uczęszczających i waha się od 5,25 (najmniejsza szkoła w Puchałach) do 16,80 (największa szkoła w Konarzycach). Dodatkowo działa również Szkoła Podstawowa w Lutostani prowadzona przez Stowarzyszenie Edukator w Łomży, do której w 2019 roku uczęszczało 20 uczniów. Do szkół zapewniany jest dojazd, którego organizatorem jest Gmina Łomża oraz prywatni przewoźnicy. Duża część uczniów (29% w 2020 roku) uczęszcza do szkół poza obszarem Gminy. Podobnie, jak w przypadku przedszkoli jest to spowodowane podejmowaną przez rodziców pracą w mieście Łomża i dowożeniem tam dzieci do szkół. Jest to istotna informacja dla Gminy oraz potencjalny obszar interwencji: wysoki wskaźnik uczniów uczęszczających do szkół poza granicami Gminy oznacza dla Gminy umniejszenie o znaczący procent subwencji oświatowej.



Gmina Łomża współpracuje partnersko z 3 uczelniami wyższymi funkcjonującymi na terenie Miasta Łomży: Wyższą Szkołą Agrobiznesu, Państwową Wyższą Szkołą Informatyki i Przedsiębiorczości oraz Uczelnią Jańskiego. Partnerstwa zawarte z uczelniami mają na celu realizację wspólnych projektów instytucji w różnych aspektach działania: możliwości promocji, wymiany praktyk i doświadczeń. Wzajemne wsparcie podczas współpracy obejmuje zakres realizacji projektów dofinansowanych z funduszy zewnętrznych, rozwoju kontaktów między instytucjami, rozwoju bazy oświatowej, kultury, sportu i turystyki. Ponadto kolejnym atutem porozumień jest współdziałanie przy rozwoju kontaktów między ośrodkami wspierania przedsiębiorczości, przedsiębiorstwami oraz organizacjami zajmującymi się przedsiębiorczością, rolnictwem i turystyką.

O jakość edukacji na terenie danej jednostki świadczą m.in. wyniki egzaminów państwowych. W Gminie Łomża w latach 2019-2020 wyniki te były bardzo zróżnicowane. W przypadku egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego uczniowie gminnych szkół osiągnęli wyższe wyniki od średnich w powiecie i województwie, z matematyki bardzo zbliżone, a z języka angielskiego niższe. Dotyczy to jednak danych uśrednionych dla wszystkich szkół. Porównując szkoły między sobą zauważyć można duże rozbieżności. Należy zwrócić uwagę zwłaszcza na bardzo niskie wyniki z języka angielskiego oraz matematyki w szkołach w Wygodzie, Puchałach, Jarnutach i Lutostani oraz z matematyki w Podgórzu. Zdecydowanie najlepsze wyniki uczniowie osiągnęli z języka polskiego, kształtujące się na podobnym poziomie we wszystkich szkołach (średnio 61%), wyróżniają się jednak szkoły w Wygodzie (55%) i Puchałach (49%).



Ryc. 1. Wyniki egzaminu ósmoklasisty osiągnięte przez uczniów szkół w Gminie Łomża w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Łomża.

Infrastruktura i baza dydaktyczna szkół Gminy Łomża również jest dość zróżnicowana. Wszystkie szkoły posiadają pracownie przedmiotowe. Większość szkół (poza szkołami w Puchałach i Lutostani) wyposażona jest w obiekty sportowe (boiska szkolne i sale gimnastyczne), jedynie w szkołach w Pniewie, Podgórzu i Puchałach nie ma sal gimnastycznych. We wszystkich szkołach zamiast stołówek utworzone zostały miejsca do wydawania posiłków (oprócz szkoły w Puchałach). Dodatkowo szkoły w Puchałach i Jarnutach nie posiadają świetlic szkolnych i gabinetów pielęgniarstwa. We wszystkich szkołach dostrzega się bariery architektoniczne. W 6 z 8 szkół przeprowadzone zostały działania termomodernizacyjne. Dostrzega się potrzebę dalszych działań w tym zakresie, a także rozbudowy i modernizacji placówek. W związku z tym do najpilniejszych inwestycji czy remontów obiektów szkolnych zalicza się:

- rozbudowę Szkoły Podstawowej w Konarzycach (stan na 2021 rok – opracowywana jest koncepcja i projekt, przyznano już środki na rozbudowę z budżetu państwa),

- wymianę źródła ciepła oraz termomodernizację w Szkole Podstawowej w Wygodzie,
- budowę boiska przy Szkole Podstawowej w Puchałach (ograniczenie wielkością terenu) oraz adaptację pomieszczeń na poddaszu,
- wymianę pokrycia dachowego i docieplenie stropu w Szkole Podstawowej w Podgórzu,
- ewentualne montaż instalacji fotowoltaicznych w szkołach (poza Szkołą Podstawową w Pniewie, gdzie taka już działa).

W Gminie Łomża wydatki ponoszone w dziale Oświata i wychowanie corocznie wzrastają, a ich największy udział stanowią wynagrodzenia i pochodne (średnio 79% wydatków bieżących). Subwencja oświatowa nie pokrywa nawet połowy wydatków. Dodatkowo zauważa się malejący stopień pokrycia wydatków subwencją, co oznacza, że coraz więcej wydatków oświatowych Gmina musi pokrywać z dochodów własnych. W 2015 roku wskaźnik ten wynosił 50%, a w 2019 roku obniżył się do poziomu 45%.

Kultura i sport

Jednostką kultury działającą na terenie Gminy Łomża jest Gminny Ośrodek Kultury w Pniewie, który w ramach oferty stałej organizuje zajęcia plastyczne dla dzieci, kółko teatralne, koordynuje działalność kulturalno-wychowawczą na terenie Gminy oraz edukację kulturalną, realizując własny program. Do podstawowych zadań ośrodka należy rozpoznawanie i rozbudzanie zainteresowań mieszkańców Gminy, gromadzenie, tworzenie i udostępnianie dóbr kultury, tworzenie warunków dla rozwoju folkloru, a także rękodzieła ludowego i artystycznego. Działania te przybierają różnorodny charakter: organizacja imprez, festynów, wystaw, zajęć dla seniorów, zajęć świetlicowych dla dzieci, zajęć ruchowych dla dorosłych itp. Oprócz siedziby głównej GOK zarządza jeszcze trzema obiektami, w Giełczynie, Jednaczewie i Starych Modzelach. Wspiera także działania podejmowane w świetlicach wiejskich. Ważną instytucją dla życia kulturalnego Gminy jest Biblioteka Publiczna Gminy Łomża z siedzibą w Podgórzu wraz z 4 filiami: w Konarzycach, Pniewie, Wygodzie, Kupiskach. Zadaniem Biblioteki jest udostępnianie zbiorów bibliotecznych mieszkańcom Gminy i regionu, organizacja czytelni, stanowisk komputerowych, organizacja zajęć dla dzieci, organizacja cyklicznych wydarzeń historyczno-kulturalnych. Biblioteka działa bardzo aktywnie, dzięki czemu jest wyróżniana na skalę krajową (w 2018 roku najlepsza Biblioteka w województwie i IV miejsce w kraju). W fili w Wygodzie w 2021 roku rozpoczęło działalność Centrum Aktywności Lokalnej. Dodatkowo na terenie Gminy istnieje 13 świetlic wiejskich i 4 remizy strażackie również pełniące funkcje obiektów kulturalnych i rekreacyjnych. Stan obiektów jest zróżnicowany: świetlice w Starej Łomży, Starych Modzelach, Boguszycach, Giełczynie i Podgórzu są wyremontowane, pozostałe obiekty wymagają remontu na zewnątrz lub wewnątrz budynków.

Baza sportowo-rekreacyjna w Gminie jest sukcesywnie rozbudowywana. Składają się na nią głównie boiska, zewnętrzne siłownie oraz place zabaw. Boiska (9 obiektów) znajdują się w następujących miejscowościach: Jednaczewie, Zawadach, Starej Łomży przy Szosie, Mikołajkach (wymaga remontu), Starych Kupiskach, Siemieniu Nadrzecznym (wymaga remontu), Giełczynie, Starej Łomży nad Rzeką (wymaga remontu), Modzelach Skudoszach. Siłownie zewnętrzne (18 obiektów) znajdują się w miejscowościach: Czaplice, Boguszyce, Stare Kupiski, Grzymały Szczepankowskie, Janowo, Jednaczewo, Stara Łomża przy Szosie, Stara Łomża nad Rzeką, Stare Modzele, Wygoda, Zawady, Siemień Nadrzeczny, Puchały, Rybno, Pniewo, Mikołajki, Bacze Suche, Konarzyce. Infrastruktura rekreacyjna skierowana do najmłodszych mieszkańców Gminy, czyli place zabaw (12 obiektów) zlokalizowane są w miejscowościach: Stare Kupiski, Czaplice, Giełczyn, Jednaczewo, Stara Łomża przy Szosie, Stara Łomża nad Rzeką, Stare Modzele, Zosin, Modzele Wypychy, Zawady, Bacze Suche, Wygoda.

Najpilniejsze i najważniejsze do realizacji planowane działania w zakresie gminnej infrastruktury sportowej to boiska przy szkołach podstawowych w Wygodzie (przygotowano projekt wykonawczy) i Puchałach oraz utworzenie bieżni przy szkole w Kupiskach (przygotowano projekt wykonawczy – oczekiwanie na oficjalne stanowisko w sprawie dofinansowania).

Bezpieczeństwo publiczne

O bezpieczeństwo mieszkańców na terenie Gminy Łomża dbają funkcjonariusze z Komendy Miejskiej Policji w Łomży, Państwowa Straż Pożarna oraz 8 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej. Teren Gminy Łomża nie jest objęty monitoringiem – jego montaż mógłby wpłynąć na zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców oraz ułatwić służbą wykrywanie sprawców przestępstw i wykroczeń.

Aktywność mieszkańców

Wśród organizacji pozarządowych działających na terenie Gminy wyróżnia się Koła Gospodyń Wiejskich (w Konarzycach, Pniewie i Modzelach – Wypychach) oraz Ochotnicze Straże Pożarne (w miejscowościach: Jednaczewo, Stare Kupiski, Konarzyce, Pniewo, Gać, Podgórze, Stare Modzele, Siemień Nadrzeczny). Poza tym aktywność mieszkańców w innych stowarzyszeniach nie jest duża, a wskaźnik liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców obrazuje, iż liczba organizacji pozarządowych jest niższa niż średnia w powiecie i województwie, a w całym regionie spada. Kwota dotacji przeznaczana na organizacje pozarządowe w Gminie Łomża jest dużo niższa niż w grupie porównawczej². Aktywność społeczną mieszkańców obrazuje również frekwencja wyborcza oraz liczba uczestników biorących udział w imprezach kulturalnych odbywających się na terenie Gminy. Frekwencja wyborcza jest wyższa w Gminie niż w grupie porównawczej, natomiast wskaźnik uczestnictwa w imprezach jest o wiele niższy.

W obszarze aktywności społecznej mieszkańców działania Gminy powinny polegać na diagnozie potrzeb mieszkańców w tym zakresie. Odpowiednio, docelowe działania powinny być odpowiedzią na zdiagnozowane deficyty i prowadzić dwutorowo zarówno do zwiększenia aktywności mieszkańców, jak i oferty do nich skierowanej.

Gmina Łomża jest także członkiem Lokalnej Grupy Działania „Sąsiedzi” (wraz z Gminami Miastkowo, Piątnica, Śniadowo i Wizna). Działalność stowarzyszenia ma na celu m.in.: wzmacnianie zrównoważonego rozwoju gmin wiejskich, aktywizowanie ludności wiejskiej, promocję, ochronę i kultywowanie dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego.



² Grupa porównawcza dobrana w Monitorze Rozwoju Lokalnego, Diagnoza str. 63

Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Na terenie Gminy Łomża nie są zlokalizowane żadne ośrodki opieki zdrowotnej, zarówno z kategorii opieki podstawowej, jak i specjalistycznej. Potrzeby mieszkańców z zakresu usług zdrowotnych na rzecz mieszkańców Gminy Łomża, świadczy Miasto Łomża. Najbliższa stacja pogotowia ratunkowego znajduje się w Mieście Łomża. Na terenie Gminy nie ma również aptek (najbliższe apteki zlokalizowane są w Mieście Łomża). W trakcie badań ankietowych mieszkańcy wskazali ten aspekt jako istotny problem do poprawy i w obszarze społeczeństwo najniżej ocenili dostęp do specjalistycznej opieki medycznej.

Realizacją zadań z zakresu pomocy społecznej w Gminie Łomża zajmuje się Ośrodek Pomocy Społecznej. Liczba osób objętych pomocą społeczną corocznie spada. Głównymi powodami objęcia pomocą społeczną na terenie Gminy są: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, długotrwała choroba, niepełnosprawność.

Innym podmiotem świadczącym usługi społeczne na terenie Gminy jest Rodzinny Dom Opieki w Starych Kupiskach. Oferta domu opieki dotyczy usług opiekuńczo-bytowych, całodobowych dla osób wymagających wsparcia z powodu wieku oraz niepełnosprawności.

Polityka senioralna Gminy opiera się na działalności dwóch klubów seniora – w Pniewie i Podgórzu. Gmina Łomża jako pierwsza gmina wiejska w województwie podlaskim wprowadziła Gminną Kartę Seniora, która jest bezpłatna i bezterminowa. Każdy senior, który ukończył 60 lat może wyrobić własną Kartę Seniora składając imienny wniosek w Gminie. Program „Karta Seniora Gminy Łomża” uprawnia do skorzystania z ulg i rabatów w kilkudziesięciu sklepach i punktach usługowych na terenie Gminy i Miasta Łomża. Warto zauważyć, iż w obszarze społeczeństwo mieszkańcy Gminy najlepiej oceniają właśnie wsparcie osób starszych oferowane przez Gminę.

Dostrzega się potrzebę w rozwoju zasobów mieszkaniowych Gminy, w zakresie możliwości zapewnienia mieszkańcom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej mieszkań socjalnych lub komunalnych oraz dla mieszkańców ze specjalnymi potrzebami mieszkań chronionych i wspomaganych.



2. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej

Gospodarka lokalna

O poziomie przedsiębiorczości i rozwoju gospodarczym na terenie danej jednostki świadczy m.in. liczba podmiotów gospodarczych prowadzących działalność gospodarczą na jej obszarze. W 2019 roku wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców był wyższy w Gminie niż w powiecie i niższy niż w województwie. Przedsiębiorstwa funkcjonujące w Gminie w 2020 roku stanowiły 29,5% wszystkich firm działających w powiecie, co dawało największy udział wśród wszystkich gmin powiatu łomżyńskiego. Na przestrzeni lat 2015-2020 liczba nowych podmiotów gospodarczych wzrosła o 219. Był to zdecydowanie najwyższy wzrost w powiecie. Wysoka liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, przy stosunkowo niskiej liczbie podmiotów wyrejestrowanych może wskazywać na rozwój przedsiębiorczości w Gminie Łomża. W porównaniu z większością gmin z grupy porównawczej w makroregionie³, Gmina Łomża w obszarze gospodarczym rozwijała się w badanym okresie szybciej i bardziej dynamicznie, nadrabiając wcześniejsze deficyty rozwojowe.

Pod względem liczby zatrudnionych osób, podmioty gospodarcze z obszaru Gminy Łomża to przede wszystkim przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób. Dominujące branże to handel hurtowy i detaliczny, budownictwo, przetwórstwo przemysłowe.

Rynek pracy

Liczba bezrobotnych w Gminie Łomża corocznie maleje. Porównując udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na tle powiatu i województwa wskazać należy, że wskaźnik ten jest na nieznacznie wyższym poziomie niż w powiecie oraz o 0,8% niższym niż w województwie. Z kolei odsetek bezrobotnych kobiet w Gminie Łomża jest wyższy niż w powiecie łomżyńskim i w województwie podlaskim. Rozwiązaniem tego problemu może być pomoc kobietom w powrocie do aktywności zawodowej, m.in. poprzez zapewnienie ich dzieciom opieki. Pogłębiona analiza sytuacji związanej z rynkiem pracy wykazała również, iż podobszary takie jak dostępność i jakość oferowanych miejsc pracy oraz jakość kształcenia zawodowego plasują się na niskim poziomie w zestawieniu z średnią dla grupy porównawczej.

Przeciętne wynagrodzenie brutto w Gminie Łomża na tle grupy porównawczej⁴ wzrastało dynamiczniej i osiągało nominalnie wyższe wartości. Taka tendencja jest bardzo istotna dla mieszkańców, wpływa na wzrost siły nabywczej oraz jako jeden z wielu elementów – na jakość życia. Dodatkowo w kategorii „Dostępność wykwalifikowanej siły roboczej” korzystniejsze niż przeciętna w grupie porównawczej w Gminie Łomża są wskaźniki dotyczące zmiany liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym oraz liczby osób długotrwale bezrobotnych. Z kolei mieszkańcy wskazują na trudność uzyskania zatrudnienia na terenie Gminy.

Zrównoważony rynek pracy jest ważnym elementem lokalnej gospodarki i podstawą rozwoju ekonomicznego Gminy. Atrakcyjny i rozwijający się rynek pracy jest argumentem dla obecnych i potencjalnych mieszkańców, że warto związać swoją karierę i życie zawodowe z danym miejscem. W dalszej konsekwencji, ma to wpływ na demografię, jak również strukturę społeczną kształtującą wielkość popytu na różnego rodzaju dobra i usługi oraz możliwość lokalnych przedsiębiorstw do dalszego zwiększania produkcji i zatrudnienia.

Pomimo wskazanych pozytywnych tendencji charakteryzujących rynek pracy w Łomży, ze względu na wielopłaszczyznowe oddziaływanie poziomu jego rozwoju na jakość życia mieszkańców Gminy, istotne będą działania na rzecz jego rozwoju.

³, ⁴ Grupa porównawcza dobrana w Monitorze Rozwoju Lokalnego

Infrastruktura i środowisko

Sieć dróg przebiegających przez teren Gminy tworzą:

- droga ekspresowa S61: Via Baltica – Ostrów Mazowiecka – Łomża – Budzisko (terenu Gminy dotyczą trzy odcinki inwestycji: Śniadowo – Łomża Południe (ukończono budowę odcinka), Łomża Południe – Łomża Zachód, Łomża Zachód – Łomża Północ, w związku z czym na terenie Gminy znajdować się będą trzy węzły drogowe: Łomża Południe, Łomża Zachód oraz Nowogród),
- droga krajowa nr 61: Ostrołęka – Łomża – Augustów,
- droga krajowa nr 63: Giżycko – Łomża – Zambrów – Siedlce,
- droga wojewódzka nr 645: Myszyniec – Łyse – Zbójna – Nowogród – Łomża,
- droga wojewódzka nr 677: Sokółów Podlaski – Ostrów Mazowiecka – Łomża,
- droga wojewódzka nr 679: Mężenin – Gać – Podgórze – Łomża.

Dodatkowo przez teren Gminy przebiega ponad 60 km dróg powiatowych. Gminne drogi publiczne mają długość 316 km, z czego 215 km to drogi nieutwardzone. Użytkowanie większości z tych dróg ma charakter lokalny, są to drogi prowadzące na pola czy znajdujące się w lasach. Taka charakterystyka dróg niekoniecznie predysponuje do prowadzenia działań na rzecz ich utwardzania.

Należy jednak wskazać, iż lokalna infrastruktura drogowa jest na niezadowalającym poziomie, większość dróg wymaga prac remontowych o różnym stopniu złożoności. Gmina dysponuje ewidencją dróg, a remonty nawierzchni są wykonywane na wniosek mieszkańców, po uprzednim zbadaniu ich stanu technicznego, z uwzględnieniem możliwości finansowych Gminy). Przy drogach krajowych w obrębie zabudowanym brakuje chodników. Przy drogach gminnych chodniki znajdują się w części miejscowości m.in. w Konarzycach, Starych Kupiskach i Nowych Kupiskach, Mikołajkach, Podgórzu, Zawadach czy między wsiami Lutostań – Koty. Najbliższe inwestycje w tym zakresie zaplanowane są w miejscowościach Chojny Młode i Wygoda. Oświetlenie uliczne znajduje się przy każdej z głównych ulic.



Na terenie Gminy wykonane zostały ścieżki rowerowe: wzdłuż DW 645 Łomża – Nowogród na całej długości przez teren Gminy Łomża, wzdłuż DW 677 – na długości obwodnicy Konarzyc, przy części DW 679 – droga do Mężenina oraz przy drodze powiatowej Nr 1937B Stara Łomża nad Rzeką – Zosin (planuje się dalszą budowę do Siemienia i Pniewa). Wybudowano również ścieżkę rowerową wzdłuż „łącznika” nowego ciągu DK63 od węzła Łomża Południe (S61) do istniejącej DK63 pomiędzy Podgórzem a Wygodą. Najważniejszą zaplanowaną inwestycją w zakresie ścieżek rowerowych jest budowa ścieżki rowerowej na odcinku drogi krajowej Nr 61 Łomża – Chojny Młode i Chojny Stare oraz drogi powiatowej Nr 1904B Łomża – Jednaczewo. Ponadto planowana jest budowa ścieżki rowerowej z Łomży w kierunku Starej Łomży przy Szosie wzdłuż drogi krajowej Nr 63 i kontynuacja wzdłuż drogi wojewódzkiej 679 w kierunku Mężenina. GDDKiA planuje budowę ścieżki rowerowej wzdłuż DK63 do Wygody i połączenie jej ze ścieżką do Zambrowa. PZDW Białystok planuje także utworzenie ścieżki rowerowej wzdłuż DW677 od obwodnicy Konarzyc do Śniadowa.

Na terenie Gminy obowiązuje system gospodarki odpadami. Odbiorem i zagospodarowaniem odpadów z terenu Gminy zajmuje się firma prywatna. Odsetek gospodarstw segregujących odpady komunalne w ciągu ostatnich kilku lat corocznie się zwiększał, ostatecznie osiągając 100% w 2020 roku. Wymagany poziom recyklingu jest przez Gminę realizowany. Zwraca uwagę fakt istotnie zwiększającej się ilości odpadów. Dodatkowo, negatywnym zjawiskiem jest wzrost ilości odpadów zmieszanych: wzrost odsetka gospodarstw segregujących nie przełożył się wyraźnie na wzrost odsetka odpadów segregowanych w ogólnej liczbie. Wpływy z opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi w 2020 roku były niższe niż poniesione koszty. Na terenie Gminy nie ma Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, a mieszkańcy mogą korzystać z PSZOK zlokalizowanego na terenie Miasta Łomża.

W ramach działań prewencyjnych w zakresie ochrony środowiska Gmina przeprowadza prelekcje edukacyjne dotyczące poprawnego postępowania z odpadami. Mieszkańcy Gminy bardzo nisko oceniają ten obszar i wskazują na konieczność dalszego zwiększania świadomości ekologicznej. Jako pilne działania z zakresu ochrony przyrody podaje się inwentaryzację i pielęgnację istniejących pomników przyrody (aleja lipowa, aleja sosnowa).

Inwentaryzacja źródeł ciepła wskazuje, że 85% budynków w Gminie ogrzewanych jest przy użyciu paliw stałych. Do tej pory Gmina nie zaproponowała programów wsparcia dotyczącego wymiany źródeł ciepła w celu podniesienia jakości powietrza na jej terenie. Obecnie w Gminie Łomża funkcjonuje punkt informacyjno – konsultacyjny Programu „Czyste Powietrze”, dla mieszkańców chcących wymienić piec w ramach programu „Czyste Powietrze”. Dotacja może być udzielana na częściowe pokrycie poniesionych kosztów zakupu i montażu nowych proekologicznych urządzeń grzewczych oraz likwidację nieekologicznych urządzeń grzewczych. Gmina nie posiada stacji monitorowania jakości powietrza.

W obszarze ochrony wód powierzchniowych i podziemnych najbardziej istotną kwestią jest poziom skałizowania Gminy. Na tle województwa podlaskiego, Gmina charakteryzuje się znacząco niższym stopniem skałizowania: w roku 2019 wynosił on zaledwie 24,9% (zwiększenie w stosunku do roku 2018 o 0,2%), podczas gdy w województwie wynosi on 64,5%. W porównaniu do powiatu Gmina wykazuje się nieco wyższym stopniem skałizowania. Pod względem zwodociągowania w 2019 roku Gmina plasowała się na najwyższym poziomie (ponad 97%) wśród analizowanych jednostek. Natomiast stopień gazyfikacji jest znikomy – zarówno w Gminie, jak i w całym powiecie. Dane te przekładają się na poziom zadowolenia mieszkańców (w obszarze infrastruktury jakość sieci wodociągowej oceniana jest bardzo dobrze, natomiast jakość sieci gazowej – bardzo źle).

Finanse samorządowe

W latach 2015-2020 dochody Gminy Łomża corocznie zwiększały się z poziomu 29,6 mln zł w 2015 roku do 59,4 mln zł w 2019 roku oraz 61.536.452,02 w roku 2020. Największy wzrost nastąpił w 2016 roku na skutek znacznego wzrostu dotacji na cele bieżące (w szczególności dotacja na program Rodzina 500+). Wówczas dochody zwiększyły się o ponad 10 mln zł w porównaniu z rokiem poprzednim. W roku 2019, przeliczając dochody na 1 mieszkańca wynosiły one średnio 5.358,32 zł, co sytuowało Gminę na nieco niższym poziomie w stosunku do średniej powiatu łomżyńskiego. W stosunku do województwa jest to wyraźnie niższy wynik, choć dysproporcja w latach się zmniejszała. W roku 2020 nominalna wartość wskaźnika dochodu jst na 1 mieszkańca wynosiła dla Gminy Łomża 5.456,8 zł.

Corocznie wzrastają również wydatki bieżące Gminy. W 2015 roku wydatki bieżące kształtowały się na poziomie 24,6 mln zł a w 2019 roku wzrosły do 43,7 mln zł. Ważne jest, aby wzrost wydatków bieżących był współmierny do wzrostu uzyskiwanych dochodów bieżących. W Gminie Łomża notuje się coroczną nadwyżkę operacyjną, czyli różnicę między dochodami a wydatkami bieżącymi. Budżet Gminy Łomża za 2020 rok zamknął się nadwyżką w kwocie 4.168.994,72 zł. W stosunku do 2019 roku nadwyżka jest ponad trzy razy wyższa. Wolne środki, które będą wykorzystane w 2021 roku i latach następnych wynoszą 5.687.701,04 zł.

W latach 2015-2019 największy udział wydatków przypadał w działach: oświata i wychowanie (średnio 29%), rodzina (16%), pomoc społeczna (10%), administracja publiczna (10%), gospodarka komunalna i ochrona środowiskowa (9%). Z kolei wydatki inwestycyjne w tych latach stanowiły średnio 19,3% ogólnych wydatków. Był to wynik wyższy od średniej powiatu. Na przestrzeni lat 2015-2019 wskaźnik poziomu wydatków inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca uległ znacznemu wzrostowi w Gminie, co może świadczyć o jej rozwoju gospodarczym.

Zgodnie z art. 243 ustawy o finansach publicznych, dopuszczalna wysokość spłaty zobowiązań JST w danym roku (faktyczna obsługa zadłużenia) nie może przekroczyć indywidualnie liczonego, maksymalnego wskaźnika obsługi zadłużenia. Obecny kształt wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Łomża pozwala na obsługę dodatkowych zobowiązań. Potencjał inwestycyjny Gminy rozumiany jako suma środków finansowych pozostałych do dyspozycji, po pokryciu wszystkich bieżących kosztów funkcjonowania (wydatków bieżących) oraz spłacie obecnie zaplanowanych rat kapitałowych (rozchodów) w latach 2021-2029 wyniesie około 53 mln zł. Należy jednak pamiętać, iż kwota ta może zostać zwielokrotniona pozyskiwanym dofinansowaniem zewnętrznym.



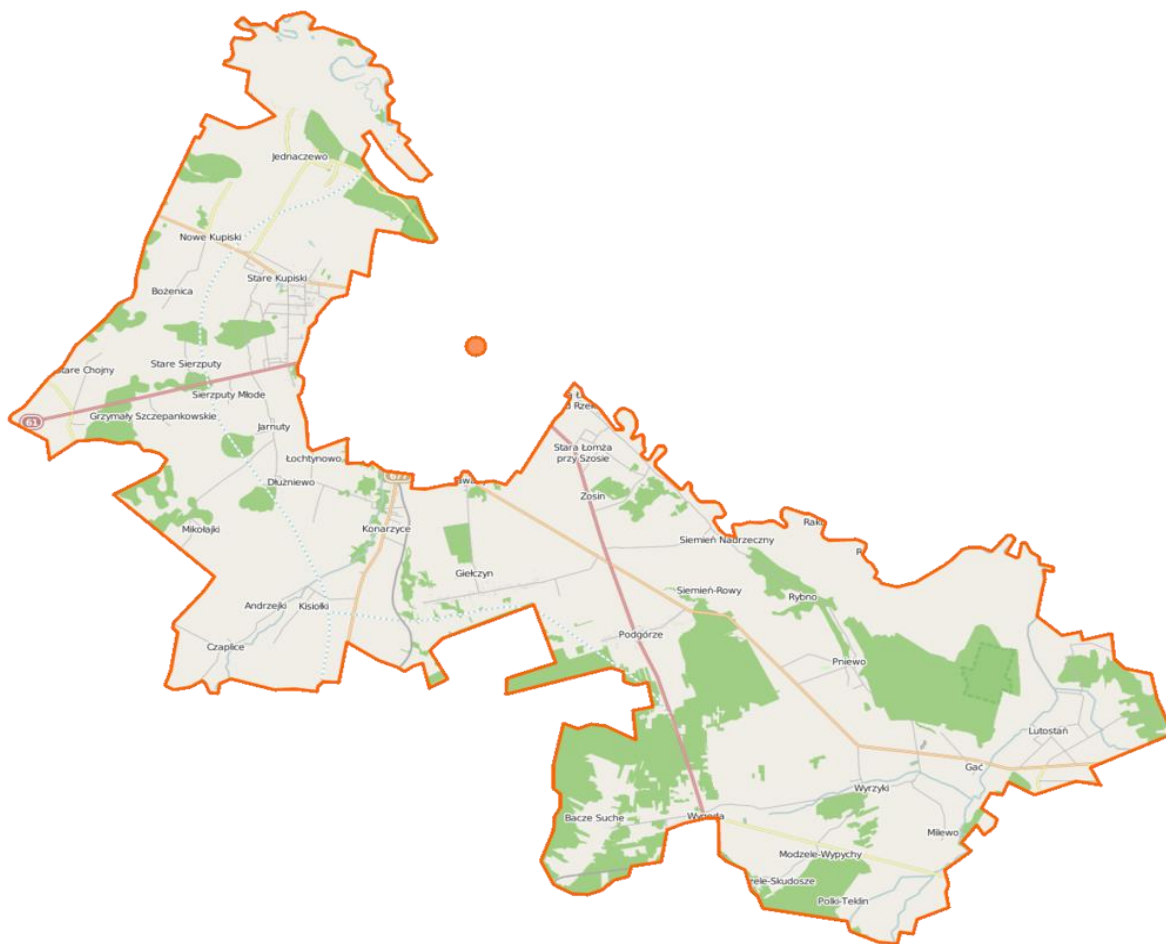
3. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej

Położenie Gminy

Gmina Łomża jest gminą wiejską położoną w centralnej części powiatu łomżyńskiego, w województwie podlaskim, w bezpośrednim sąsiedztwie Miasta Łomża. Obszar Gminy położony jest niedaleko granicy województwa mazowieckiego. Największe ośrodki miejskie o znaczeniu ponadregionalnym, w najbliższym położeniu od Gminy to Białystok – odległość około 80 km, 1 h drogi samochodem, Warszawa – odległość 130 km od granic Gminy, czas przejazdu samochodem ok. 1,5 h oraz Olsztyn, w odległości około 140 km, gdzie przejazd zajmuje nieco ponad 2 h. Ilustrując położenie komunikacyjne Gminy Łomża można stwierdzić, że leży ona na tranzytowym szlaku komunikacyjnym, np. jadąc z Warszawy na Mazury. Na terenie Gminy przecinają się szlaki komunikacyjne na szczeblu krajowym i regionalnym, w tym o znaczącym udziale ruchu turystyczno-rekreacyjnego.

Dla wielopłaszczyznowego rozwoju Gminy Łomża strategiczne znaczenie ma sąsiedztwo głównego ośrodka gospodarczego, kulturalnego i edukacyjnego tzw. ziemi łomżyńskiej, czyli Miasta Łomży. Gmina Łomża należy do gmin „obwarzankowych”, czyli gmin okalających teren miasta.

Ryc. 1 Położenie Gminy Łomża względem Miasta Łomża



Źródło: OpenStreetMap, www.openstreetmap.org

Duże znaczenie dla wykorzystania potencjału Gminy ma fakt, iż jest ona zlokalizowana w obszarze tzw. Zielonych Płuc Polski oraz Doliny rzeki Narwi, czyli na obszarach cennych przyrodniczo. Oprócz Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi na terenie Gminy wyróżnia się także 2 rezerваты przyrody „Wielki Dział” i „Rycerski Kierz”, charakteryzujące się bardzo wysokimi walorami przyrodniczymi. Zasoby przyrodnicze występujące w Gminie mogą stanowić mocną stronę, przyciągając mieszkańców

i turystów ze względu na przyjazne środowisko dla życia i wypoczynku. Zasoby te podnoszą jej atrakcyjność, uzupełniając krajobraz przekształcony antropogenicznie (głównie rolniczo), o walory naturalne. Wskazać jednak należy, że proponowane tereny inwestycyjne na obszarze Gminy znajdują się wokół węzłów komunikacyjnych, w związku z tym nie stanowią one konfliktu z położeniem obszarów cennych przyrodniczo. Ponadto tereny na których położona jest Gmina charakteryzują się ciekawą historią, która spowodowała, że na jej terenie znajdują się atrakcje o znaczeniu kulturowym (zabytki czy wykopaliska). Są to między innymi Grodzisko w Starej Łomży – zwane „Górą Królowej Bony” czy Wzgórze św. Wawrzyńca. Wyróżniającą się atrakcją turystyczną jest także Stacja Narciarska w Rybnie, położona w miejscu o wyjątkowych walorach krajobrazowych.

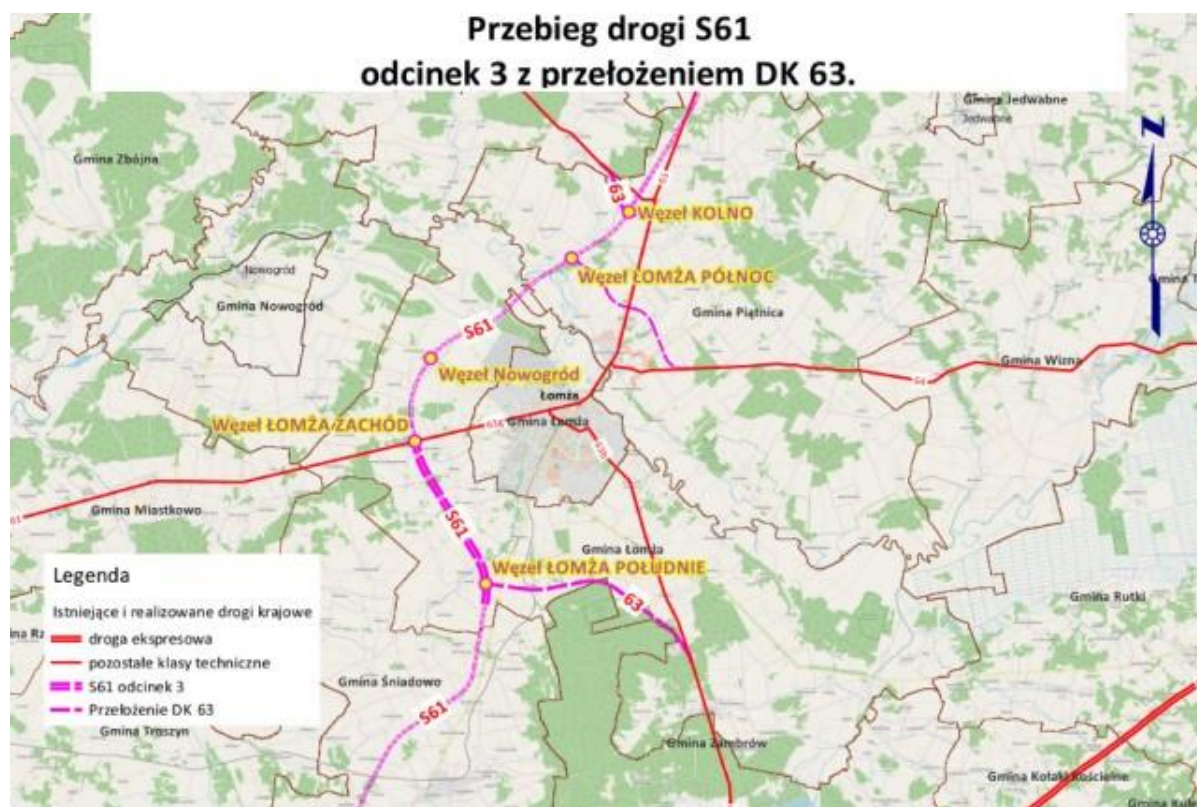
Należy zwrócić uwagę, iż w przeprowadzonych badaniach ankietowych mieszkańcy wskazują na dużą atrakcyjność turystyczną Gminy, przy jednoczesnym braku działań promocyjnych, mających na celu pozyskanie potencjalnych turystów. Nisko oceniania jest również jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych organizowanych w Gminie. Dostrzega się potrzebę działań w tym zakresie, co przełoży się na przyciągnięcie do Gminy turystów oraz podniesie poziom zadowolenia mieszkańców.

Komunikacja drogowa

Obszar Gminy charakteryzuje się przeciętnie rozwiniętą siecią komunikacji drogowej, o umiarkowanej gęstości. W 2021 roku powstał węzeł „Łomża Południe” na drodze ekspresowej S61. Dodatkowo położonym w niedalekiej odległości od Gmin szlakiem komunikacyjnym o większej przepustowości i znaczeniu ponadregionalnym jest droga E67/S8 (Warszawa-Białystok). Sieć komunikacyjną tworzą: drogi krajowe nr 61, 63 i drogi wojewódzkie nr 645, 677, 679.

Główną inwestycją, która w znaczącym stopniu wpłynie na poprawę sieci drogowej, a także inne obszary funkcjonowania Gminy w przyszłym okresie jest budowa międzynarodowej drogi S61 „Via Baltica” wraz z obwodnicą Miasta Łomża. Przez Gminę Łomża przebiegać będzie odcinek drogi S61 o długości ponad 20 km. Terenu Gminy Łomża dotyczą trzy odcinki inwestycji: Śniadowo – Łomża Południe, Łomża Południe – Łomża Zachód, Łomża Zachód – Łomża Północ. Na terenie Gminy Łomża powstaną w związku z tym trzy węzły drogowe: Łomża Południe, Łomża Zachód oraz Nowogród.

Ryc. 2 Via Baltica (S61) w Gminie Łomża



Źródło: www.Gminalomza.pl

Inwestycja ta postrzegana jest jako zdecydowana szansa rozwojowa, która przyczyni się zarówno do poprawy sieci komunikacyjnej na obszarze Gminy, co stanowi wartość dla mieszkańców polepszając dostępność wewnętrzną Gminy, jak i dostępność zewnętrzną obszaru, co może być decydującym argumentem dla potencjalnych inwestorów.

Na terenie Gminy nie jest prowadzony pasażerski transport kolejowy, nie ma dworca kolejowego. Najbliższym punktem przesiadkowym dla transportu kolejowego jest Ostrołęka. Na poziomie wojewódzkim planowane jest uruchomienie linii Łomża – Białystok, co umożliwiłoby przemieszczenie się pomiędzy tymi miastami w około 80 min. Planowana jest również budowa linii kolejowej nr 29 z Ostrołęki przez Łomżę, do Giżycka. Planowany przebieg trasy wiedzie przez teren Gminy Łomża. Rozbudowa infrastruktury kolejowej na poziomie wojewódzkim postrzegana jest jako szansa na pobudzenie ekonomiczne regionu i wzmocnienie potencjału transportowego oraz gospodarczego całego województwa podlaskiego. Rozwój pasażerskiego transportu kolejowego z Łomży, może stanowić znaczące ułatwienie i jednocześnie szansę w przemieszczaniu się w obrębie regionu, np. w kontekście dojazdów do pracy. W związku z tym, Gmina Łomża długofalowo powinna planować koordynację zasięgu transportu lokalnego z dostępem do węzła pasażerskiego transportu kolejowego.

Transport zbiorowy na terenie Gminy realizowany jest przez PKS Nova, Gminę Łomża oraz powiat łomżyński. Mieszkańcy bardzo nisko oceniają funkcjonowanie transportu zbiorowego na terenie Gminy, a w odpowiedzi na to Gmina dostrzega potrzebę rozwoju i organizacji transportu publicznego. Na chwilę obecną, ze względów finansowych i organizacyjnych transport zbiorowy nie obsługuje wszystkich miejscowości w Gminie. Miejscowości, do których nie dociera transport zbiorowy to: Bożenica, Milewo i Siemień Rowy.

Zagospodarowanie przestrzenne

Gmina zajmuje powierzchnię 207 km² i tworzy ją 40 sołectw. Stanowi obszar o charakterze rolniczym z rozwijającymi się funkcjami usługowymi i produkcyjnymi – ponad 70% jej powierzchni to użytki rolne, a ponad 15% użytki leśne.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łomża wskazuje funkcję rolniczą i ekologiczną jako podstawowe funkcje Gminy oraz funkcje uzupełniające: turystyczną, wypoczynkową i turystyczno-edukacyjną. Głównym celem rozwoju wskazanym w Studium jest „Poprawa życia mieszkańców poprzez proekologiczny (zrównoważony) rozwój, przy racjonalnym wykorzystaniu walorów przyrodniczych i gospodarczych środowiska, istniejącego majątku trwałego, potencjału infrastrukturalnego i produkcyjnego, w tym walorów rolniczej przestrzeni produkcyjnej”.

Zgodnie z zapisami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego wiejskie jednostki gminne zlokalizowane wokół Miasta Łomża, z historycznie dominującą częścią rolniczą, ewoluują w kierunku wielofunkcyjności. W strefie silnego oddziaływania Miasta Łomża, wsie zmieniają większość funkcji rolniczych na rzecz funkcji pozarolniczych, tj. usługowych, produkcyjnych, mieszkaniowych i rekreacyjnych, stając się obszarami funkcjonalnymi rozwoju urbanizacji. Funkcję ośrodków wspomagających pełnią: w południowej części Gminy: wieś Wygoda, zespół wsi Gać-Puchały, w południowo-zachodniej części Gminy: wieś Konarzyce.

Funkcję usługową pełnią również wsie: Nowe Kupiski, Stare Kupiski, Chojny Młode, Konarzyce, Giełczyn, Wygoda, Pniewo, Siemień Nadrzeczny, Gać. Sieć osadnicza w Gminie Łomża rozwija się, w związku z napływem nowych mieszkańców, ma ona jednak charakter rozproszony. Z uwagi na fakt niewielkiego stopnia pokrycia powierzchni Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (obejmują 2% powierzchni Gminy), rozlewająca się zabudowa, może stanowić dla Gminy Łomża istotne wyzwanie. Korzystnym działaniem na rzecz zrównoważonego rozwoju przestrzennego będzie sukcesywne zwiększanie pokrycia terenu Gminy MPZP.

W związku z występowaniem negatywnych zjawisk na obszarze Gminy o charakterze społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym oraz środowiskowym przyjęty został Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Łomża na lata 2018-2022. Obszar rewitalizacji objął 3 047 mieszkańców (27,7% ludności Gminy) oraz powierzchnię 4,8 km² (1,8% powierzchni Gminy).

Tereny inwestycyjne

Gmina Łomża wiąże duże nadzieje z rozbudową sieci komunikacyjnej w oparciu o przebiegający przez teren Gminy fragment Via Baltica. Wokół węzłów komunikacyjnych powstaną potencjalne tereny inwestycyjne. W dokumencie Strategia Promocji Gospodarczej Obszaru Inwestycyjnego Ziemi Łomżyńskiej na lata 2020-2027 wskazano postulowane obszary inwestycyjne, kierując się wielowymiarową analizą uwarunkowań. W tabeli poniżej przedstawione zostały proponowane tereny inwestycyjne na terenie Gminy Łomża wraz z powierzchnią i argumentacją ich wyznaczenia. W przeprowadzonych badaniach ankietowych mieszkańcy dobrze oceniają konkurencyjność Gminy jako miejsca do zamieszkania i lokalizacji inwestycji.

Tabela 1: Proponowane tereny inwestycyjne w Gminie Łomża

Id	Opis	Powierzchnia [ha]	Uwagi i argumentacja
1.	Nowe Kupiski, obszar przy węźle Nowogród	359,24	<ul style="list-style-type: none"> * obszar przy węźle Nowogród i planowanej obwodnicy wsi Nowe Kupiski; * obszar wyznaczony do granic z Natura 2000; * obszar bez FOP, znikome fragmenty gruntów klas I-III i Ls; * Problemowe może być rozdrobnienie gruntów i wąskie działki;
2.	Sierpudy Młode i Stare, obszar przy węźle Łomża Zachód	287,45	<ul style="list-style-type: none"> * obszar przy węźle Łomża Zachód wzdłuż Via Baltica i istniejącej drogi krajowej; * występujące zalesienia to lasy prywatne – większe obszary lasów można wykluczyć z opracowania; * obszar bez FOP i gruntów klas I-III;
3.	Jarnuty, Dłużniewo – obszar w sąsiedztwie nowych terenów inwestycyjnych miasta	201,29	<ul style="list-style-type: none"> * obszar między węzłem Łomża Zachód a drogą biegnącą od miasta; * obustronny pas po ok. 400 m; * występujące zalesienia to lasy prywatne – większe obszary lasów można wykluczyć z opracowania; * obszar bez FOP i gruntów klas I-III; * wąska droga do ewentualnej rozbudowy;
4.	Konarzyce, obszar przy węźle Łomża Południe	205,11	<ul style="list-style-type: none"> * obszar w bezpośrednim sąsiedztwie terenów PU w mieście, wzdłuż drogi gminnej; * pas ok. 300 m; * obszar bez FOP, gruntów klas I-III, Ls;
5.	Grzymały Szczepankowskie, Jarnuty, Sierpudy Młode, Dłużniewo, obszar przy węźle Łomża Zachód do drogi gminnej	69,04	<ul style="list-style-type: none"> * obszar w sąsiedztwie terenów PU w mieście, wzdłuż drogi gminnej; * obustronny pas po ok. 300 m; * obszar bez FOP, gruntów klas I-III, Ls; * Miejscowo fragmenty gruntów Ls (prywatne);
6.	Konarzyce, obszar przy węźle Łomża Południe i przy projektowanej drodze	195,95	<ul style="list-style-type: none"> * obszar w bezpośrednim sąsiedztwie miasta, wzdłuż planowanego przełożenia drogi, przy terenach kolejowych; * jednostronny pas ok. 300 m; * obszar bez FOP, znikome fragmenty gruntów klas I-III i Ls; * Miejscowo fragmenty gruntów klas I-III (małe powierzchnie) i Ls (prywatne);
7.	Podgórze – teren przy projektowanym węźle na drodze do Zambrowa	90,25	<ul style="list-style-type: none"> * obszar przy drodze wojewódzkiej i krajowej.
8.	Stare Modzele, Bacze Suche, sąsiedztwo planu pod stację 400 kV przy projektowanym węźle na drodze do Zambrowa	332,86	<ul style="list-style-type: none"> * obszar w sąsiedztwie planowanego węzła; * sąsiedztwo obowiązującego MPZP przeznaczającego obszar pod PU; * sąsiedztwo terenów stacji elektroenergetycznej; * obszar bez FOP, grunty Ls własności prywatnej; * Grunty Ls – prywatne.

Źródło: Strategia Promocji Gospodarczej Obszaru Inwestycyjnego Ziemi Łomżyńskiej na lata 2020- 2027.

4. Jakość życia w Gminie – wyniki badań ankietowych

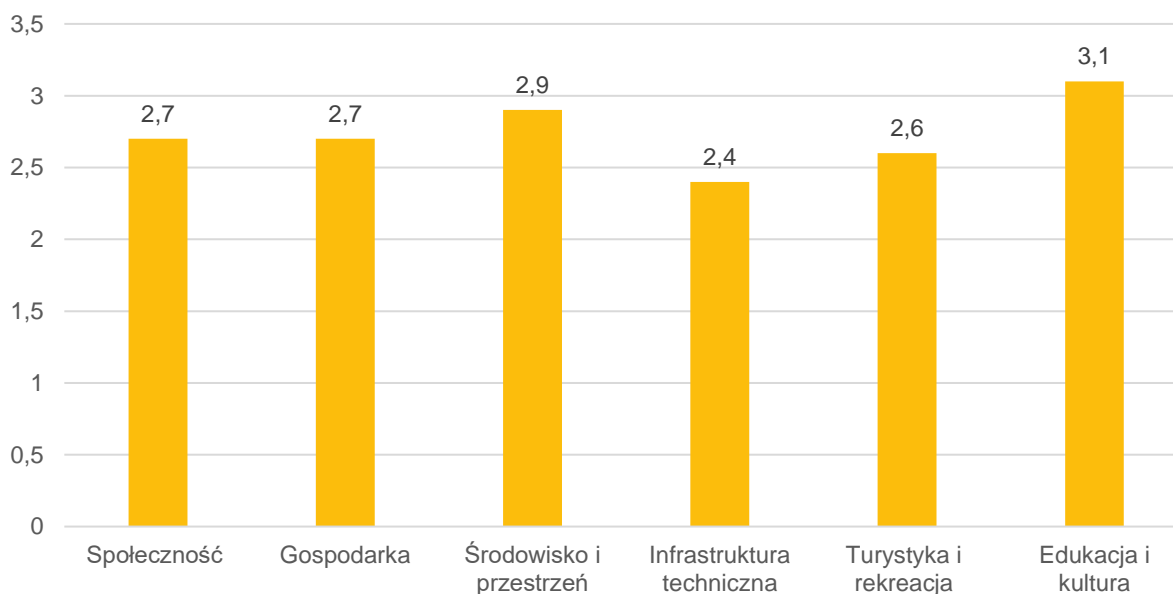
Na potrzeby diagnozy stanu społeczno-gospodarczego Gminy Łomża przeprowadzone zostały badania ankietowe wśród mieszkańców w formie kwestionariusza on-line oraz udostępnieniu wersji papierowej. Ich celem było poznanie opinii dotyczącej jakości życia w Gminie, potrzeb mieszkańców oraz określenia priorytetów rozwojowych na najbliższe lata. Badania prowadzone były w dniach od 12.03 do 22.04 kwietnia 2021 roku.

Respondenci odpowiadali na 8 pytań z zakresu społeczeństwa, gospodarki, przestrzeni i środowiska, infrastruktury technicznej, turystyki i rekreacji, edukacji i kultury. Łącznie zebrano 128 ankiet, z których największą część respondentów stanowiły kobiety (68%). Pod względem wieku mieszkańców, ponad 60% z nich było w przedziale 26-35 i 36-45 lat (odpowiednio 28,9% i 35,2%). 98,4% ankietowanych stanowili mieszkańcy Gminy. Wzór ankiety dla mieszkańca stanowi załącznik 2 do opracowania.

4.1. Ocena sytuacji Gminy

W Gminie Łomża w skali od 1 do 5 (1 to ocena bardzo zła, a 5 to ocena bardzo dobra), mieszkańcy najlepiej oceniają działania w zakresie edukacji i kultury (średnia ocena wynosiła 3,1), z kolei najgorzej infrastrukturę techniczną (średnia ocena wynosiła 2,4). Pozostałe obszary ocenione zostały w przedziale od 2,6 do 2,7. Średni wynik Gminy dla wszystkich badanych kategorii wyniósł 2,7.

Ryc. 3. Poziom rozwoju różnych obszarów funkcjonowania Gminy w opinii ankietowanych mieszkańców (skala 1-5)



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Tabela poniżej przedstawia najlepiej i najgorzej oceniane elementy przez ankietowanych w poszczególnych obszarach. Najniżej ocenione ze wszystkich obszarów to dostęp do podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej (1,9) oraz jakość sieci gazowej (1,8), która w Gminie Łomża jest rozwinięta w bardzo niewielkim stopniu. Mieszkańcy wskazywali również na duży problem w zakresie stanu dróg w Gminie, tak zwanej „małej” infrastruktury drogowej (chodniki, oświetlenie, przystanki), bezpieczeństwa przy głównych drogach, działań promocyjnych Gminy oraz działania świetlic wiejskich. Powyższe elementy uzyskały średnią ocenę poniżej 2,5 co oznacza, że mieszkańcy oceniają poziom rozwoju obszaru poniżej średniej.

Tabela 2. Najlepiej i najgorzej oceniane elementy w poszczególnych obszarach według ankietowanych

Obszar	Najlepiej oceniane:	Najgorzej oceniane:
Spółeczeństwo	Wsparcie osób starszych oferowane przez Gminę	Dostęp do specjalistycznej opieki medycznej
Gospodarka	Konkurencyjność Gminy jako miejsca zamieszkania i lokalizacji inwestycji	Możliwość uzyskania zatrudnienia na terenie Gminy Funkcjonowanie transportu zbiorowego na terenie Gminy
Środowisko i przestrzeń	Walory środowiska przyrodniczego	Infrastruktura melioracji szczegółowej Świadomość ekologiczna mieszkańców Rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy
Infrastruktura techniczna	Jakość sieci wodociągowej	Jakość sieci gazowej
Turystyka i rekreacja	Atrakcyjność turystyczna Gminy	Działania promocyjne Gminy, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów
Edukacja i kultura	Dostęp do edukacji w szkołach podstawowych	Jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych w Gminie Dostęp do wydarzeń kulturalno-rozrywkowych w Gminie

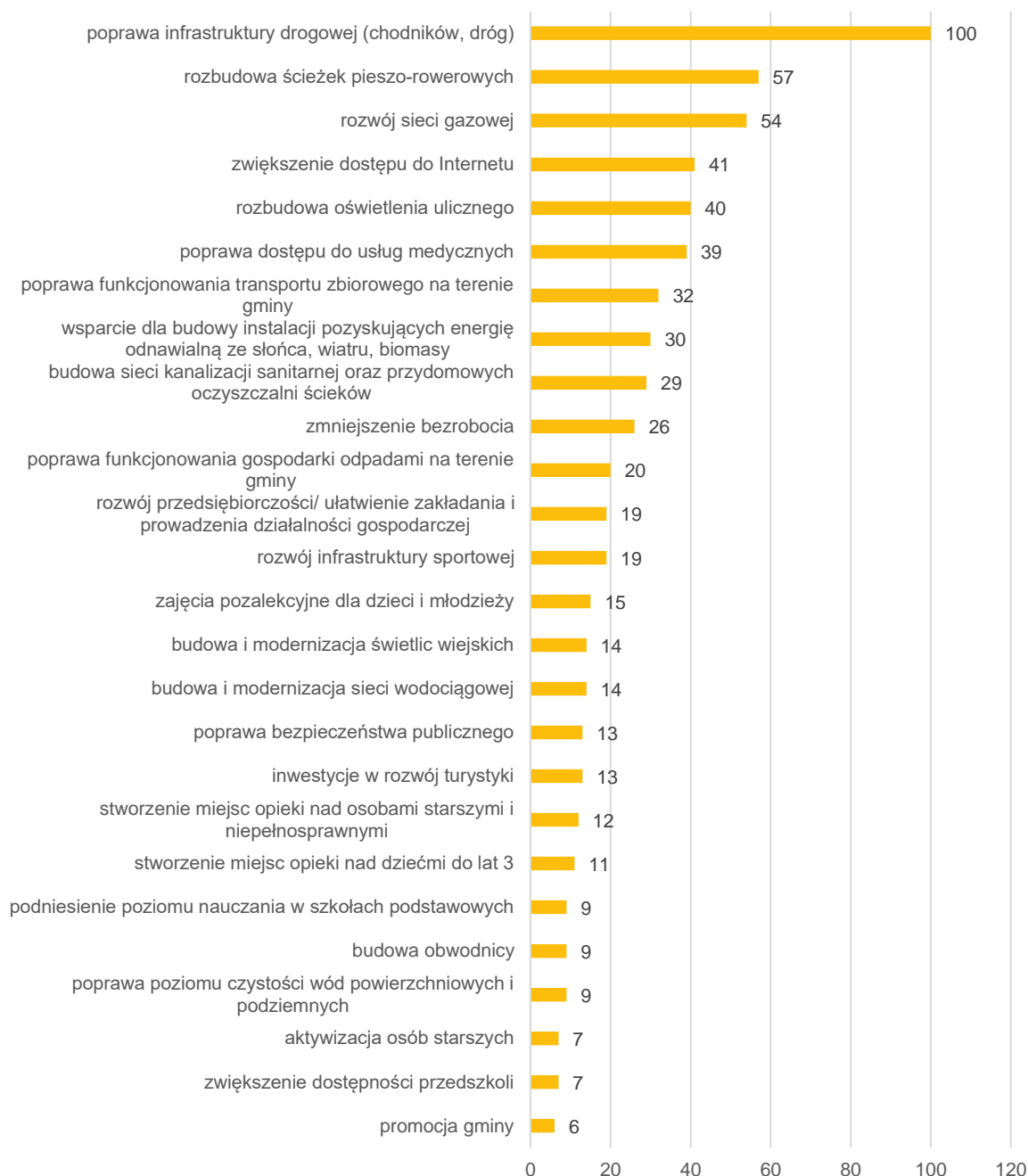
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Wskazać należy, że żadna dziedzina funkcjonowania Gminy nie została wyróżniona uśrednioną oceną na poziomie 4 lub 5. Najwyższą ocenę wśród mieszkańców zdobyły: dostęp do edukacji przedszkolnej, jakość edukacji przedszkolnej w Gminie, jakość infrastruktury przedszkolnej na terenie Gminy, dostęp do edukacji w szkołach podstawowych, walory środowiska przyrodniczego w Gminie (powyższe obszary zdobyły ocenę 3,5 i powyżej).

4.2. Pożądane priorytety rozwojowe

W ankiecie należało również wskazać główne priorytety rozwojowe Gminy Łomża. Wśród najczęściej wskazywanych znalazła się poprawa infrastruktury drogowej (78% = 100 odpowiedzi), rozbudowa ścieżek pieszo rowerowych (57% = 44 odpowiedzi) oraz rozwój sieci gazowej (42% = 54 odpowiedzi). Najmniej priorytetowe według mieszkańców jest zwiększenie dostępności przedszkoli, aktywizacja osób starszych oraz promocja Gminy.

Ryc. 4. Główne priorytety rozwoju Gminy Łomża według ankietowanych



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

5. Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej

Analiza SWOT jest powszechnie wykorzystywana w jednostkach administracji publicznej jako narzędzie analizy strategicznej. Pozwala ono porównać silne i słabe strony jednostki wynikające z otoczenia wewnętrznego, z szansami i zagrożeniami dla rozwoju płynącymi z otoczenia zewnętrznego, a także określić ich wzajemne oddziaływanie. Analizy dokonano w oparciu o:

- 1) wnioski z opisu charakterystyki Gminy;
- 2) dane liczbowe, opisowe i przestrzenne pozyskane z Gminy oraz ze źródeł zewnętrznych;
- 3) wyniki badań ankietowych;
- 4) wywiadu pogłębianego i warsztatu diagnostycznego.

Analizę SWOT dla Gminy Łomża przedstawia poniższe zestawienie.

UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZE	
SILNE STRONY	SŁABE STRONY
GOSPODARKA	
<ul style="list-style-type: none"> • rozwój nowoczesnego rolnictwa – duży potencjał dla rozwoju gospodarki opartej na rolnictwie oraz rozwijania działalności w oparciu o produkcję i przetwórstwo żywności ekologicznej; • najwyższy udział przedsiębiorstw zarejestrowanych na terenie Gminy w powiecie; • malejąca liczba osób bezrobotnych; • wysoki poziom zwodociągowania Gminy i dobra jakość wody; • wysoki poziom bezpieczeństwa przeciwpożarowego i przeciwpowodziowego; • wytyczone ścieżki rowerowe na terenie Gminy wzdłuż dróg wojewódzkich; • Gmina osiąga wymagane poziomy recyklingu; • wyższe niż w powiecie dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca; • wysoka kwota nadwyżki operacyjnej; 	<ul style="list-style-type: none"> • trudność w uzyskaniu zatrudnienia na terenie Gminy; • niewystarczająca jakość infrastruktury drogowej, w tym chodników i oświetlenia; • brak programów udzielających wsparcia finansowego dla mieszkańców finansowanych z budżetu Gminy ze względu na brak środków (konieczne pozyskanie środków zewnętrznych); • bardzo niski poziom zgazyfikowania Gminy; • niewystarczająca moc sieci energetycznej w stosunku do dynamicznie wzrastających potrzeb; • niska klasa bonitacyjna gleb; • zanieczyszczenie wód i gleb pochodzące z rolnictwa i niewystarczającej infrastruktury kanalizacyjnej, a także dzikich wysypisk odpadów; • zanieczyszczenie powietrza – nieekologiczne źródła ogrzewania oraz brak monitoringu jakości powietrza; • brak PSZOK na terenie Gminy; • niska świadomość ekologiczna mieszkańców;
PRZESTRZEŃ	
<ul style="list-style-type: none"> • korzystne położenie komunikacyjne – drogi o znaczeniu krajowym i regionalnym przebiegające przez teren Gminy, zwiększające dostępność komunikacyjną i podnoszące atrakcyjność terenów inwestycyjnych; • bliskość ośrodków gospodarczych (Łomża, Białystok, Warszawa, Olsztyn); • położenie na obszarze Zielonych Płuc Polski i Doliny Narwi, warunkujące unikalne walory 	<ul style="list-style-type: none"> • położenie Gminy w województwie stanowiącym obrzeża kraju i Unii Europejskiej, co wpływa na obniżenie jej atrakcyjności inwestycyjnej oraz dostępności komunikacyjnej; • rozporozszona sieć osadnicza; • niewielki udział powierzchni Gminy objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego; • niezaspokojone w pełni potrzeby mieszkańców w zakresie transportu zbiorowego, który

przyrodnicze i wysoki poziom różnorodności biologicznej;

- możliwość lokalizacji terenów inwestycyjnych w pobliżu węzłów komunikacyjnych – brak konfliktu z obszarami chronionymi;
- publiczny transport zbiorowy, którego organizatorem jest Gmina Łomża;

nie dociera do wszystkich miejscowości na terenie Gminy;

- brak terenów będących własnością Gminy – bariera w realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych przez Gminę;
- brak transportu kolejowego na terenie Gminy – najbliższy punkt przesiadkowy w Ostrołęce;

SPOŁECZEŃSTWO

- atrakcyjność osiedleńcza warunkuje wysokie saldo migracji – rosnąca liczba mieszkańców z różnorodną strukturą wykształcenia i aktywności zawodowej;
- większa liczba osób w wieku przedprodukcyjnym niż poprodukcyjnym;
- dobrze rozwinięta i pozytywnie oceniana przez mieszkańców działalność pomocy społecznej;
- wyróżniająca Gminę atrakcja turystyczna – Stacja Narciarska Rybno;
- charakteryzująca Gminę kultura kurpiowska i występujące na jej terenie zabytki – potencjał do rozwoju turystyki;
- wysoka jakość obsługi Urzędu Gminy oraz aktywność w zakresie podejmowania inicjatyw proekologicznych;
- rozwijająca się sieć organizacji pozarządowych, w tym prężnie działające Koła Gospodyń Wiejskich oraz Ochotnicze Straże Pożarne;
- 2 Kluby Seniora;
- aktywizacja i wsparcie seniorów – obowiązuje bezpłatna i bezterminowa Gminna Karta Seniora;
- sprawnie funkcjonująca Biblioteka Publiczna – zaklasyfikowana do pierwszej 5 w kraju, według Rankingu Bibliotek;
- dobry stan techniczny obiektów szkolnych i wysoki poziom kwalifikacji nauczycieli;
- uczniowie mają zapewniony dojazd do szkół;

- niska aktywność społeczna mieszkańców;
- utrudniony dostęp do opieki zdrowotnej – najbliższe placówki w Mieście Łomża;
- brak mieszkań socjalnych;
- brak monitoringu na terenie Gminy;
- niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego dla młodzieży;
- niedostosowana do aktualnych potrzeb i wyzwań aktywność instytucji kultury;
- niedopasowana do potrzeb oferta usług spędzania czasu wolnego w obszarze kultury, sportu, rekreacji;
- brak przedszkola gminnego i krótkie godziny funkcjonowania punktów przedszkolnych;
- zróżnicowane wyniki egzaminów szkolnych – niewystarczająca jakość kształcenia w niektórych placówkach;
- wysoki wskaźnik uczniów uczęszczających do szkół poza terenem Gminy;
- zmniejszająca się subwencja oświatowa;
- brak zdefiniowania konkretnych narzędzi wsparcia dla seniorów (komunikacja, rehabilitacja, opieka dzienna, opieka geriatryczna);
- niski stopień wykorzystywania programów profilaktycznych;
- niewykorzystany potencjał turystyczny – niewystarczająca sieć dróg rowerowych, mało rozwinięta baza hotelarsko-gastronomiczna, niewystarczająca promocja Gminy;

UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE	
SZANSE	ZAGROŻENIA
GOSPODARKA	
<ul style="list-style-type: none"> • budowa drogi Via Baltica, przebiegającej przez obszar Gminy, wraz z infrastrukturą towarzyszącą może umożliwić wyznaczenie terenów inwestycyjnych zlokalizowanych wokół węzłów drogowych oraz spowodować wzrost dostępności przestrzennej i atrakcyjności do zamieszkania; • budowa linii kolejowej, zwiększającej dostępność komunikacyjną, alternatywną dla transportu samochodowego; • rosnące zainteresowanie żywnością ekologiczną szansą dla rozwoju nowego segmentu gospodarki; • współpraca międzygminna w zakresie promocji regionu; • wzrost zainteresowania nowymi formami turystyki; • bliskość aglomeracji warszawskiej, jako potencjalnego rynku zbytu; 	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczony wpływ na infrastrukturę drogową wojewódzką, krajową, powiatową – potencjalne trudności w skomunikowaniu dróg; • brak rozwiniętej sieci Internetu; • niewystarczające środki na rozwój infrastruktury technicznej; • trudności w znalezieniu pracowników z odpowiednimi kwalifikacjami zawodowymi, blokujące możliwości rozwoju przedsiębiorców; rozwój czynników zanieczyszczających środowisko (nowe zakłady produkcyjne, wzrost natężenia ruchu drogowego); • silna antropopresja na środowisko przyrodnicze – zwiększająca się liczba mieszkańców powodująca: rosnącą ilość opadów, zanieczyszczenia powietrza na skutek rosnącej liczby nieekologicznych źródeł ogrzewania, zanieczyszczenie wód i gleb na skutek nieprawidłowego odprowadzania ścieków komunalnych;
PRZESTRZEŃ	
<ul style="list-style-type: none"> • edukacja ekologiczna mieszkańców, a w konsekwencji proekologiczna zmiana nawyków społeczeństwa; • potencjał w zakresie rozwoju turystyki, w tym m.in. rozwój bazy hotelarsko-gastronomicznej, rekreacyjne wykorzystanie rzeki Narwi, utworzenie spójnej sieci ścieżek pieszo-rowerowych oraz kontynuacja prowadzonych prac archeologicznych i związane z nimi potencjalne odkrycia; 	<ul style="list-style-type: none"> • brak rozpoznawalnych, ponadregionalnych atrakcji turystycznych i konkurencyjnej oferty turystycznej;
SPOŁECZEŃSTWO	
<ul style="list-style-type: none"> • stopniowa zmiana mentalnego nastawienia społeczności do współodpowiedzialności za lokalną wspólnotę, partycypowania i aktywności społecznej; • wykorzystanie rosnącego potencjału intelektualnego w Gminie, zaangażowanie zasobów ludzkich mieszkańców do wspólnych działań; • rozwój oferty spędzania czasu wolnego i form opieki dla seniorów w oparciu o walory przyrodnicze i kulturowe Gminy; 	<ul style="list-style-type: none"> • niekorzystne trendy demograficzne: starzejące się społeczeństwo; • odpływ ludności z terenu całego województwa, • konsekwencje społeczne i gospodarcze jako następstwo pandemii (wzrost bezrobocia, spadek poziomu przedsiębiorczości, spadek jakości nauczania na skutek zdalnego nauczania, zaburzenia depresyjne społeczeństwa);

POLITYKI ZEWNĘTRZNE

- programy rządowe dotyczące inwestycji na wschodzie kraju;
- pozyskiwanie zewnętrznych funduszy na finansowanie projektów i inwestycji w obszarze społecznym;
- pozyskiwanie dofinansowań z perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2021-2027;
- wsparcie z programów rządowych i z Unii Europejskiej na rzecz ochrony środowiska, np. „Czyste powietrze”.
- reformy edukacji;
- zmieniające się przepisy prawne dotyczące samorządów, nakładające na samorządy nowe obowiązki, bez konkretnych narzędzi wykonawczych.



CZĘŚĆ II: STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU GMINY ŁOMŻA





1. Misja i wizja

Strategia Rozwoju Gminy Łomża do roku 2030 jest dokumentem, w którym zdiagnozowano aktualną sytuację społeczno-gospodarczą gminy. Zwrócono uwagę zarówno na mocne strony, jak i obszary problemowe. W procesie tworzenia i realizacji strategii istotne jest również określenie misji i wizji. Są to dwa elementy strategii ukazujące najważniejsze kierunki rozwoju.

Misja koncentruje się na podstawowych wartościach, które przyświecają władzom gminy i jej mieszkańcom w procesach rozwojowych. Wskazuje również na czynniki uzasadniające przyjęcie określonych wartości jako nadrzędnych. Zawiera w sobie odpowiedzi na pytania: Kim jesteśmy? Czym się zajmujemy? Dlaczego? Co jest naszym priorytetem?

Uwzględniając przyjęte założenia **misja** Gminy Łomża brzmi:

Gmina Łomża – tu jest mój dom.

Z kolei wizja to obraz gminy, który będzie efektem realizacji podejmowanej strategii. Ukazuje Gminę Łomża w perspektywie strategicznej – do 2030 roku, zmienioną poprzez realizację przyjętych działań i osiągnięcie zamierzonych przez samorząd celów.

Wizja Gminy Łomża to:

Gmina Łomża to miejsce o czystym środowisku, w którym żyją szczęśliwi ludzie, w wielopokoleniowej rodzinie i bliskich relacjach społecznych, realizujący z pasją swoje życiowe cele, kreatywnie i mądrze korzystający z potencjału Gminy.

Najważniejszą wartością dla rozwoju Gminy Łomża są mieszkańcy i zapewnienie im jak najlepszej jakości życia. Gmina realizować to będzie poprzez wsparcie w utrzymaniu silnych więzi międzypokoleniowych mieszkańców oraz umożliwienie im rozwijania swoich zainteresowań. Dziedzictwo kulturowe oraz potencjał turystyczny Gminy posłuży do jej promocji i rozwoju w sposób zrównoważony, nienarażający na zanieczyszczenie środowiska naturalnego.

2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Na podstawie diagnozy aktualnego stanu Gminy Łomża, jej sytuacji gospodarczej, społecznej i przestrzennej oraz uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, a także dążąc do osiągnięcia stanu Gminy opisanego w wizji rozwoju określono 3 cele strategiczne, którymi są:

CEL I: Atrakcyjna przestrzeń zwiększająca potencjał gospodarczy Gminy

CEL II: Rozwinięta infrastruktura gwarantująca wysoką jakość życia i czyste środowisko

CEL III: Aktywne społeczeństwo i kompleksowa oferta społeczna motorem rozwoju Gminy

Cele strategiczne Gminy Łomża odwzorowują obszary rozwojowe w sferze gospodarczej, społecznej i przestrzennej, które są zależne od siebie i wzajemnie się przenikają. Cele strategiczne będą osiągnięte poprzez realizację celów operacyjnych, które zaprezentowano w tabeli poniżej.

CELE STRATEGICZNE:		
CEL I: Atrakcyjna przestrzeń zwiększająca potencjał gospodarczy Gminy	CEL II: Rozwinięta infrastruktura gwarantująca wysoką jakość życia i czyste środowisko	CEL III: Aktywne społeczeństwo i kompleksowa oferta społeczna motorem rozwoju Gminy
CELE OPERACYJNE:		
1.1. Osiągnięcie ładu przestrzennego oraz dostępności przestrzennej poprzez świadomą i aktywną politykę przestrzenną	2.1. Spójna i nowoczesna sieć komunikacyjna na terenie Gminy podnosząca poziom bezpieczeństwa	3.1. Aktywizacja społeczna mieszkańców
1.2. Rozwój gospodarczy Gminy i poprawa warunków na lokalnym rynku pracy	2.2. Zrównoważony rozwój infrastruktury sieciowej	3.2. Tworzenie sprzyjających warunków do pozostawania w Gminie na stałe ludzi młodych
1.3. Rozwój turystyki w oparciu o walory przyrodnicze i występujące na terenie Gminy zabytki	2.3. Uregulowany system gospodarki odpadami	3.3. Wysoki poziom i jakość usług społecznych na terenie Gminy
1.4. Rozwój dostępności cyfrowej na terenie Gminy	2.4. Ochrona pozostałych komponentów środowiska	3.4. Wsparcie i zapewnienie dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami

CEL STRATEGICZNY I: ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ ZWIĘKSZAJĄCA POTENCJAŁ GOSPODARCZY GMINY

- 1.1. Osiągnięcie ładu przestrzennego oraz dostępności przestrzennej poprzez świadomą i aktywną politykę przestrzenną**
- 1.2. Rozwój gospodarczy Gminy i poprawa warunków na lokalnym rynku pracy**
- 1.3. Rozwój turystyki w oparciu o walory przyrodnicze i występujące na terenie Gminy za-
bytki**
- 1.4. Rozwój dostępności cyfrowej na terenie Gminy**

Podstawą do rozwoju gospodarczo Gminy jest atrakcyjna przestrzeń. Osiągnięcie ładu przestrzennego oraz dostępności przestrzennej zostanie osiągnięty poprzez prowadzenie świadomej i aktywnej polityki przestrzennej. Zapewnienie odpowiednich warunków do rozwoju gospodarki i tym samym przyciągnięcie nowych inwestorów wiąże się z koniecznością m.in. uzbrojenia terenów inwestycyjnych, zachęcających do realizacji przedsięwzięć na swoim obszarze oraz zastosowania programów wsparcia czy ulg w podatkach. Ważne jest również zatrzymanie działających już przedsiębiorców, np. poprzez zastosowanie preferencyjnych warunków prowadzenia przedsiębiorstwa. W Gminie dostrzega się problem ograniczonych możliwości zatrudnienia, niespełniających oczekiwań mieszkańców. Konieczne jest zatem podjęcie działań prowadzących do zwiększenia możliwości uzyskania satysfakcjonującej pracy. Należy również dążyć do podtrzymywania trendu zmniejszającego się bezrobocia.

W dzisiejszych czasach atrakcyjna przestrzeń jest silnie związana z dostępnością cyfrową. Nie tylko mieszkańcy, ale i inwestorzy oczekują stałego dostępu do dobrej jakości Internetu. Niezwykle ważne jest zapewnienie możliwości podłączenia do szerokopasmowej sieci internetowej w całej Gminie, zarówno na terenach zabudowanych, jak i usługowych oraz inwestycyjnych.

Walory przyrodnicze i kulturowe Gminy stwarzają potencjał do rozwoju turystyki na jej terenie. Przemawia za tym zwłaszcza wykorzystanie potencjału związanego z położeniem na terenie tzw. Zielonych Płuc Polski oraz Doliny rzeki Narwi. Tereny te można zagospodarować turystycznie w szczególności poprzez rozwój tras rowerowych oraz przystani kajakowych. Tereny wiejskie posiadają zasoby do utworzenia ekogospodarstw oraz rozwoju agroturystyki. Potencjał do rozwoju i promocji turystyki skupia się wokół lokalnego dziedzictwa kulturowego i zasobów Gminy.

Powyższe cele operacyjne stanowić będą podstawę do realizacji konkretnych działań, które zamieszczono w poniższej tabeli.



CEL STRATEGICZNY I: ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ ZWIĘKSZAJĄCA POTENCJAŁ GOSPODARCZY GMINY

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
1.1. Osiągnięcie ładu przestrzennego oraz dostępności przestrzennej poprzez świadomą i aktywną politykę przestrzenną	<ul style="list-style-type: none"> • Uporządkowanie procesu planowania przestrzennego w Gminie poprzez zwiększenie udziału pokrycia powierzchni Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. • Przeciwdziałanie rozproszonej zabudowie. • Współpraca w zakresie utworzenia linii kolejowej przebiegającej przez teren Gminy. • Poprawa dostępności komunikacyjnej we wszystkich miejscowościach. • Rewitalizacja obszarów zdegradowanych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoki stopień pokrycia terenów Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, • Zwiększenie funkcjonalności przestrzeni w obszarze wiejskim: możliwość załatwienia wszystkich podstawowych potrzeb życiowych w najbliższym otoczeniu, • Podniesienie jakości życia mieszkańców na obszarach zrewitalizowanych, • Dostosowanie transportu zbiorowego do potrzeb mieszkańców Gminy, • Zwiększenie jakości przestrzeni publicznej, 	<ul style="list-style-type: none"> • stopień pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (MPZP) powierzchni Gminy (%), • liczba utworzonych MPZP (szt.), • liczba miejscowości objętych systemem transportu publicznego (szt.),
1.2. Rozwój gospodarczy Gminy i poprawa warunków na lokalnym rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> • Promocja gospodarcza Gminy. • Rozwój i wsparcie rolnictwa. • Rozwój gospodarczy wokół węzłów komunikacyjnych. • Tworzenie programów wsparcia dla młodych przedsiębiorców i inwestorów. • Rozwój ekonomii społecznej. • Rozwój kompetencji przedsiębiorców. • Organizacja warsztatów z zakresu doradztwa zawodowego oraz realizacja kursów dla osób bezrobotnych i wykluczonych społecznie. • Organizacja programów aktywizacji zawodowej i społecznej osób dotkniętych i zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost atrakcyjności Gminy pod względem prowadzenia działalności gospodarczej, • Efektywne wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, • Szeroka promocja oferty terenów inwestycyjnych, • Zwiększenie liczby nowych inwestycji (napływ nowego kapitału inwestycyjnego) na terenie Gminy, • Społeczeństwo aktywne zawodowo, niski stopień bezrobocia, 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba przeprowadzonych akcji promocyjnych regionu pod względem gospodarczym (szt.), • liczba wprowadzonych programów wsparcia dla przedsiębiorców (szt.), • stopa bezrobocia na terenie Gminy (%), • liczba nowozarejestrowanych przedsiębiorstw na terenie Gminy (szt.),

1.3. Rozwój turystyki w oparciu o walory przyrodnicze i występujące na terenie Gminy zabytki	<ul style="list-style-type: none"> • Promocja regionu w oparciu o lokalne dziedzictwo kulturowe. • Budowa marki turystycznej Gminy. • Zachowanie i promocja zabytków materialnego dziedzictwa kulturowego Gminy. • Rozbudowa systemu ścieżek rowerowych. • Rozwój agroturystyki i tworzenie ekogospodarstw. • Utworzenie miejsc aktywnej rekreacji i wspólnych spotkań. • Wykorzystanie potencjału związanego z położeniem na terenie tzw. Zielonych Płuc Polski oraz Doliny rzeki Narwi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wzmocnienie tożsamości lokalnej, • Łomżyńskie ziemie charakteryzujące się dużą rozpoznawalnością i przyciągające turystów, • Promocja nowych aktywności sportowych i imprez sportowych w celu budowania wizerunku Gminy aktywnej, • Gmina bogata w ciekawe miejsca, wyeksponowane i wypromowane zabytki, • Rozwinięte zaplecze rekreacyjne pozwalające na aktywne spędzanie wolnego czasu mieszkańcom i turystom, • Zintegrowany system ścieżek rowerowych, 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba przeprowadzonych akcji promocyjnych (szt.), • długość wybudowanych ścieżek rowerowych (km), • liczba utworzonych miejsc do rekreacji (szt.),
1.4. Rozwój dostępności cyfrowej na terenie Gminy	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie możliwości podłączenia do szerokopasmowej sieci internetowej w całej Gminie. • Zapewnienie dostępności cyfrowej we wszystkich miejscowościach. • Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w sieć światłowodową. • Utworzenie ogólnodostępnych miejsc wypoczynku z dostępem do darmowego Internetu. • Zapewnienie mieszkańcom usług cyfrowych (on-line) w Urzędzie Gminy Łomża. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoka jakość i dostępność Internetu, • Zmniejszenie wykluczenia cyfrowego wśród mieszkańców Gminy, • Poprawa dostępu mieszkańców do załatwiania podstawowych spraw w sposób zdalny, cyfrowy, • Stworzenie na terenie Gminy punktów, w których mieszkańcy i turyści mogą uzyskać dostęp do darmowego Internetu. 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba miejscowości z ograniczonym dostępem do Internetu (szt.), • liczba miejsc z dostępem do darmowego Internetu (szt.), • liczba budynków podłączonych do sieci światłowodowej (szt.).

CEL STRATEGICZNY II: ROZWIĘTA INFRASTRUKTURA GWARANTUJĄCA WYSOKĄ JAKOŚĆ ŻYCIA I CZYSTE ŚRODOWISKO

2.1. Spójna i nowoczesna sieć komunikacyjna na terenie Gminy podnosząca poziom bezpieczeństwa

2.2. Zrównoważony rozwój infrastruktury sieciowej

2.3. Uregulowany system gospodarki odpadami

2.4. Ochrona pozostałych komponentów środowiska

Wysoko rozwinięta infrastruktura drogowa oraz techniczna wpływa na poprawę atrakcyjności danego obszaru oraz poprawia jakość życia mieszkańców. Szczególny wpływ na rozwój Gminy ma wysoka jakość dróg i infrastruktury towarzyszącej, która wpływa na bezpieczeństwo i komfort zamieszkania, a także rozwinięta infrastruktura sieciowa (wodociągowo-kanalizacyjna, gazowa) oddziałująca również na jakość środowiska przyrodniczego. Gmina charakteryzuje się wysokim poziomem zwodociągowania (ok. 95%), jednak problemem jest niewystarczający stopień skanalizowania Gminy oraz brak dostępności do sieci gazowej.

Rozwinięta infrastruktura techniczna stanowi również podstawę do rozwoju gospodarczego Gminy, który powinien opierać się na zasadach zrównoważonego rozwoju. Oznacza on dążenie do równowagi pomiędzy potrzebami gospodarczymi i wymaganiami ochrony środowiska. Inaczej mówiąc, zapewnienie takiej skali działalności gospodarczej, która nie będzie powodować negatywnych konsekwencji ujawniających się w środowisku. Zauważyć można tutaj, iż cele strategiczne są ze sobą silnie powiązane i oddziałują na siebie.

Oprócz wysokiej jakości infrastruktury technicznej i komunikacyjnej cel II zakłada również stosowanie działań zmierzających do poprawy jakości środowiska i jego ochronę. Założenia te osiągnięte będą w szczególności poprzez edukację ekologiczną mieszkańców i zwiększanie ich świadomości, w zakresie takich obszarów jak zrównoważona gospodarka odpadami czy dbałość o jakość powietrza. Gmina będzie dążyła również do uregulowania systemu gospodarki odpadami, promowania zielonych inwestycji, montażu urządzeń pozyskujących energię z odnawialnych źródeł i wymiany kotłów grzewczych na niskoemisyjne.

Powyższe cele operacyjne stanowią będą podstawę do realizacji konkretnych działań, które zamieszczone w poniższej tabeli.



CEL STRATEGICZNY II: ROZWINIĘTA INFRASTRUKTURA GWARANTUJĄCA WYSOKĄ JAKOŚĆ ŻYCIA I CZYSTE ŚRODOWISKO

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
2.1. Spójna i nowoczesna sieć komunikacyjna na terenie Gminy podnosząca poziom bezpieczeństwa	<ul style="list-style-type: none"> Budowa i modernizacja dróg gminnych. Budowa i modernizacja infrastruktury przydrogowej. Podnoszenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Zaangażowanie w poprawę systemu dróg przebiegających przez obszar Gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> Rozbudowana i dobrej jakości sieć dróg gminnych z rozwiniętą infrastrukturą towarzyszącą, Zwiększone bezpieczeństwo ruchu drogowego na terenie Gminy, w tym poprawa bezpieczeństwa pieszych poprzez rozbudowę oświetlenia i chodników, Zmniejszenie liczby wypadków drogowych, 	<ul style="list-style-type: none"> długość rozbudowanych dróg gminnych (km), długość wybudowanych chodników (km), długość wybudowanych ścieżek rowerowych (km), liczba wybudowanych/zmodernizowanych punktów oświetleniowych (szt.),
2.2. Zrównoważony rozwój infrastruktury sieciowej	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój i unowocześnienie sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy. Wprowadzenie programów dofinansowań dla mieszkańców, którzy nie mają dostępu do sieci kanalizacyjnej na budowę przydomowych oczyszczalni ścieków. Współpraca z operatorami w zakresie rozbudowy sieci gazowej na terenie Gminy. Współpraca z operatorami w zakresie rozwoju sieci energetycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> Rozbudowana infrastruktura wodno-kanalizacyjna, Zwiększenie liczby przydomowych oczyszczalni ścieków, Regularne kontrole jakości przydomowych oczyszczalni ścieków i zbiorników bezodpływowych, Zwiększenie ilości odprowadzonych ścieków systemem kanalizacji sanitarnej, Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych; Poprawa jakości wody dostarczanej do mieszkańców, Zwiększenie dostępności do sieci gazowej, 	<ul style="list-style-type: none"> długość wybudowanej sieci wodno-kanalizacyjnej (km), kwota udzielonego wsparcia na budowę przydomowych oczyszczalni ścieków (zł), liczba nowych przydomowych oczyszczalni ścieków (szt.), liczba budynków podłączonych do sieci gazowej (szt.),

2.3. Uregulowany system gospodarki odpadami	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. • Usuwanie folii rolniczych i innych odpadów pochodzących z działalności rolniczych. • Bieżąca likwidacja dzikich wysypisk odpadów komunalnych. • Prowadzenie kontroli w zakresie złożonych deklaracji na odbiór odpadów komunalnych oraz prawidłowej segregacji odpadów. • Edukacja społeczeństwa w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi, segregacji i recyklingu. • Optymalizacja kosztów systemu gospodarki odpadami. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie postępowania z odpadami, • Poprawa estetyki Gminy poprzez zmniejszenie zanieczyszczenia terenów Gminy odpadami komunalnymi, • Spełnienie wymaganych poziomów recyklingu, • Weryfikacja liczby mieszkańców wytwarzających odpady komunalne na terenie Gminy oraz włączenie wszystkich mieszkańców Gminy do systemu gospodarki odpadami, • Zwiększenie stopnia segregacji odpadów, 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba przeprowadzonych kontroli złożonych deklaracji (szt.), • liczba przeprowadzonych kontroli w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami (szt.), • liczba przeprowadzonych akcji edukacyjnych (szt.),
2.4. Ochrona pozostałych komponentów środowiska	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczenie niskiej emisji. • Pozyskiwanie środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na udzielenie wsparcia finansowego mieszkańcom na wymianę źródeł ciepła oraz zastosowanie odnawialnych źródeł energii. • Inwentaryzacja i pielęgnacja pomników przyrody. • Rozwój zielonych inwestycji. • Zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców Gminy, w szczególności w zakresie odnawialnych źródeł energii i ich promocja. • Rozwój odnawialnych źródeł energii. • Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej. • Regulacja gospodarki wodnej na terenie Gminy, w szczególności poprzez instalację zbiorników małej retencji. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoka jakość powietrza na terenie Gminy dzięki wykorzystywaniu ekologicznych źródeł ciepła, przeprowadzeniu termomodernizacji budynków i stałemu monitoringowi zanieczyszczeń, • Zachowanie i poprawa stanu środowiska, • Stosowanie rozwiązań proekologicznych w zakresie systemów grzewczych, • Czyste i zadbane tereny Gminy dzięki wysokiej świadomości ekologicznej mieszkańców i wspólnej dbałości o środowisko, • Ochrona terenów cennych przyrodniczo, • Zachowanie różnorodności biologicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba utworzonych stacji monitoringu jakości powietrza (szt.), • kwota pozyskanych środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na udzielenie wsparcia finansowego mieszkańcom na wymianę źródeł ciepła oraz zastosowanie odnawialnych źródeł energii (zł), • liczba przeprowadzonych akcji ekologicznych w szkołach (szt.).

CEL STRATEGICZNY III: Aktywne społeczeństwo i kompleksowa oferta społeczna motorem rozwoju Gminy

3.1. Aktywizacja społeczna mieszkańców

3.2. Tworzenie sprzyjających warunków do pozostawania w Gminie na stałe ludzi młodych

3.3. Wysoki poziom i jakość usług społecznych na terenie Gminy

3.4. Wsparcie i zapewnienie dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami

Poziom zadowolenia z miejsca, w którym żyją i funkcjonują mieszkańcy danej Gminy zależy w dużej mierze od proponowanej im oferty społecznej, w którą wpisuje się wiele czynników, takich jak: pomoc społeczna, oferta kulturalna, możliwość samorealizacji, rozwijania swoich pasji i dokształcania się, a także oferta edukacyjna, w szerokim znaczeniu. Organizacje pozarządowe często funkcjonują w tym obszarach, angażując mieszkańców w swoją działalność i podnosząc ich aktywność, zarówno jako jednostki, jak i całego społeczeństwa.

Niezwykle ważne jest zwrócenie uwagi na osoby młode, czyli mieszkańców Gminy stanowiących główną siłę napędową rozwoju oraz zakładających rodziny. Należy zapewnić im tak korzystne i konkurencyjne w stosunku do innych gmin warunki, aby postawili osiedlić się na terenie danej gminy na stałe i tym samym zwiększyć jej zasób rozwojowy. Konieczne jest zatem sprawienie, aby Gmina była miejscem, gdzie młodzi dorośli mają dostęp do interesującej ich oferty kulturowo-rekreacyjnej i rozrywki, czują się bezpiecznie i mogą realizować swoje pasje. Ważne jest także zapewnienie wysokiej jakości edukacji oraz dostępu do opieki żłobkowej i przedszkolnej, co podnosi konkurencyjność Gminy dla osób mających dzieci lub zakładających rodziny.

Spółeczeństwo to też seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby ze szczególnymi potrzebami przejawiającymi się na różnych etapach ich życia. Należy dostosować zarówno infrastrukturę, jak i ofertę społeczną do potrzeb każdej grupy wiekowej.

Powyższe cele operacyjne stanowić będą podstawę do realizacji konkretnych działań, które zamieszczono w poniższej tabeli.



CEL STRATEGICZNY III: AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO I KOMPLEKSOWA OFERTA SPOŁECZNA MOTOREM ROZWOJU GMINY

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
3.1. Aktywizacja społeczna mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> Wzmacnianie i rozwój wspólnoty lokalnej oraz integracji sąsiedzkiej. Wsparcie organizacji pozarządowych w aplikowaniu o środki zewnętrzne. Zapewnienie organizacjom pozarządowym zaplecza lokalowego. Aktywizacja mieszkańców w poszczególnych sołectwach. Wsparcie działalności świetlic wiejskich stanowiących centrum aktywności mieszkańców sołectw. Promocja działalności instytucji kultury, organizacji i stowarzyszeń. Rozwój kompetencji mieszkańców i pracowników Urzędu Gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> Planowanie strategiczne na poziomie rozwoju miejscowości/wsi, Społeczeństwo zaangażowane w życie społeczne, zintegrowane i wspierające się, Szeroka działalność organizacji społecznych wspierających mieszkańców i angażujących się w rozwój Gminy, Aktywnie działające instytucje kultury, organizacje i stowarzyszenia, Zmodernizowane budynki instytucji kultury, 	<ul style="list-style-type: none"> liczba nowych organizacji pozarządowych (os.), kwota pozyskanych dofinansowań dla organizacji pozarządowych (zł), liczba wydarzeń organizowanych w instytucjach kultury (szt.), liczba zmodernizowanych budynków instytucji kultury (szt.),
3.2. Tworzenie sprzyjających warunków do pozostawania w Gminie na stałe ludzi młodych	<ul style="list-style-type: none"> Stworzenie miejsc wypoczynku. Systematyczna rozbudowa infrastruktury sportowej i rekreacyjnej. Dążenie do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej i szkolnej na terenie Gminy. Poprawa jakości infrastruktury oświatowej. Dostosowanie godzin otwarcia przedszkoli i świetlic szkolnych do potrzeb mieszkańców. Budowa gminnego przedszkola oraz miejsca opieki nad dziećmi do lat 3. Rozwój kompetencji nauczycieli i opiekunów placówek dydaktycznych. Rozszerzenie oferty spędzania czasu wolnego. 	<ul style="list-style-type: none"> Miejsca wyposażone w infrastrukturę umożliwiającą wypoczynek i rekreację na terenie Gminy, Wysoka poziom edukacji przedszkolnej i szkolnej, Wysoki poziom infrastruktury oświatowej, Godziny otwarcia przedszkoli i świetlic szkolnych dostosowane do potrzeb mieszkańców, Rozbudowana oferta spędzania wolnego czasu dla mieszkańców Gminy, 	<ul style="list-style-type: none"> liczba utworzonych miejsc do wypoczynku (szt.), liczba rozbudowanych obiektów sportowych (szt.), długość otwarcia przedszkoli (godz.), długość działania świetlic szkolnych (godz.), wyniki egzaminów szkolnych (%).

3.3. Wysoki poziom i jakość usług społecznych na terenie Gminy	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie warunków do rozwoju podstawowej opieki zdrowotnej. • Wspieranie przez Gminę programów nieobowiązkowych szczepień oraz programów profilaktyki zdrowotnej i badań przesiewowych, we współpracy z podmiotami medycznymi. • Promowanie zdrowych nawyków żywieniowych. • Wzmacnianie kompetencji rodziny. • Wsparcie psychologiczne, psychiatryczne i superwizyjne mieszkańców Gminy. • Rozwój kompetencji pracowników społecznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie dostępności do podstawowej opieki zdrowotnej, • Zdrowe, regularnie badające się społeczeństwo, • Zmiana wzorców funkcjonowania rodzin i wzmocnienie więzi rodzinnych, • Poprawa sytuacji dzieci z rodzin z trudnościami, • Zwiększenie wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba przeprowadzonych programów nieobowiązkowych szczepień (szt.), • liczba przeprowadzonych programów profilaktyki zdrowotnej i badań przesiewowych (szt.), • liczba odbywających się warsztatów dla rodziców (szt.), • liczba uczestników warsztatów (os.), • liczba osób korzystających ze wsparcia psychologicznego lub psychiatrycznego (os.),
3.4. Wsparcie i zapewnienie dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie usług opiekuńczych osobom z niepełnosprawnościami oraz osobom wymagającym stałej opieki. • Rozwój kadry pielęgniarstwa i opiekuńczej. • Wprowadzenie działań wsparcia dla seniorów, w zakresie komunikacji, rehabilitacji, opieki dziennej, opieki geriatrycznej itp. • Rozwój mieszkalnictwa komunalnego. • Usuwanie barier architektonicznych. • Stałe podnoszenie poziomu dostępności cyfrowej. • Rozwój e-usług. • Szkolenia dla pracowników zatrudnianych przez Gminę współpracujących z osobami ze szczególnymi potrzebami. • Rozwój kompetencji mieszkańców Gminy i kadry Urzędu Gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina przystosowana do życia dla osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności architektonicznej, cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej. 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób korzystających z usług opiekuńczych (os.), • liczba utworzonych mieszkań komunalnych (szt.), • liczba budynków bez barier architektonicznych (szt.), • liczba zastosowanych rozwiązań w celu zmniejszenia barier architektonicznych (szt.), • liczba przeprowadzonych szkoleń dla osób współpracujących z osobami ze szczególnymi potrzebami (szt.), • liczba przeszkolonych pracowników (os.).

3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Łomża. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie

Gmina Łomża niegdyś była Gminą rolniczo-ekologiczną z funkcjami uzupełniającymi: turystyczną, turystyczno-edukacyjną i wypoczynkową, lecz funkcje te przekształcają się w stronę mieszkalnictwa oraz usług. Nadal dużą część powierzchni Gminy pokrywają tereny rolnicze. Struktura przestrzenna zdominowana została przez elementy środowiska przyrodniczego, w związku z rolniczym użytkowaniem terenów oraz występowaniem na jej terenie obszarów chronionych. Znaczenie odgrywa tutaj również położenie Gminy w dolinie rzeki Narwi. Największe pokrycie terenu stanowią grunty orne. Odsetek terenów zalesionych jest niewielki (około 15%) w porównaniu do terenów rolniczych (ponad 70%). Tereny leśne występują głównie w wschodniej części Gminy, częściowo objęte są formami ochrony przyrody. Tym samym korytarze ekologiczne biegną od wschodniej części Gminy przy jej granicy, następnie wzdłuż granicy miasta Łomża i nachodzą na niewielki fragment Gminy w jej północnej części. Są to główny korytarz ekologiczny GKPN-7 Przełomowa Dolina Narwi, główny korytarz ekologiczny GKPN-3A Przełomowa Dolina Narwi – Puszcza Biała oraz uzupełniający korytarz ekologiczny KPn-5D Dolina Rzeki Gać. Korytarze ekologiczne pokrywają się w większości z formami ochrony przyrody występującymi na terenie Gminy, należą do nich:

- rezerwy przyrody: Rycerski Kierz, Wielki Dział;
- Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi,
- obszar chronionego krajobrazu Równiny Kurpiowskiej i Doliny Dolnej Narwi,
- obszary Natura 2000: Ostoja Narwiańska, Dolina Dolnej Narwi, Przełomowa Dolina Narwi, Bagno Wizna,
- 2 użytki ekologiczne.

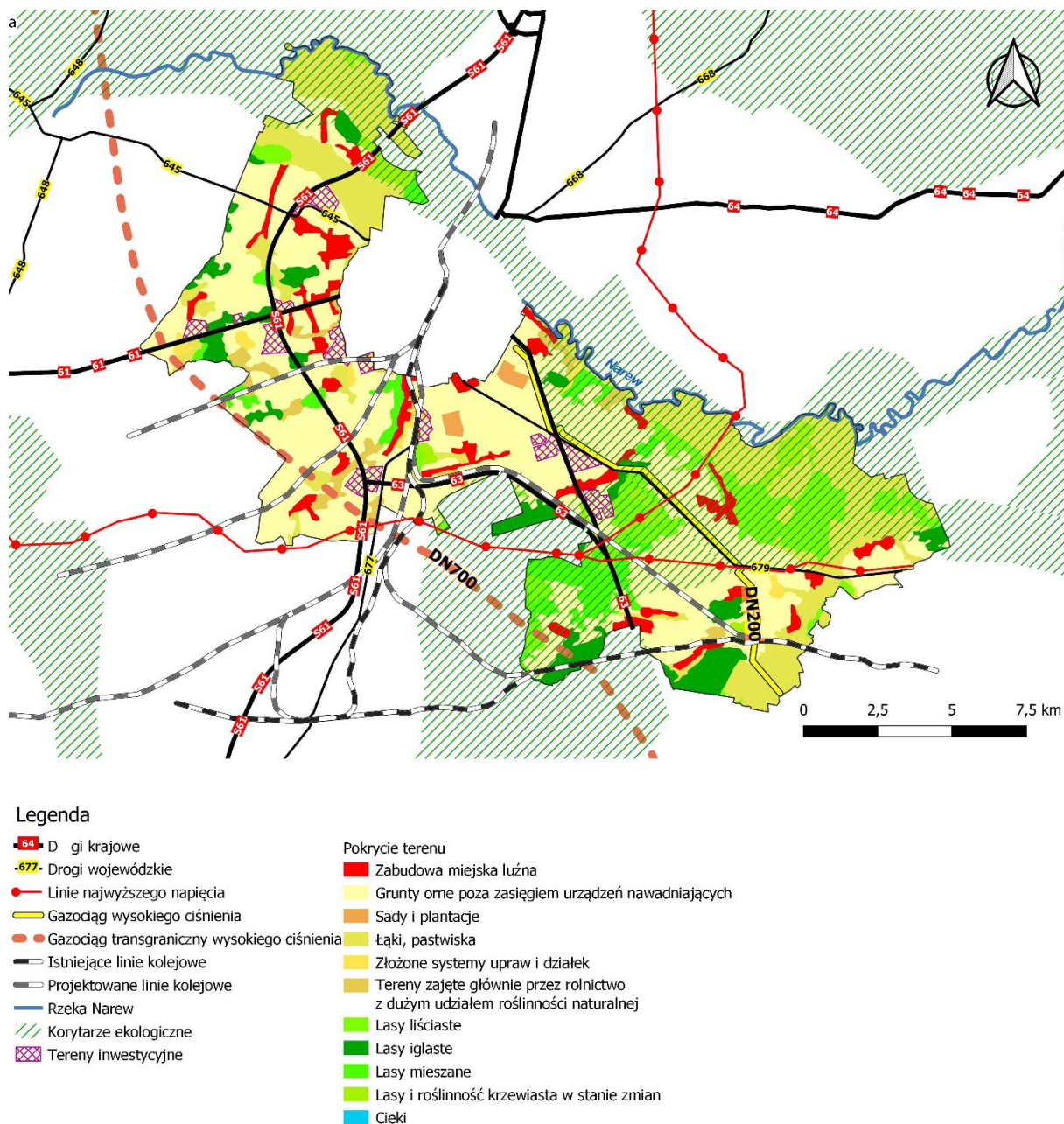
Na układ przestrzenny Gminy oddziałuje również miasto Łomża, wokół którego jest położona (obwarunkowy charakter Gminy). Mieszkańcy Gminy zaspokajają w mieście swoje potrzeby w zakresie usług, jak np. edukacja czy opieka zdrowotna. Ponadto teren Gminy przecinają szlaki komunikacyjne na szczeblu krajowym i regionalnym, w tym o znaczącym udziale ruchu turystyczno-rekreacyjnego. Niezwykle silne oddziaływanie na Gminę będzie miała przebiegająca przez jej teren międzynarodowa droga „Via Baltica” (S61). Na terenie Gminy Łomża powstaną trzy węzły drogowe: Łomża Południe, Łomża Zachód oraz Nowogród. Prognozuje się, iż inwestycja ta przyczyni się do poprawy sieci komunikacyjnej na obszarze Gminy oraz dostępności zewnętrznej obszaru. Ponadto sieć drogową Gminy tworzą drogi krajowe nr 61 i 63 oraz drogi wojewódzkie nr 667, 679 i 645. Droga krajowa S61 Ostrów Mazowiecka – Łomża – Szczuczyn – Elk – Raczki – Suwałki – Budzisko – granica państwa (Kowno) wraz z drogą S8 na odcinku Warszawa – Ostrów Mazowiecka stanowi część Europejskiego Korytarza Transportowego (TEN-T) Helsinki – Tallin – Ryga – Kowno – Warszawa. Przez teren Gminy biegnie również turystyczny szlak rowerowy międzynarodowy Euro Velo R 11 (EVIII) oraz krajowy szlak rowerowy „Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo”.

Położenie Gminy i związane z tym warunki sprawiają, iż Gmina Łomża jest ważnym węzłem drogowym i przeprawą drogową przez rzekę Narew. Uwarunkowania drogowe na poziomie ponadregionalnym są nadrzędne wobec systemu transportowego samej Gminy, co może powodować ograniczenia oraz konflikty komunikacyjne.

Na terenie Gminy nie funkcjonuje transport kolejowy, a najbliższym punktem przesiadkowym jest Ostrołęka. Planowane jest uruchomienie linii Łomża – Białystok oraz linii kolejowej z Ostrołęki przez Łomżę, do Giżycka, której trasa biegłaby przez teren Gminy Łomża. Ponadto planuje się rewitalizację i elektryfikację linii kolejowej nr 49 relacji Śniadowo – Łomża. Rozbudowa infrastruktury kolejowej postrzegana jest jako szansa na pobudzenie ekonomiczne regionu i wzmocnienie potencjału transportowego oraz gospodarczego całego województwa podlaskiego. Rozwój pasażerskiego transportu kolejowego z Łomży, może stanowić znaczące ułatwienie i jednocześnie szansę w przemieszczaniu się w obrębie regionu.

W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego wskazane zostało, iż wiejskie jednostki gminne charakteryzujące się dominującą historyczną funkcją rolniczą, zlokalizowane wokół miasta Łomża, ewoluują w kierunku wielofunkcyjności. Wpływ miasta sprawia, iż część funkcji rolniczych zmienia się na pozarolnicze (np. usługowe, produkcyjne, mieszkaniowe, rekreacyjne), stając się tym samym obszarem rozwoju urbanizacji.

Ryc. 3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Łomża



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Corine Land Cover, Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Łomża, danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska oraz danych GAZ-SYSTEM S.A.

Według Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łomża funkcje ośrodków wspomagających Gminy pełnią wieś Wygoda, zespół wsi Gać-Puchały oraz Konarzyce. Dodatkowo funkcję usługową w Gminie pełnią również wsie: Nowe Kupiski, Stare Kupiski, Chojny Młode, Konarzyce, Giełczyn, Wygoda, Pniewo, Siemień Nadrzeczny i Gać. Natomiast funkcja produkcyjno-usługowa charakteryzuje wsie: Konarzyce, Nowe Kupiski, Stare Kupiski, Wygoda, Podgórze, Modzele Wypychy, Chojny Jednaczewo, Giełczyn i Pniewo.

Sieć osadnicza w Gminie Łomża ma charakter rozproszony, zwłaszcza na terenach rolniczych, gdzie budynki mieszkalne położone są przy gospodarstwach. Stanowi je głównie zabudowa jednorodzinna.

Ważny element przestrzenny Gminy stanowią linie elektroenergetyczne NN 400 kV SE „Narew” – SE Łomża Systemowa – SE Ostrołęka, przebiegające dwoma nitkami przez wschodnią część Gminy oraz na niewielkim fragmencie przy południowej granicy, stacja transformatorowo-rozdzielcza 400 kV/110 kV oraz napowietrzne linie elektroenergetyczne WN 110 kV. Ponadto przez wschodnią część Gminy biegnie również gazociąg wysokiego ciśnienia DN 200 oraz nieuruchomiony jeszcze transgeniczny gazociąg wysokiego ciśnienia DN 700 Polska – Litwa.

SIEĆ PIONIER (szerokopasmowy Internet oparty na światłowodowych infostradach), która jest częścią ogólnopolskiej sieci optycznej, dociera również do Gminy Łomża. Stanowi ją istniejący już odcinek infostrady Poznań – Warszawa – Ostrołęka – Łomża – Białystok, linii Łomża – Siemiatycze – Białystok.

Na terenie Gminy Łomża występują obszary chronione wałami przeciwpowodziowymi. Stanowią one 507,66 ha.

W Gminie zlokalizowane jest również ujęcie wód ze strefami ochrony ustanowionym decyzjami Dyrektora RZGW w Warszawie: Łomża, ujęcie Rybaki Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Łomży (Rozp. Nr 1/2016 Dz. U. WP z 2016, p. 366).

W Planie zagospodarowania województwa podlaskiego wyznaczone zostały szlaki kulturowe predysponowane do wytyczenia, których trasa przebiegałaby przez teren Gminy Łomża:

- a) szlak sanktuariów (Sejny – Studzieniczna – Krasnybór – Różanystok – Krypno – Płonka Kościelna – Łomża – Hodyszewo – Ostrożany),
- b) szlak klasztorny (Sejny – Wigry – Różanystok – Szczuczyn – Wąsosz – Stawiski – Łomża – Tykocin – Choroszcz – Supraśl – Bielsk Podlaski – Boćki – Siemiatycze – Drohiczyn – Ciechanowiec),
- c) szlak gotyku mazowieckiego (Niedźwiadna – Wąsosz – Wizna – Łomża - Szczepankowo – Rosochate Kościelne),
- d) szlak nadnarwiański (Wizna – Drozdowo – Piątnica – Łomża – Stara Łomża – Nowogród).

Na terenie Gminy w Starej Łomży zlokalizowane są 2 zabytki archeologiczne o szczególnym znaczeniu. Są to Wzgórze św. Wawrzyńca oraz grodzisko wczesnośredniowieczne z przełomów XI-XIII w. W Gminie znajdują się również fortyfikacje polskie – 5 obiektów (pozycja łącznikowa „Jednaczewo”).

W nawiązaniu do rozwoju odnawialnych źródeł energii w SUIKZP uwzględniono możliwość budowy elektrowni wiatrowych w południowej części Gminy, tj. w miejscowościach Dłużniewo, Boguszyce, Miłkołajki, Czaplice, Andrzejki, Stare Chojny, Jarnuty i Stare Sierzputy. W miejscowości Jarnuty zlokalizowana jest farma wiatrowa, na działce nr 109/3. Stanowi ją jedna elektrownia wiatrowa.

Ze względu na charakter Gminy, występujące szczególne uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego oraz bogate i cenne elementy środowiska przyrodniczego, zaleca się, aby Gmina sporządziła miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obejmujące wszystkie miejscowości. Celem zabiegu jest opracowanie ustaleń spójnych dla całości Gminy, których realizacja spowoduje uniknięcie lokalizacji rozproszonej zabudowy, a także zapewni odpowiednią ochronę środowiska przyrodniczego i kulturowego. Dodatkowo w SUIKZP zapisane zostały szczegółowe ustalenia dotyczące obszarów, dla których występuje konieczność sporządzenia MPZP.

W Studium wyszczególnione zostały również obszary dla których wyznaczono kierunki rozwoju:

- **społeczeństwo** – podnoszenie poziomu wykształcenia, rozwój profilaktyki zdrowotnej, zapewnienie mieszkańcom dostępu do specjalistycznych usług medycznych, wpieranie działań instytucji i organizacji zajmujących się działalnością socjalną, upowszechnianie kultury, polepszenie stanu bazy sportowej, rekreacyjno-wypoczynkowej i warunków do rozwoju sportu i rekreacji, stworzenie warunków do rozwoju i modernizacji budownictwa mieszkaniowego;

- **gospodarka** – właściwe wykorzystanie naturalnych warunków użytkowych rolniczej przestrzeni produkcyjnej, poprawa warunków do rozwoju produkcji rolniczej, tworzenie warunków do wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, utrzymanie istniejących powierzchni leśnych oraz poddanie zalesieniu terenów o małej przydatności dla produkcji rolnej, eksploatacja udokumentowanych lokalnych zasobów kruszywa naturalnego poszerzanie zakresu usług turystycznych w oparciu o walory przyrodnicze i kulturowe;
- **komunikacja** – zapewnienie nieograniczonego dojazdu do ośrodków zamieszkania i głównych obszarów gospodarczych, zabieganie o uruchomienie linii kolejowej, izolacja terenów zamieszkania leżących wzdłuż ciągów tranzytowych, budowa ciągów rekreacyjno-rowerowych;
- **infrastruktura techniczna** – sukcesywna rozbudowa sieci wodociągowej na obszarze całej gminy wraz z postępującym zainwestowaniem terenu, skanalizowanie obszarów, gdzie jest to opłacalne ekonomicznie, a na pozostałych terenach instalacja indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków, zapewnienie możliwości dostaw gazu ziemnego do wszystkich miejscowości w Gminie, propagowanie odnawialnych źródeł energii, dostosowanie systemu telekomunikacyjnego do potrzeb mieszkańców;
- **ochrona przeciwpożarowa i obrona cywilna** – m.in. w terenach zabudowanych na sieci wodociągowej zabezpieczyć odpowiednią liczbę hydrantów, zabezpieczyć drogi pożarowe, przewidzieć rezerwę terenów pod budowlę ochronne;
- **tereny udokumentowanych złóż i kopalin** – eksploatacja kopalin;
- **obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji** – rekultywacja zdegradowanych elementów środowiska przyrodniczego na wyrobiskach poeksploatacyjnych.

Kształtowanie polityki przestrzennej Gminy powinno odbywać się w oparciu o następujące zasady:

- tworzenia warunków zmierzających do poprawy jakości życia wszystkich mieszkańców Gminy;
- tworzenie warunków rozwoju dla działalności gospodarczej;
- harmonijnego i skoordynowanego rozwoju struktur osadniczych przy uwzględnieniu cech i walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz tradycji regionu;
- konieczność rozwoju i uzupełnienia infrastruktury drogowej i sieci infrastruktury technicznej w związku z rozwojem nowej zabudowy;
- stałego dążenia do kształtowania i poprawy ładu przestrzennego stanowiącego wartość ogólnospołeczną;
- ochrony tradycji i kultury regionu;
- ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, przy założeniu racjonalnego ich wykorzystania dla potrzeb lokalnych i ponadlokalnych skorelowanego z procesem rozwoju społeczno-gospodarczego;
- bezpieczeństwa publicznego, ochrony zdrowia i życia ludzi, ochrony mienia;
- rozwoju i modernizacji infrastruktury technicznej przy uwzględnieniu integralności wewnętrznej Gminy oraz powiązań ponadlokalnych, służących wzmocnieniu konkurencyjności i spójności regionu.

4. Spójność kierunków rozwoju Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań.

Cele strategiczne oraz cele operacyjne ujęte w niniejszej Strategii odnoszą się do zidentyfikowanych potencjałów oraz obszarów problemowych na terenie Gminy Łomża, ale są również spójne z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu o randze krajowej i wojewódzkiej. Wobec tego komplementarność celów wyznaczonych w Strategii z innymi działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność realizacji tych dokumentów.

Działania, których celem jest zrównoważony rozwój regionu, zostały zapisane w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030, która jest dokumentem spójnym ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego. Jednocześnie zgodność SRWP do 2030 roku z Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju zapewniona jest przez Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego uwzględniający ustalenia i rekomendacje wynikające z tego dokumentu.

Misja SRWP 2030 brzmi „Ambitne Podlaskie”, zgodnie z którą zaplanowane działania skierowane są do mieszkańców oraz do otoczenia. Z kolei wizja zakłada, iż Podlaskie w 2030 roku będzie przedsiębiorcze, partnerskie oraz perspektywiczne. Aby osiągnąć zaplanowaną wizję wyznaczono trzy cele strategiczne. Strategia Rozwoju Gminy Łomża wpisuje się w te cele, a tym samym jest zgodna z hasłem „Ambitne Podlaskie”.

Poniższa tabela przedstawia spójność celów strategicznych i operacyjnych zawierających się w Strategii Rozwoju Gminy Łomża na lata 2021-2030 w odniesieniu do SRWP 2030.

Tab. 1 Spójność Strategii Rozwoju Gminy Łomża na lata 2021-2030 ze Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030	Strategia Rozwoju Gminy Łomża na lata 2021-2030
<p>Cel strategiczny I: Dynamiczna gospodarka</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.1. Przemysły przyszłości; 1.2. Podlaski system otwartych innowacji; 1.3. Lokalna przedsiębiorczość; 1.4. Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego; 1.5. E-podlaskie. 	<p>Cel I: Atrakcyjna przestrzeń zwiększająca potencjał gospodarczy i turystyczny Gminy</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.1. Osiągnięcie ładu przestrzennego oraz dostępności przestrzennej poprzez świadomą i aktywną politykę przestrzenną 1.2. Rozwój gospodarczy Gminy i poprawa warunków na lokalnym rynku pracy 1.3. Rozwój turystyki w oparciu o walory przyrodnicze i występujące na terenie Gminy zabytki 1.4. Rozwój dostępności cyfrowej na terenie Gminy
<p>Cel strategiczny II: Zasobni mieszkańcy</p> <ul style="list-style-type: none"> 2.1. Kompetentni mieszkańcy; 2.2. Aktywni mieszkańcy; 2.3. Przestrzeń wysokiej jakości. 	<p>Cel I: Atrakcyjna przestrzeń zwiększająca potencjał gospodarczy i turystyczny Gminy</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.1. Osiągnięcie ładu przestrzennego oraz dostępności przestrzennej poprzez świadomą i aktywną politykę przestrzenną 1.2. Rozwój gospodarczy Gminy i poprawa warunków na lokalnym rynku pracy 1.3. Rozwój turystyki w oparciu o walory przyrodnicze i występujące na terenie Gminy zabytki 1.4. Rozwój dostępności cyfrowej na terenie Gminy

	<p>Cel II: Rozwinięta infrastruktura gwarantująca wysoką jakość życia i czyste środowisko</p> <p>2.1. Spójna i nowoczesna sieć komunikacyjna na terenie Gminy podnosząca poziom bezpieczeństwa</p> <p>2.2. Zrównoważony rozwój infrastruktury sieciowej</p> <p>2.3. Uregulowany system gospodarki odpadami</p> <p>2.4. Ochrona pozostałych walorów środowiska</p> <p>Cel III: Aktywne społeczeństwo i kompleksowa oferta społeczna motorem rozwoju Gminy</p> <p>3.1. Aktywizacja społeczna mieszkańców</p> <p>3.2. Tworzenie sprzyjających warunków do pozostawania w Gminie na stałe ludzi młodych</p> <p>3.3. Wysoki poziom i jakość usług społecznych na terenie Gminy</p> <p>3.4. Wsparcie i zapewnienie dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami</p>
<p>Cel strategiczny III: Partnerski region</p> <p>3.1. Dobre zarządzanie;</p> <p>3.2. Kapitał społeczny;</p> <p>3.3. Partnerstwa międzynarodowe i ponadregionalne;</p> <p>3.4. Gościnny region.</p>	<p>Cel I: Atrakcyjna przestrzeń zwiększająca potencjał gospodarczy i turystyczny Gminy</p> <p>1.1. Osiągnięcie ładu przestrzennego oraz dostępności przestrzennej poprzez świadomą i aktywną politykę przestrzenną</p> <p>1.2. Rozwój gospodarczy Gminy i poprawa warunków na lokalnym rynku pracy</p> <p>1.3. Rozwój turystyki w oparciu o walory przyrodnicze i występujące na terenie Gminy zabytki</p> <p>1.4. Rozwój dostępności cyfrowej na terenie Gminy</p> <p>Cel II: Rozwinięta infrastruktura gwarantująca wysoką jakość życia i czyste środowisko</p> <p>2.1. Spójna i nowoczesna sieć komunikacyjna na terenie Gminy podnosząca poziom bezpieczeństwa</p> <p>2.2. Zrównoważony rozwój infrastruktury sieciowej</p> <p>Cel III: Aktywne społeczeństwo i kompleksowa oferta społeczna motorem rozwoju Gminy</p> <p>3.1. Aktywizacja społeczna mieszkańców</p> <p>3.2. Tworzenie sprzyjających warunków do pozostawania w Gminie na stałe ludzi młodych</p>

Źródło: opracowanie własne.

Polityka przestrzennego zagospodarowania województwa podlaskiego w horyzoncie 2020+ realizuje cele określone dla jego przestrzeni i współpracy transgranicznej w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 i powiązanych z nią krajowych strategiach rozwoju

System celów polityki przestrzennej zagospodarowania województwa obejmuje cel strategiczny, brzmiący „Zrównoważone zagospodarowanie przestrzeni województwa podlaskiego, sprzyjające rozwojowi społeczno-gospodarczemu, spójności społecznej i terytorialnej, konkurencyjności oraz wykorzystaniu potencjału przyrodniczego, kulturowego i położenia przygranicznego” oraz 5 celów cząstkowych

(szczegółowych), stanowiących jego rozwinięcie, odniesionych do kluczowych elementów zagospodarowania województwa, w tym jego obszarów funkcjonalnych.

Cele strategiczne i operacyjne Strategii Rozwoju Gminy Łomża na lata 2021-2030 są spójne w wyszczególnionych poniżej celach częściowych zawartych w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego:

(6.1.) Cel 1. Zwiększenie konkurencyjności miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków – wojewódzkiego Białegostoku, subregionalnych Łomży i Suwałk oraz powiatowych w zakresie jakości: infrastruktury funkcji ponadlokalnych publicznych, potencjału gospodarczego, powiązań funkcjonalnych zewnętrznych i struktur przestrzennych zagospodarowania

6.1.2. Wspieranie w ramach strategicznej interwencji zwiększenia konkurencyjności miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych Suwałk i Łomży

6.1.2.2. Kierunki poprawy i rozwoju infrastruktury miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka subregionalnego Łomży

(6.2.) Cel 2. Wzmocnienie spójności województwa w procesie zrównoważonego terytorialnie rozwoju i modernizacji zagospodarowania przestrzennego obszarów wiejskich z wykorzystaniem ich potencjału wewnętrznego, specjalizacji regionalnej i położenia przygranicznego,

6.2.1. Zwiększenie wewnętrznej integracji i dostępności transportowej województwa

6.2.2. Wspieranie modernizacji i rozwoju wiejskich obszarów funkcjonalnych

6.2.4. Kierunki wspierania wykorzystania specjalizacji regionalnej województwa

(6.3.) Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej zewnętrznej i wewnętrznej województwa podlaskiego, poprzez rozwój infrastruktury transportowej, ze zmniejszeniem kosztów środowiskowych, oraz telekomunikacyjnej i teleinformatycznej,

6.3.1. Zasady rozwoju infrastruktury transportowej

6.3.2. Kierunki wzmocnienia powiązań transportowych zewnętrznych i wewnętrznych regionu

6.3.3. Zasady i kierunki rozwoju infrastruktury telekomunikacji i teleinformatyki

(6.4.) Cel 4. Osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego województwa, w tym sieci ekologicznej, walorów dziedzictwa kulturowego i krajobrazowych oraz racjonalne użytkowanie ich zasobów

6.4.1. Ochrona i zagospodarowanie sieci ekologicznej

6.4.2. Racjonalne gospodarowanie wodami

6.4.3. Gospodarowanie lasami

6.4.4. Ochrona powierzchni ziemi

6.4.6. Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniem

6.4.8. Ochrona oraz wykorzystanie dziedzictwa kulturowego

(6.5.) Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej województwa na zagrożenia bezpieczeństwa energetycznego, naturalne i awariami przemysłowymi oraz zdolności obronnych i ochronnych

6.5.1. Zasady rozwoju i ochrony prawidłowego funkcjonowania infrastruktury systemów energetycznych

6.5.2. Kierunki rozwoju infrastruktury systemu elektroenergetycznego

6.5.3. Kierunki rozwoju infrastruktury systemu gazowniczego

6.5.5. Kierunki rozwoju infrastruktury systemu zaopatrzenia w ciepło

6.5.6. Rozwój infrastruktury odnawialnych źródeł energii

Dodatkowo Plan zagospodarowania województwa podlaskiego zawiera wykaz inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym ustalonych dla obszaru województwa podlaskiego w dokumentach przyjętych przez Sejm RP, Radę Ministrów, właściwego ministra i Sejmik Województwa Podlaskiego, których realizacja zaplanowana została również na terenie Gminy Łomża:

2.1.6. Rewitalizacja linii kolejowej nr 49 Śniadowo – Łomża

3.1.5. Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Łomży, rozbudowa kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni

4.1.8. Budowa gazociągu dystrybucyjnego do miasta i Gminy Suwałki, miast Augustów, Dąbrowa Białostocka, Grajewo, Łomża

4.3.6. Modernizacja linii elektroenergetycznej WN 110kV Ostrołęka – rozgałęzienie okolice Nowogrodu

4.3.8 Modernizacja linii elektroenergetycznej WN 110kV Łomża 2 – rozgałęzienie w okolicach Nowogrodu (likwidacja istniejącego trójnika 110kV)

4.3.22. Modernizacja linii elektroenergetycznej WN 110

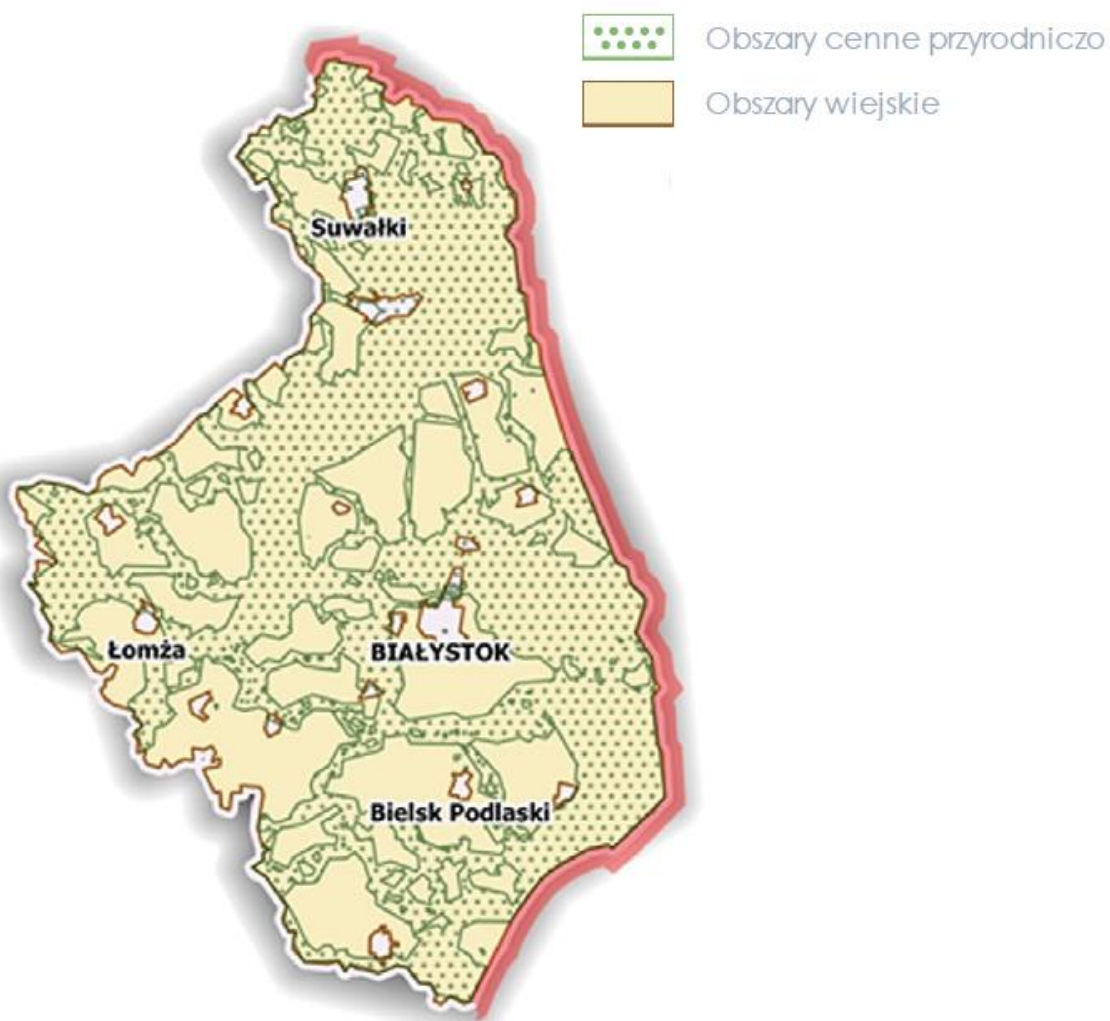
W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego zidentyfikowano obszary strategicznej interwencji z punktu widzenia priorytetów rozwoju województwa. Zgodnie PZPWP Gmina Łomża położona jest w miejskim obszarze funkcjonalnym miasta Łomży. Obszar ten obejmuje również Gminy Piątnica i Nowogród. W Gminach tych w ostatnich latach obserwuje się największe przekształcenia struktury osadniczej – dochodzi w nich do wzrostu zaludnienia i zatrudnienia w sektorach pozarolniczych, spowodowanego rozwojem mieszkalnictwa i inwestycji sektora gospodarczego. Obszary te charakteryzują się wzrostem liczby codziennych wahadłowych przemieszczeń w relacjach mieszkanie – praca – usługi – rekreacja, pomiędzy ośrodkami subregionalnymi (np. miasto Łomża) a ich obszarami ich gmin podmiejskich (np. Gmina Łomża).

W obszarze funkcjonalnym miasta Łomży wyznaczono problemy wspólne polityki przestrzennej, wymagające rozwiązania przy współpracy zainteresowanych samorządów i administracji rządowych. Problemy te dotyczą Gminy Łomża bezpośrednio lub wpływają na nią ze względu na położenie w obszarze funkcjonalnym miasta Łomży. Należą do nich kwestie takie jak:

- a) ochrona sanitarna obszaru zasobowego komunalnego ujęcia wody miasta Łomży,
- b) ochrona wartości krajobrazowo-przyrodniczych w Gminach Łomża i Piątnica przed ekspansją zabudowy i zmianami rzeźby terenu oraz chaosem przestrzennym, skutkującymi degradacją walorów: Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi, Chronionego Krajobrazu Doliny Dolnej Narwi i SOO Ostoja Narwiańska, OSO Natura 2000 Przełomowa Dolina Narwi i Dolina Dolnej Narwi,
- c) ochrona korytarza projektowanej krajowej drogi ekspresowej S61 Via Baltica z obejściem miasta Łomży i wsi Piątnica,
- d) koordynacja modernizacji miejskiego układu uliczno-drogowego oraz dróg wojewódzkich i powiatowych, wiążących miasto z drogą ekspresową i gminami podmiejskimi,
- e) rozwój systemu kanalizacji sanitarnej aglomeracji ściekowej Łomża,
- f) zabezpieczenie rezerwy terenowej dla budowy nowej stacji gazowej wysokiego ciśnienia w obszarze miasta, interkonektora gazowego wysokiego ciśnienia Polska – Litwa na kierunku Ostrołęka – Łomża – Grajewo – Suwałki, oraz dystrybucyjnego na kierunku Śniadowo, Nowogród i Miastkowo w obszarze Gminy Łomża,
- g) skoordynowane zagospodarowywanie atrakcyjnych dla rekreacji mieszkańców i turystyki terenów w dolinie rzeki Narwi i zespołu zabytkowych fortów ziemno-betonowych w Piątnicy, z priorytetem obszaru Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi.

Dodatkowo w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 wskazano obszary strategicznej interwencji z punktu widzenia rozwoju regionu na podstawie zdiagnozowanych potencjałów i problemów. Gmina Łomża zaklasyfikowana została do obszarów wiejskich, w tym cennych przyrodniczo. Przedstawia to poniższa rycina. Zachodnia część województwa charakteryzuje się intensywną funkcją rolniczą, ponadto Gmina położona jest w dolinie rzeki Narwi, co zapewnia jej wysokie walory krajobrazowe. W SRWP zaznaczono, iż działania interwencyjne na tym obszarze powinny skupiać się wokół podnoszenia jakości życia mieszkańców, na co składa się wiele czynników takich jak: rozwój i unowocześnienie szkolnictwa, rozwój infrastruktury transportowej, telekomunikacyjnej i wodno-kanalizacyjnej, przywracanie funkcji społeczno-gospodarczej, promocja przedsiębiorczości. Ważne kwestie związane w rolnictwem to w szczególności zapobieganiem zagrożeniom braku wody (mała retencja) oraz programy zalesień nieużytków. Rekomenduje się również rozwój energetyki w oparciu o źródła energii odnawialnej.

Ryc. 4. Obszary strategicznej interwencji – obszary wiejskie, w tym cenne przyrodniczo



Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030. Podlaskie Biuro Planowania Przestrzennego w Białymstoku.

5. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

Prawidłowy przebieg procesu realizacji założeń Strategii Rozwoju Gminy Łomża do roku 2030 jest kontrolowany poprzez odpowiednie jej wdrażanie, a następnie monitoring, jak i ewaluację. Poprzez gromadzenie i analizę danych, wprowadzony zostanie system stałej kontroli i oceny efektów realizacji ustaleń Strategii. Pozwoli to na identyfikację zaistniałych nieprawidłowości, a następnie rozwiązanie oraz zapobieganie ich negatywnym skutkom w przyszłości.

Jednym z elementów wdrażania niniejszej Strategii jest obowiązek pracowników Urzędu oraz jednostek organizacyjnych do zapoznania się z dokumentem oraz wyznaczenie obszarów, za które każda jednostka, wydział lub pracownik będą odpowiedzialni. Podmiotami zaangażowanymi w proces realizacji strategii będzie sektor publiczny (władze samorządowe, Urząd Gminy, jednostki organizacyjne Gminy, inne jednostki samorządu terytorialnego), sektor prywatny (partnerzy prywatni i biznesowi, przedsiębiorcy, inwestorzy, organizacje otoczenia biznesu, zrzeszenia gospodarcze) oraz sektor społeczny (mieszkańcy, organizacje pozarządowe, liderzy społeczni, osoby publiczne). Z kolei za etap wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji Strategii odpowiedzialny będzie Wójt Gminy Łomża, Rada Gminy oraz odpowiednie komórki Urzędu, jednostki organizacyjne i partnerzy Gminy.

Wójt Gminy Łomża	<ul style="list-style-type: none">• stymulowanie i koordynacja działań• integrowanie zasobów
Rada Gminy Łomża	<ul style="list-style-type: none">• wsparcie strategiczne przy realizacji i ewaluacji strategii i podejmowaniu decyzji strategicznych
Wydział Infrastruktury Wydział Rozwoju Wydział Gospodarki Przestrzennej i Ochrony Środowiska	<ul style="list-style-type: none">• koordynacja działań• poszukiwanie nowych źródeł finansowania• monitoring, ewaluacja i przygotowanie zmian do aktualizacji• realizacja

Dodatkowo, rekomenduje się przyjęcie lub aktualizację szczegółowych planów i programów określających dokładny zakres działań koniecznych do realizacji działań danego celu strategicznego. Obecnie obowiązującymi dokumentami w Gminie są:

- Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Łomża na lata 2021-2029,
- Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża,
- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Łomża,
- Program Opieki nad Zabytkami Gminy Łomża na lata 2019-2022,
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Łomża na lata 2004-2014,
- Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Łomża na lata 2020-2024,
- Roczny Program Współpracy Gminy Łomża z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Łomża na lata 2018 -2025,
- Program wspierania rodziny w Gminie Łomża na lata 2020-2022,
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016-2021,

- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii,
- Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Łomża.

Dokumentami, które wymagać będą aktualizacji w okresie realizacji Strategii będą m.in. program ochrony środowiska, gminny program opieki nad zabytkami, strategia rozwiązywania problemów społecznych, czy programy jednoroczne. W przypadku poprawy skoordynowania działań z zakresu planowania przestrzennego Gmina sporządzi ocenę aktualności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wraz z wieloletnim programem sporządzania planów miejscowych.

Wdrażając Strategię, Gmina będzie dbała o dobrą współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym, w tym z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, ale również z innymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz administracją rządową. Dodatkowo Gmina będzie aktywnie uczestniczyć w konsultacjach innych Strategii przyjmowanych przez podmioty z jej otoczenia, do których należy w szczególności powiat łomżyński. W chwili przyjęcia dokumentów przez ww. podmioty, Gmina dokona analizy zgodności zapisów swojej Strategii i w razie potrzeby dokona ich aktualizacji.

Dodatkowo Gmina będzie dążyć do wprowadzenia rozwiązań związanych z inteligentnym zarządzaniem, wykorzystując nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne, rozpowszechniając ideę Smart City. Narzędzia te zapewnią sprawną pracę Urzędu Gminy, jednostek podległych, ale również wpłyną na ochronę środowiska i możliwości pomiaru jakości życia w Gminie.

W celu wdrożenia praktyki angażowania organizacji pozarządowych we wspólne działania na rzecz rozwoju Gminy, projekty będą realizowane w partnerstwie z NGO. Dzięki temu przy realizacji przedsięwzięć uda się dotrzeć do coraz większej liczby odbiorców ze względu na aktywność stowarzyszeń i fundacji w poszczególnych sołectwach Gminy.

System monitorowania pełni funkcje kontrolne oraz weryfikujące skuteczność wdrażanych przedsięwzięć. Efekty Strategii będą monitorowane i opisywane w corocznym Raporcie o stanie gminy, który jest obowiązkowym dokumentem zgodnie z art. 28aa ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym. Zgodnie z powyższą ustawą „Raport obejmuje podsumowanie działalności wójta w roku poprzednim, w szczególności realizacją polityk, programów, strategii, uchwał rady miejskiej i budżetu obywatelskiego”. Jednocześnie monitorowanie strategii umożliwi także rzetelne informowanie podmiotów zewnętrznych o uzyskanych wynikach, zrealizowanych działaniach, osiągniętych celach i planowanych strategicznych inwestycjach czy projektach.

Dodatkowo, narzędziem wspomagającym monitorowanie wdrażania Strategii będzie tabela ewaluacyjna stanowiąca Załącznik nr 3 do niniejszego dokumentu. W tabeli znajduje się miejsce na wprowadzenie jednostki odpowiedzialnej za realizację celów, a także kolumny z planowaną datą wykonania zadania oraz datą faktyczną. Na podstawie tego uzupełniona zostanie ostatnia część tabeli ewaluacyjnej, zawierająca informacje czy dane działanie zostało zrealizowane czy nie. W ten sposób można będzie ocenić, w jakiej części osiągnięto założony cel operacyjny, a dalej strategiczny.



6. Ramy finansowe i źródła finansowania

Gmina Łomża na bieżąco analizuje możliwości pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania działalności, w tym kierunków działań przewidzianych w Strategii, zarówno stanowiących wydatki bieżące i majątkowe. Analizy te obejmują:

- fundusze unijne, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego dla bieżącej perspektywy finansowej (wdrażanej do roku 2023), a także ogólnopolskich programów operacyjnych;
- Program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej na lata 2021-2027;
- Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich;
- programy rządowe, w tym m.in. Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg, Maluch+, Senior+, Dostępność+, Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych, oraz inne programy w obszarze ochrony środowiska, sportu, kultury, edukacji i innych;
- programy jednostek samorządu terytorialnego wyższych szczebli, w tym zwłaszcza programy finansowane ze środków Samorządu Województwa Podlaskiego;
- inne, nieunijne fundusze międzynarodowe, np. Fundusze Norweskie;
- inne zwrotne i bezzwrotne źródła finansowania, dystrybuowane przed podmioty publiczne i prywatne.

Powyższe instrumenty finansowe, jak i środki własne Gminy wskazują na potencjalne źródła finansowe, z których mogą być pozyskane środki na realizację Strategii Rozwoju Gminy Łomża do roku 2030. Głównymi źródłami finansowania celów rozwojowych będą dochody własne Gminy, takie jak podatki i opłaty lokalne, udział w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz pozostałe środki publiczne. Jednocześnie wiele zadań przewidzianych w strategii realizowanych będzie w ramach bieżącej działalności poszczególnych komórek Urzędu Gminy Łomża oraz jednostek organizacyjnych Gminy Łomża.

Realizacja części zadań przewidzianych w Strategii wymaga również i zakłada współpracę z gminami sąsiednimi, powiatem łomżyńskim oraz województwem podlaskim i ich jednostkami organizacyjnymi. Współpraca ta może obejmować również wymiar finansowy, w tym przekazanie dotacji na realizację zadania.

Podstawą do określenia ram finansowych działań strategicznych stanowić będzie budżet Gminy oraz wieloletnia prognoza finansowa. Gmina będzie utrzymywać nadwyżkę operacyjną w sposób nie zagrażający dyscyplinie finansów publicznych i umożliwiający spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań. Pozostałe środki, a także dochody majątkowe przeznaczane będą na realizację zaplanowanych inwestycji. Długookresowe cele strategiczne określane będą w wieloletniej prognozie finansowej. W celu oddania realności prognozy oraz rzetelności finansowego przedstawienia planowanych działań, wieloletnia prognoza finansowa oddawać będzie wszystkie wydarzenia, które mają lub mogą mieć wpływ na gospodarkę finansową Gminy, a przede wszystkim uzależnione będą od czynników makroekonomicznych, takich jak: PKB, inflacja, tempo wzrostu wynagrodzeń, czy planowane zmiany systemowe np. w podatkach dochodowych. Na tej podstawie wyznaczone będą możliwe do przeznaczenia limity wydatków w poszczególnych latach na wyznaczone przedsięwzięcia. W przypadku zaciągania zwrotnych źródeł finansowania, kształt wskaźnika obsługi zadłużenia określonego w art. 243 ustawy o finansach publicznych w każdym roku prognozy powinien uwzględniać obsługę dodatkowych zobowiązań Gminy.

Zgodnie z art. 243 ustawy o finansach publicznych, dopuszczalna wysokość spłaty zobowiązań JST w danym roku (faktyczna obsługa zadłużenia) nie może przekroczyć indywidualnie liczonego, maksymalnego wskaźnika obsługi zadłużenia. Obecny kształt wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Łomża pozwala na obsługę dodatkowych zobowiązań. Potencjał inwestycyjny Gminy rozumiany jako suma środków finansowych pozostałych do dyspozycji, po pokryciu wszystkich bieżących kosztów funkcjonowania (wydatków bieżących) oraz spłacie obecnie zaplanowanych rat kapitałowych (rozchodów) w latach 2021-2029 wyniesie około 53 mln zł.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1: Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Łomża







Diagnoza sytuacji przestrzennej,
gospodarczej i społecznej
Gminy Łomża

Spis treści

CZĘŚĆ I: DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNEJ GMINY	65
1.1. Informacje ogólne	65
<i>Położenie Gminy</i>	<i>65</i>
<i>Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi.....</i>	<i>66</i>
<i>Historia</i>	<i>67</i>
<i>Ważne i ciekawe miejsca w Gminie.....</i>	<i>67</i>
<i>Infrastruktura transportowa.....</i>	<i>69</i>
1.2. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	73
<i>Rewitalizacja.....</i>	<i>79</i>
<i>Tereny inwestycyjne</i>	<i>81</i>
 CZĘŚĆ II: DIAGNOZA SYTUACJI GOSPODARCZEJ GMINY	 83
2.1. Gospodarka lokalna i rynek pracy.....	83
<i>Bezrobocie, rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej.....</i>	<i>88</i>
2.2. Infrastruktura i środowisko	96
<i>Infrastruktura drogowa.....</i>	<i>96</i>
<i>Gospodarka odpadami</i>	<i>96</i>
<i>Pozostała działalność w zakresie ochrony środowiska</i>	<i>97</i>
2.3. Stan finansów samorządowych	99
<i>Wykonanie budżetu</i>	<i>99</i>
<i>Struktura dochodów i wydatków</i>	<i>103</i>
<i>Potencjał inwestycyjny.....</i>	<i>106</i>
 CZĘŚĆ III: DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY	 109
3.1. Demografia	109
3.2. Kapitał społeczny	116
<i>Edukacja przedszkolna i opieka żłobkowa.....</i>	<i>116</i>
<i>Edukacja szkolna.....</i>	<i>119</i>
<i>Kultura i sport</i>	<i>125</i>
<i>Bezpieczeństwo publiczne.....</i>	<i>127</i>
<i>Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne</i>	<i>128</i>
<i>Partnerzy Gminy.....</i>	<i>132</i>
3.3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	133

CZĘŚĆ I: DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNEJ GMINY

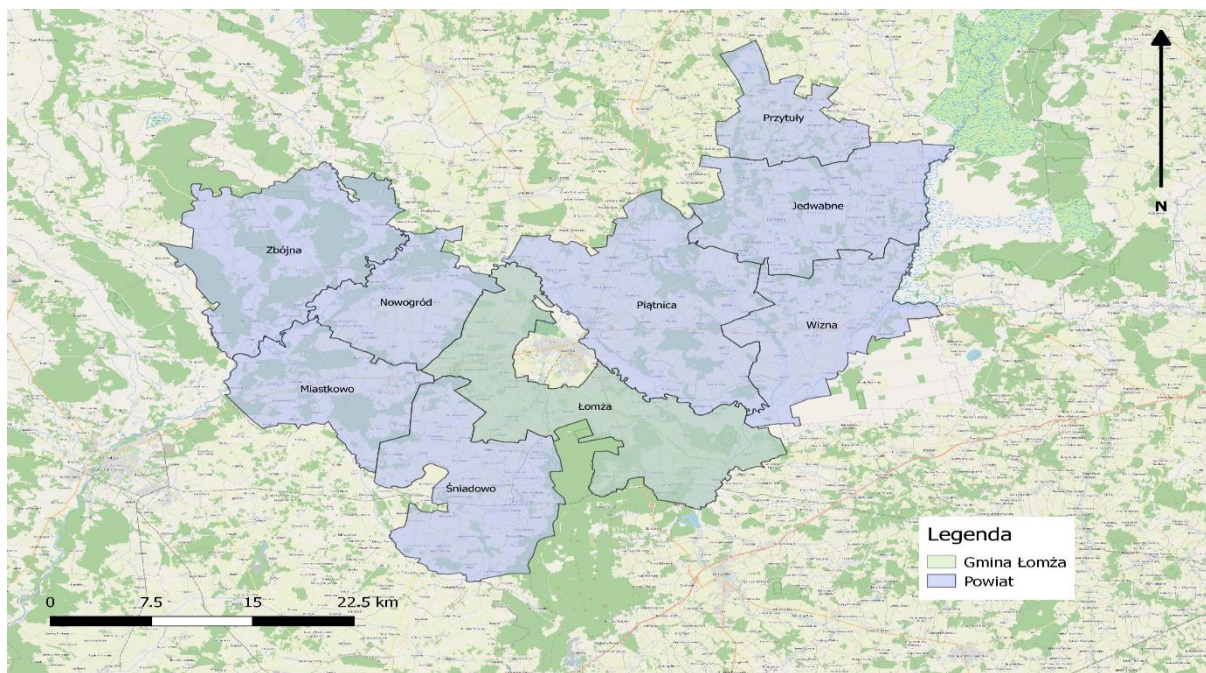
1.1. Informacje ogólne

Położenie Gminy

Gmina Łomża znajduje się w województwie podlaskim, w powiecie łomżyńskim, w bezpośrednim sąsiedztwie Miasta Łomża. Gmina wiejska Łomża, zajmuje powierzchnię 207 km² i tworzy ją 40 sołectw położonych częściowo w Dolinie Narwi i na terenie Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi. Ponad 70% powierzchni Gminy to użytki rolne, a ponad 15% użytki leśne.

Obszar Gminy położony jest niedaleko granicy województwa mazowieckiego, historycznie przynależał do Mazowsza. Największe ośrodki miejskie o znaczeniu ponadregionalnym, usytuowane niedaleko Gminy Łomża to Białystok (297,5 tys. mieszkańców – odległość około 80 km, 1 h drogi samochodem, drogą DK64 lub 63 i S8, DW679 i S8) oraz Warszawa (1,7 mln mieszkańców) – odległość 130 km do granic gminy, czas przejazdu samochodem ok. 1,5 h drogami DK63 i S8, DW677 i S8 (a docelowo, po wybudowaniu S61 ok. 1,2 h drogami S61 i S8). Ilustrując położenie komunikacyjne Gminy Łomża można stwierdzić, że leży ona na tranzytowym szlaku komunikacyjnym na północny wschód (np. z Warszawy na Mazury). Na terenie Gminy przecinają się szlaki komunikacyjne na szczeblu międzynarodowym (Via Baltica), krajowym i regionalnym, w tym o znaczącym udziale ruchu turystyczno-rekreacyjnego. Jednostkami sąsiadującymi względem Gminy Łomża są: Łomża – Miasto na prawach powiatu oraz Gminy: Mały Płock, Miastkowo, Nowogród, Piątnica, Rutki, Śniadowo, Wizna, Zambrów.

Ryc. 5 Położenie Gminy Łomża na tle Powiatu Łomżyńskiego

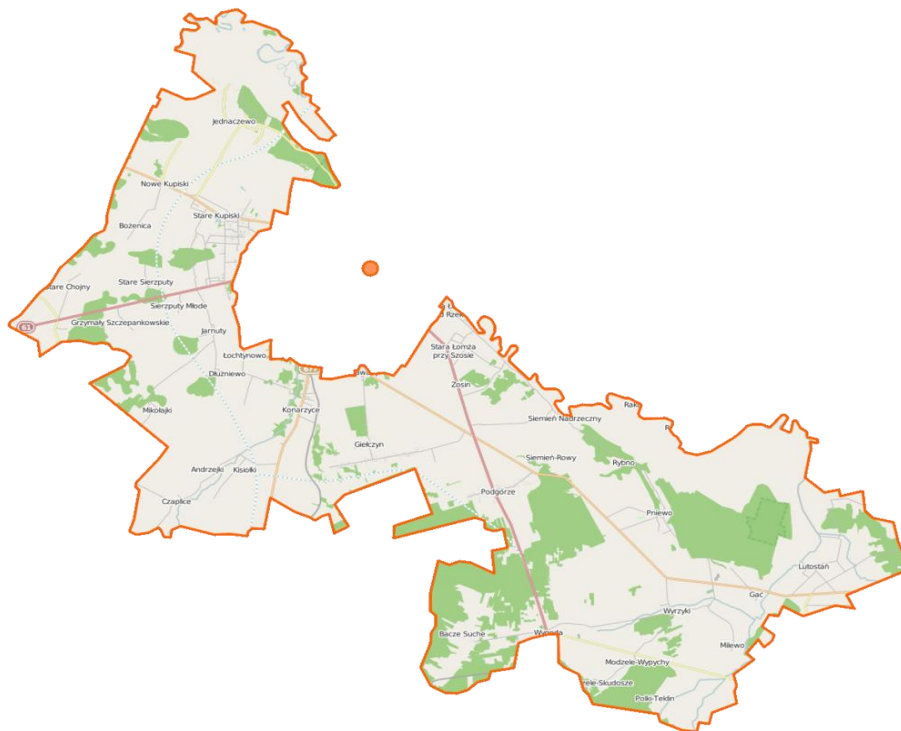


Źródło: opracowanie własne.

Dla wielopłaszczyznowego rozwoju Gminy Łomża strategiczne znaczenie ma sąsiedztwo głównego ośrodka gospodarczego, kulturalnego i edukacyjnego tzw. ziemi łomżyńskiej, czyli Miasta Łomży. Gmina Łomża należy do stosunkowo niedawno stworzonej kategorii gmin „obwarzankowych”, czyli gmin okalających teren miasta do gminy nienależącej.⁵ Gminy te funkcjonują w dwustronnej relacji z miastem: miasto przejmując część funkcji gminy i odwrotnie: gmina realizuje różne funkcje dla miasta. Taka relacja dwóch jednostek może stwarzać zarówno szanse, jak i zagrożenia, może generować pola do

⁵ W Polsce wskazano 158 takich gmin, w województwie podlaskim 12: Augustów, Bielsk Podlaski, Brańsk, Grajewo, Hajnówka, Kolno, Łomża, Piątnica, Sejny, Siemiatycze, Suwałki, Wysokie Mazowieckie, Zambrów.

Ryc. 6 Położenie Gminy Łomża względem Miasta Łomża



Duże znaczenie dla wykorzystania potencjału Gminy ma fakt, że Gmina zlokalizowana jest w obszarze tzw. Zielonych Płuc Polski, na obszarach cennych przyrodniczo.

Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi

66

Na terenie Gminy Łomża znajdują się 2 rezerваты przyrody o bardzo wysokich walorach:

- **Rezerwat przyrody „Wielki Dział”** – utworzony w 1990 roku jako rezerwat ścisły, który położony jest w okolicach wsi Pniewo w Leśnictwie Pniewo. Zajmuje on powierzchnię 120,07 ha i stanowi fragment największego w dolinie Narwi kompleksu lasów łęgowych o naturalnym charakterze. O wartości przyrodniczej rezerwatu decyduje naturalność zbiorowisk roślinnych położonych w dolinie dużej rzeki. Dodatkowym jego walorem jest duża ilość drzew – pomników przyrody.
- **Rezerwat przyrody „Rycerski Kierz”** – powstał w 1989 roku i liczy powierzchnię 43,52 ha. Rezerwat położony jest w okolicach Jednaczewa. Rezerwat jest gatunkiem lasów liściastych, głównie z dębu szypułkowego w wieku 120-140 lat.

Walory przyrodnicze występujące w Gminie mogą stanowić mocną stronę, przyciągając mieszkańców ze względu na przyjazne środowisko dla życia i wypoczynku. Zróżnicowane i cenne przyrodniczo tereny, zwłaszcza jeśli objęte są różnymi formami ochrony, mogą stanowić pewne ograniczenie: w zależności od położenia, mogą stanowić blokadę rozwoju sieci komunikacyjnej, barierę w wyznaczaniu terenów inwestycyjnych.

W przypadku Gminy Łomża tereny cenne przyrodniczo podnoszą jej atrakcyjność, uzupełniając krajobraz przekształcony antropogenicznie (głównie rolniczo), o walory naturalne. Proponowane tereny inwestycyjne znajdują się wokół węzłów komunikacyjnych, park nie jest w powyższej sytuacji ograniczeniem.

Historia

Najstarszą miejscowością Gminy Łomża jest Stara Łomża, która związana jest historycznie z dziejami północno-wschodniego Mazowsza. Pierwsze ślady osadnictwa pochodzą z okresu wpływów rzymskich i datowane są na II wiek n.e. Pod koniec XI wieku powstał tu gród typu pierścieniowego, z dwoma podgrodziami, który istniał najprawdopodobniej do XII wieku, kiedy to został zniszczony podczas najeźdu litewskiego. W trakcie wykopalisk archeologicznych znaleziono tutaj przedmioty świadczące o tym, że musiała tutaj mieszkać załoga wojskowa z rodzinami. Natomiast znalezione na terenie grodziska półfabrykaty pierścionków, dłuto i świder wskazują na bytność kowali i rzemieślników. Usytuowanie grodu na wysokim wzgórzu, tuż nad doliną rzeki dawało dużą widoczność obserwacyjną i stanowiło doskonałe miejsce obrotne. Z grodem sąsiaduje wzgórze Świętego Wawrzyńca, gdzie według tradycji stała pierwsza w tej części historycznego Mazowsza świątynia chrześcijańska wzniesiona przez Brunona z Kwerfurtu na polecenie Bolesława Chrobrego.

Ważne i ciekawe miejsca w Gminie

Wartą wyróżnienia atrakcją turystyczną Gminy Łomża jest **Stacja Narciarska w Rybnie**. Stacja położona jest w uroczym zakątku wsi Rybno z przepięknym widokiem na dolinę Narwi. Stację stanowią bezpieczne, sztucznie naśnieżone, oświetlone trasy narciarskie o łącznej długości 1 500 m oraz różnicy wzniesień 55 m. Naturalne warunki i specyficzny mikroklimat powoduje, że śnieg utrzymuje się na stoku aż do późnej wiosny, a dobre warunki narciarskie panują od rana do późnego wieczora. Wyróżnia się 5 tras (czerwona – 350 m oraz 4 niebieskie – 2 x 400 m i 2 x 500 m), a także 5 wyciągów, o długościach od 70 m do 450 m (3 wyciągi narciarskie talerzykowe oraz dwa zaczepowe). Stacja wyposażona jest w szkołę, gdzie naukę jazdy mogą ćwiczyć zarówno dorośli, jak i dzieci. Strona internetowa umożliwia podgląd stoku na żywo, dzięki czemu zainteresowani mogą w dowolnej chwili podejrzeć warunki panujące na stoku. Poniższa rycina prezentuje przebieg wyciągów oraz tras narciarskich.

Ryc. 7 Przebieg wyciągów oraz tras narciarskich Stacji Narciarskiej w Rybnie



Źródło: <http://www.rybno.pl/index.php?wiad=38>

W Gminie Łomża znajdują się również inne atrakcje o charakterze kulturowym (zabytki, wykopaliska), przyrodniczym (park krajobrazowy, rezerваты i pomniki przyrody) oraz rekreacyjnym. Poniżej przedstawiono niektóre z nich:

- *Grodzisko w Starej Łomży* – zwane „Górą Królowej Bony” (stanowisko Stara Łomża 1) znajduje się na cyplu położonym na południowej, wysokiej krawędzi doliny Narwi, wyniesionej 8-9 metrów ponad powierzchnię doliny. Jest to pierwotna lokalizacja Łomży, stąd po przeniesieniu w jej obecnym miejscu, otrzymała przymiotnik „Stara”. Należy do jednego z największych tego typu obiektów na Mazowszu. Całość obiektu, licząc po zewnętrznej granicy fos i wałów, sięga 2 ha. Od północnego wschodu ograniczony jest doliną Narwi, od północy i zachodu – jarem otwartym na Narew, a od wschodu kolejnym obniżeniem opadającym ku rzece.⁶ Grodzisko jest pozostałością po wczesnośredniowiecznym grodzie, na który składał się gród właściwy oraz dwa podgrodzia.
- *Wzgórze św. Wawrzyńca* – położone jest w Starej Łomży obok grodziska i związane z początkami Łomży. Wzgórze Świętego Wawrzyńca, miejsce, gdzie według tradycji i późnych odpisów z akt kościelnych miał istnieć, „kościół parafialny po raz pierwszy około roku Pańskiego 1000, na początku religii chrześcijańskiej w Królestwie Polskim”. Założenie kościoła św. Wawrzyńca przypisywane jest przez niektórych autorów św. Brunonowi z Kwerfurtu, podążającemu śladami św. Wojciecha.
- *Zabytkowy Dworek w Czaplicach* – budynek dworu został zbudowany około roku 1879 przez ówczesnego dziedzica dóbr Pączkowizna Kapicy Viktora. W 1899 roku kolejnymi właścicielami stali się Lutosławscy. W 1905 roku dziedzicem został Jan Chryzostom Lutosławski. Dwór jego własnością był do 1939 roku.
- *Pomnik w Jednaczewie* – niedaleko Łomży znajduje się Las Jednaczewski, na polanie, którego mieści się pomnik upamiętniający wydarzenia jakie miały miejsce w 1733 roku. Była to bitwa

⁶ <https://zabytek.pl/pl/obiekty/stara-lomza-grodzisko-gora-krolowej-bony>

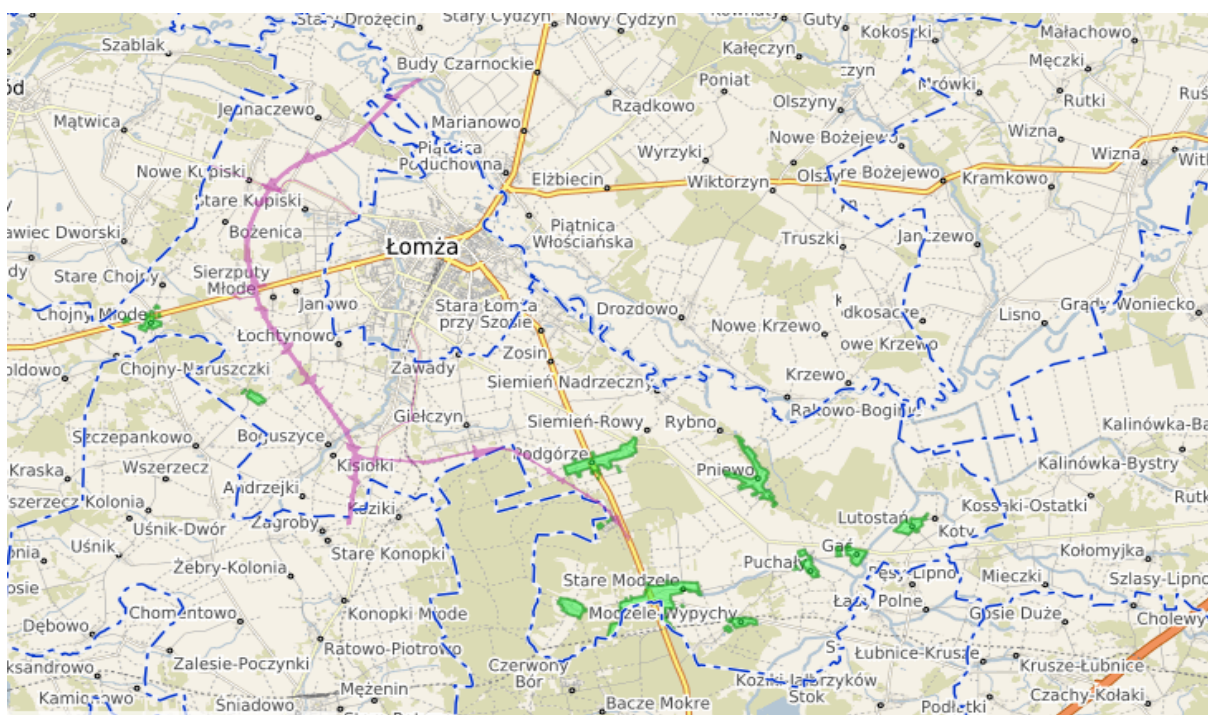
Kurpiów z wojskami szwedzkimi, saskimi oraz moskiewskimi. Na cześć bohatera tamtych wydarzeń Stacha Konwy, w rzekomym miejscu jego pochówku, w 1923 roku wystawiony został pomnik zdobiony kurpiowskimi rzeźbami. Pomnik był kilkakrotnie niszczone i dobudowywany przez społeczeństwo.

- *Kaplice w Puchałach* – na cmentarzu znajdują się dwie kaplice cmentarne. Pierwsza z nich pochodzi z 1843 roku. Jej konstrukcja jest drewniana zrębowa na podwalinie z kamieni polnych, natomiast druga kaplica pochodzi z 1905 roku i jest murowana z cegły na sześciennych blokach granitowych.
- *Kapliczka w Mikołajkach* – pochodzi z początków XIX wieku, tynkowana, murowana z cegły. Kapliczka posiada trzy kondygnacje, w których znajdują się trzy prostokątne wnęki.
- *MOR Green Velo i punkt widokowy w Siemieniu Nadzeczny* – niezwykle malowniczy punkt widokowy. Krajobraz Gminy jest wyjątkowo atrakcyjny zwłaszcza wiosną, kiedy rzeka Narew wylewa i tworzy jedno wielkie rozlewisko. Od niedawna funkcjonuje tu siłownia zewnętrzna, wyposażona w sprzęt do ćwiczeń na powietrzu.

Infrastruktura transportowa

W trakcie powstawania Strategii Rozwoju Gminy Łomża sytuacja komunikacyjno-transportowa ulegnie zdecydowanej zmianie, która wpłynie na wiele obszarów funkcjonowania Gminy. Główną przyczyną tejże zmiany są inwestycje infrastrukturalne związane z budową Via Baltica, oraz obwodnicą Miasta Łomży, która przebiegać będzie przez obszar Gminy Łomża.

Ryc. 8 Koncepcja obwodnicy Miasta Łomża



Źródło: <https://lomza.e-mapa.net/>

Na chwilę obecną, obszar Gminy charakteryzuje się przeciętnie rozwiniętą siecią komunikacji lądowej.⁷ Sieć drogowa jest umiarkowanej gęstości. Na terenie Gminy brak jest węzłów dróg ekspresowych oraz autostradowych. Najbliższym szlakiem komunikacyjnym o większej przepustowości i znaczeniu ponadregionalnym jest droga E67/S8 (Warszawa-Białystok).

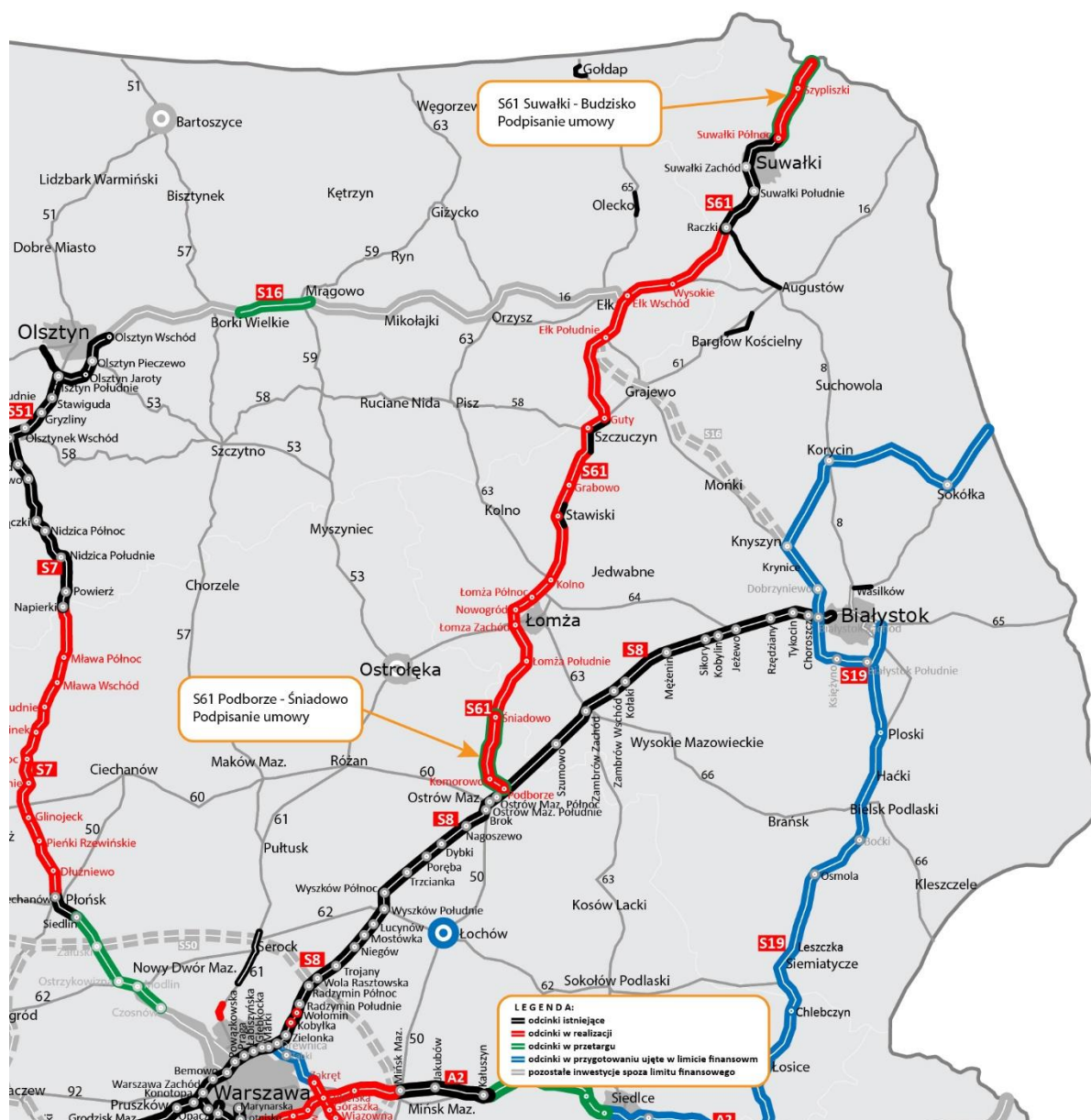
Sieć dróg krajowych i wojewódzkich, przebiegających przez teren Gminy to:

⁷ Stan na dzień 30.04.2021

- droga krajowa nr 61: Ostrołęka – Łomża – Augustów,
- droga ekspresowa S61: Via Baltica – Ostrów Mazowiecka – Łomża – Budzisko (droga w budowie),
- droga krajowa nr 63: Giżycko – Łomża – Zambrów – Siedlce,
- droga wojewódzka nr 645: Myszyniec – Łyse – Zbójna – Nowogród – Łomża, która stanowi dojazd w rejon Kurpiowszczyzny i dalej – na Mazury i Pomorze,
- droga wojewódzka nr 677: Sokołów Podlaski – Ostrów Mazowiecka – Łomża,
- droga wojewódzka nr 679: Mężenin – Gać – Podgórze – Łomża, która stanowi dojazd do Białegostoku.

Jak wspomniano wcześniej budowa drogi ekspresowej S61, będącej na terenie Polski fragmentem drogi międzynarodowej E67, nazywanej Via Baltica, związanych z nią węzłów komunikacyjnych oraz dróg technicznych zmieni ten stan rzeczy w bardzo znaczący sposób.

Ryc. 9 Via Baltica w województwie podlaskim



Źródło: GDDKiA, https://www.gddkia.gov.pl/mapa-stanu-budowy-drog_podlaskie

Inwestycja ta postrzegana jest jako zdecydowana szansa rozwojowa, która przyczyni się zarówno do poprawy sieci komunikacyjnej na obszarze Gminy, co stanowi wartość dla mieszkańców polepszając dostępność wewnętrzną Gminy, jak i dostępność zewnętrzną obszaru, co może stanowić decydujący argument dla potencjalnych inwestorów.

Przebieg drogi S61 odcinek 3 z przełożeniem DK 63.

Legenda

- Istniejące i realizowane drogi krajowe
- droga ekspresowa
- pozostałe klasy techniczne
- S61 odcinek 3
- Przełożenie DK 63

Śniadowo - Łomża Południe to fragment długości 16,99 km od węzła Śniadowo do węzła Łomża Południe (niewielka część przebiega przez Gminę Łomża) realizowany od 9 lutego 2018 roku. Zgodnie z harmonogramem realizacja tego kontraktu powinna zakończyć się w lipcu 2021 roku.

Odcinek Łomża Zachód – węzeł Kolno to odcinek będący częścią obwodnicy Łomży. Realizowany jest od węzła Łomża Zachód do węzła Kolno na długości 12,92 km (S61) wraz z przebudową DK64 kategorii GP (droga główna ruchu przyspieszonego) o długości 6,96 km. Realizacja potrwa do końca 2023 roku.

Lokalna infrastruktura drogowa jest na niezadowalającym poziomie. Większość dróg gminnych wymaga prac remontowych, o różnym stopniu złożoności. Długość dróg gminnych to 316 km, z czego 215 km to drogi nieutwardzone. Gmina dysponuje ewidencją dróg. Przeglądy techniczne są prowadzone według zgłoszeń mieszkańców. Przy drogach krajowych brak chodników. Przy drogach gminnych chodniki znaj-

dują się w części miejscowości m.in. w Konarzycach, Starych Kupiskach i Nowych Kupiskach, Mikołajkach, Podgórzu, Zawadach czy między wsiami Lutostań – Koty. Najbliższe inwestycje w tym zakresie zaplanowane są w miejscowościach Chojny Młode i Wygoda.

Na terenie Gminy wykonane zostały ścieżki rowerowe: wzdłuż DW 645 Łomża – Nowogród na całej długości przez teren Gminy Łomża, wzdłuż DW 677 – na długości obwodnicy Konarzyc, przy części DW 679 – droga do Mężenina oraz przy drodze powiatowej Nr 1937B Stara Łomża nad Rzeką – Zosin (planuje się dalszą budowę do Siemienia i Pniewa). Wybudowano również ścieżkę rowerową wzdłuż „łącznika” nowego ciągu DK63 od węzła Łomża Południe (S61) do istniejącej DK63 pomiędzy Podgórzem a Wygodą. Najważniejszą zaplanowaną inwestycją w zakresie ścieżek rowerowych jest budowa ścieżki rowerowej na odcinku drogi krajowej Nr 61 Łomża – Chojny Młode i Chojny Stare oraz drogi powiatowej Nr 1904B Łomża – Jednaczewo. Ponadto planowana jest budowa ścieżki rowerowej z Łomży w kierunku Starej Łomży przy Szosie wzdłuż drogi krajowej Nr 63 i kontynuacja wzdłuż drogi wojewódzkiej 679 w kierunku Mężenina. GDDKiA planuje budowę ścieżki rowerowej wzdłuż DK63 do Wygody i połączenie jej ze ścieżką do Zambrowa. PZDW Białystok planuje także utworzenie ścieżki rowerowej wzdłuż DW677 od obwodnicy Konarzyc do Śniadowa.

W każdej miejscowości Gminy, główne ulice są oświetlone. W roku 2020 prowadzono dalsze inwestycje w obszarze doświetlenia ulic:

- linia oświetlenia ulicznego drogi gminnej nr 105813 B w Boguszycach,
- linia oświetlenia ulicznego w Jarnutach (droga powiatowa nr 1947 B i droga gminna 105687 B).

Na terenie Gminy nie jest usytuowany pasażerski transport kolejowy, nie ma dworca kolejowego. Najbliższym punktem przesiadkowym dla transportu kolejowego jest Ostrołęka. Rozbudowa infrastruktury kolejowej na poziomie wojewódzkim postrzegana jest jako szansa na pobudzenie ekonomiczne regionu i wzmocnienie potencjału transportowego oraz gospodarczego całego województwa podlaskiego. W ramach Programu Uzupełniania Lokalnej i Regionalnej Infrastruktury Kolejowej – Kolej+ do 2028 województwo zgłosiło projekt pn. *Stworzenie ciągu komunikacyjnego Łomża–Białystok poprzez rewitalizację wraz z elektryfikacją linii kolejowej nr 49 Łomża – Śniadowo oraz elektryfikacją i odbudową infrastruktury obsługi pasażerskiej na linii nr 36 na odcinku Śniadowo–Łapy*. Rewitalizacja i elektryfikacja linii 36 i 49 pozwoli mieszkańcom subregionu łomżyńskiego na podróż do stolicy województwa z prędkością nawet 120 km/h. Podróż z Łomży do Białegostoku zajęłaby około 80 minut. Rozwój pasażerskiego transportu kolejowego z Łomży, może stanowić znaczące ułatwienie i jednocześnie szansę w przemieszczaniu się w obrębie regionu, np. w kontekście dojazdów do pracy. W związku z tym faktem, Gmina Łomża długofalowo powinna planować koordynację zasięgu transportu lokalnego z dostępem do węzła pasażerskiego transportu kolejowego.

Ponadto, planowana jest budowa linii kolejowej nr 29 z Ostrołęki przez Łomżę, Kolno, Pisz, Orzysz do Giżycka. Planowany przebieg trasy wiedzie przez teren Gminy Łomża.

Transport zbiorowy na terenie Gminy realizowany jest przez PKS Nova, Gminę Łomża oraz powiat łomżyński. Od początku 2021 roku Gmina Łomża stała się organizatorem transportu zbiorowego o charakterze użyteczności publicznej na trzech liniach, które wcześniej obsługiwała miejska spółka MPK (po przedstawieniu jesienią 2020 roku przez władze Miasta Łomża oczekiwań ponoszenia przez Gminy wysokich opłat za kursy autobusów miejskich wyjeżdżających poza granice administracyjne Łomży, podłomżyńskie samorządy zmuszone były do poszukiwań innych rozwiązań: Gmina Łomża pozyskała dofinansowanie na organizację tych połączeń z Rządowego Funduszu Rozwoju Przewozów Autobusowych). Liczba połączeń w zależności od linii kształtuje się od 3 do 7 dziennie. Przejazdy są współfinansowane przez poszczególne Gminy (Łomża, Nowogród i Zbójna).

Gmina dostrzega potrzebę rozwoju i organizacji transportu publicznego. Na chwilę obecną, ze względów finansowych i organizacyjnych transport zbiorowy nie obsługuje wszystkich miejscowości w Gminie.

Jeśli chodzi o możliwość realizacji podstawowych potrzeb, związanych z codziennym funkcjonowaniem (dojazd do szkoły, pracy) to do większości szkół gminnych jest możliwy dojazd transportem publicznym

(brak możliwości dojazdu transportem publicznym do szkół w Puchałach i Lutostani). Do realizacji swoich celów (zawodowych i osobistych) mieszkańcy wykorzystują własne środki transportu.

W obszarze bezpieczeństwa transportowego Gmina wskazuje na zagrożenie jakim jest wzmożony ruch (ilość przejeżdżających pojazdów) na trasach tranzytowych (drogi wojewódzkie i krajowe) przebiegających przez teren Gminy. Ów problem powinien stracić na znaczeniu po pełnym uruchomieniu drogi S61.

W przypadku bezpieczeństwa w ruchu drogowym przez cały 2019 rok policjanci z KMP w Łomży na drogach przebiegających przez obszar Gminy Łomża stwierdzili 9 wypadków drogowych i 134 kolizje drogowe. Wśród nich było jedno potrącenie osoby pieszej. W wypadkach drogowych na terenie Gminy Łomża w 2019 roku 2 osoby zginęły, a 7 zostało rannych.

Drogi, na których najczęściej dochodziło do zdarzeń drogowych to:

- DK63 (Łomża – Zambrów) – 44 kolizje, 2 wypadki,
- DW 677 (Łomża – Śniadowo) – 21 kolizji, 1 wypadek,
- DW 679 (Łomża – Mężenin) – 21 kolizji.

W roku 2020 policjanci z KMP w Łomży na drogach przebiegających przez obszar Gminy Łomża stwierdzili 9 wypadków drogowych (tyle samo co w 2019 roku) i 118 kolizji drogowych (o 16 mniej niż w 2019 roku). W wyniku tych wypadków dwie osoby zginęły, a 11 zostało rannych.

Drogi, na których najczęściej dochodziło do zdarzeń drogowych to:

- Droga krajowa 63 (Łomża – Zambrów) – 30 kolizji, 3 wypadki,
- Droga krajowa 61 (Łomża – Ostrołęka) – 11 kolizji, 1 wypadek,
- Droga wojewódzka 677 (Łomża – Ostrów Mazowiecka) – 19 kolizji, 1 wypadek,
- Droga wojewódzka 679 (Łomża – Mężenin) – 31 kolizji, 2 wypadki.

Na chwilę obecną Gmina stosuje następujące środki zapobiegawcze:

- ograniczenie prędkości przejazdu (znaki pionowe i spowalniacze),
- ograniczenia tonażowe dla transportu towarowego,
- przekierowywanie transportu na obwodnice Konarzyc i Starych Kupisk.

1.2. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

Gmina Łomża stanowi obszar o charakterze rolniczym z rozwijającymi się funkcjami usługowymi i produkcyjnymi. Jednostkami sąsiadującymi względem Gminy Łomża są: Łomża – Miasto na prawach powiatu oraz Gminy: Mały Płock, Miastkowo, Nowogród, Piątnica, Rutki, Śniadowo, Zambrów.

Użytkowanie obszaru kształtuje się następująco:

- użytki rolne: 76,7%,
- lasy i grunty leśne: 17,2%,
- grunty zabudowane i zurbanizowane: 4,5%,
- nieużytki i tereny różne: 0,8%,
- wody: 0,8%.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łomża (Diagnoza) wskazuje jako podstawową funkcję Gminy – funkcję rolniczą i ekologiczną, z funkcjami uzupełniającymi: turystyczną, wypoczynkową, turystyczno-edukacyjną.

Według klasyfikacji monitoringu lokalnego Systemu Analiz Samorządowych Gmina Łomża posiada status strefy zewnętrznej OF miast subregionalnych (m.in. tak zwane gminy „obwarzankowe”, pozostające w ścisłej relacji z sąsiadującym miastem, mające siedzibę w nienależącym do niej mieście). Taka struktura i relacja przestrzenna wywierają istotny wpływ na różne obszary funkcjonowania Gminy Łomża,

która znajduje się pod silnym oddziaływaniem regionalnego ośrodka równoważenia rozwoju – Miasta Łomża. Mieszkańcy korzystają z licznych usług z zakresu obsługi ludności, obsługi rolnictwa oraz zakładów produkcyjnych na terenie Miasta.

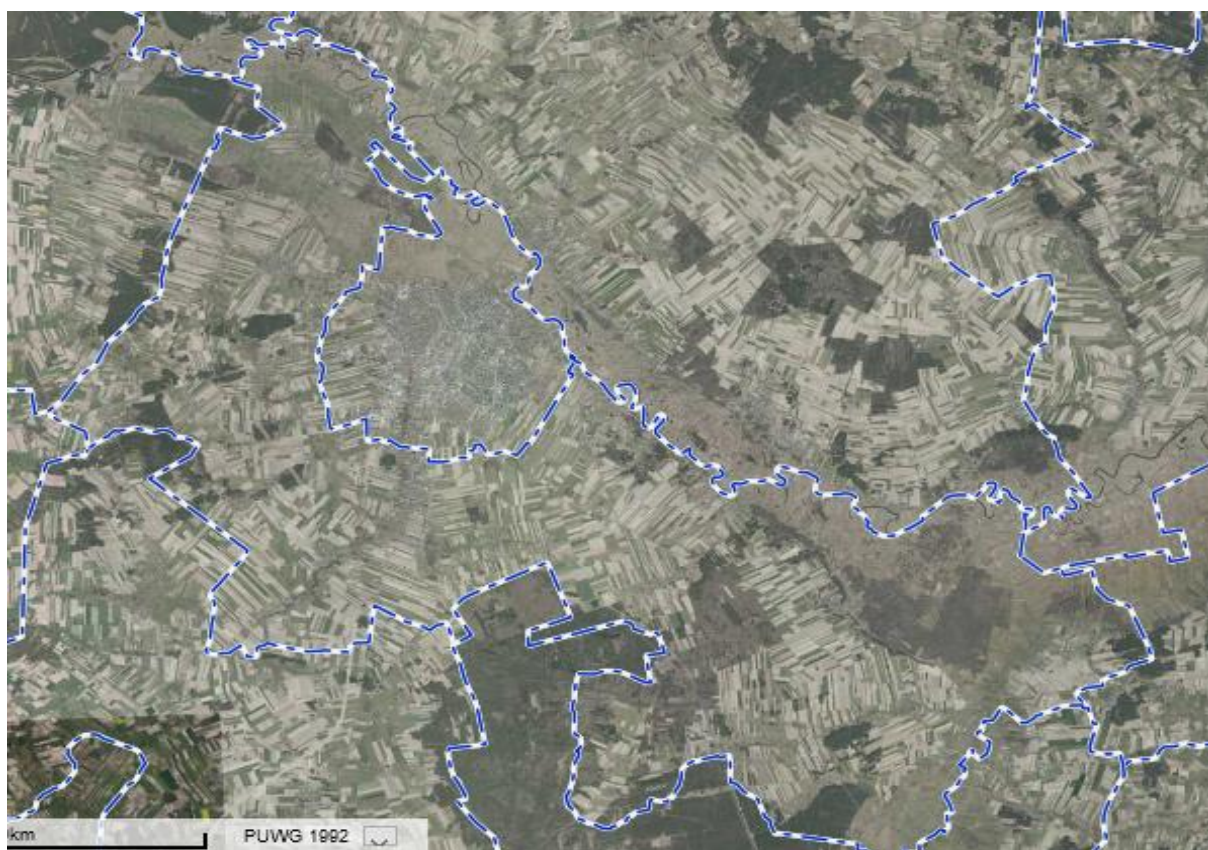
Na terenie Gminy Łomża dominującą strefą funkcjonalno-przestrzenną jest strefa rolnicza. Użytki rolne zajmują aż 76,7% obszaru Gminy, obszary zurbanizowane to zaledwie 4,5%, a w ich strukturze przeważają drogi. System osadniczy tworzy 40 jednostek. Zgodnie z zapisami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego wiejskie jednostki gminne zlokalizowane wokół Miasta Łomża, z historycznie dominującą częścią rolniczą, ewoluują w kierunku wielofunkcyjności. W strefie silnego oddziaływania Miasta Łomża, wsie zmieniają większość funkcji rolniczych na rzecz funkcji pozarolniczych, tj. usługowych, produkcyjnych, mieszkaniowych i rekreacyjnych, stając się obszarami funkcjonalnymi rozwoju urbanizacji. Funkcję ośrodków wspomagających pełnią:

- w południowej części Gminy: wieś Wygoda, zespół wsi Gać-Puchały,
- w południowo-zachodniej części Gminy: wieś Konarzyce.

Funkcję usługową pełnią również wsie: Nowe Kupiski, Stare Kupiski, Chojny Młode, Konarzyce, Giełczyn, Wygoda, Pniewo, Siemień Nadrzeczny, Gać.

Wprowadzie sieć osadnicza w Gminie Łomża się rozwija, w związku z napływem nowych mieszkańców, ma ona jednak charakter rozproszony. Z uwagi na fakt niewielkiego stopnia pokrycia powierzchni Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, rozlewająca się zabudowa, może stanowić dla Gminy Łomża istotne wyzwanie.

Ryc. 11 Gmina Łomża – charakter użytkowania terenu



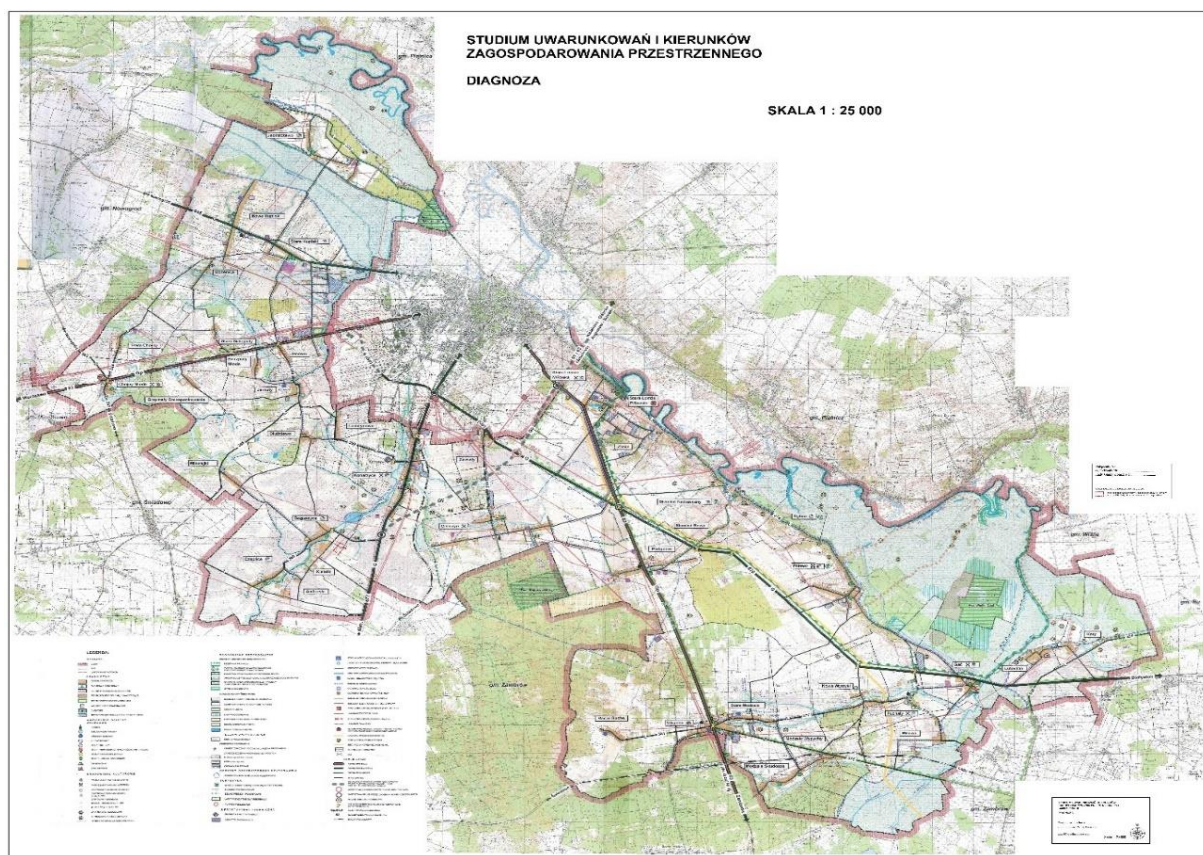
Źródło: Google Maps.

Północne części Gminy – dolina rzeki Narwi, pełnią ważne funkcje o charakterze łącznikowych korytarzy ekologicznych. Gmina charakteryzuje się znaczącymi walorami środowiska przyrodniczego, które objęte są różnymi formami ochrony:

- Park Krajobrazowy Doliny Narwi,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Równiny Kurpiowskiej i Doliny Dolnej Narwi,
- rezerwat: „Wielki Dział” i „Rycerski Kierz”,
- pomniki przyrody,
- obszary Natura 2000: Specjalny Obszar Ochronny: Przełomowa Dolina Narwi (PLC200003) oraz Obszary Specjalnej Ochrony: Dolina Dolnej Narwi (PLB140014), Przełomowa Dolina Narwi (PLB200008), Bagno Wizna (PLB200005),
- użytki ekologiczne: 3 użytki ekologiczne o ogólnej powierzchni ok. 19,2 ha.

Nadrzędnym dokumentem planistycznym Gminy jest studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. W obszarze diagnozy, wskazuje na układ terenu, jego charakterystykę, stan obecny oraz uwarunkowania rozwoju. Poniżej przedstawiono graficzną ilustrację Studium Gminy Łomża (ryc.7).

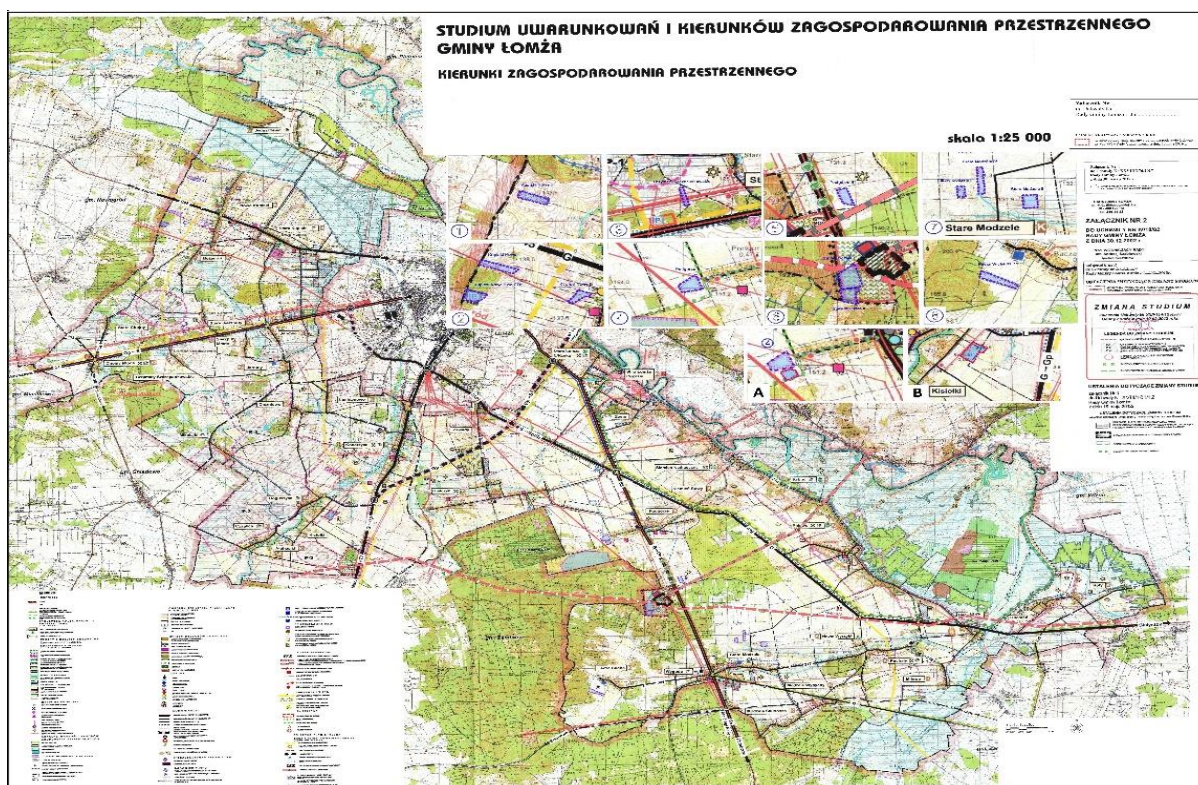
Ryc. 12 Gmina Łomża – studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego



Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (diagnoza), Łomża, 2019

Nawiązaniem do części diagnostycznej są Kierunki Zagospodarowania Przestrzennego Gminy. W załączniku do Uchwały Rady Gminy Łomża nr XV/136/20 przedstawiono dokument Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łomża, którego założenia w formie graficznej przedstawia rysunek 8.

Ryc. 13 Gmina Łomża – kierunki rozwoju zagospodarowania przestrzennego



Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (część II - kierunki), Łomża, 2019

Głównym celem rozwoju wskazanym w Studium jest „Poprawa życia mieszkańców poprzez proekologiczny (zrównoważony) rozwój, przy racjonalnym wykorzystaniu walorów przyrodniczych i gospodarczych środowiska, istniejącego majątku trwałego, potencjału infrastrukturalnego i produkcyjnego, w tym walorów rolniczej przestrzeni produkcyjnej”. Tak postawiony cel strategiczny, jednocześnie wpisuje się we współczesne trendy i wymogi rozwoju przestrzennego (zrównoważony rozwój), jak również podkreśla i wykorzystuje charakterystykę przestrzenno-funkcjonalną Gminy (tereny rolnicze i przyrodnicze). Cel nadrzędny, strategiczny doprecyzowany został poprzez postawienia celów szczegółowych:

1. Ekologiczne cele rozwoju: kształtowanie przyrodniczej struktury przestrzennej, m.in. przez zachowanie naturalnych powiązań przyrodniczych, podniesienie kategorii ochrony najcenniejszych fragmentów Parku Krajobrazowego, racjonalne wykorzystanie i ochronę walorów przyrodniczych Gminy.
2. Społeczne cele rozwoju: łagodzenie skutków transformacji społecznej, rozwój sieci i poprawę funkcjonowania placówek usługowych, rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej i promocję zdrowego stylu życia, podnoszenie świadomości ekologicznej ludności. Rozwój kultury i oświaty oraz budownictwa mieszkaniowego.
3. Gospodarcze cele rozwoju: tworzenie miejsc pracy poza rolnictwem, poprzez wielofunkcyjny rozwój wsi, wspierający bardziej zróżnicowaną strukturę możliwości uzyskiwania dochodów przez ludność, pozyskiwanie inwestorów, zapewniających nowe miejsca pracy, wykorzystanie przestrzeni rolniczej zgodnie z warunkami lokalnymi, tradycyjnymi, zwiększanie lesistości przez zalesianie obszarów marginalnych.
4. Cele rozwoju komunikacji: poprawa bezpieczeństwa transportowego i uciążliwości związanej z tranzytami, podnoszenie standardów komunikacyjnych, przez poprawę jakości dróg oraz dostępności transportu publicznego.
5. Cele rozwoju infrastruktury: prowadzenie efektywnej gospodarki odpadami, ściekami, dostosowanie sieci elektroenergetycznej do potrzeb mieszkańców i przedsiębiorców, rozwój energetyki odnawialnej.

W nawiązaniu do nadrzędnego celu strategicznego i kierunkowych celów szczegółowych, wskazano dla Gminy Łomża przekrojowe kierunki rozwoju przestrzennego:

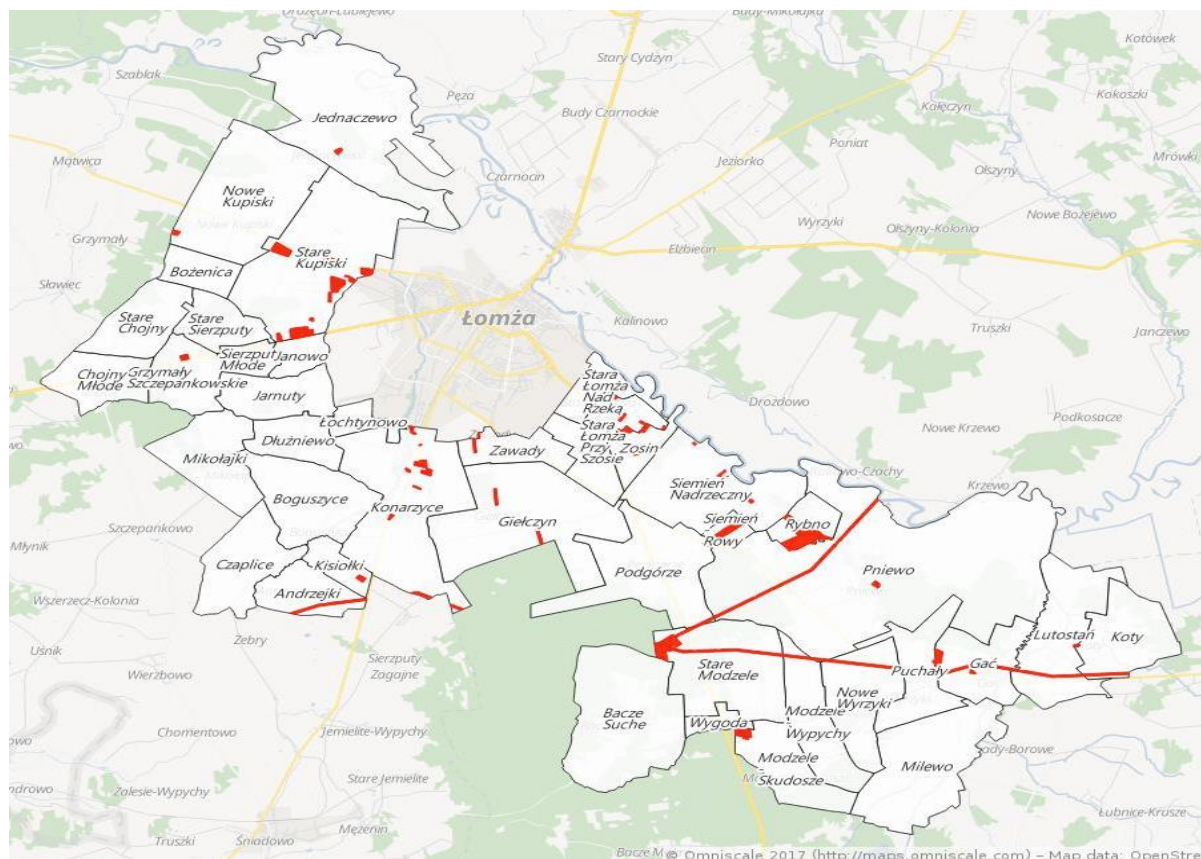
- kierunki rozwoju osadnictwa,
- kierunki ochrony przestrzeni przyrodniczej,
- kierunki ochrony przestrzeni kulturowej,
- kierunki i zasady rozwoju obszarów zabudowanych i przeznaczonych pod zabudowę,
- kierunki rozwoju infrastruktury społecznej,
- kierunki rozwoju strefy gospodarczej,
- kierunki rozwoju komunikacji,
- kierunki rozwoju infrastruktury technicznej,
- ochrona przeciwpożarowa i obrona cywilna,
- obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu filar ochronny (kierunek zagospodarowania – eksploatacja kopalin),
- obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.

W przypadku większości kierunków zagospodarowania przestrzennego, pierwotne założenia pozostają niezmienione, a rozbudowa funkcji (usługowych, mieszkalnych) ma odbywać się wokół wcześniej w dany sposób wykorzystywanych przestrzeni. Można stwierdzić, że objęte wcześniej kierunki będą kontynuowane, zwiększyć się może jednak natężenie działań (np. w obszarze przyrodniczym – na obszarze Parku Krajobrazowego wzmocnienie form ochrony, w obszarze osadnictwa – utrzymanie i rozwój ośrodków wspomagających i pozostałych wsi). Zagrożenie dotyczące konsekwencji w kierunku rozwoju osadnictwa może stanowić bardzo niewielki stopień pokrycia Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, a z drugiej strony bardzo wysoka liczba wydawanych decyzji w o warunkach zabudowy, co może prowadzić do rozproszenia sieci osadniczej.

Nowe kierunki zagospodarowania przestrzeni wiążą się z rozwojem terenów mieszkaniowych oraz terenów inwestycyjnych zlokalizowanych w pobliżu nowych tras komunikacyjnych, w tym VIA Baltica.

Aktami prawa miejscowego regulującymi planowanie przestrzenne w Gminie są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Na obszarze Gminy obowiązują ustalenia 36 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które pokrywają ok. 2% powierzchni Gminy.

Ryc. 14 Pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego



Źródło: Ocena aktualności uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łomża i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, Gmina Łomża, 2017

Duże pokrycie planami miejscowymi ułatwia racjonalną politykę przestrzenną władzom samorządowym, pozwalając na racjonalny rozwój przestrzenno-funkcjonalny i tworzenie ładu przestrzennego. W przypadku Gminy Łomża odsetek powierzchni terenu objęty MPZP jest niewielki – wynika to częściowo ze specyfiki funkcjonalno-przestrzennej Gminy, jednak wydaje się, że korzystnym działaniem na rzecz zrównoważonego rozwoju przestrzennego będzie sukcesywne zwiększanie pokrycia terenu Gminy przez MPZP.

Na terenach nie objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego wydaje się decyzje o warunkach zabudowy i decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. W 2019 roku Wójt Gminy Łomża prowadził postępowania w sprawie wydania 340 decyzji o warunkach zabudowy oraz 17 decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. W roku 2020, postępowań było 333 i 34 decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Decyzje o warunkach zabudowy dotyczyły głównie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (około 70%). W mniejszym stopniu zabudowy zagrodowej, usługowej, produkcyjnej i rekreacyjnej. Tak wysoka liczba wydawanych decyzji związana jest z bardzo niewielkim pokryciem miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, na podstawie których wydawane są pozwolenia na budowę.

Tabela 3: Przeznaczenie terenów w obowiązujących planach miejscowych

Przeznaczenie	Powierzchnia terenu (w %)
Tereny rolne i leśne	50
Zabudowa mieszkaniowa i zagrodowa	25
Tereny usługowe (w tym sportu, rekreacji i wypoczynku)	9

Drogi (publiczne, wewnętrzne)	7
Tereny eksploatacji kruszywa	5
Tereny infrastruktury technicznej	4
Tereny rekreacji	< 1
Tereny zieleni, nieużytki i wody powierzchniowe	< 1

Źródło: Raport o stanie Gminy Łomża, 2019

Rewitalizacja

Na terenie Gminy wyznaczone zostały obszary zdegradowane oraz obszary rewitalizacji, przyjęte w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Łomża na lata 2018-2022. Na obszarze 4,8 km² (484,2 ha) skupiał on ponad 3 tys. mieszkańców. Powierzchnia obszaru stanowiła zaledwie 1,8% ogółu powierzchni Gminy. Udział obszaru rewitalizacji w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy kształtował się na poziomie 27,7%. Intensywność użytkowania obszaru mierzona liczbą mieszkańców przypadającą na jednostkę powierzchni wyniosła 6,3 osoby na 1 ha co należy uznać za wartość niską. Wynika ona ze specyfiki zabudowy mieszkaniowej, na którą składają się w przeważającej części tereny starej zabudowy jednorodzinnej o charakterze siedliskowym⁸.

Obszar rewitalizacji obejmuje pięć podobszarów/miejscowości:

- z jednostki referencyjnej nr 4: Siemień-Rowy,
- z jednostki referencyjnej nr 5: Koty, Milewo, Nowe Wyrzyki,
- z jednostki referencyjnej nr 6: Modzele-Skudosze,
- z jednostki referencyjnej nr 7: Rybno,
- z jednostki referencyjnej nr 9: Stare Chojny, Grzymały Szczepankowskie.

Wyłączony obszar obejmował łącznie osiem sołectw zamieszkałych przez 1 046 osób (9,5% ludności Gminy) i zajmujących obszar 28,6 km² (9,5% powierzchni Gminy). W konsekwencji obszar zdegradowany o dużym znaczeniu dla rozwoju Gminy objął 3 047 mieszkańców (27,7% ludności Gminy) oraz obszar 79,2 km² (27,7% powierzchni Gminy).

Negatywne zjawiska zdiagnozowane na obszarze, zgodnie z założeniami programów rewitalizacji dotyczą równolegle występujących procesów o charakterze społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym oraz środowiskowym. Szczegółowe zestawienie zdiagnozowanych negatywnych zjawisk z podziałem na obszary przedstawiono w poniższej tabeli (tab.2)

Tabela 4: Negatywne zjawiska zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji w Gminie Łomża

Sfera społeczny	<ul style="list-style-type: none"> • Ubóstwo • Problemy zdrowotne • Kapitał społeczny • Demografia • Problemy rodzin • Bezrobocie • Bezpieczeństwo • Edukacja
Sfera gospodarcza	<ul style="list-style-type: none"> • Przedsiębiorczość
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	<ul style="list-style-type: none"> • Hałas komunikacyjny (próg stanu kryzysowego został przekroczony w 4 sołectwach) • Występowanie wyrobów zawierających azbest
Sfera środowiskowa	<ul style="list-style-type: none"> • Braki w wyposażeniu obszaru rewitalizacji w: sieć kanalizacyjną, sieć wodociagową, ogólnodostępną infrastrukturę sportowo-rekreacyjną,

⁸ Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Łomża na lata 2018-2022, Łomża 2017

	<ul style="list-style-type: none"> • Brak lub zły stan dróg oraz chodników, w szczególności w bezpośredniej bliskości obiektów infrastruktury społecznej (szkoły, świetlice, re-mizy itd.).
Sfera techniczna	<ul style="list-style-type: none"> • Na obszar rewitalizacji przypadła znacząca część spośród nieruchomości zabytkowych wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków znajdujących się na terenie Gminy

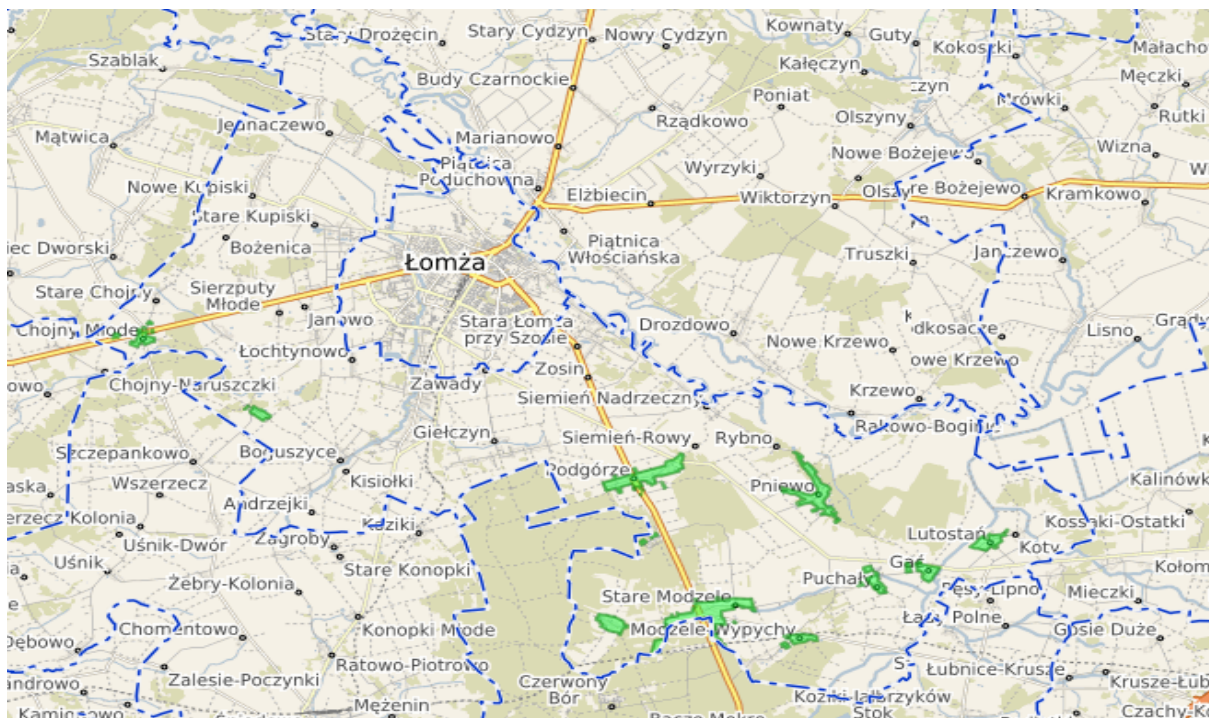
Źródło: opracowanie własne na podstawie Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Łomża na lata 2018-2022.

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie Gminnego Programu Rewitalizacji. Pomimo wiodącego charakteru społecznego wskazanych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Łomża na lata 2018-2022 problemów zdiagnozowanych na obszarach zdegradowanych, prowadzone działania rewitalizacyjne mają charakter interdyscyplinarny i mają prowadzić do wielowarstwowej poprawy środowiska życia mieszkańców oraz kształtowania przestrzeni. Główny cel stanowi ograniczenie skali występowania negatywnych zjawisk i procesów na obszarze rewitalizacji oraz wzmocnienie jego wewnętrznego potencjału, poprzez kompleksowej zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, gospodarki, przestrzeni i środowiska naturalnego.

Wskazane cele strategiczne dotyczą:

1. Zwiększenia spójności społecznej obszaru rewitalizacji, poprzez przeciwdziałanie procesom wykluczenia społecznego, promocję integracji społecznej oraz budowę kapitału społecznego.
2. Kształtowania przestrzeni oraz poprawa stanu technicznego i efektywności energetycznej budynków na obszarze rewitalizacji.

Ryc. 15 Obszary rewitalizacji Gminy Łomża



Źródło: Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Łomża na lata 2018-2022.

Wybrane działania zaplanowane w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Łomża na lata 2018-2022, ilustrujące interdyscyplinarny charakter przedsięwzięć i kształtowanie przestrzeni przedstawiono w tabeli poniżej (Tabela 5).

Tabela 5: Wybrane działania Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Łomża na lata 2018-2022

Przedsięwzięcie	Oczekiwane rezultaty	Sfera przedsięwzięcia
Rozwój małej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej jako alternatywnych miejsc spotkań i aktywności mieszkańców	Poprawa jakości życia mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem rodzin z dziećmi, poprzez budowę infrastruktury sportowej we wsiach Stare Modzele, Puchały, Lutostań, Mikołajki, Wygoda, Bacze, Gać. Stworzenie atrakcyjnych miejsc spotkań, nawiązywania i utrwalania kontaktów	Społeczna, Przestrzenno-funkcjonalna
Rewitalizacja ścieżki przyrodniczej Pniewo Utrata – Pniewo Dziedziniec	Poprawa jakości życia mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem rodzin z dziećmi, umożliwienie korzystania im parku, zapewnienie atrakcyjnej formy rekreacji i edukacji	Techniczna Środowiskowa Społeczna
Modernizacja oświetlenia ulicznego w obszarze rewitalizacji (wymiana starych lamp na energooszczędne – LED)	Podniesienie poziomu bezpieczeństwa - zmniejszenie zapotrzebowania na energię elektryczną [kWh/rok] lub ograniczenie emisji CO2 [MgCO2/rok]	Przestrzenno-funkcjonalna
Kampania Edukacyjna w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi i zapobiegania powstawaniu „dzikich wysypisk”		Mieszana: Społeczna, Środowiskowa
Modernizacja wodociągu wiejskiego	Celem przedsięwzięcia jest poprawa jakości życia mieszkańców i ich bezpieczeństwa, poprzez remont starej instalacji wodociągowej, zmniejszenie zagrożenia związanego z azbestowym pokryciem rur wodociągowych, usunięciem nieuszczelności i wad technicznych	Mieszana: Społeczna, Techniczna, Środowiskowa

Źródło: Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Łomża na lata 2018-2022.

Tereny inwestycyjne

Gmina Łomża wiąże duże nadzieje z rozbudową sieci komunikacyjnej w oparciu o przebiegający przez teren Gminy fragment Via Baltica. Wokół węzłów komunikacyjnych wyznaczono potencjalne tereny inwestycyjne. W dokumencie Strategia Promocji Gospodarczej Obszaru Inwestycyjnego Ziemi Łomżyńskiej na lata 2020-2027 wskazano postulowane obszary inwestycyjne, kierując się wielowymiarową analizą uwarunkowań. Czynniki, które zostały poddane analizie podzielić można umownie, na takie, których wskaźniki umożliwiają dokonanie analizy ilościowej („twarde”) oraz takie, które są trudne do kwantyfikacji („miękkie”). Pierwsza grupa czynników to np. koszt nabycia gruntu, przygotowania inwestycji, poziom inflacji, ceny i podaż surowców, koszt pracy, podaż siły roboczej, zachęty podatkowe. Druga grupa dotyczy takich elementów jak: dogodny dojazd, bezpieczeństwo i pewność inwestycyjna, bliski rynek zbytu, nastawienie ludności lokalnej, dostęp do fachowej siły roboczej, doświadczenia innych firm w regionie, mała konkurencja na rynku lub jej brak, jakość obsługi administracji.

Tabela 6: Proponowane tereny inwestycyjne w Gminie Łomża

Id	Opis	Pow. [ha]	Uwagi i argumentacja
1	Nowe Kupiski, obszar przy węźle Nowogród	359,24	* obszar przy węźle Nowogród i planowanej obwodnicy wsi Nowe Kupiski; * obszar wyznaczony do granic z Natura 2000; * obszar bez FOP, znikome fragmenty gruntów klas I-III i Ls; * Problemowe może być rozdrobnienie gruntów i wąskie działki;
2	Sierzputy Młode i Stare, obszar przy węźle Łomża Zachód	287,45	* obszar przy węźle Łomża Zachód wzdłuż Via Baltica i istniejącej drogi krajowej; * występujące zalesienia to lasy prywatne - większe obszary lasów można wykluczyć z opracowania; * obszar bez FOP i gruntów klas I-III;

3	Jarnuty, Dłużniewo - obszar w sąsiedztwie nowych terenów inwestycyjnych miasta	201,29	<ul style="list-style-type: none"> * obszar między węzłem Łomża Zachód a drogą biegnącą od miasta; * obustronny pas po ok. 400 m; * występujące zalesienia to lasy prywatne - większe obszary lasów można wykluczyć z opracowania; * obszar bez FOP i gruntów klas I-III; * wąska droga do ew. rozbudowy;
4	Konarzyce, obszar przy węźle Łomża Południe	205,11	<ul style="list-style-type: none"> * obszar w bezpośrednim sąsiedztwie terenów PU w mieście, wzdłuż drogi gminnej; * pas ok. 300 m; * obszar bez FOP, gruntów klas I-III, Ls;
5	Grzymały Szczepankowskie, Jarnuty, Sierzputy Młode, Dłużniewo, obszar przy węźle Łomża Zachód do drogi Gminnej	69,04	<ul style="list-style-type: none"> * obszar w sąsiedztwie terenów PU w mieście, wzdłuż drogi gminnej; * obustronny pas po ok. 300 m; * obszar bez FOP, gruntów klas I-III, Ls; * Miejscowo fragmenty gruntów Ls (prywatne);
6	Konarzyce, obszar przy węźle Łomża Południe i przy projektowanej drodze	195,95	<ul style="list-style-type: none"> * obszar w bezpośrednim sąsiedztwie miasta, wzdłuż planowanego przełożenia drogi, przy terenach kolejowych; * jednostronny pas ok. 300 m; * obszar bez FOP, znikome fragmenty gruntów klas I-III i Ls.; * Miejscowo fragmenty gruntów klas I-III (małe powierzchnie) i Ls (prywatne);
7	Podgórze – teren przy projektowanym węźle na drodze do Zambrowa	90,25	<ul style="list-style-type: none"> * obszar przy drodze wojewódzkiej i krajowej;
8	Stare Modzele, Bącze Suche, sąsiedztwo planu pod stację 400 kV przy projektowanym węźle na drodze do Zambrowa	332,86	<ul style="list-style-type: none"> * obszar w sąsiedztwie planowanego węzła; * sąsiedztwo obowiązującego MPZP przeznaczającego obszar pod PU; * sąsiedztwo terenów stacji elektroenergetycznej; * obszar bez FOP, grunty Ls własności prywatnej. * Grunty Ls - prywatne

Źródło: Strategia Promocji Gospodarczej Obszaru Inwestycyjnego Ziemi Łomżyńskiej na lata 2020-2027.

CZĘŚĆ II: DIAGNOZA SYTUACJI GOSPODARCZEJ GMINY

2.1. Gospodarka lokalna i rynek pracy

Według danych GUS w latach 2019-2020 liczba podmiotów REGON na 10 tys. mieszkańców wynosiła odpowiednio (Tabela 7).

Tabela 7: Liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców w Gminie Łomża w latach 2019-2020

	2019	2020
Województwo podlaskie	896	933
Powiat łomżyński	658	700
Gmina Łomża	877	932

Źródło: Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl

W odniesieniu do ludności w wieku produkcyjnym, liczba podmiotów REGON na 10 000 mieszkańców odpowiednio wynosiła:

- w województwie podlaskim: 1 468,
- w powiecie łomżyńskim: 1 046,
- w Gminie Łomża: 1 387.

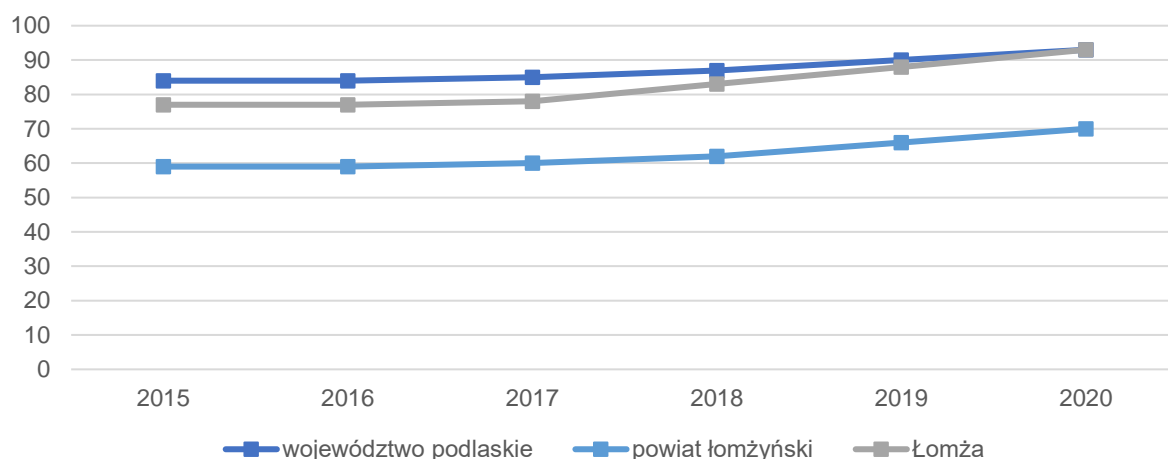
Powyższe dane wskazują na wyższą niż w skali powiatu, jednak nieznacznie niższą w porównaniu z województwem podlaskim w roku 2019 liczbę podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Nominalnie liczba zarejestrowanych podmiotów w Gminie Łomża wynosiła w roku 2019 979, co stanowiło 29,2 % zarejestrowanych podmiotów w REGON w powiecie i jednocześnie największą ich liczbę. Podobna tendencja utrzymana została w roku 2020: liczba zarejestrowanych przedsiębiorstw wynosiła 1 049, co stanowiło 29,5 % całkowitej liczby przedsiębiorstw zarejestrowanych w powiecie. Na przestrzeni 6 lat, liczba ta wzrosła o 219 podmiotów. Na tle powiatu stanowiło to wynik wyróżniający. Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, przy stosunkowo niskiej liczbie podmiotów wyrejestrowanych może wskazywać na rozwój przedsiębiorczości w Gminie Łomża.

Tabela 8: Zmiany liczby podmiotów gospodarczych w powiecie łomżyńskim w latach 2015 do 2020

JST	2015		2019		2020		zmiana liczby zarejestrowanych podmiotów w okresie 2015-2020
	liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON	odsetek w powiecie	liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON	odsetek w powiecie	liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON	odsetek w powiecie	
powiat łomżyński	3 013	100,0%	3 354	100,0%	3 557	100%	3 544
Jedwabne	243	8,1%	275	8,2%	290	8,2%	47
Łomża	830	27,5%	979	29,2%	1049	29,5%	219
Miastkowo	219	7,3%	226	6,7%	243	6,8%	24
Nowogród	265	8,8%	308	9,2%	324	9,1%	59
Piątница	676	22,4%	750	22,4%	797	22,4%	121
Przytuły	76	2,5%	82	2,4%	86	2,4%	10
Śniadowo	323	10,7%	308	9,2%	315	8,9%	-8
Wizna	177	5,9%	196	5,8%	202	5,7%	25
Zbójna	204	6,8%	230	6,9%	251	7,0%	47

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Ryc. 16. Podmioty REGON na 1000 mieszkańców w Gminie Łomża na tle powiatu i województwa w latach 2015-2020



Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Pod względem liczby zatrudnionych osób, podmioty gospodarcze z obszaru Gminy Łomża to przede wszystkim przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób.

Tabela 9: Podmioty klasyfikowane według kryterium liczby pracujących w Gminie Łomża w latach 2019-2020

Rok	2019	2020
Ogółem	979	1049
0-9	964	1034
10-49	14	13
50-249	1	2

Źródło: Raport o stanie Gminy Łomża za 2019 r., Raport o stanie Gminy Łomża za 2020 r.

Struktura podmiotów gospodarczych według form prawnych na koniec 2019 roku została przedstawiona w poniższej tabeli (Tabela 10).⁹

Tabela 10: Struktura podmiotów gospodarczych według form prawnych w Gminie Łomża w 2019 roku

Ogółem	967
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	884
Spółki handlowe	13
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	2
Spółdzielnie	2
Fundacje	6
Stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne	16

Źródło: Raport o stanie Gminy Łomża za 2019 r.

⁹ Dla roku 2020 struktura podmiotów gospodarczych według form prawnych w Gminie Łomża nie była dostępna w momencie powstawania diagnozy.

Dominujące branże to handel hurtowy i detaliczny, budownictwo, przetwórstwo przemysłowe. Najpopularniejsze branże działalności gospodarczej w latach 2019/2020 zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 11: Dominujące branże działalności przedsiębiorstw w Gminie Łomża w latach 2019-2020

Branża	2019	2020
Budownictwo	219	246
Handel hurtowy	215	217
Roboty budowlane specjalistyczne	147	171
Przetwórstwo	108	112
Handel detaliczny	112	106
Naprawa pojazdów samochodowych	51	57
Transport i gospodarka magazynowa	57	56
Roboty budowlane	55	56
Transport lądowy oraz transport rurociągowy	52	52
Produkcja mebli	26	28
Roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej	17	19
Produkcja metalowych wyrobów gotowych	16	18

Źródło: Raport o stanie Gminy Łomża za 2020 r., Gmina Łomża 2021.

Uszczegółowieniem informacji o poziomie rozwoju przedsiębiorczości jest analiza liczby nowo zarejestrowanych podmiotów w REGON. W 2019 roku wynosił on 99 podmiotów, a w roku 2020 – 100, co stanowiło odpowiednio 26,5% wszystkich nowo zarejestrowanych podmiotów w powiecie w roku 2019 i 28,4% w roku 2020. Równolegle, w roku 2019 wyrejestrowano w sektorze prywatnym ogółem 38 podmiotów, z czego 35 miało status osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą, a 3 status stowarzyszenia. Stosunek nowo zarejestrowanych podmiotów do podmiotów wyrejestrowanych wynosi 2,5: 1. Uwagę zwraca również fakt, że liczba nowo zarejestrowanych podmiotów wzrosła (+1) pomimo panującej w roku 2020 pandemii.

Ogólny poziom rozwoju Gminy Łomża określony wskaźnikiem syntetycznym na tle grupy porównawczej według Monitora Rozwoju Lokalnego (MRL) wskazuje na wyróżniającą dynamikę rozwoju.¹⁰ Na wskaźnik składa się 12 obszarów szczegółowych, w ramach, których analizowanych jest 152 wskaźniki.

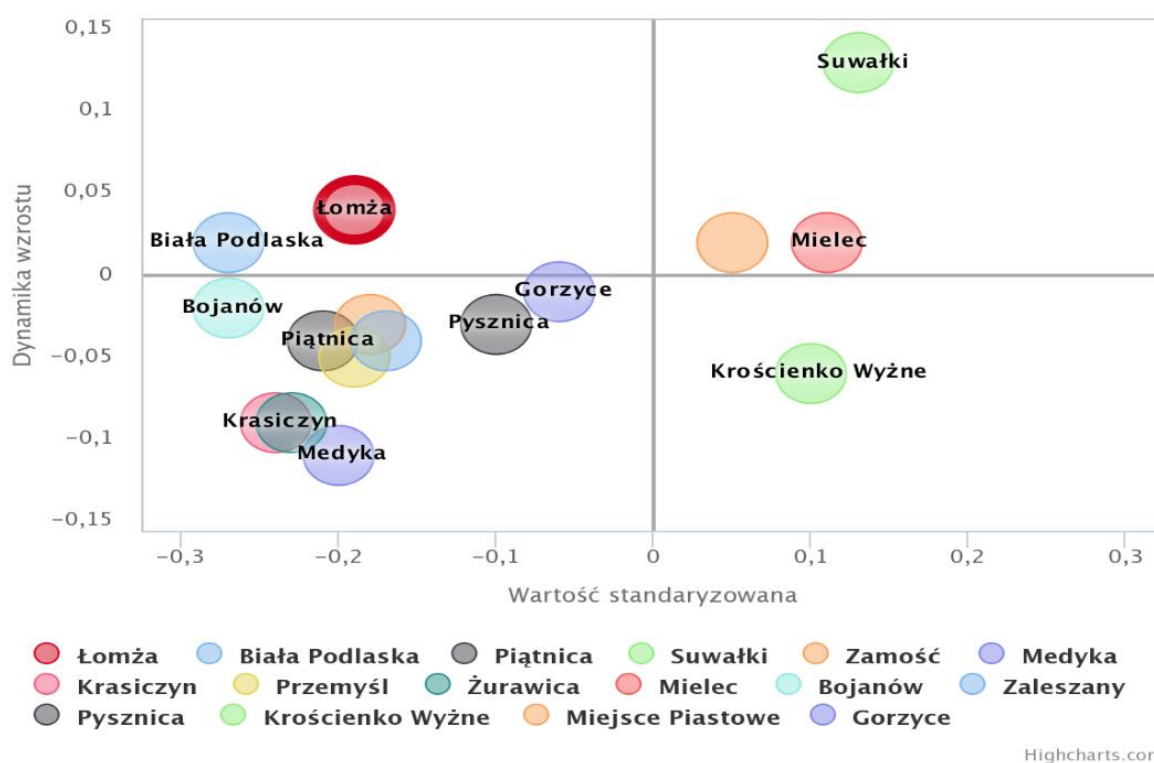
Tabela 12: Obszary szczegółowe i podobszary analizowane w MRL

Obszar	Podobszar
Obszar 1: Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki	1.1. Przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców 1.2. Dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej 1.3. Konkurencyjność i zdywersyfikowana struktura podmiotów gospodarczych 1.4. Dostępność usług doradczych i finansowych 1.5. Współdziałanie przedsiębiorców
Obszar 2: Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej	2.1. Dostępność i jakości oferowanych miejsc pracy 2.2. Dostępności wykwalifikowanej siły roboczej 2.3. Jakości kształcenia zawodowego 2.4. Skala bezrobocia
Obszar 3: Sytuacja materialna mieszkańców	3.1. Dochodów mieszkańców Gminy i stopnia ich zróżnicowania 3.2. Poziomu sztywnych wydatków związanych z utrzymaniem gospodarstw domowych (koszty żywienia, wydatki mieszkaniowe itp.) 3.3. Wielkości majątku zakumulowanego przez mieszkańców Gminy
Obszar 4: Stan finansów lokalnych	4.1. Wysokość i struktura dochodów, w tym poziom dochodów własnych 4.2. Wysokość i struktura wydatków, w tym poziom wydatków majątkowych

¹⁰ Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL) to narzędzie pozwalające na syntetyczną ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego gminy w czasie i w relacji do innych gmin o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju. Nie jest to zatem ocena w kategoriach bezwzględnych – a zawsze w porównaniu z tym co dzieje się w jednostkach samorządu terytorialnego, stanowiących grupę porównawczą.

(zdolność finansowania rozwoju)	4.3. Zrównoważenie elementów budżetu 4.4. Wysokość zadłużenia na koniec roku 4.5. Struktura finansowania działań rozwojowych, w tym wykorzystanie dostępnych środków < pozabudżetowych
Obszar 5: Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury	5.1. Usługi edukacyjne i kształcenia zawodowego dla różnych grup wiekowych 5.2. Oferta usług związanych kulturą, sportem i rekreacją 5.3. Oferta usług pomocy społecznej dla osób wymagających wsparcia 5.4. Usługi zdrowotne – ich jakość i dostępność 5.5. System wsparcia dla osób niepełnosprawnych 5.6. Usługi wychowawcze dla dzieci i młodzieży 5.7. Zakres i jakość usług rynkowych dla mieszkańców i przyjezdnych
Obszar 6: Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w Gminie	6.1. Podaż mieszkań w ujęciu ilościowym 6.2. Podaż mieszkań w ujęciu jakościowym 6.3. Dostępność mieszkań dla rodzin o różnych możliwościach ekonomicznych 6.4. Sytuacja na rynku nieruchomości
Obszar 7: Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny Gminy	7.1. Zasoby instytucjonalne Gminy - liczba różnego rodzaju podmiotów, łączące je relacje (współpraca), kwalifikacje urzędników 7.2. Aktywność obywatelska mieszkańców - wskazuje na poziom zaufania społecznego 7.3. Stopień integracji / rozwarstwienia społecznego i metody włączania grup zagrożonych wykluczeniem (sieci wsparcia) 7.4. Przedsiębiorczość społeczna jako forma włączenia społecznego
Obszar 8: Poziom bezpieczeństwa	8.1. Bezpieczeństwo osobiste, dotyczące życia i majątku mieszkańców (najistotniejszy element) 8.2. Bezpieczeństwo zdrowotne 8.3. Bezpieczeństwo ekonomiczne 8.4. Bezpieczeństwo ekologiczne
Obszar 9: Sytuacja demograficzna	9.1. Liczba i struktura wieku mieszkańców 9.2. Przyrost naturalny 9.3. Ruchy migracyjne 9.4. Małżeństwa i rozwody
Obszar 10: Dostępność komunikacyjna (zewnątrzna i wewnętrzną)	10.1. Długość sieci dróg 10.2. Jakość sieci dróg 10.3. Dostępność indywidualnych środków transportu 10.4. Rozwój alternatywnych rozwiązań komunikacyjnych w miastach 10.5. Inne formy transportu - kolej i transport lotniczy (dane wojewódzkie) 10.6. Skala ruchu turystycznego
Obszar 11: Ład i struktura przestrzenna obszaru	11.1. Proaktywna i świadoma strategia planistyczna 11.2. Gwarancja wpływu mieszkańców na decyzje dot. sposobu wykorzystania przestrzeni miejskiej 11.3. Zwartości zabudowy, infrastruktura techniczna i świadczenie usług publicznych 11.4. Dostęp do terenów zielonych i walorów przyrodniczych 11.5. Estetyka przestrzeni publicznej
Obszar 12: Lokalne środowisko przyrodnicze	12.1. Stan głównych elementów środowiska (woda, powietrze, gleba) 12.2. Dostępność walorów / usług przyrodniczych 12.3. Sposób gospodarowania zasobami środowiska

Ryc. 17. Wskaźnik ogólnego rozwoju Gminy Łomża na tle grupy porównawczej (makroregion).



Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>

W zaprezentowanym podejściu wartość zero oznacza średnią wartość badanego wskaźnika dla grupy porównawczej. Grupa porównawcza wskazywana przez Monitor Rozwoju Lokalnego to Gminy o podobnym profilu funkcjonalnym. Grupa porównawcza, do której przypisana została Gmina Łomża stanowią 134 jednostki w skali Polski, 17 jednostek w skali makroregionu, 3 w województwie, 2 w podregionie. Na powyższym wykresie przedstawiono porównanie jednostek z makroregionu. W porównaniu z większością zestawionych gmin, Łomża w obszarze gospodarczym rozwijała się w badanym okresie szybciej i bardziej dynamicznie, nadrabiając wcześniejsze deficyty rozwojowe.¹¹

Tabela 13: Wartość i dynamika ogólnego wskaźnika rozwoju Gminy Łomża na tle jednostek z grupy porównawczej w makroregionie w latach 2015-2019

Gmina	Wartość	Dynamika
Łomża	-0,19	0,04
Biała Podlaska	-0,27	0,02
Piątnica	-0,21	-0,04
Suwałki	0,13	0,13
Zamość	-0,18	-0,03
Medyka	-0,2	-0,11

¹¹ Dla pełnego obrazu rozwoju gminy wartości analizy przedstawione w przy pomocy wskaźników syntetycznych, na tle grupy porównawczej, należy uzupełnić o perspektywę wewnętrzną gminy (wyniki w danym obszarze w ujęciu dynamicznym w gminie). Ryzyko przeprowadzenia wyłącznie analizy porównawczej wiąże się z faktem braku szczegółowych danych na temat genezy wartości wskaźnika w pozostałych gminach. Ponadto, korzystny wskaźnik ogólnego rozwoju gminy na tle innych może wynikać z zmniejszającej się dynamiki rozwoju pozostałych jednostek lub po prostu gorszych wyników w danym obszarze. Wówczas wartość wskaźnika, pomimo, że lepsza od innych, może nie być satysfakcjonującym, ani obiektywnie dobrym prognozą.

Krasiczyn	-0.24	-0.09
Przemyśl	-0.19	-0.05
Żurawica	-0.23	-0.09
Mielec	0.11	0.02
Bojanów	-0.27	-0.02
Zaleszany	-0.17	-0.04
Pysznica	-0.1	-0.03
Krościenko Wyżne	0.1	-0.06
Miejsce Piastowe	0.05	0.02
Gorzyce	-0.06	-0.01

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>

Bezrobocie, rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej

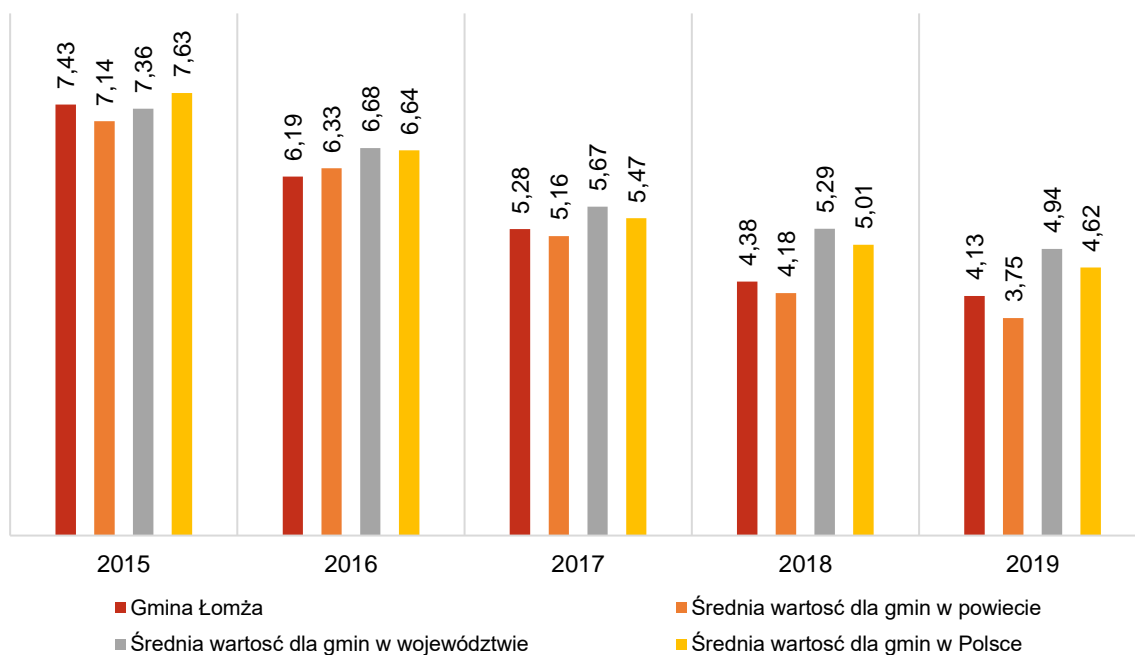
Co roku liczba bezrobotnych w Gminie Łomża maleje. W 2014 roku udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Łomża kształtował się na poziomie 7,4%, podczas gdy w roku 2019 wskaźnik ten kształtował się na poziomie 4,1%. W roku 2020 wskaźnik ten pozostał na niezmiennym poziomie (nominalnie, według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży na koniec grudnia 2020 roku bez pracy pozostawało, czyli widniało w rejestrach PUP jako osoby bezrobotne – 295 mieszkańców Gminy Łomża, co oznacza, że w stosunku do 2019 roku nastąpił wzrost o 2 osoby). Porównując udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na tle powiatu i województwa wskazać należy, że wskaźnik ten jest na nieznacznie wyższym poziomie niż w powiecie oraz o 0,8 % niższym niż w województwie.

Tabela 14: Liczba bezrobotnych ogółem na 100 osób w wieku produkcyjnym [%] w latach 2015-2019

	Gmina Łomża	Średnia wartość dla Gmin w powiecie	Średnia wartość dla Gmin w województwie	Średnia wartość dla Gmin w Polsce
2015	7,43	7,14	7,36	7,63
2016	6,19	6,33	6,68	6,64
2017	5,28	5,16	5,67	5,47
2018	4,38	4,18	5,29	5,01
2019	4,13	3,75	4,94	4,62

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ryc. 18. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Łomża na tle powiatu, województwa i kraju



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

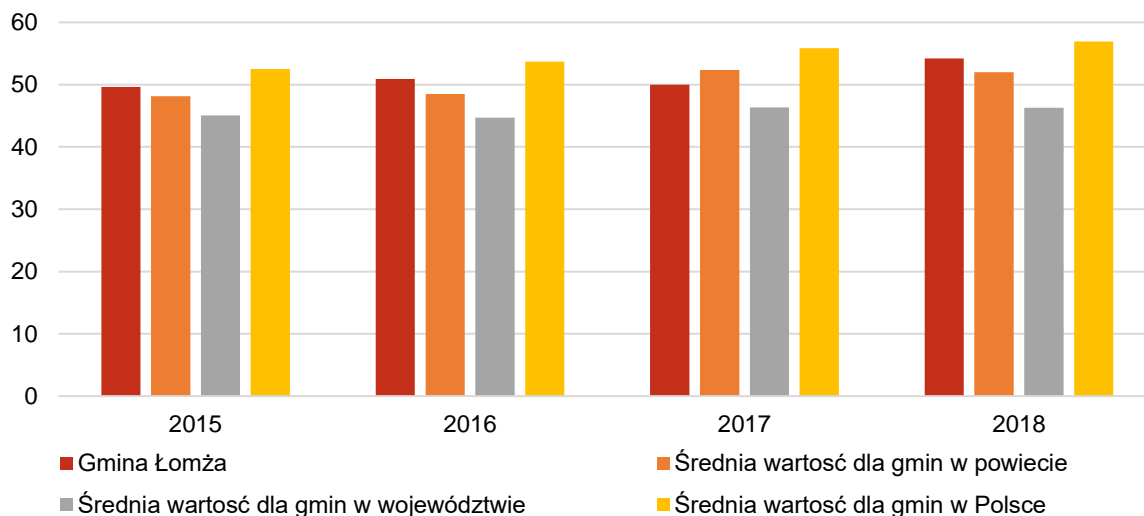
Tabela 15: Odsetek bezrobotnych kobiet wśród bezrobotnych ogółem w Gminie Łomża na tle powiatu, województwa i kraju

	Gmina Łomża	Średnia wartość dla Gmin w powiecie	Średnia wartość dla Gmin w województwie	Średnia wartość dla Gmin w Polsce
2015	49,61	48,13	45,07	52,51
2016	50,92	48,51	44,69	53,69
2017	50,00	52,36	46,35	55,86
2018	54,19	52,02	46,28	56,95

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Odsetek bezrobotnych kobiet w Gminie Łomża jest wyższy niż w powiecie łomżyńskim i w województwie podlaskim. W porównaniu do średniej wartości tego wskaźnika dla Gmin w Polsce jest to jeszcze wartość niższa, jednak zwiększa się szybciej niż przeciętnie w Gminach w Polsce.

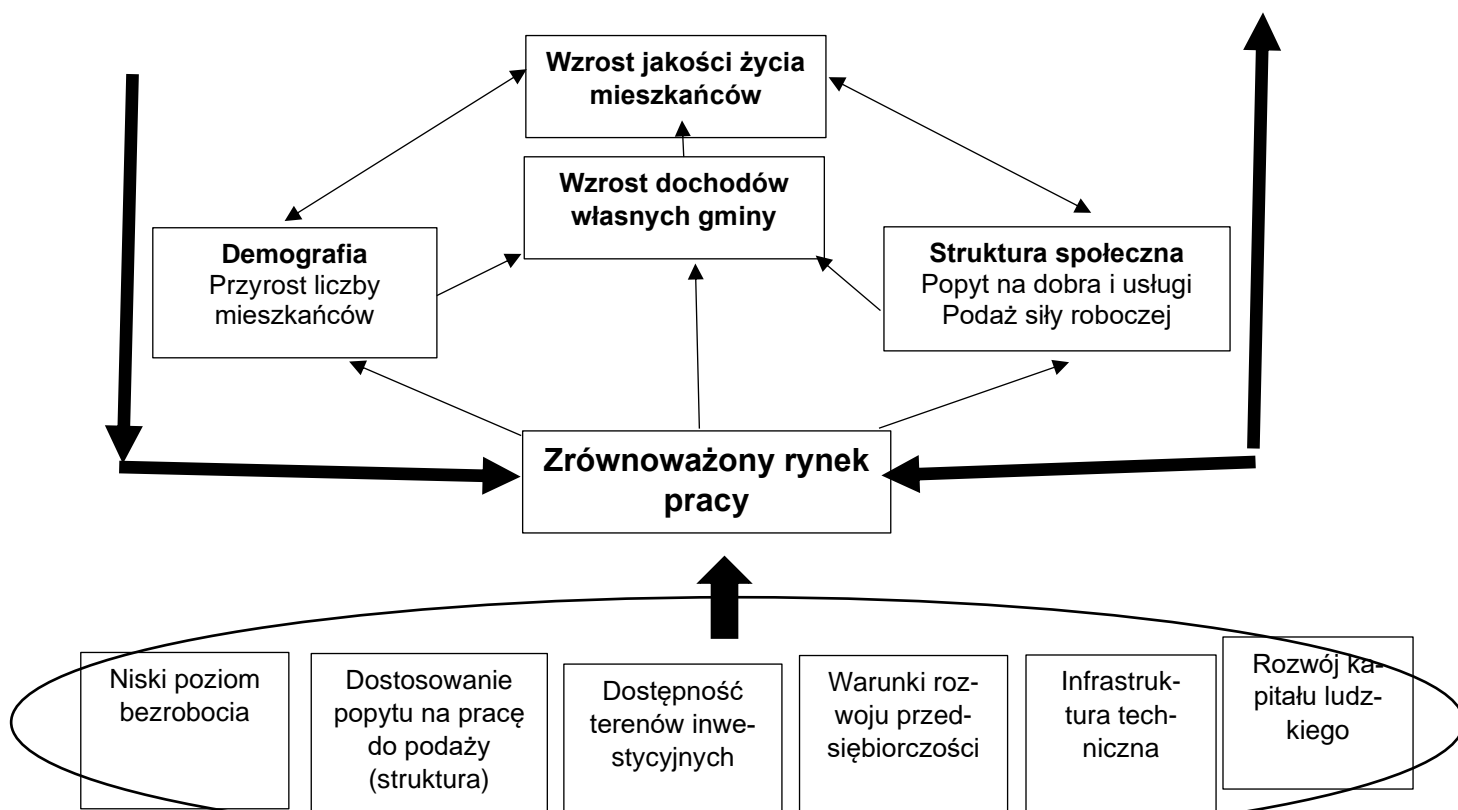
Ryc. 19 Odsetek bezrobotnych kobiet wśród bezrobotnych ogółem [%] w Gminie Łomża na tle powiatu, województwa i kraju



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poza podstawowymi wskaźnikami dotyczącymi rynku pracy, warto przyjrzeć się temu obszarowi z szerszej perspektywy. Zrównoważony rynek pracy jest ważnym elementem lokalnej gospodarki i podstawą rozwoju ekonomicznego Gminy. Atrakcyjny i rozwijający się rynek pracy jest argumentem dla obecnych i potencjalnych mieszkańców, że warto związać swoją karierę i życie zawodowe z danym miejscem. W dalszej konsekwencji, ma to wpływ na demografię, jak również strukturę społeczną kształtującą wielkość popytu na różnego rodzaju dobra i usługi oraz możliwość lokalnych przedsiębiorstw do dalszego zwiększania produkcji i zatrudnienia.

Ryc. 20 Wzajemne zależności różnych obszarów funkcjonowania Gminy



Źródło: opracowanie własne.

Potencjał lokalnego rynku zależy z jednej strony od wielkości popytu na pracę zgłaszanego przez przedsiębiorstwa funkcjonujące na terenie Gminy. Z drugiej strony, nowe inwestycje są możliwe, jeśli przedsiębiorcy mogą pozyskać odpowiednią liczbę pracowników, którzy mają odpowiednie kwalifikacje. Stąd trzecim istotnym czynnikiem, który wpływa na ostateczny efekt, są sprawnie działające instytucje związane z rynkiem pracy – podmioty kształtujące politykę gospodarczą, PUP-y, agencje zatrudnienia, szkoły i ośrodki kształcenia zawodowego. Ich rolą jest odpowiednie dopasowanie popytu i podaży oraz dążenie do zapewnienia długookresowej równowagi na rynku pracy.¹²

Wspieranie przedsiębiorczości nie leży wprost w obowiązkach ani kompetencjach Gminy. Jest to jednak bardzo istotny obszar rozwojowy, którego konsekwencje dotyczą funkcjonowania Gminy w innych obszarach. Instrumenty, którymi dysponuje Gmina można podzielić na dochodowe i wydatkowe.¹³

Do kategorii dochodowych zaliczyć można obniżenie stawek podatków, ulgi i zwolnienia podatkowe, umorzenia, odroczenia czy raty (podatków). Do działań wydatkowych należą inwestycje, instrumenty informacyjno-promocyjne, wsparcie przedsięwzięć i instytucji. W Gminie Łomża realizowane są działania z powyższych obszarów. W ramach rządowego programu – Polska Strefa Inwestycji, Gmina Łomża jest w grupie Gmin, w których inwestujący w ramach PSI przedsiębiorcy mają możliwość skorzystania z ulgi podatkowej wynoszącej aż 70% wartości inwestycji i rozliczania jej nawet przez 15 lat. Wymagane są także minimalne nakłady inwestycyjne kwalifikujące przedsiębiorców do udziału w PSI: to 200 tys. zł w przypadku mikro przedsiębiorcy, 500 tys. zł w małych przedsiębiorstwach, 2 mln zł w średnich i 10 mln zł w dużych firmach. To znacznie niższe wymogi niż w większości Gmin Polski i województwa podlaskiego, ale także powiatu łomżyńskiego. Z kolei w kategorii instrumentów wydatkowych, uwagę zwrócić należy na inwestycje, które kształtowały się w roku 2019 na poziomie 14,5 mln zł, co stanowiło prawie 25% wydatków ogółem.

Według Monitora Rozwoju Lokalnego (System Analiz Lokalnych) kategoria „Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej” w Gminie Łomża charakteryzuje w odniesieniu do grupy porównawczej lepsza dynamika wzrostu, ale nadal na dość niskim poziomie. Wskaźnik syntetyczny dla tej kategorii jest wynikiem przekrojowej analizy obszarów:

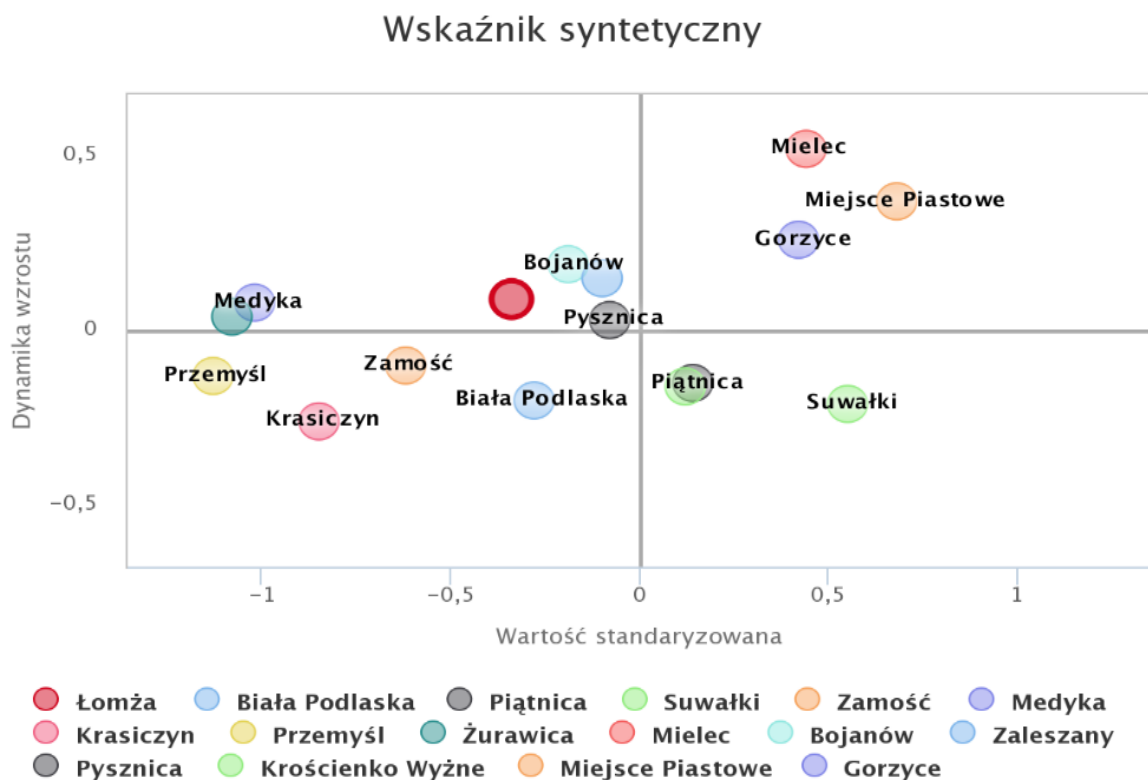
1. Dostępności i jakości oferowanych miejsc pracy
2. Dostępności wykwalifikowanej siły roboczej
3. Jakości kształcenia zawodowego
4. Skali bezrobocia

¹² <https://systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>

Cześć w tych zadań pozostaje poza kompetencjami gminy. W kompetencjach gminy w obszarze wspierania przedsiębiorczości oraz dopasowywania struktury podaży pracy do popytu na pracę pozostają działania we współpracy z jednostkami odpowiedzialnymi, kampanie społeczne, zrzeczenia przedsiębiorców, współpraca z uczelniami wyższymi (w przypadku Gminy Łomża, w mieście Łomża) i badania potrzeb oraz lobbowanie na rzecz konkretnych kierunków czy programów kształcenia, tworzenie przestrzeni dla współpracy międzysektorowej: edukacja-przedsiębiorcy-jst.

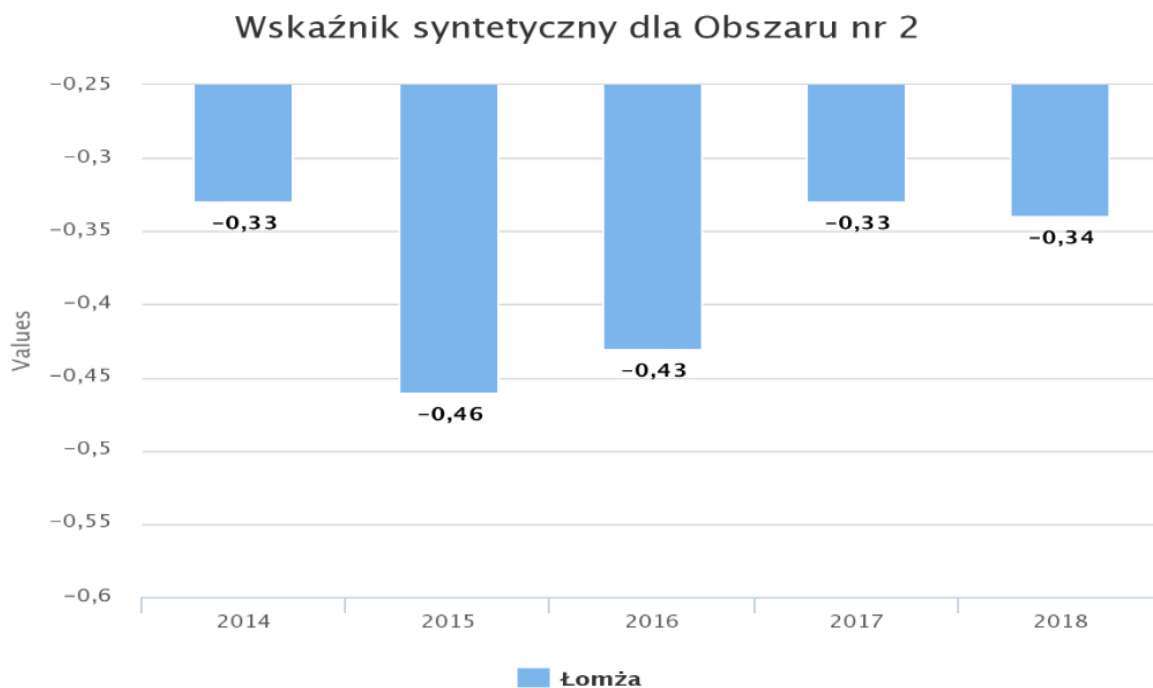
¹³ Ociesa M., Zarządzanie gminą w aspekcie wspierania przedsiębiorczości, Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej, Zarządzanie Nr 21 (2016) s. 230–241

Ryc. 21. Wskaźnik syntetyczny – rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej w Gminie Łomża na tle jednostek z makroregionu



Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>.

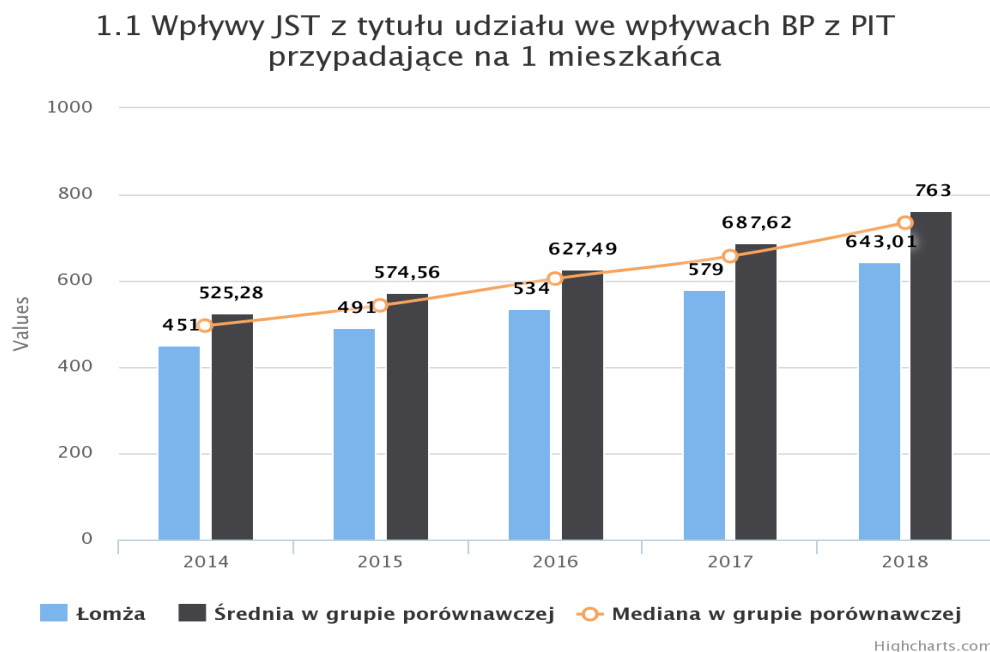
Ryc. 22. Wskaźnik syntetyczny – rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej w Gminie Łomża



Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>.

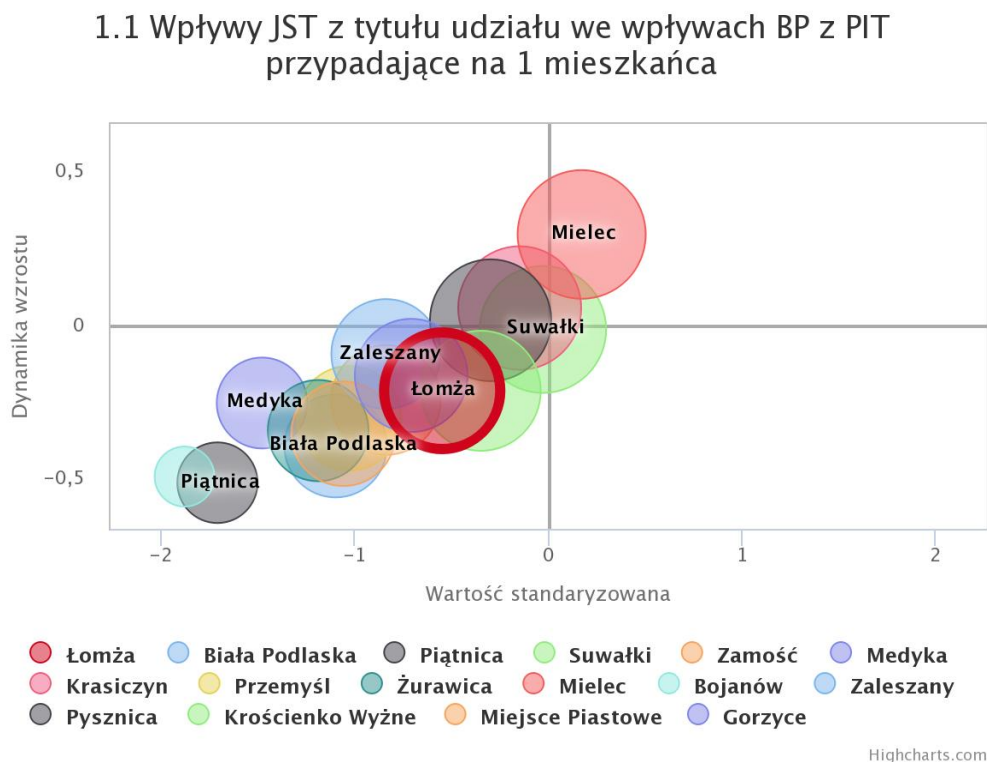
Najniższe wartości wskazano dla podobszarów: dostępności i jakości oferowanych miejsc pracy (m.in. ze względu na niższy niż średnia w grupie porównawczej poziom wpływów JST z udziału we wpływach BP z PIT w przeliczeniu na jednego mieszkańca) oraz jakość kształcenia zawodowego.

Ryc. 23. Wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na 1 mieszkańca



Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>

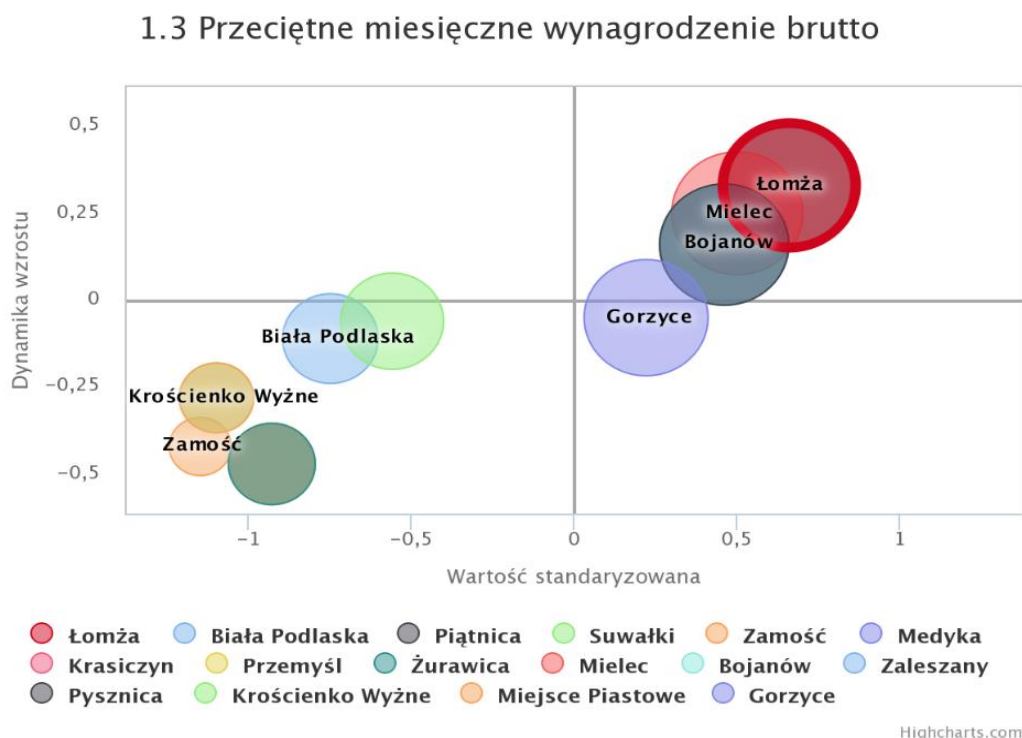
Ryc. 24. Wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na 1 mieszkańca na tle grupy porównawczej



Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>

Pomimo odnotowywanego wzrostu wpływów z PIT w Gminie Łomża, na tle grupy porównawczej zarówno dynamika wzrostu, jak i jego nominalna wartość jest niższa. Zauważyć jednak należy, że większość grup z makroregionu na tle grupy porównawczej charakteryzują niższe wartości. Ponadprzeciętne wartości wskaźników częściowych na tle grupy porównawczej odnotowano w obszarze poziomu wynagrodzenia brutto.

Ryc. 25. Przeciętne wynagrodzenie brutto w Gminie Łomża na tle grupy porównawczej

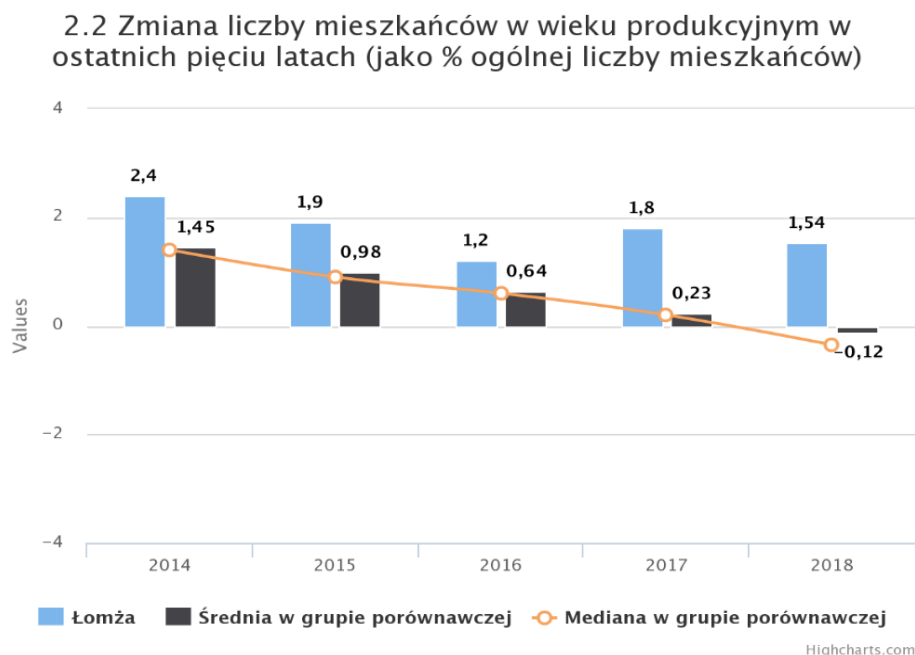


Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>

Przeciętne wynagrodzenie brutto w Gminie Łomża na tle grupy porównawczej wzrastało bardziej dynamicznie i osiągało nominalnie wyższe wartości w badanym okresie (2014-2018) zarówno na tle Gmin z makroregionu, jak i całej grupy porównawczej. Taka tendencja jest bardzo istotna dla mieszkańców, wpływa na wzrost siły nabywczej oraz jako jeden z wielu elementów – na jakość życia. W kategorii „Dostępność wykwalifikowanej siły roboczej” korzystniejsze niż przeciętna w grupie porównawczej w Gminie Łomża są wskaźniki dotyczące zmiany liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym oraz liczby osób długotrwale bezrobotnych.

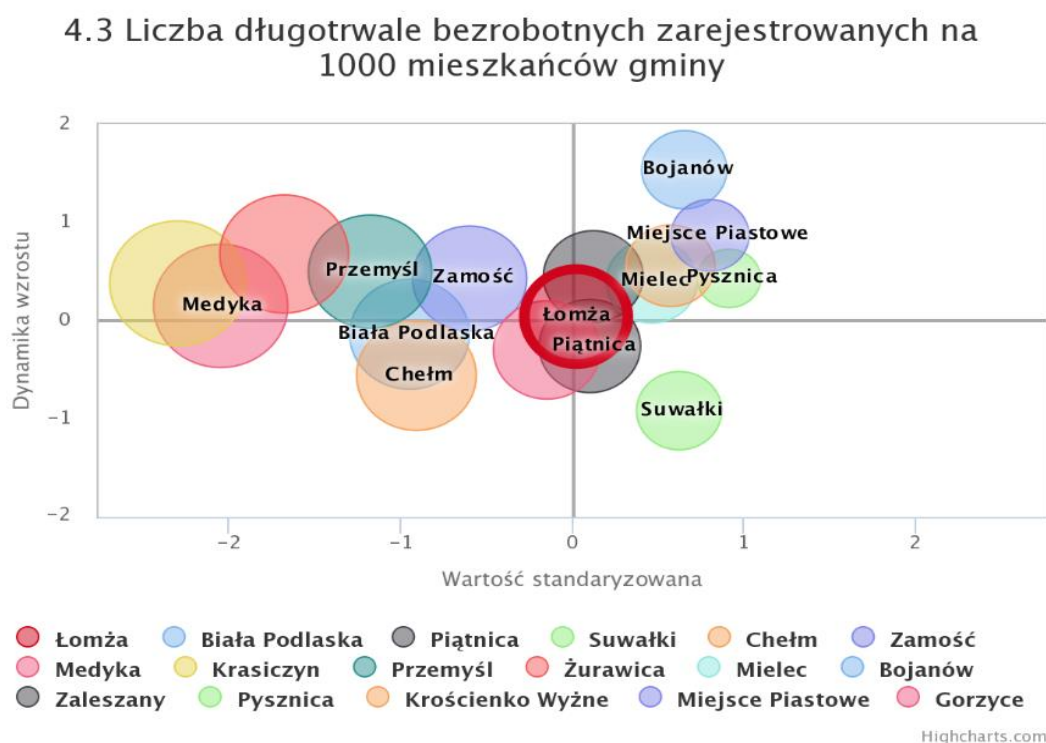
Dla zrównoważonego rozwoju rynku pracy istotne są zasoby ludzkie, rozumiane jako część społeczeństwa w wieku produkcyjnym, która jest w stanie pracować i jest do tego skłonna. W Gminie Łomża odnotowuje się spadek udziału osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców, choć zauważyć należy, że jest on wolniejszy niż w grupie porównawczej.

Ryc. 26. Zmiana liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2014-2018



Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>

Ryc. 27 Liczba długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców Gminy Łomża na tle grupy porównawczej



Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>

Pomimo wskazanych pozytywnych tendencji charakteryzujących rynek pracy w Łomży, ze względu na wielopłaszczyznowe oddziaływanie poziomu jego rozwoju na jakość życia mieszkańców Gminy, istotne będą działania na rzecz jego rozwoju. W części strategicznej uwzględnione zostaną różnorodne cele, których realizacja przyczyni się do dalszego rozwoju rynku pracy w Gminie Łomża.

2.2. Infrastruktura i środowisko

Infrastruktura drogowa¹⁴

Gminne drogi publiczne na terenie Gminy Łomża mają długość 315 km, z czego 235 km to drogi nieutwardzone. Użytkowanie większości z tych dróg ma charakter lokalny, są to drogi prowadzące na pola, czy znajdujące się w lasach. Taka charakterystyka dróg niekoniecznie predysponuje do prowadzenia działań na rzecz ich utwardzania.

Przeglądy stanu jakości dróg nie są przeprowadzane cyklicznie, a na bieżąco, w zależności od potrzeb.

Infrastruktura okołodrogowa wymaga działań prorozwojowych oraz zwiększających spectrum możliwości przemieszczania się, zgodnie z panującymi współcześnie trendami (brak ścieżek rowerowych, brak chodników wzdłuż dróg krajowych). W miarę możliwości prowadzone są przez Gminę działania w tym zakresie. W ramach Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg w roku 2020 zrewitalizowano ul. Janowską w Starych Kupiskach oraz Konarską i Boczną w Zawadach. W roku 2021 prowadzone są prace na ulicach Szkolnej, Zielonej i Piaskowej w Jednaczewie, na Ogrodowej w Konarzycach i Akacyjowej w Pniewie. W kolejnych latach, w ramach RFRD realizowane będą następne inwestycje drogowe na terenie Gminy Łomża. Pierwszą jest przebudowa drogi Gminnej nr 105753B, czyli ulicy Wiejskiej we wsi Stara Łomża przy Szosie. Na terenie Gminy Łomża przy wsparciu środkami z RFRD przebudowana będzie także ul. Łąkowa w Jednaczewie. To droga powiatowa i inwestycję przeprowadzi powiat łomżyński. Przebudowany będzie odcinek o długości ok. 1,3 km. Zadanie szacowane jest na 2,4 mln zł. Połowa środków będzie pochodziła z RFRD, a na drugą połowę sfinansują wspólnie powiat z Gminą.

Jak wskazano w pierwszej części diagnozy (Diagnoza cz. I – Diagnoza sytuacji przestrzennej Gminy: Infrastruktura transportowa) na układ komunikacyjny Gminy decydujący wpływ w trakcie obowiązywania strategii będą miały inwestycje związane z Via Baltica. Przez teren Gminy przebiega ponad 20 km drogi, a trzy odcinki: Śniadowo – Łomża Południe, Łomża Południe – Łomża Zachód, Łomża Zachód – Łomża Północ wraz z węzłami komunikacyjnymi, drogami dojazdowymi i technicznymi powinny zostać ukończone w latach 2021-2023.

Gospodarka odpadami

Odbiorem i transportem odpadów komunalnych z terenu Gminy Łomża zajmuje się Winpol s.c. Lech Wiśniewski, Sebastian Wiśniewski. Na terenie Gminy Łomża odpady zbierane są w sposób selektywny z podziałem na frakcje: metale i tworzywa sztuczne, szkło, papier, bioodpady, odpady resztkowe. Częstotliwość odbioru odpadów jest następująca:

- metale i tworzywa sztuczne oraz bioodpady – raz w miesiącu,
- papier i szkło – raz na dwa miesiące,
- odpady resztkowe – dwa razy w miesiącu.

Odpady wielkogabarytowe odbierane dwa razy w ciągu roku bądź mieszkańcy mogą je samodzielnie dostarczyć do Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów, Akademicka 22, 18-400 Łomża.

Stawka opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi wynosi 25 zł od każdej osoby zamieszkującej daną nieruchomość¹⁵. Gminnym systemem gospodarowania odpadami komunalnymi w 2019 roku objętych było 2 900 gospodarstw domowych. W roku 2020 liczba ta wzrosła do 2 996 gospodarstw domowych. Szacunkowa liczba mieszkańców uwzględniona w deklaracjach to około 9 987 i jest o ok. 1,2 tys. mniejsza od liczby zameldowanych mieszkańców Gminy Łomża. W 2020 roku podpisanych było

¹⁴ Charakterystyka dróg ponadlokalnych została przeprowadzona w pierwszej części diagnozy: Diagnoza cz. I – Diagnoza sytuacji przestrzennej gminy: Infrastruktura transportowa

¹⁵ Stan na dzień 30.04

także 126 umów na odbiór odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości niezamieszkałych i od podmiotów posiadających wpis do rejestru działalności regulowanej.

Wpływy z opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi w 2020 roku wyniosły 2.116.221,87 zł i były o 116.011,54 zł niższe niż poniesione wydatki.

Poniższa tabela przedstawia stan gospodarki w Gminie Łomża w latach 2015-2020. Należy zwrócić uwagę, że odsetek gospodarstw segregujących odpady komunalne od roku 2015 zwiększał się, w roku 2020 osiągając 100%. Wymagany prawem poziom recyklingu jest przez Gminę realizowany.

Tabela 16: Stan gospodarki odpadami w Gminie Łomża w latach 2015-2020

		2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ilość odpadów komunalnych [Mg]		2 304,7	2561,73	2 834,43	3 033,45	3 265,19	3481,36
- w tym zmieszanych [Mg]		2027,0	2187,23	2239,39	2482,06	2 576,47	1952,62
- w tym segregowane [Mg]		277,7	374,5	595,04	551,49	688,71	1528,74
Odsetek gospodarstw segregujących odpady komunalne		65,9%	76,6%	84,7%	86,9%	87,2%	100%
Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła	Gmina Łomża	30,9%	32,4%	36%	42,3%	44,4%	50,6%
	wymagany	16%	18%	20%	30%	40%	50%

Źródło: opracowanie własne.

Zwraca uwagę fakt istotnie zwiększającej się ilości odpadów. Dodatkowo, negatywnym zjawiskiem jest wzrost ilości odpadów zmieszanych: wzrost odsetka gospodarstw segregujących nie przełożył się wyraźnie na wzrost odsetka odpadów segregowanych w ogólnej liczbie.

Uzupełnieniem zbiórki odpadów „u źródła” jest działający w Łomży Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych. Rodzaje selektywnie zbieranych odpadów komunalnych zbieranych w PSZOK to:

- papier i tektura,
- tworzywa sztuczne,
- metale,
- opakowania wielomateriałowe,
- szkło,
- bioodpady,
- meble i inne odpady wielkogabarytowe,
- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny,
- zużyte baterie i akumulatory,
- chemikalia,
- przeterminowane leki,
- igły i strzykawki,
- odpady budowlane i rozbiórkowe pochodzące z drobnych remontów,
- zużyte opony.

Pozostała działalność w zakresie ochrony środowiska

Działalność w zakresie ochrony środowiska prowadzona jest w oparciu o następujące dokumenty:

1. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łomża,
2. Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Łomża na lata 2012-2032.

W 2019 roku w Gminie Łomża odbywały się prelekcje edukacyjne dotyczące poprawnego postępowania z odpadami.

Inwentaryzacja źródeł ciepła wskazuje, że 85% budynków w Gminie ocieplanych jest przy użyciu źródeł stałych: węgla, mialu, ekogroszku. 1% stanowi gaz, a 14% przypisane jest kategorii „inne”.

Do tej pory Gmina nie zaproponowała programów wsparcia dotyczącego wymiany źródeł ciepła. Obecnie w Gminie Łomża funkcjonuje punkt informacyjny, dla mieszkańców chcących wymienić piec ramach programu Czyste Powietrze. Dotacja może być udzielana na częściowe pokrycie poniesionych kosztów zakupu i montażu nowych proekologicznych urządzeń grzewczych oraz likwidację nie ekologicznych urządzeń grzewczych. Gmina nie posiada stacji monitorowania jakości powietrza.

W ramach konkursu z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020, Osi Priorytetowej V. Gospodarka niskoemisyjna, Działania 5.3. Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym, Poddziałania 5.3.1. Efektywność energetyczna w budynkach publicznych w tym budownictwo komunalne, Gmina przygotowała, pozyskała dofinansowanie i realizuje projekt: „Termomodernizacja budynków świetlic wiejskich w miejscowościach: Boguszyce, Nowe Kupiski, Puchały – Gmina Łomża”. Całkowita wartość projektu wynosi 1 536 695,93 zł, dofinansowanie 85% kosztów kwalifikowalnych. W wyniku realizacji projektu w świetlicach w Boguszycach, Nowych Kupiskach, Puchałach został zrealizowany następujący zakres robót:

- termomodernizacja obiektów,
- montaż gruntowej pompy ciepła,
- montaż centralnego ogrzewania,
- montaż instalacji fotowoltaicznych.

Zrealizowane przedsięwzięcie wpłynie na: podniesienie użyteczności i efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej, zmniejszenie emisji substancji szkodliwych do środowiska naturalnego, optymalizację kosztów ogrzewania (wcześniej w obiektach ogrzewania nie było), wzrost udziału energii odnawialnej w konsumpcji, poprawę jakości powietrza, poprawę wizerunkową obiektów.

Tabela 17: Liczba decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach wydanych w latach 2015-2020

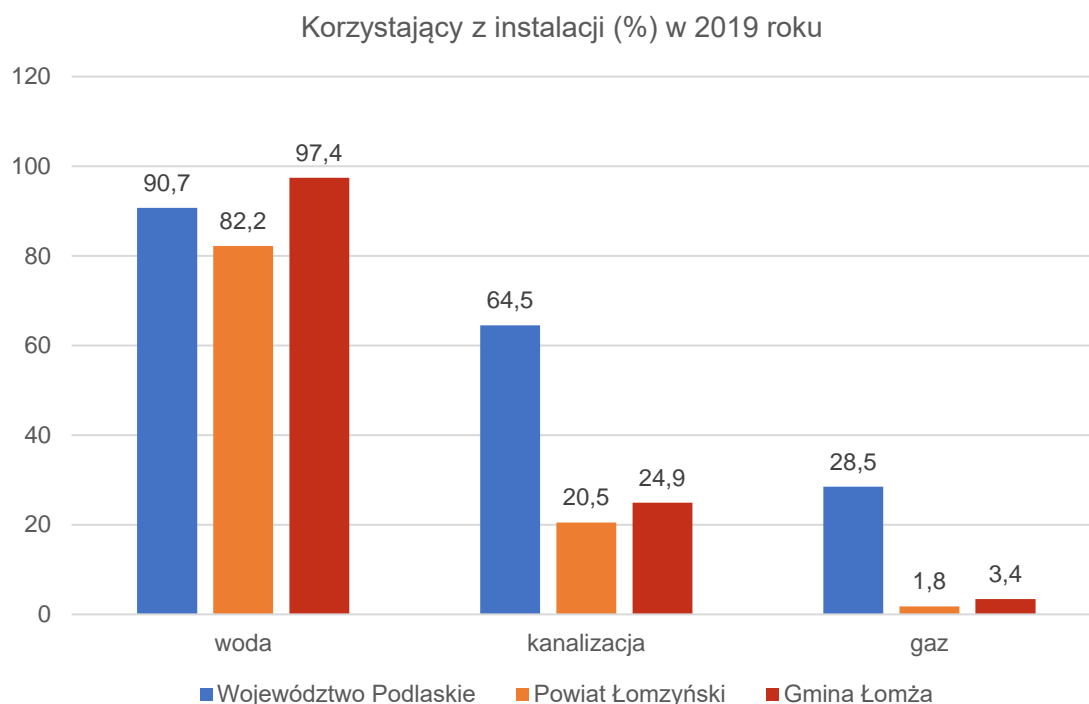
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach	12	6	13	15	14	25

Źródło: opracowanie własne.

W latach 2015-2020 wydano łącznie 85 decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, przy czym najwięcej w 2018 i 2020 roku. Wśród najważniejszych spośród wydanych decyzji wyróżnić można decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach budowy dwóch chlewni tuczu na podłodze rusztowej na działkach o nr ewid. 5/10, 5/13 obręb Dłużniewo oraz „Bazy magazynowo – wytwórczej w miejscowości Stare Sierzputy”, na działkach o nr geod. 8/6 i 14/16 obręb Stare Sierzputy.

Jako pilne działania z zakresu ochrony przyrody wskazuje się inwentaryzację i pielęgnację istniejących pomników przyrody (aleja lipowa, aleja sosnowa). W obszarze ochrony wód powierzchniowych i podziemnych najbardziej istotną kwestią jest poziom skanalizowania Gminy. Na tle województwa podlaskiego, Gmina charakteryzuje się znacząco niższym stopniem skanalizowania: w roku 2019 wynosił on zaledwie 24,9% (zwiększenie w stosunku do roku 2018 o 0,2%), podczas gdy w województwie wynosi on 64,5%. W porównaniu do powiatu Gmina wykazuje się trochę wyższym stopniem skanalizowania. Stopień gazyfikacji jest znikomy – zarówno w Gminie, jak i w całym powiecie.

Ryc. 28 Korzystający z instalacji podstawowej infrastruktury technicznej (woda, kanalizacja, gaz) w Gminie Łomża (%) w 2019 roku



Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

2.3. Stan finansów samorządowych

Wykonanie budżetu

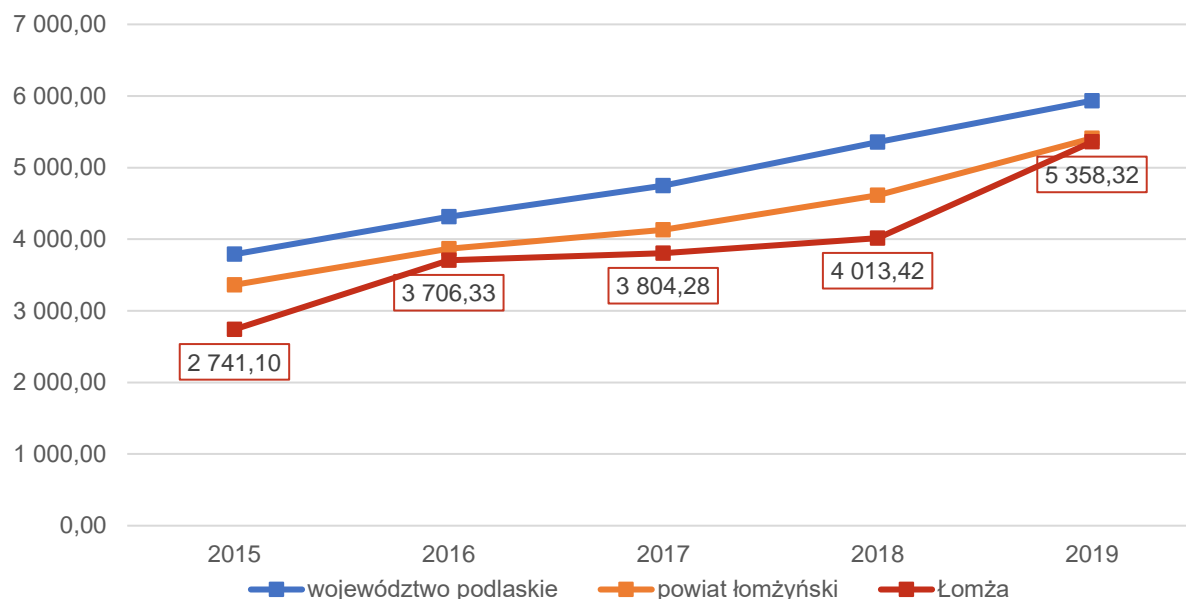
W latach 2015-2020 dochody Gminy Łomża corocznie zwiększały się z poziomu 29,6 mln zł w 2015 roku do 59,4 mln zł w 2019 roku oraz 61.536.452,02 w roku 2020. Największy wzrost nastąpił w 2016 roku na skutek znacznego wzrostu dotacji na cele bieżące (w szczególności dotacja na program Rodzina 500+). Wówczas dochody zwiększyły się o ponad 10 mln zł w porównaniu z rokiem poprzednim. W roku 2019, przeliczając dochody na 1 mieszkańca wynosiły one średnio 5.358,32 zł, co sytuowało Gminę na nieco niższym poziomie w stosunku do średniej powiatu łomżyńskiego. W stosunku do województwa jest to wyraźnie niższy wynik, choć dysproporcja w latach się zmniejszała. W roku 2020 nominalna wartość wskaźnika dochodu jst na 1 mieszkańca wynosiła dla Gminy Łomża 5.456,8 zł.

Tabela 18: Dochody JST ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca (według faktycznego miejsca zamieszkania) [zł]

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Województwo podlaskie	3 789,34	4 312,33	4 746,88	5 354,41	5 934,62	Brak danych
Powiat łomżyński	3 362,80	3 869,04	4 132,81	4 614,28	5 408,67	Brak danych
Gmina Łomża	2 741,10	3 706,33	3 804,28	4 013,42	5 358,32	5 456,8 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie System Analiz Lokalnych/GUS.

Ryc. 29. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w Gminie Łomża na tle powiatu i województwa w latach 2015-2019



Źródło: opracowanie własne na podstawie System Analiz Lokalnych/GUS.

Wśród dochodów budżetowych najwyższy udział stanowią dochody bieżące (średnio 95%). Widoczny wpływ na ich kształtowanie ma coroczne i stabilne zwiększanie się udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych, subwencji oraz dochodów własnych.

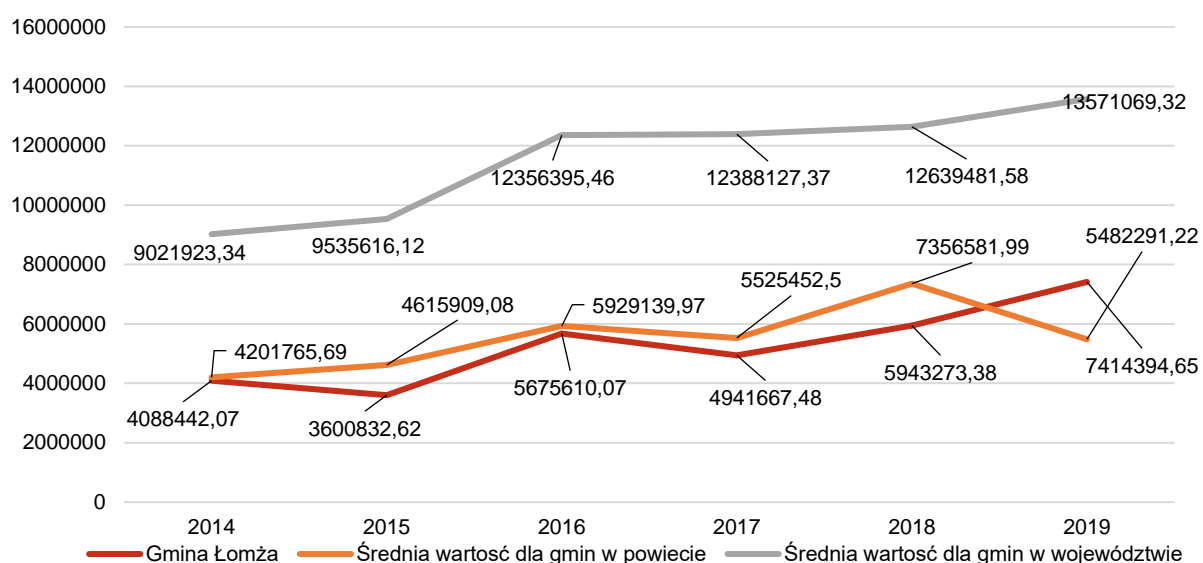
Corocznie wzrastają również wydatki bieżące Gminy. W 2015 roku wydatki bieżące kształtowały się na poziomie 24,6 mln zł a w 2019 roku wzrosły do 43,7 mln zł. Tendencja ta jest zjawiskiem naturalnym, typowym dla Gmin w Polsce. Ważne jest jednak, aby wzrost wydatków bieżących był współmierny do wzrostu uzyskiwanych dochodów bieżących. W Gminie Łomża notuje się coroczną nadwyżkę operacyjną (różnica między dochodami a wydatkami bieżącymi) w tym w latach 2018 i 2019 na poziomie ok. 7 mln zł.

Tabela 19: Wartość nadwyżki operacyjnej w Gminie Łomża na tle powiatu i województwa

	Gmina Łomża	Średnia wartość dla gmin w powiecie	Średnia wartość dla gmin w województwie
2014	4088442,07	4201765,69	9021923,34
2015	3600832,62	4615909,08	9535616,12
2016	5675610,07	5929139,97	12356395,46
2017	4941667,48	5525452,5	12388127,37
2018	5943273,38	7356581,99	12639481,58
2019	7414394,65	5482291,22	13571069,32

Źródło: opracowanie własne na podstawie System Analiz Lokalnych/GUS.

Ryc. 30. Wartość nadwyżki operacyjnej w Gminie Łomża na tle powiatu i województwa w latach 2015-2019



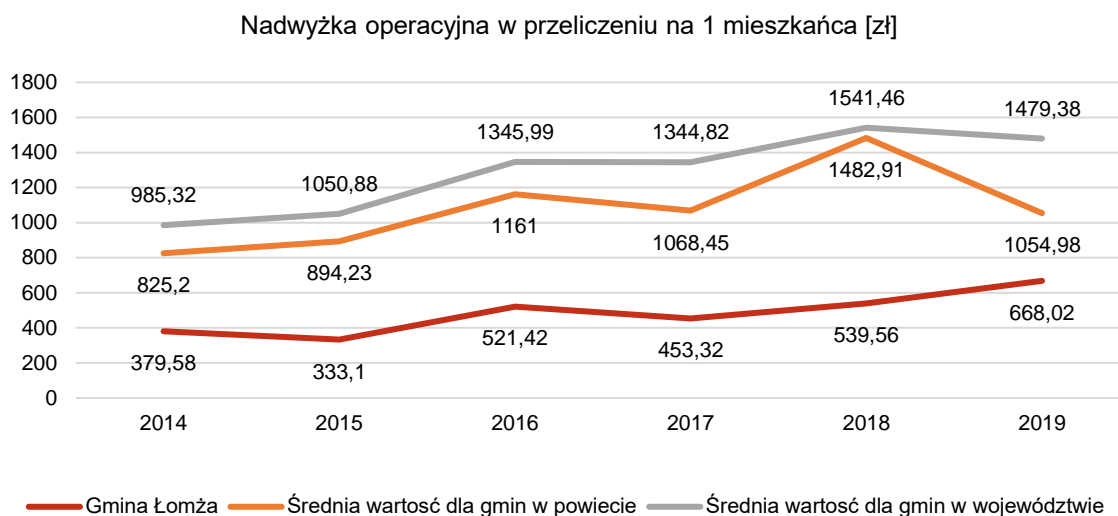
Źródło: opracowanie własne na podstawie System Analiz Lokalnych/GUS.

Tabela 20: Wartość nadwyżki operacyjnej w Gminie Łomża na tle powiatu i województwa w zł w przeliczeniu na mieszkańca

	Gmina Łomża	Średnia wartość dla Gmin w powiecie	Średnia wartość dla Gmin w województwie
2014	379,58	825,2	985,32
2015	333,1	894,23	1050,88
2016	521,42	1161	1345,99
2017	453,32	1068,45	1344,82
2018	539,56	1482,91	1541,46
2019	668,02	1054,98	1479,38

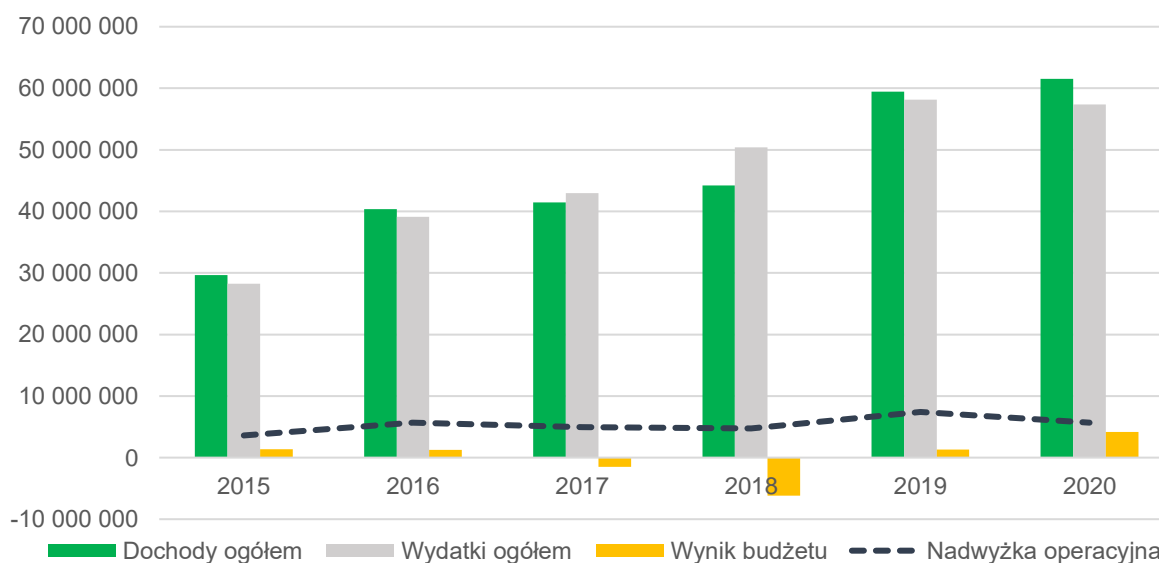
Źródło: opracowanie własne na podstawie System Analiz Lokalnych/GUS.

Ryc. 31 Wartość nadwyżki operacyjnej w Gminie Łomża na tle powiatu i województwa w latach 2015-2019 w przeliczeniu na mieszkańca



Źródło: opracowanie własne na podstawie System Analiz Lokalnych/GUS.

Ryc. 32 Wykonanie budżetu Gminy Łomża w latach 2015-2020



Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Budżet Gminy na 2020 rok został przyjęty uchwałą Nr XIII/113/20 Rady Gminy Łomża z dnia 31 stycznia 2020 r. Dochody planowane były na poziomie 53.622.266,47 zł, a wydatki na poziomie 55.838.886,35 zł. W ciągu roku w uchwale dokonano korekt m.in. zwiększających o ponad 6 mln zł dochody i wydatki, rezygnując również z zaciągnięcia planowanego wcześniej kredytu i dokonując jednocześnie spłaty kapitału zaciągniętych w latach wcześniejszych kredytów w wysokości 20.83.380,12 zł. Zadłużenie długoterminowe na dzień 31 grudnia 2020 roku z tytułu zaciągniętych kredytów wynosi 8.400.000,04 zł, co w stosunku do dochodów bieżących stanowi 14,99 %¹⁶.

¹⁶ Raport o stanie Gminy Łomża za rok 2020, Urząd Gminy Łomża, maj 2021

Ostatecznie w 2020 roku realizacja budżetu ukształtowała się następująco:

1. Przy planie dochodów 60.451.438,34 zł zrealizowano kwotę 61 536 452,02 zł tj. 101,79%.

2. Przy planie wydatków 61.934.529,31 zł zrealizowano 57 367 457,30 zł, tj. 92,63%.

Budżet Gminy Łomża za 2020 r zamknął się nadwyżką w kwocie 4.168.994,72 zł.

W stosunku do 2019 roku nadwyżka jest ponad trzy razy wyższa. Wolne środki, które będą wykorzystane w 2021 roku i latach następnych wynoszą 5.687.701,04 zł. W 2020 roku dochód w przeliczeniu na jednego mieszkańca Gminy wyniósł 5.456,8 zł. W stosunku do roku 2019 dochody wzrosły o 85,9 zł. Co ważne wzrost dochodów Gminy Łomża w 2020 roku w stosunku do 2019 roku odnotowano pomimo spadku wpływów z tytułu udziału w podatkach PIT i CIT płaconych od dochodów mieszkańców.

Spadek ten wyniósł ponad 1,1 mln zł. W latach poprzednich odnotowano sukcesywny duży wzrost przychodów budżetu Gmin z tego źródła.

Straty te zostały zniwelowane większymi wpływami z subwencji i dotacji. Odnotowano także większe niż w 2019 roku wpływy z podatku i opłat lokalnych oraz znacznie większe wpływy ze sprzedaży majątku. Ponad ośmiokrotny wzrost tej pozycji wynika z decyzji odszkodowawczych, za przejęte na mocy decyzji ZRID działki Gminy Łomża przejmowane pod budowę drogi ekspresowej S61 Via Baltica wraz z łącznikiem DK 63 i drogami serwisowymi.¹⁷

Struktura dochodów i wydatków

Wśród dochodów budżetowych najważniejszą rolę odgrywają dochody własne, które decydują o samodzielności finansowej jednostki. Zalicza się do nich przede wszystkim podatki i opłaty lokalne. Jest to o tyle ważne, że w przypadku tej kategorii dochodów Gmina posiada kompetencje do wydawania uchwał, dzięki którym może decydować o stawkach podatkowych, wprowadzaniu ulg i zwolnień, umarzaniu należności, a także do przejmowania z nich wpływów. Dzięki dużemu zakresowi swobody w kształtowaniu tych dochodów, jednostka może również oddziaływać na podmioty gospodarcze, które funkcjonują na danym terenie, a przez to stymulować rozwój lokalny. W Gminie Łomża, na tle gmin powiatu i województwa wskaźnik ten ma korzystny wymiar. Poziom udział dochodów własnych w dochodach ogółem przedstawiono w poniższej tabeli oraz na poniższym wykresie.

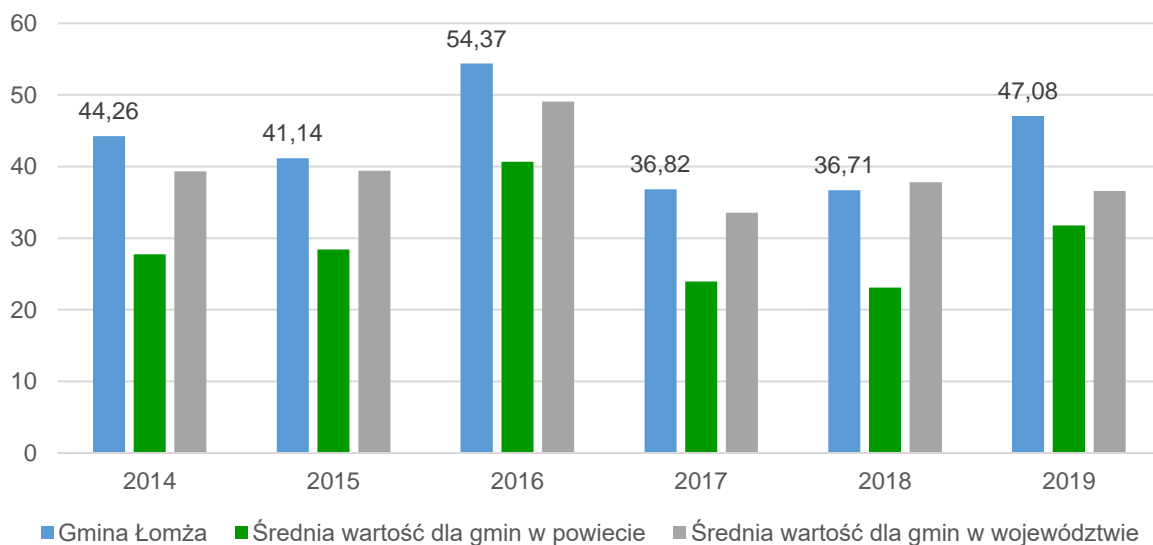
Tabela 21: Udział dochodów własnych JST w dochodach ogółem (%)

Rok	Gmina Łomża	Średnia wartość dla Gmin w powiecie	Średnia wartość dla Gmin w województwie
2014	44,26	27,76	39,31
2015	41,14	28,4	39,43
2016	54,37	40,66	49,09
2017	36,82	23,96	33,56
2018	36,71	23,1	37,81
2019	47,08	31,77	36,58

Źródło: opracowanie własne na podstawie System Analiz Lokalnych/GUS.

¹⁷ Raport o stanie Gminy Łomża za rok 2020, Urząd Gminy Łomża, maj 2021

Ryc. 33. Udział dochodów własnych Gminy Łomża w dochodach ogółem w latach 2015-2019 na tle powiatu i województwa

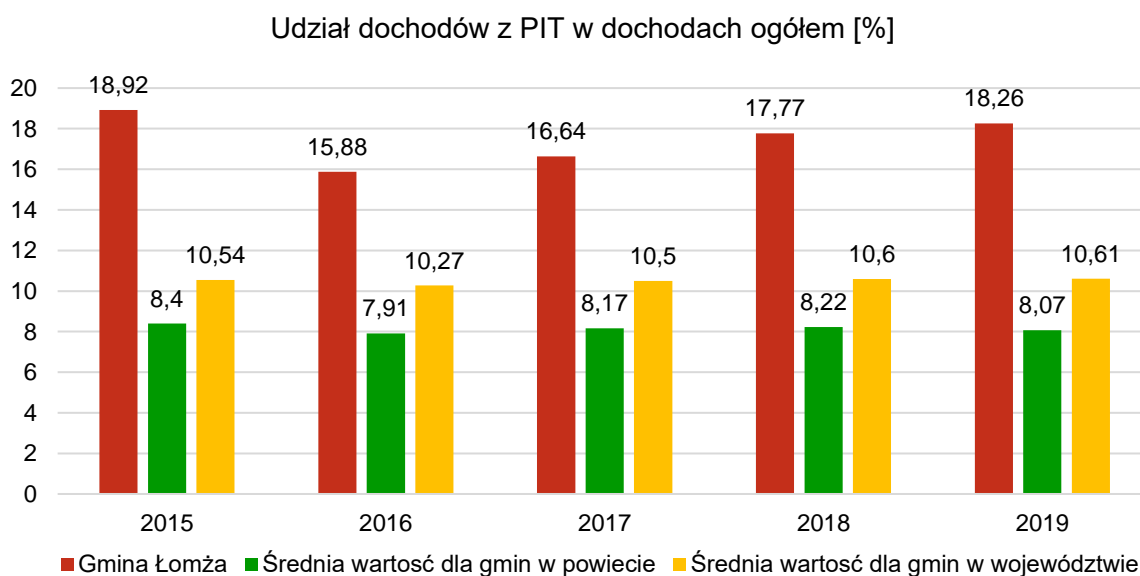


Źródło: opracowanie własne na podstawie System Analiz Lokalnych, GUS.

W 2014 roku udział dochodów własnych Gminy w ogólnych dochodach stanowił 44,26%. W roku 2016 wartość ta kształtowała się na poziomie 54,37%. W kolejnych latach, nastąpił ich spadek do poziomu 47,08% w roku 2019. Było to związane przede wszystkim ze zwiększeniem się dotacji na cele bieżące przekazywanej z budżetu państwa. Wówczas nastąpił wzrost udziału dotacji w budżecie Gminy z 5,6 mln zł do 9,9 mln.

W zakresie dochodów własnych największe znaczenie mają dochody z tyt. udziału w podatku PIT, generujące w analizowanym okresie średnio 7,5 mln zł rocznie (w roku 2015: 5,6 mln, w roku 2019: 10,8 mln), następnie podatek od nieruchomości – średnio w latach 2015-2019: 4,16 mln.

Ryc. 34. Udział dochodów z PIT w dochodach ogółem [%] 2015-2019 na tle powiatu i województwa



Źródło: opracowanie własne na podstawie System Analiz Lokalnych, GUS.

Z kolei wpływy z podatku CIT w analizowanym okresie wynosiły średnio 94 tys. zł rocznie.

Tabela 22: Dochody własne z podatków, opłat i majątku w przeliczeniu na 1 mieszkańca [zł] w roku 2019

Gmina Łomża	Średnia w powiecie łomżyńskim	Średnia w województwie podlaskim	Średnia w Polsce
632,07	484,97	780,19	809,22

Źródło: opracowanie własne na podstawie System Analiz Lokalnych, GUS.

Biorąc pod uwagę wydatki, największy ich udział przypadał w działach: oświata i wychowanie (średnio 29% w latach 2015-2019), rodzina (16%), pomoc społeczna (10%), administracja publiczna (10%), gospodarka komunalna i ochrona środowiska (9%).

Tabela 23: Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w Gminie Łomża

	2015	2016	2017	2018	2019
Wydatki ogółem	28.259.513,0	39.093.671,75	42.954.875,32	50.397.882,88	58.167.607,4
Wydatki majątkowe inwestycyjne	3.607.810,0	6.543.909,78	7.489.045,67	12.380.313,81	14.445.023,3
Wydatki majątkowe inwestycyjne jako % wydatków ogółem	12,8%	16,7%	17,4%	24,6%	24,8%

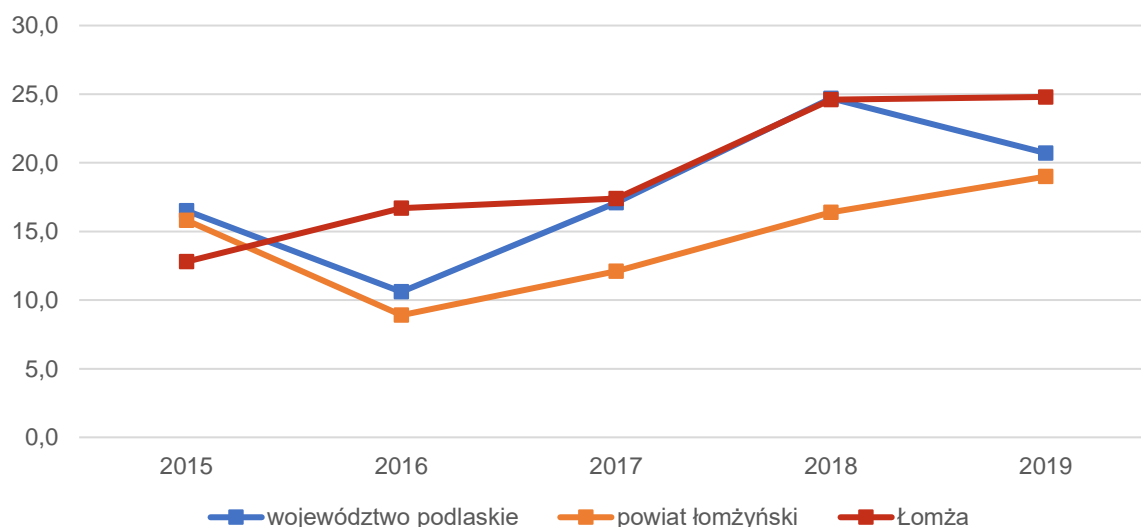
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wydatki inwestycyjne w latach 2015-2019 stanowiły średnio 19,3% ogólnych wydatków. Był to wynik wyższy od średniej powiatu.

Tabela 24: Udział wydatków majątkowych inwestycyjnych w wydatkach ogółem w latach 2015-2019 w Gminie Łomża na tle powiatu i województwa

	2015	2016	2017	2018	2019
Województwo podlaskie	16,5	10,6	17,1	24,7	20,7
Powiat łomżyński	15,8	8,9	12,1	16,4	19,0
Gmina Łomża	12,8	16,7	17,4	24,6	24,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ryc. 35 Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w latach 2015-2019 w Gminie Łomża na tle powiatu i województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W analizowanym okresie średnia ta była zawsze wyższa od średniej powiatu. Średnia wartość udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem początkowo kształtowała się na wyższym poziomie w województwie, jednak w późniejszym okresie wartość wskaźnika dla Gminy ukształtowała się na wyższym poziomie.

Wskaźnik ilustrujący poziom wydatków inwestycyjnych w przeliczeniu na mieszkańca jest jednym ze wskaźników w analizie finansowej Gminy określającej jej atrakcyjność.¹⁸ Wskaźnik ten uległ wyraźnej poprawie w Gminie Łomża na przestrzeni lat, co ilustruje rozwój gospodarczy Gminy.

Tabela 25: Wydatki majątkowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca w [zł] w Gminie Łomża na tle powiatu i województwa

	Gmina Łomża	Powiat łomżyński	Województwo podlaskie
2015	333,75	604,87	719,68
2016	601,19	310,12	358,92
2017	687,01	531,32	621,4
2018	1.123,95	689,2	1.167,72
2019	1.301,47	999,46	910,78

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

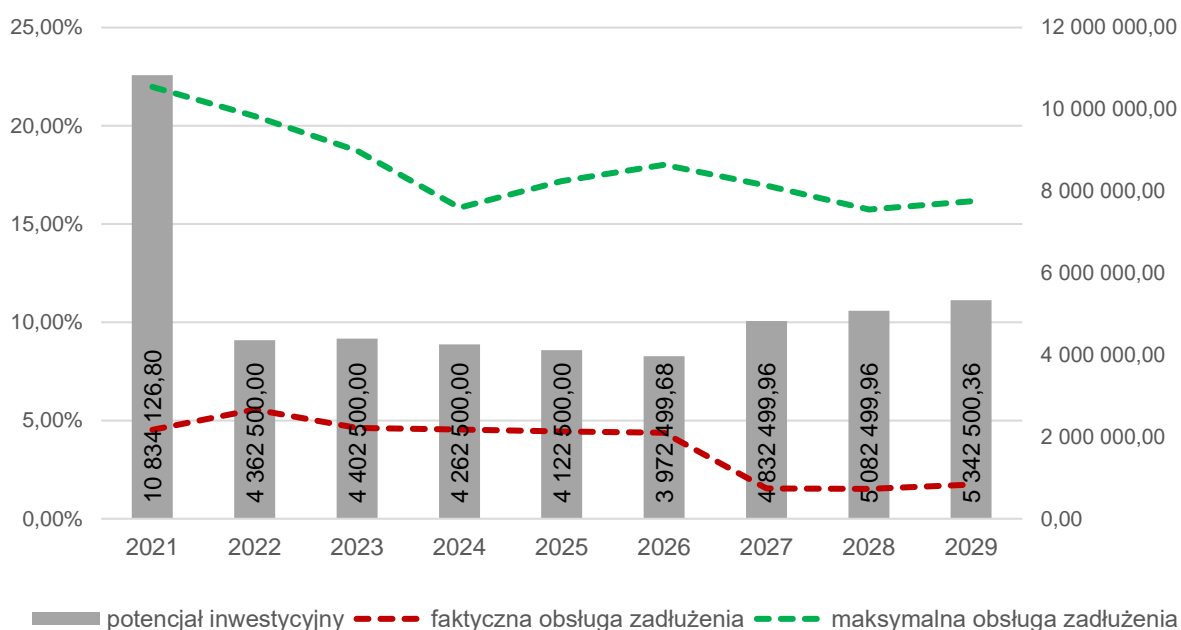
Potencjał inwestycyjny

Wykres poniżej przedstawia kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Łomża na lata 2021-2029 zgodnie z Uchwałą Nr XXI/172/21 Rady Gminy Łomża z dnia 29 stycznia 2021 r. sprawie uchwalenia Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Łomża na lata 2021-2019. Pozwala on na ocenę możliwości inwestycyjno-kredytowych Gminy w przyszłości.

Zgodnie z art. 243 ustawy o finansach publicznych, dopuszczalna wysokość spłaty zobowiązań JST w danym roku (faktyczna obsługa zadłużenia) nie może przekroczyć indywidualnie liczonego, maksymalnego wskaźnika obsługi zadłużenia. Jak wynika z wykresu (Ryc. 35), obecny kształt wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Łomża pozwala na obsługę dodatkowych zobowiązań.

¹⁸ Zawora J., Analiza wskaźnikowa w procesie zarządzania finansami samorządowymi, Zarządzanie finansami i rachunkowość 3(4), 2015.

Ryc. 36. Kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Łomża na lata 2021-2029



Źródło: opracowanie własne na podstawie uchwały nr XXI/172/21 Rady Gminy Łomża z dnia 29 stycznia 2021 r. sprawie uchwalenia Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Łomża na lata 2021-2019.

Dodatkowo na wykresie przedstawiono potencjał inwestycyjny Gminy rozumiany jako suma środków finansowych pozostałych do dyspozycji, po pokryciu wszystkich bieżących kosztów funkcjonowania (wydatków bieżących) oraz spłacie obecnie zaplanowanych rat kapitałowych (rozchodów) w latach 2021-2029. Wynika z niego, że potencjał inwestycyjny w okresie prognozy (2021-2029) wyniesie około 53 mln zł.

Jednostki samorządu terytorialnego coraz częściej w zarządzaniu strategicznym oraz kształtowaniu pozycji konkurencyjnej stosują benchmarking.¹⁹ Jednym z narzędzi benchmarkingu może być analiza porównawcza funkcjonowania jst w różnych obszarach i porównywanie rezultatów w formie rankingów. Gmina Łomża w roku 2019 zajęła 8 miejsce w rankingu dotyczącym wyników finansowych na 78 Gmin wiejskich województwa podlaskiego.²⁰

O świadomym, kompleksowym i wieloobszarowym rozwoju Gminy świadczą rezultaty uzyskane w pomiarze zrównoważonego rozwoju. W rankingu Politechniki Warszawskiej Jednostek Samorządu Terytorialnego Zrównoważonego Rozwoju za rok 2019 Gmina Łomża uplasowała się na 227 miejscu wśród 1559 gmin wiejskich.²¹ W rankingu poziomu inwestycji gmin wiejskich Łomża sukcesywnie polepsza swoją pozycję. W latach 2015-2017 Gmina zajmowała 644 pozycję, w latach 2016-2018 – 482, 2017-2019 – 454 na 1 523 gminy wiejskie w Polsce.²² Z rankingu dochodów JST per capita wynika, że w roku 2019, Gmina Łomża zajęła 954 miejsce.²³

¹⁹ Benchmarking (analiza porównawcza) metoda zarządzania polegająca na systematycznym porównaniu organizacji/institucji lub jednostki samorządu terytorialnego z konkurentami lub firmami/institucjami wiodącymi w danej branży, oraz dążenie do kopiowania sprawdzonych wzorów postępowania (procesów, metod, sposobów działania) Benchmarking jest narzędziem doskonalenia procesów i wspomaga organizacji/institucji stać się organizacją uczącą się. Poprzez znajdowanie punktów odniesienia, organizacja dąży do wprowadzenia najefektywniejszych ulepszeń mogących pomóc uzyskać jej przewagę konkurencyjną. Ponadto, jest w stanie spojrzeć bardziej obiektywnie na podejmowane przez siebie decyzje.

²⁰ <https://www.forum-ekonomiczne.pl/vi-europejski-kongres-samorzadow/>

²¹ Ranking publikowany był w roku 2020, na podstawie danych za rok 2019

²² Liderzy inwestycji Ranking wydatków inwestycyjnych samorządów 2017–2019, „Wspólnota”

²³ Bogactwo samorządów '20, Ranking dochodów JST per capita w 2019, „Wspólnota”

Tabela 26: Zamożność gminy per capita – miejsce Gminy Łomża w rankingu gmin wiejskich

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1 202	1 289	1 541	705	1 085	1 436	1 279	1 377	1 442	954

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://rankingi.rp.pl/rankingsamorzadow>.

W roku 2020 w rankingu samorządów Łomża zajęła 949 spośród wszystkich gmin wiejskich (1 537 gmin).²⁴ W odniesieniu do pozostałych gmin powiatu Gmina Łomża uplasowała się na 6 miejscu.

Tabela 23: Zamożność gminy per capita – miejsce Gminy Łomża w rankingu gmin wiejskich powiatu łomżyńskiego

Gmina		Miejsce w rankingu samorządów 2020
wiejska	Łomża	949
wiejska	Miastkowo	1 281
wiejska	Piątnica	1 244
wiejska	Przytuły	443
wiejska	Śniadowo	1 091
wiejska	Wizna	1 160
wiejska	Zbójna	1 500

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://rankingi.rp.pl/rankingsamorzadow>

W rankingu wykorzystania środków europejskich przez samorządy 2014–2019, Gmina Łomża uplasowała się na miejscu 1 005 wśród wszystkich gmin wiejskich w Polsce, z wynikiem wydatków na poziomie 722, 54 zł per capita.

²⁴ Ranking Samorządów 2020, ocenia dotychczasowe dokonania i kondycję miast i gmin w wielu obszarach, przez to jest dobrym punktem wyjścia do dyskusji o perspektywach rozwojowych poszczególnych samorządów

CZĘŚĆ III: DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY

3.1. Demografia

Sytuacja demograficzna określa kluczowy zasób lokalnej społeczności – czynnik ludzki. Zmiany liczby mieszkańców, struktury wieku, przyrost naturalny i ruchy migracyjne pokazują czy lokalna społeczność ma zdolność rozwoju, czy też jest w stanie stagnacji lub kryzysu. Liczba mieszkańców i jej zmiana jest bazą dla kalkulowania aktualnego i prognozowania przyszłego popytu na usługi, infrastrukturę techniczną, nieruchomości mieszkaniowe i komercyjne, miejsca pracy. Równocześnie, sytuacja demograficzna wyznacza potencjalny zasób siły roboczej i w konsekwencji, zdolność do generowania podatków. Stabilna sytuacja demograficzna i zastępowalność pokoleń jest podstawą stabilnych finansów publicznych. Analiza obecnej struktury wieku lokalnej społeczności oraz obserwowanych trendów pozwala oszacować zmiany oczekiwane w przyszłości. Stwarza to podstawy dla planowania strategicznego na poziomie samorządów, przedsiębiorstw i instytucji finansowych. Pozwala ocenić również ryzyko związane z zaciąganiem długookresowych zobowiązań.

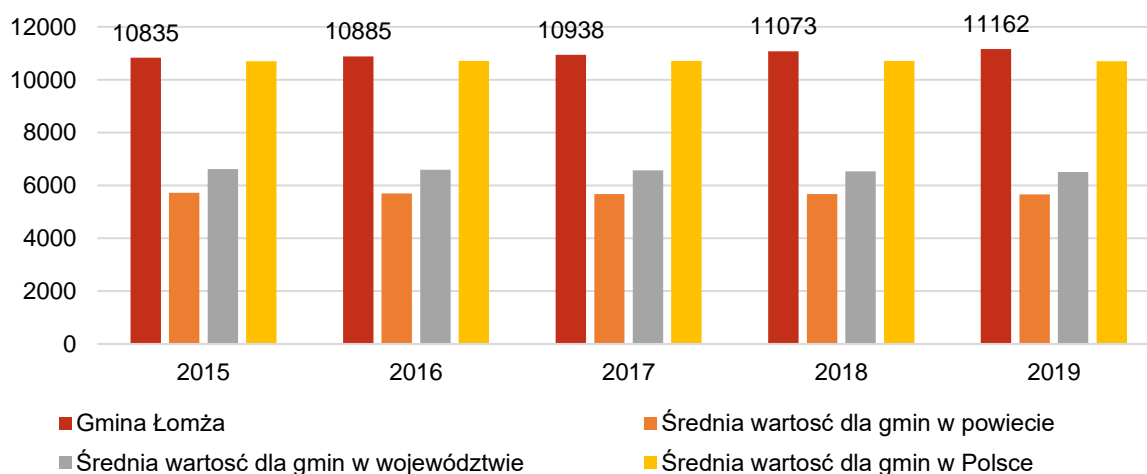
Gmina Łomża w 2019 roku liczyła 11 162 mieszkańców, co w przeliczeniu na powierzchnię wynosiło 53,94 os./km². W roku 2020 liczba mieszkańców zwiększyła się do 11 277.

Tabela 27: Zmiany liczby ludności w Gminie Łomża w latach 2015-2020 na tle powiatu, województwa i kraju

Rok	Gmina Łomża	Średnia wartość dla gmin w powiecie	Średnia wartość dla gmin w województwie	Średnia wartość dla gmin w Polsce
2015	10 835	5 715,44	6 614,89	10 703,68
2016	10 885	5 700,56	6 587,56	10 707,68
2017	10 938	5 676,00	6 561,86	10 709,97
2018	11 073	5 666,67	6 532,58	10 708,03
2019	11 162	5 660,33	6 505,18	10 703,47
2020	11 277	Brak danych	Brak danych	Brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.systemanaliz.pl, GUS.

Ryc. 37 Liczba ludności w Gminie Łomża w latach 2015-2019 na tle powiatu, województwa i kraju



Źródło: opracowanie własne na podstawie www.systemanaliz.pl, GUS.

Tabela poniżej przedstawia zmiany liczby ludności w powiecie łomżyńskim w latach 2015-2019. Wskazać należy, że w ciągu analizowanych lat liczba ludności w Gminie stopniowo się zwiększała. Dynamika wzrostu wynosiła 100,7%, co jest tendencją korzystną. W pozostałych gminach powiatu obserwowany jest spadek liczby mieszkańców. Z zestawienia wynika również, że liczba ludności w Gminie Łomża skupia 22% ludności powiatu, co jest najwyższą wartością wśród pozostałych jednostek.

Tabela 28: Zmiany liczby ludności w powiecie łomżyńskim w latach 2015-2019

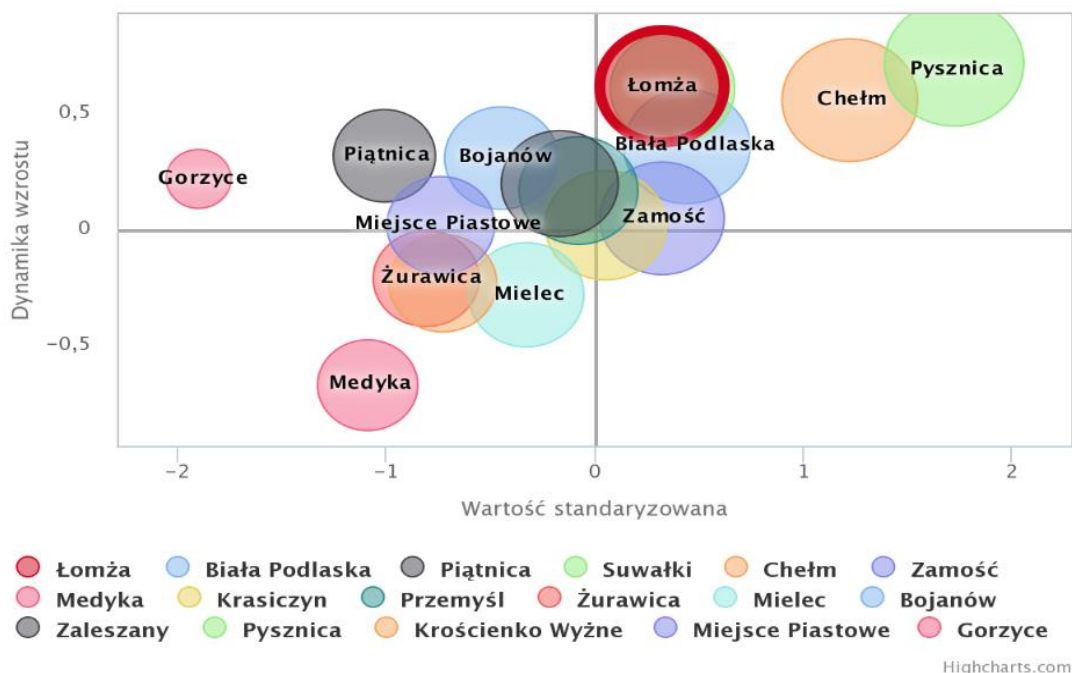
JST	2015	2016	2017	2018	2019	udział w 2019 r.	średnia dynamika
powiat łomżyński	51 439	51 305	51 084	51 000	50 943	100%	99,8%
Jedwabne	5 423	5 387	5 355	5 330	5 299	10%	99,4%
Łomża	10 835	10 885	10 938	11 073	11 162	22%	100,7%
Miastkowo	4 317	4 294	4 257	4 230	4 218	8%	99,4%
Nowogród	4 089	4 068	4 062	4 021	4 028	8%	99,6%
Piątnica	10 718	10 692	10 689	10 670	10 702	21%	100,0%
Przytuły	2 166	2 167	2 148	2 097	2 073	4%	98,9%
Śniadowo	5 476	5 451	5 364	5 363	5 312	10%	99,2%
Wizna	4 161	4 126	4 098	4 035	3 957	8%	98,8%
Zbójna	4 254	4 235	4 173	4 181	4 192	8%	99,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wzrost liczby mieszkańców Gminy Łomża związany jest przede wszystkim ze zjawiskiem suburbanizacji Miasta Łomża. Napływ ludności z Miasta podyktowany jest atrakcyjnością osiedleńczą terenu Gminy Łomża. W najbliższym czasie istotnej poprawie ulegnie struktura komunikacyjna (budowa Via Baltica i węzłów komunikacyjnych oraz infrastruktury towarzyszącej opisanej w I części diagnozy). Istotnym atutem jest bogactwo przyrodnicze Gminy, bliskość parku krajobrazowego i nieprzekształcony przemysłowy krajobraz. Ewentualne deficyty związane z dostępnością usług publicznych równoważy bliskość Miasta Łomża i możliwość zaspokojenia potrzeb z tej kategorii w mieście. W tym obszarze relację Miasto Łomża – Gmina Łomża należy postrzegać jako symbiozę, wzajemne uzupełnianie się, a nie relację konkurencyjną.

Ryc. 38. Saldo migracji w Gminie Łomża na 1000 osób na tle grupy porównawczej

3.1 Saldo migracji na 1000 osób (średnia 3-letnia)

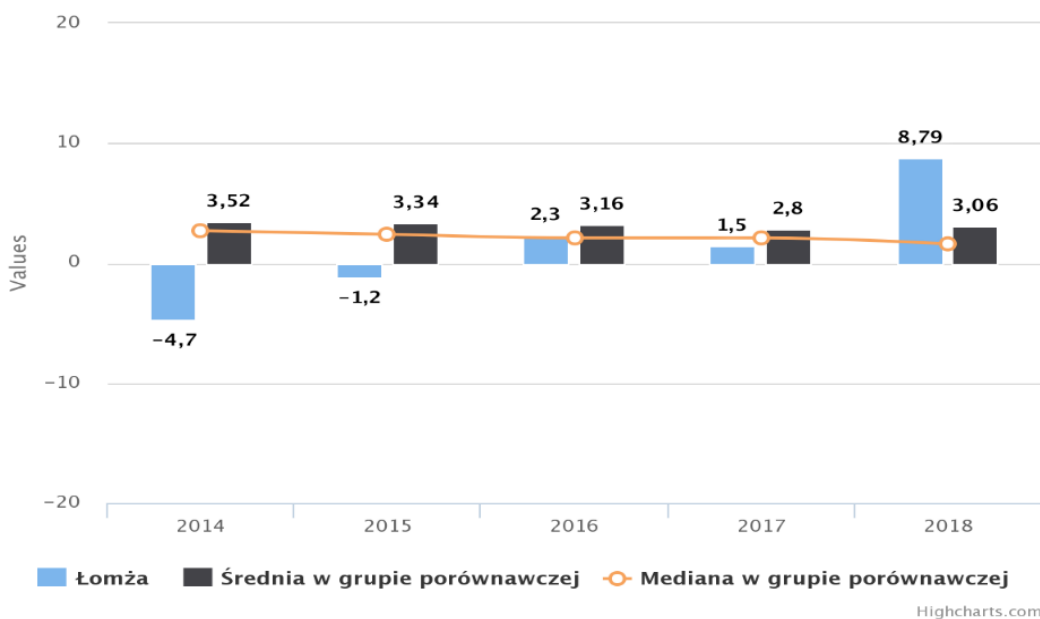


Źródło: <https://systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>

Powyższy wykres ilustruje wymiar zjawiska na tle grupy porównawczej z makroregionu. Gminę Łomża charakteryzuje wyższa niż przeciętna w grupie porównawczej dynamika migracji oraz jej nominalne wartości. Korzystnym dla Gminy jest również fakt, wyższej niż przeciętna w grupie porównawczej migracji osób w wieku 15-39 lat, wzmacniających potencjał i kapitał społeczny Gminy.

Ryc. 39. Saldo migracji osób w wieku 15-39 w Gminie Łomża na 1000 osób na tle grupy porównawczej

3.2 Saldo migracji osób w wieku 15-39 lat na 1000 osób

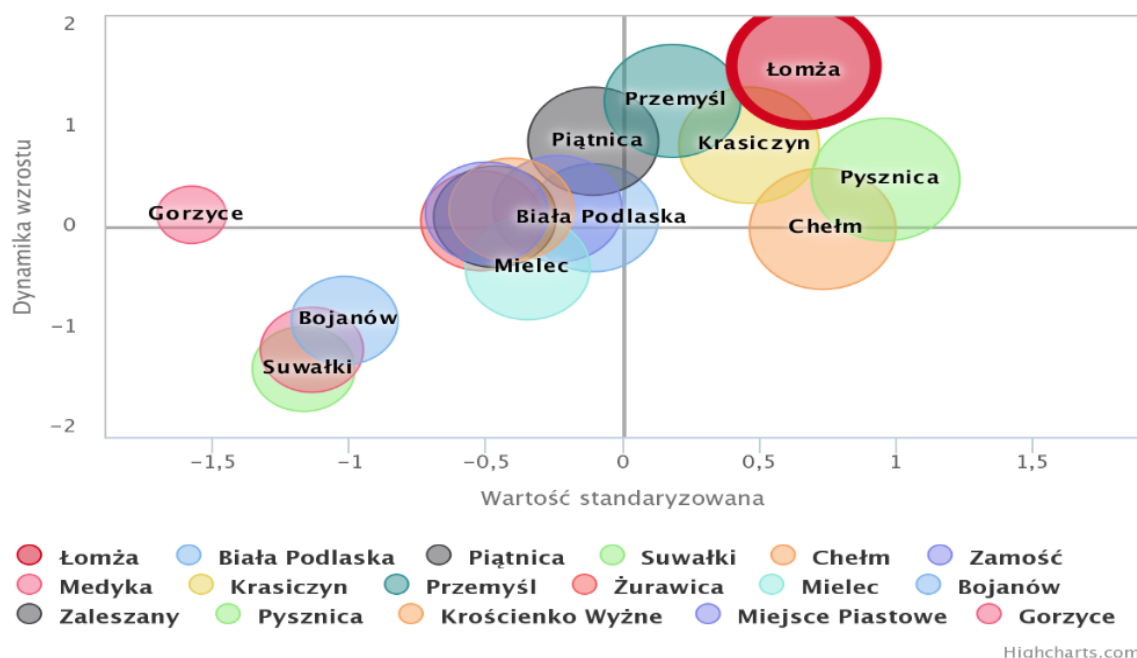


Źródło: <https://systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>.

Uwagę zwraca fakt, że tendencja ta (wysokie, dodatnie saldo migracji osób w wieku 15-39) na przestrzeni kilku lat zmieniła się z sposób znaczący, na korzyść Gminy.

Ryc. 40 Saldo migracji osób w wieku 15-39 w Gminie Łomża na tle grupy porównawczej

3.2 Saldo migracji osób w wieku 15–39 lat na 1000 osób



Źródło: <https://systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>.

W obszarze demograficznym kolejnym analizowanym wskaźnikiem jest przyrost naturalny. Porównując powyższe wskaźniki w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców na tle innych gmin można wnioskować, że wskaźnik przyrostu naturalnego w Gminie Łomża był na dużo wyższym poziomie do średniej w powiecie łomżyńskim i w województwie podlaskim. Według danych za rok 2020 po raz pierwszy od wielu lat wskaźnik przyrostu naturalnego ludności w Gminie Łomża przyjął wartość ujemną. W roku 2020 odnotowano 117 urodzeń (mniej o 10 niż w roku 2019) oraz 126 zgonów (wzrost o 9 w stosunku do roku 2019). W związku z pandemią, trudno jednak w oparciu o te dane mówić o tendencji. Ponadto, ujemne saldo zostało zrównoważone przyrostem migracyjnym: w Gminie zameldowało się na pobyt stały 306 osób.

Tabela 29: Współczynnik przyrostu ludności w stosunku do roku poprzedniego według faktycznego miejsca zamieszkania w Gminie Łomża, powiecie łomżyńskim i województwie podlaskim

	Gmina Łomża	Powiat Łomżyński	Województwo Podlaskie
2015	0,31	-0,44	-0,69
2016	0,46	-0,35	-0,64
2017	0,49	-0,64	-0,58
2018	1,23	-0,53	-0,77
2019	0,8	-0,37	-0,76

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wskaźnik salda migracji w Gminie Łomża był najwyższym w powiecie oraz wyższym od wskaźnika na poziomie województwa. Oznacza to, że zjawisko przyrostu ludności w Gminie Łomża jest swego rodzaju ewenementem.

Zebrane dane dotyczące przyrostu naturalnego oraz migracji mieszkańców przedstawiono w poniższej tabeli.

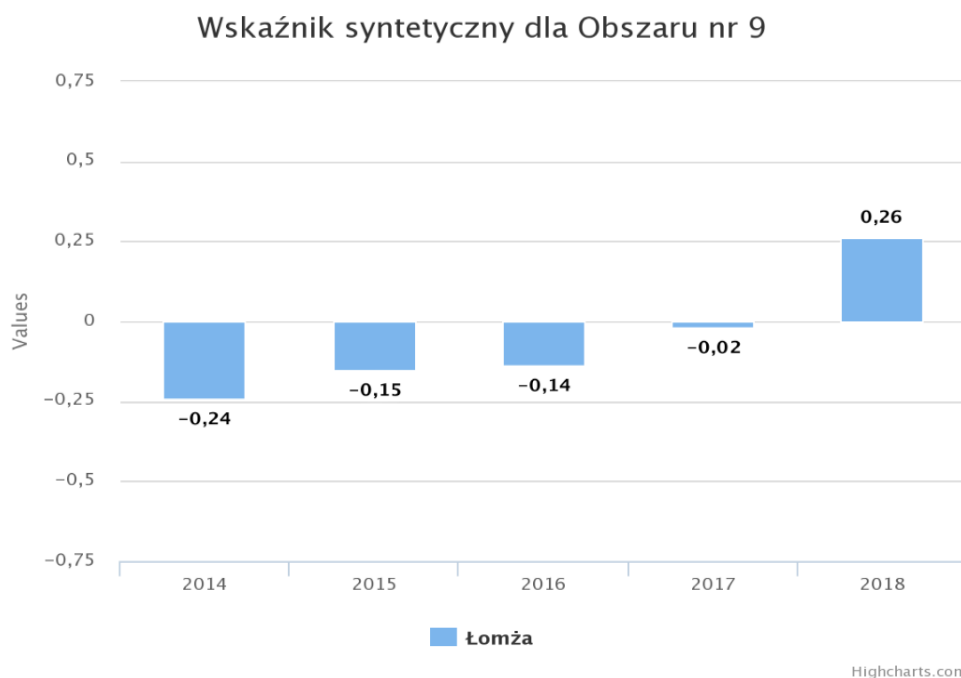
Tabela 30: Współczynnik przyrostu ludności oraz saldo migracji w gminach powiatu łomżyńskiego i województwie podlaskim

JST	przyrost naturalny na 1000 mieszkańców		saldo migracji na 1000 mieszkańców	
	2019 r.	zmiana wskaźnika od 2015 r.	2019 r.	zmiana wskaźnika od 2015 r.
województwo podlaskie	-0,98	0,26	-1,72	-0,64
powiat łomżyński	-2,00	-0,91	-0,22	1,73
Jedwabne	-1,89	-4,46	-7,55	0,40
Łomża	0,18	0,64	8,74	4,42
Miastkowo	-2,84	-3,30	-0,71	3,70
Nowogród	-4,24	-1,80	4,73	8,42
Piątnica	-0,47	0,00	-1,88	-0,29
Przytuły	-2,88	-2,88	-13,92	-9,75
Śniadowo	-3,74	-1,38	-2,06	0,88
Wizna	-7,98	-6,30	-4,49	3,24
Zbójna	-0,48	6,99	-1,43	-2,37

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zaprezentowane dane są częścią składową składnika syntetycznego, prezentowanego w Monitorze Rozwoju Regionalnego, który ilustruje wyróżniający potencjał demograficzny Gminy Łomża.

Ryc. 41. Sytuacja demograficzna Gminy Łomża na tle jednostek porównawczych z makroregionu²⁵



Źródło: <https://systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>.

Odnosząc się do struktury ludności, w Gminie Łomża obserwuje się zgodnie z ogólnopolskim trendem starzenie się społeczeństwa, choć sytuacja jest nadal korzystniejsza w porównaniu do średniej województwa. W 2019 roku udział osób w wieku poprodukcyjnym w ludności w wieku produkcyjnym w Gminie był na poziomie 19,90%, z kolei w powiecie łomżyńskim wynosił 22,80%, a w województwie podlaskim 26,30%.

Senioralne obciążenie demograficzne to stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym. Opisuje on, ile osób w wieku poprodukcyjnym przypada na 100 osób w wieku produkcyjnym. W Gminie Łomża senioralne obciążenie demograficzne jest na niższym poziomie niż w województwie, ale wyższym niż w powiecie.

Analizując sytuację demograficzną Gminy, warto zwrócić uwagę na wskaźnik mieszkańców w wieku kreatywnym (ludność w wieku 25-34 lat w stosunku do ludności ogółem). Jego wysoka wartość pozytywnie wpływa na Gminę, ponieważ wskazuje na liczbę mieszkańców, którzy mogą stanowić główną siłę napędową rozwoju ekonomicznego. W Gminie Łomża udział osób w wieku kreatywnym jest minimalnie niższy niż średnia dla powiatu i województwa.

Tabela 31: Wskaźniki demograficzne dla Gminy Łomża w 2015 i 2019 roku

JST	mieszkańcy w wieku kreatywnym (%)			senioralne obciążenie demograficzne (%)		
	2015	2019	dynamika	2015	2019	dynamika
województwo podlaskie	15,93	14,78	93%	23,10	26,30	114%
powiat łomżyński	15,17	15,21	100%	21,50	22,80	106%
Gmina Łomża	14,68	14,50	99%	18,30	19,90	109%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

²⁵ Wskaźnik syntetyczny dla obszaru 9: ilustruje przekrojowo stan sytuacji demograficznej w gminie. Jest wypadkową następujących kategorii: liczba i struktura wieku mieszkańców, przyrost naturalny, ruchy migracyjne.

Pomimo wykazanych wcześniej pozytywnych tendencji związanych z obszarem migracji i przyrostu naturalnego, warto zwrócić uwagę i obserwować strukturę demograficzną ludności w kontekście porównania ludności w wieku kreatywnym i obciążenia senioralnego. Relacja ta zaczyna przybierać niekorzystną dla Gminy proporcję, a mianowicie udział ludności w wieku kreatywnym w ogólnej liczbie ludności spada, a wskaźnik obciążenia senioralnego rośnie.

W odniesieniu do kategorii ekonomicznych struktury ludności, należy stwierdzić, że liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym utrzymuje się na względnie stałym poziomie.

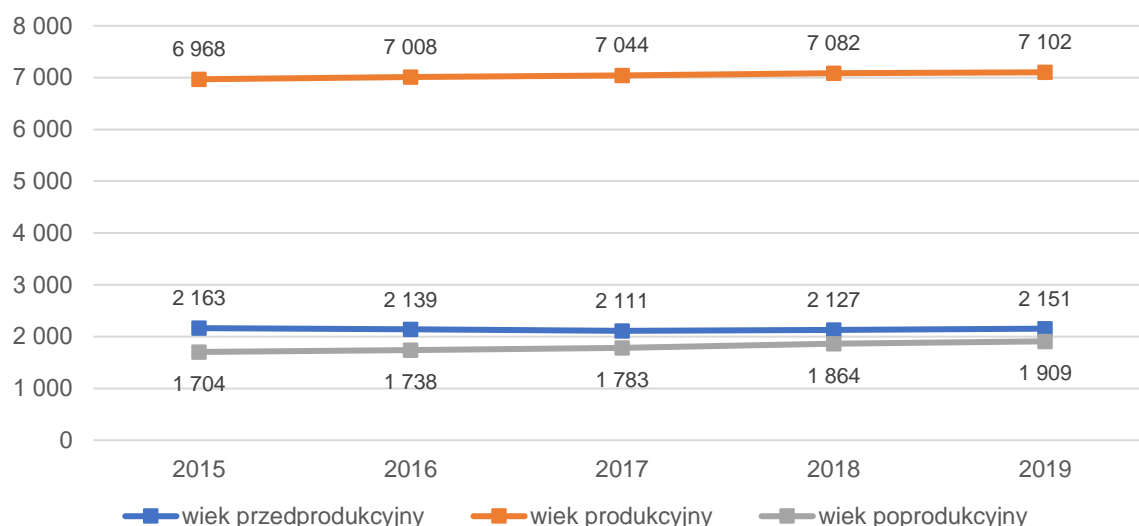
Tabela 32: Ludność w Gminie Łomża według kategorii ekonomicznych (w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym) w latach 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	19,96%	19,65%	19,30%	19,21%	19,27%
Ludność w wieku produkcyjnym	64,31%	64,38%	64,40%	63,96%	63,63%
Ludność w wieku poprodukcyjnym	15,73%	15,97%	16,30%	16,83%	17,10%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W Gminie Łomża nadal ludność w wieku przedprodukcyjnym przeważa nad ludnością w wieku poprodukcyjnym, jednak na przestrzeni ostatnich 5 lat wartości te zaczęły się wyrównywać.

Ryc. 42. Struktura ludności w Gminie Łomża w latach 2015-2019



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pomimo stosunkowo pozytywnej sytuacji demograficznej (zwłaszcza na tle grupy porównawczej, powiatu i województwa), rekomenduje się prowadzenie świadomej, uprzedzającej i niwelującej globalne trendy demograficzne.

Prognoza Głównego Urzędu Statystycznego dla województwa podlaskiego do roku 2030 przewiduje, że najwięcej gmin o najwyższym spadku liczby ludności (powyżej 10%) znajduje się w województwie podlaskim (stanowią one aż 44% gmin w województwie). Gmina Łomża, dzięki procesom suburbanizacji chwilowo broni się przed tą tendencją, jednak długofalowo, w związku z wyludnianiem Miasta Łomża, sytuacja ta może ulec zmianie. Szczególnie istotne w polityce społeczno-demograficznej wydaje się podtrzymanie korzystnych procesów oraz dalsze działania na rzecz migracji mieszkańców do Gminy, poprzez przekrojowe działania na rzecz podnoszenia jakości życia.

3.2. Kapitał społeczny

Edukacja przedszkolna i opieka żłobkowa

Na terenie Gminy Łomża nie ma niezależnych obiektów przedszkolnych ani nie funkcjonują żadne formy opieki nad dziećmi do lat 3 (żłobki, kluby malucha itp.). Wszystkie oddziały przedszkolne zlokalizowane są przy szkołach. Społeczno-Oświatowe Stowarzyszenie Pomocy Pokrzywdzonym i Niepełnosprawnym „EDUKATOR” prowadzi Szkołę Podstawową i oddział „0” w Lutostani.

W 2019 roku do placówek publicznych uczęszczało łącznie 282 dzieci, a średnia wielkość oddziału wynosiła 14 osób. Tabela poniżej przedstawia dane dotyczące poszczególnych oddziałów i punktów przedszkolnych przy szkołach. Najwięcej dzieci uczęszcza do oddziałów przedszkolnych w Szkole Podstawowej im. ppor. dh. Jadwigi Dziekońskiej ps. „Jadzia” w Konarzycach (72 dzieci), gdzie średnia wielkość oddziału wynosi 24 osoby.

Miesięczny koszt utrzymania 1 dziecka w oddziale przedszkolnym przy szkole w 2020 wynosił 790,82 zł. Obserwuje się wzrost tych kosztów od 2016 roku. Było to związane m.in. ze wzrostem wynagrodzenia nauczycieli, a także zatrudnieniem nauczyciela wspomagającego w oddziale przedszkolnym w Szkole Podstawowej w Podgórzu dla uczniów z niepełnosprawnością oraz zatrudnieniem pomocy nauczyciela do dzieci młodszych w oddziale przedszkolnym w Szkole Podstawowej w Konarzycach.

Tabela 33: Miesięczny koszt utrzymania 1 dziecka w przedszkolu gminnym w latach 2016-2019

	2016	2017	2018	2019	2020
Koszt utrzymania 1 dziecka w oddziale przedszkolnym przy szkole / miesiąc	300,26	362,75	572,65	690,04	790,82
Koszt utrzymania 1 dziecka / miesiąc w gminie sąsiedniej (Miasto Łomża) – przedszkola publiczne	629,14 zł	638,93 zł	673,55 zł	676,82 zł	756,13 zł
Koszt utrzymania 1 dziecka / miesiąc w gminie sąsiedniej (Miasto Łomża) – przedszkola niepubliczne	471,85 zł	451,62 zł	476,62 zł	478,38 zł	537,21 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy.

Należy również zwrócić uwagę na godziny otwarcia poszczególnych placówek przedszkolnych. Maksymalny czas otwarcia przedszkoli publicznych wynosi 8 godzin (punkt przedszkolny przy szkole im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Wygodzie). Pozostałe oddziały przy szkołach podstawowych otwarte są przez 5-6 godzin.

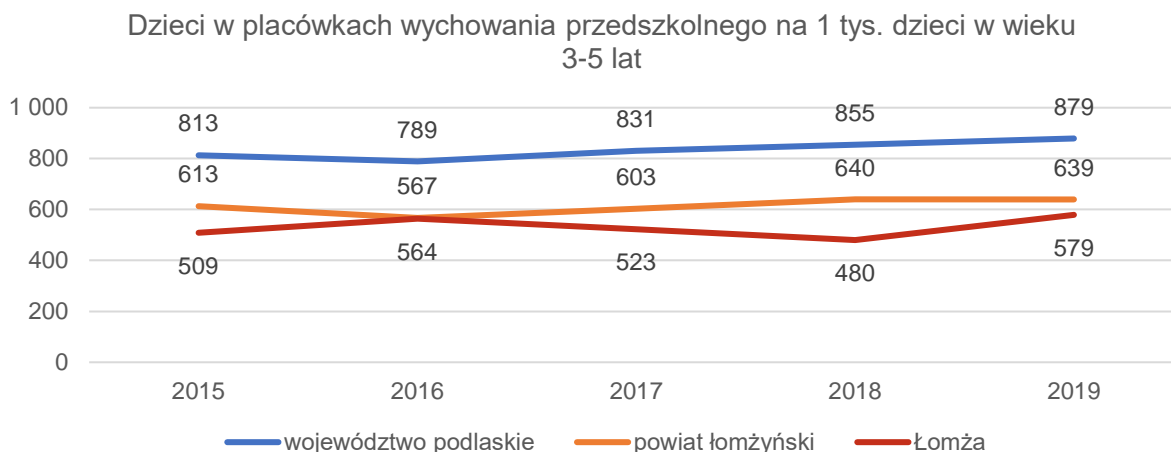
Tabela 34: Opieka przedszkolna na terenie Gminy Łomża w 2019 roku

Oddziały i punkty przedszkolne przy szkołach	Liczba dzieci	Liczba oddziałów na poszczególnych poziomach nauczania	Średnia wielkość oddziału	Godziny otwarcia
Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Kupiskach	52	2 oddziały przedszkolne i punkt przedszkolny	17,33	7:30 - 12:30
Szkoła Podstawowa im. ppor. dh. J. J. J. ps. „Jadzia” w Konarzycach	72	1 oddział przedszkolny i 2 oddziały- punkty przedszkolne	24,00	7:30-15:30 (punkt przedszkolny), 8:00 - 13/13:30 (oddziały przedszkolne 5,6 latki)
Szkoła Podstawowa im. Rodziny J. J. J. w Pniewie	21	2 oddziały przedszkolne	10,50	9:00-14:00
Szkoła Podstawowa w Podgórzu im. Ks. Kardynała Stefana Wyszyńskiego	27	2 oddziały przedszkolne	13,50	8:00 - 13:00
Szkoła Podstawowa im. Marszałka J. Piłsudskiego w Wygodzie	56	2 oddziały przedszkolne i punkt przedszkolny	18,67	8:00-16:00 (punkt przedszkolny), 8:00 - 13:00 (oddziały przedszkolne 5,6 latki)
Szkoła Podstawowa w Puchałach	10	oddział przedszkolny	10,00	8:00 - 13:00
Szkoła Podstawowa w Jarnutach im. Papieża Jana Pawła II	33	2 oddziały przedszkolne	16,50	8:00 - 13:00, środa 7: 50 - 13:50 (3-5 latki) czwartek 7: 50 - 13:50 (6 latki)
Szkoła Podstawowa w Lutostani (prowadzona przez Stowarzyszenie Edukator w Łomży)	11	oddział przedszkolny	11,00	8:00 - 13:00

Źródło: opracowanie własne.

Poniższy wykres przedstawia wskaźnik liczby dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat w Gminie Łomża na tle powiatu i województwa. Wynika z niego, że poziom upowszechniania edukacji przedszkolnej jest niższy niż w powiecie i województwie. Obraz sytuacji oparty o dane statystyczne należy uzupełnić o realia gminy obwarunkowej, funkcjonującej w symbiozie z Miastem Łomża. Część dzieci z Gminy Łomża uczęszcza do przedszkoli w mieście, ze względu na podejmowanie przez rodziców pracy na terenie Miasta. W związku z powyższym, stwierdzić można, że faktyczny stan upowszechniania edukacji przedszkolnej jest wyższy niż wykazują to statystyki.

Ryc. 43 Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat w Gminie Łomża na tle powiatu i województwa

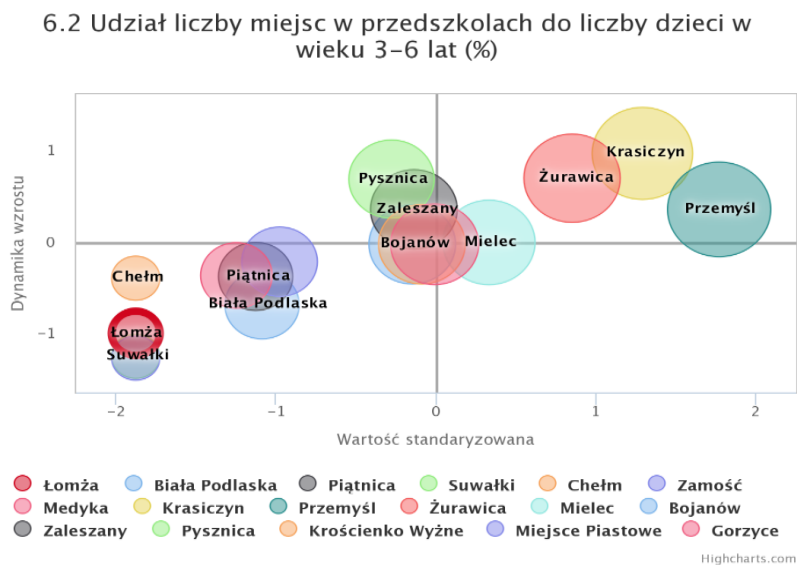


Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2019 roku średnio 639 dzieci na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat uczęszczało do przedszkoli w powiecie łomżyńskim, a w województwie podlaskim było ich 879 (w Gminie Łomża w tym samym roku wskaźnik ten wynosił 579). Należy jednak wskazać, że tendencja w Gminie się poprawia i wzrasta od 2015 roku z poziomu 509 do poziomu 579 w 2019 roku.

Według analizy porównawczej Monitora Rozwoju Lokalnego udział liczby miejsc w przedszkolach jest istotnie niższy w Gminie Łomża niż w grupie porównawczej, co zaprezentowano na poniższej rycinie (Ryc. 41)²⁶.

Ryc. 44. Udział liczby miejsc w przedszkolach do liczby dzieci w wieku 3-6 lat w Gminie Łomża na tle grupy porównawczej



Źródło: www.systemanaliz.pl, Monitor Rozwoju Lokalnego

²⁶ W przypadku wskaźnika - udział liczby miejsc w przedszkolach do liczby dzieci w wieku 3-6 lat w gminie Łomża na tle grupy porównawczej- w systemie analiz lokalnych, monitorze rozwoju lokalnego dostępne są dane do roku 2018.

Na stan upowszechnienia edukacji przedszkolnej wyrażonej w liczbach wpływa również kwestia współpracy międzygminnej i uczęszczanie dzieci z Gminy Łomża do placówek położonych w gminach ościennych (i odwrotnie). W przypadku Gminy Łomża rośnie liczba dzieci uczęszczających do placówek zlokalizowanych poza granicami Gminy. Z kolei liczba dzieci z innych gmin, uczęszczających do placówek w Gminie Łomża – spada.

Tabela 35: Korzystanie z edukacji przedszkolnej a miejsce zamieszkania

Liczba dzieci z terenu Gminy w przedszkolach na terenie innych gmin w latach 2016-2020					
Rok	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba dzieci	67	65	83	89	90
Liczba dzieci z terenu innych gmin w przedszkolach na terenie Gminy w latach 2016-2020					
Rok	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba dzieci	7	15	26	25	18

Źródło: opracowanie własne.

Perspektywę danych statystycznych należy uzupełnić o informacje z Gminy, która deklaruje upowszechnienie edukacji przedszkolnej na poziomie 100% (w oparciu o analizę potrzeb mieszkańców Gminy).

Edukacja szkolna

W Gminie działa 8 publicznych szkół podstawowych. Wykaz szkół publicznych przedstawia poniższa tabela. W 2019 roku do szkół uczęszczało łącznie 715 uczniów w 68 oddziałach, co średnio wynosiło 10 uczniów na oddział. Najwięcej uczniów (168) liczyła SP Szkoła Podstawowa im. ppor. dh. Jadwigi Dziekońskiej ps. „Jadzia” w Konarzycach, następnie Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Kupiskach (143) oraz Szkoła Podstawowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Wygodzie (123). Pozostałe szkoły są dużo mniej liczne – najmniej liczna jest Szkoła Podstawowa w Lutostani (prowadzona przez Stowarzyszenie Edukator w Łomży), w której uczy się 20 uczniów w 8 oddziałach.

Tabela 36: Szkoły publiczne na terenie Gminy Łomża w 2019 roku

Szkoła	Liczba uczniów (klasy I-VIII)	Liczba oddziałów na poszczególnych poziomach nauczania	Średnia wielkość oddziału
Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Kupiskach	143	9 (klasy I- VIII) +2 oddziały przedszkolne i punkt przedszkolny	15,88
Szkoła Podstawowa im. ppor. dh. Jadwigi Dziekońskiej ps. „Jadzia” w Konarzycach	168	10 (klasy I- VIII) + 1 oddział przedszkolny i 2 oddziały punkt przedszkolny	16,80
Szkoła Podstawowa im. Rodziny Jabłońskich w Pniewie	57	8 (klasy I- VIII) + 2 oddziały przedszkolne	7,12
Szkoła Podstawowa w Podgórzu im. Ks. Kardynała Stefana Wyszyńskiego	59	8 (klasy I- VIII) + 2 oddziały przedszkolne	7,37
Szkoła Podstawowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Wygodzie	123	9 (klasy I- VIII) + 2 oddziały przedszkolne i punkt przedszkolny	13,67
Szkoła Podstawowa w Puchałach	42	8 (klasy I- VIII) + oddział przedszkolny	5,25

Szkoła Podstawowa w Jarnutach im. Papieża Jana Pawła II	103	8 (klasy I- VIII) i 2 oddziały przedszkolne	12,87
Szkoła Podstawowa w Lutostani (prowadzona przez Stowarzyszenie Edukator w Łomży)	20	8 (klasy I- IV i VI-VIII) + oddział przedszkolny	2,85

Źródło: opracowanie własne.

7 z 8 szkół w Gminie organizuje dla uczniów kółka zainteresowań (poza szkołą w Lutostani). Żadna ze szkół w Gminie nie prowadzi klas 2-języcznych, sportowych ani integracyjnych. Wszystkie szkoły prowadzą działania z zakresu doradztwa zawodowego. 4 szkoły w Gminie (szkoła w Konarzycach, Jarnutach, Puchałach, Pniewie) realizowały projekt „TRENING CZYNI MISTRZA”, którego celem jest podniesienie sprawności nauczania przez wzmocnienie wiedzy i kompetencji 6 nauczycieli oraz umiejętności samodzielnego uczenia się, a także poprawa wyników osiągalnych w nauce przez 62 uczniów i uczennic. Kolejne 3 szkoły (w Wygodzie, Podgórzu i Kupiskach) realizują projekt pod nazwą „BĄDŹ MISTRZEM” mający na celu wzmacnianie kompetencji kluczowych, takich jak przedsiębiorczość, kreatywność i innowacyjność u uczniów oraz doposażenie szkolnych pracowni. Data realizacji projektu to 30.06.2021.

Uczniom szkół Gminy Łomża ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi udzielne jest wsparcie w zakresie przewidzianym w orzeczeniach i opiniach o potrzebie kształcenia. W placówkach szkolnych na terenie Gminy nie są prowadzone klasy integracyjne. W szkole w Lutostani uczą się uczniowie z niepełnosprawnościami, jednak klasy nie mają charakteru typowo integracyjnych.

W 6 z 8 szkół przeprowadzono działania termomodernizacyjne. W szkole w Jarnutach im. Papieża Jana Pawła II w roku 2021 została oddana do użytku sala gimnastyczna. Infrastruktura szkół jest zróżnicowana (podstawowa i uzupełniająca). Wszystkie szkoły wyposażone są w pracownie przedmiotowe. Jeśli chodzi o infrastrukturę sportową, to 4 szkoły posiadają zarówno salę gimnastyczną, jak i boisko, 2 szkoły posiadają tylko boiska, nie posiadają sali (Szkoła Podstawowa w Pniewie, Szkoła Podstawowa w Podgórzu), szkoły w Lutostani i Puchałach nie posiadają ani sali, ani boiska.

Tabela 37: Stan bazy dydaktycznej szkół w 2019 roku

	Obiekty sportowe	Pracownie przedmiotowe	Stołówki szkolne	Szafki dla każdego ucznia	Świetlice	Toalety / prysznice	Gabinet pielęgniarstwa	Liczba stypendystów ²⁷ w 2019 r	Bariera architektoniczne
Kupiski	tak	tak	nie – miejsce wydawania posiłków	nie	tak (10:30- 15:30)	tak/nie	tak	132	tak
Konarzyce	tak	tak	nie – miejsce wydawania posiłków	tak dla klas IV-VIII	tak (7:30 -16:30)	tak/nie	tak	59	tak
Pniewo	sala - nie, boisko obok szkoły ORLIK -tak	tak	nie – miejsce wydawania posiłków	nie	tak (11:00 -16:15)	tak/nie	tak	59	tak

²⁷ Stypendium szkolne oraz stypendium za wyniki w nauce i sporcie łącznie

Podgórze	sala - nie, boisko -tak	tak	nie – miejsce wydawania posiłków	tak dla klas IV- VIII	tak (7:30-8:00, 11:45-12:15, 13:00-16:30)	tak/nie	tak	30	tak
Wygodza	tak	tak	nie – miejsce wydawania posiłków	tak dla klas IV- VIII	tak (7:00 -16:30)	tak/nie	tak	73	tak
Puchały	nie	tak	nie	nie	nie	tak/nie	nie	53	tak
Lutostań	nie	tak	nie – miejsce wydawania posiłków	nie	tak (8:00-9:00, 12:00-16:30)	tak/tak	tak	15	tak
Jarnuty	tak	tak	nie – miejsce wydawania posiłków	nie	nie	tak/nie	nie	80	nie

Źródło: opracowanie własne.

Do najpilniejszych potrzeb w zakresie inwestycji, remontów czy rewitalizacji obiektów szkolnych należą:

- w Szkole Podstawowej w Konarzycach rozbudowa szkoły (obecnie opracowywana jest koncepcja i projekt, przyznano już środki na rozbudowę z budżetu państwa),
- w szkole Podstawowej w Wygodzie wymiana pieca i ewentualnie źródła ciepła oraz termomodernizacja,
- boisko przy Szkole Podstawowej w Puchałach (ograniczenie wielkością terenu) oraz adaptacja pomieszczeń na poddaszu,
- wymiana pokrycia dachowego i docieplenie stropu w Szkole Podstawowej w Podgórzu,
- ewentualne montaż instalacji fotowoltaicznych w szkołach poza Szkołą Podstawową w Pniewie, gdzie taka już działa.

Na terenie Gminy Łomża zorganizowany jest dowóz uczniów do szkół. Obecnie dowożenie do szkół podstawowych w Pniewie i Kupiskach prowadzone jest w ramach przewozów regularnych otwartych na podstawie biletów miesięcznych, gdzie organizatorem linii jest Gmina Łomża, a realizatorem PKS NOVA Białystok. Z uwagi na pandemię koronawirusa do szkół podstawowych w Wygodzie, Jarnutach i Podgórzu przewozy wykonywane są w formie linii regularnych specjalnych przez trzech przewoźników tj. firmy „Joanna” Jan Dubowski, PKS NOVA Białystok i „Maja” Marcin Ceran. Dowożenie do Szkoły Podstawowej w Konarzycach w formie linii regularnej prowadzi firma DL TRANS Daniel Lutostański oraz gminny autobus szkolny. Transport uczniów odbywa się w godz. 7.05-15.20, co może ograniczać uczestnictwo uczniów w zajęciach pozalekcyjnych (np. sportowych). Najdłuższy kurs autobusu wynosi 30 minut i ma miejsce na trasie Jarnuty – Stare Chojny (30 minut).

Ponad 29% uczniów z terenu Gminy Łomża uczęszczało w 2020 roku do szkół poza obszarem Gminy. Odsetek ten utrzymuje się na podobnym poziomie od roku 2015. Jako główny powód uczęszczania do szkół w innych gminach podaje się fakt pracy rodziców (głównie w mieście Łomża) i dowożenie dzieci do szkół zlokalizowanych w okolicy miejsca pracy. Jest to istotna informacja dla Gminy oraz potencjalny obszar interwencji: wysoki wskaźnik uczniów uczęszczających do szkół poza granicami Gminy oznacza dla Gminy umniejszenie o znaczący procent subwencji oświatowej.

Pod względem osiąganych wyników, szkoły również znacząco się różnią. W 2020 roku uczniowie Gminy osiągnęli bardzo zróżnicowane wyniki egzaminu ósmoklasisty. W większości szkół wyższy od średniego w skali powiatu, województwa, a nawet kraju osiągnęli uczniowie z języka polskiego. Również średnia dla całej Gminy jest wyższa od średniego wyniku w skali powiatu, województwa i kraju.

Średni wynik w Gminie z egzaminu z języka angielskiego był z kolei niewiele niższy od wyniku uzyskanego przez uczniów w skali powiatu (Gmina 45%, powiat 46%) i znacząco niższy od poziomu wojewódzkiego i ogólnopolskiego. Wyniki z egzaminu angielskiego kształtują się na podobnym poziomie w Gminie w odniesieniu do powiatu, województwa i kraju.

Można przyjąć założenie, że rok 2020 (pandemia, nauczanie zdalne) nie stanowi miarodajnej perspektywy dla oceny osiąganych przez uczniów wyników w nauce. Rozszerzenie analizy na rok 2019 potwierdza jednak diagnozę o zróżnicowanym poziomie wyników.

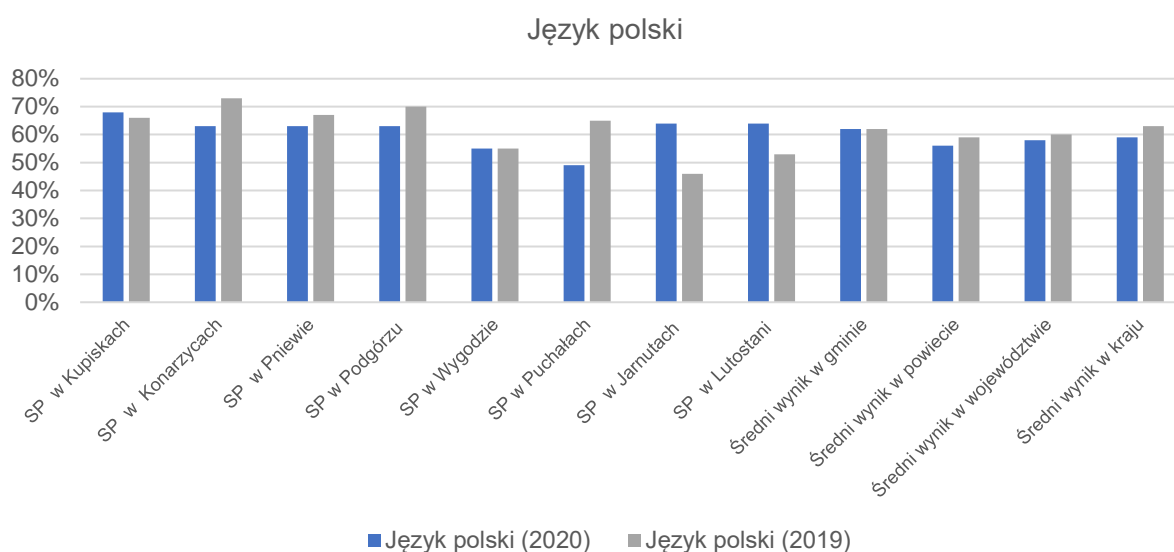
Poniższa tabela prezentuje wyniki egzaminów ósmoklasisty w Gminie Łomża w porównaniu do średnich wyników dla powiatu, województwa oraz kraju.

Tabela 38: Wyniki egzaminu ósmoklasisty w Gminie Łomża w latach 2019-2020

Przedmiot	SP w Kupiskach	SP w Konarzycach	SP w Pniewie	SP w Podgórzu	SP w Wygodzie	SP w Puchalach	SP w Jarnutach	SP w Lutostani	Średni wynik w Gminie	Średni wynik w powiecie	Średni wynik w województwie	Średni wynik w kraju
Język polski (2020)	68%	63%	63%	63%	55%	49%	64%	64%	62%	56%	58%	59%
Język polski (2019)	66%	73%	67%	70%	55%	65%	46%	53%	62%	59%	60%	63%
Język angielski (2020)	50%	46%	53%	48%	37%	39%	38%	33%	45%	46%	54%	54%
Język angielski (2019)	61%	40%	49%	56%	42%	48%	32%	29%	47%	46%	58%	59%
Matematyka (2020)	60%	49%	52%	32%	33%	30%	44%	37%	46%	45%	46%	47%
Matematyka (2019)	51%	56%	57%	51%	32%	41%	27%	31%	44%	41%	46%	45%

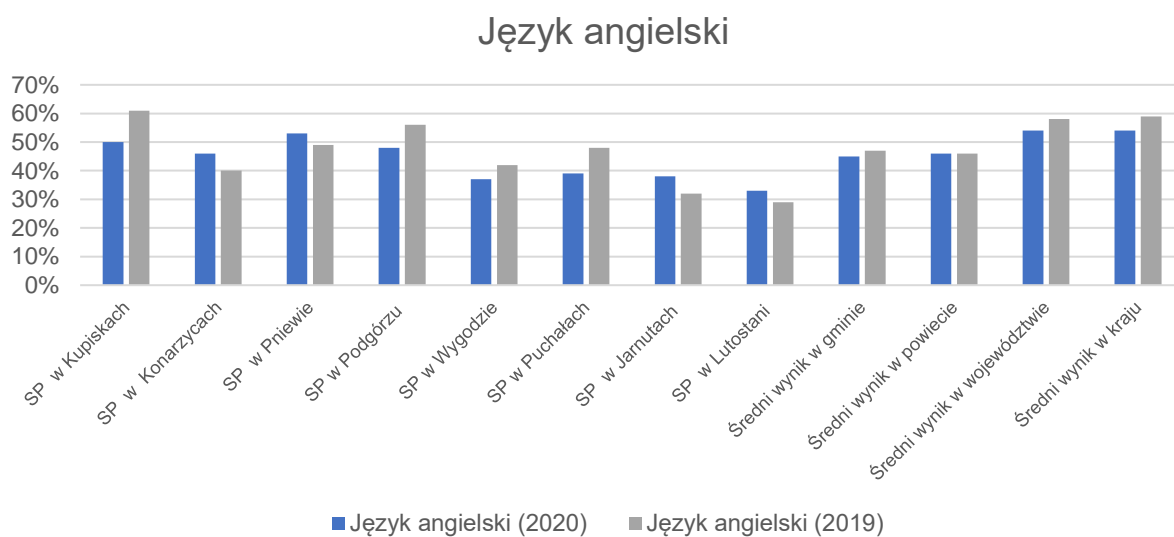
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Wrocław.

Ryc. 45. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w Gminie Łomża w latach 2019-2020 roku z języka polskiego



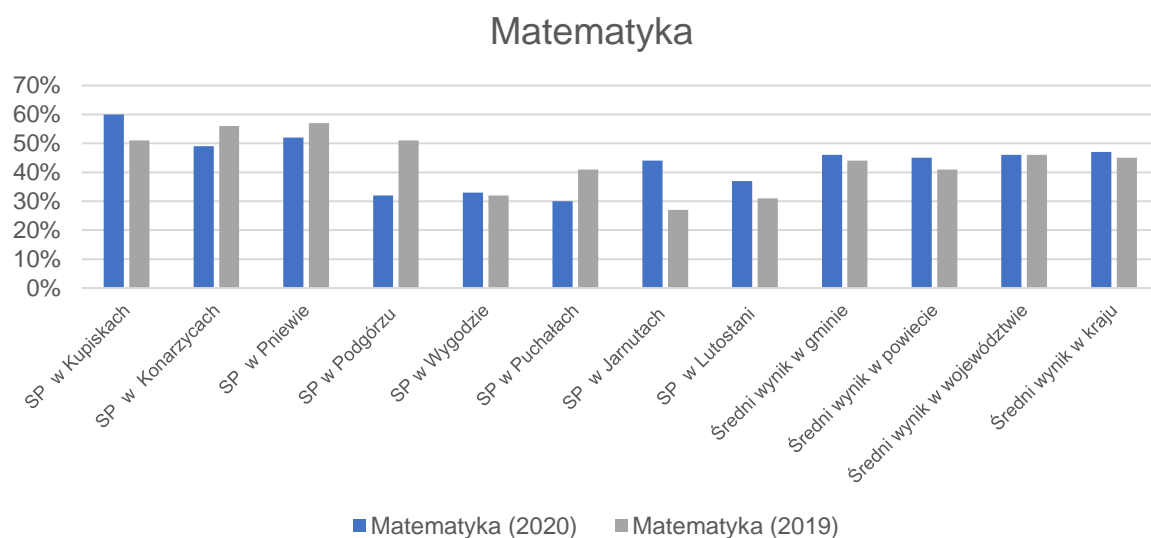
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Wrocław.

Ryc. 46. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w Gminie Łomża w latach 2019-2020 roku z języka angielskiego



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Wrocław.

Ryc. 47 Wyniki egzaminu ósmoklasisty w Gminie Łomża w latach 2019-2020 z matematyki



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Wrocław.

Tabela poniżej przedstawia dane dotyczące wykonania wydatków w dziale 801 Oświata i wychowanie w latach 2015-2019. Można z niej wnioskować, że wydatki bieżące na oświatę corocznie wzrastały. Najwyższy udział stanowiły wydatki na wynagrodzenia i pochodne (średnio 79% wydatków bieżących). Pozostałe wydatki bieżące mieściły się w przedziale 2,3-3,1 mln zł rocznie. Najwyższe wydatki majątkowe wystąpiły w 2019 roku (wynosiły 1.989.515,51 zł).

Tabela 39: Wydatki w dziale 801 Oświata i wychowanie w Gminie Łomża w latach 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
WYDATKI OGÓŁEM	13 313 026,42	13 519 830,19	13 841 523,69	14 179 421,57	16 898 208,20
Wydatki bieżące, w tym:	12 238 327,96	12 472 941,90	13 104 882,80	14 066 029,82	14 908 692,69
<i>Wynagrodzenia i pochodne</i>	<i>9 926 593,56</i>	<i>10 060 730,30</i>	<i>10 450 055,35</i>	<i>11 000 581,06</i>	<i>11 840 333,02</i>
<i>Pozostałe wydatki bieżące</i>	<i>2 311 734,40</i>	<i>2 412 211,60</i>	<i>2 654 827,45</i>	<i>3 065 448,76</i>	<i>3 068 359,67</i>
Wydatki majątkowe	1 074 698,46	1 046 888,29	736 640,89	113 391,75	1 989 515,51
SUBWENCJA OŚWIATOWA	6 662 064,00	6 814 035,00	6 599 265,00	6 895 782,00	7 538 517,00
Różnica między subwencją oświatową a wydatkami w dziale 801	6 650 962,42	6 705 795,19	7 242 258,69	7 283 639,57	9 359 691,20
<i>Stopień pokrycia</i>	<i>50%</i>	<i>50%</i>	<i>48%</i>	<i>49%</i>	<i>45%</i>

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

W tabeli można również zwrócić uwagę na poziom przyznanej subwencji oświatowej oraz stopień, w jakim pokrywa ona wydatki na oświatę w Gminie. Wynika z niej, że subwencja oświatowa w żadnym z analizowanych lat nie pokrywała w całości wydatków na oświatę. Dodatkowo zauważa się malejący stopień pokrycia wydatków subwencją, co oznacza, że coraz więcej wydatków oświatowych Gmina musi pokrywać z dochodów własnych. W 2015 roku wskaźnik ten wynosił 50%, a w 2019 roku obniżył się do poziomu 45%.

Kultura i sport

Jednostką kultury działającą na terenie Gminy Łomża jest Gminny Ośrodek Kultury w Pniewie, który w ramach oferty stałej organizuje zajęcia plastyczne dla dzieci, kółko teatralne, koordynuje działalność kulturalno-wychowawczą na terenie Gminy oraz edukację kulturalną, realizując własny program. Do podstawowych zadań ośrodka należy rozpoznawanie i rozbudzanie zainteresowań mieszkańców Gminy, gromadzenie, tworzenie i udostępnianie dóbr kultury, tworzenie warunków dla rozwoju folkloru, a także rękodzieła ludowego i artystycznego. Działania te przybierają różnorodny charakter: organizacja wystaw i sal pamięci, działań z zakresu etnoedukacji (projekt Folkowa Edukacja), organizacji festynów. Gminny Ośrodek Kultury w Pniewie poza siedzibą główną w Pniewie ma w zarządzie trzy obiekty w: Gielczynie, Jednaczewie i Starych Modzelach. Poza tym wspiera działania kulturalne podejmowane przez mieszkańców w kolejnych świetlicach wiejskich. Pomimo ograniczeń wynikających z obostrzeń sanitarnych GOK organizował i wspierał organizację wydarzeń na terenie Gminy Łomża. Zadania zrealizowane przez GOK w 2020 roku: organizacja zajęć dla seniora połączona z dziećmi, organizacja prób i zajęć dotyczących gry na instrumentach dla orkiestry, zajęcia świetlicowe dla dzieci przeprowadzane z pracownikiem GOK, gry, zabawy, karty, zabawy muzyczne, malowanie, lepienie z plasteliny itp., zajęcia kulinarne, robienie ozdób świątecznych, realizacja projektu Senior+, współpraca przy przedsięwzięciu rekonstrukcji Bitwy Warszawskiej zorganizowanej przez Bibliotekę Publiczną Gminy Łomża, czytanie bajek przez pracownika oraz młodzież (udostępnienie internetowe), organizacja zajęć ruchowych dla dorosłych²⁸. Przy GOK działa Kapela Kurpiowska Gminy Łomża, która uświetnia swoją obecnością imprezy okolicznościowe, festyny i reprezentuje Gminę w regionie, kraju i poza jego granicami.

Ważną instytucją dla życia kulturalnego Gminy jest Biblioteka Publiczna Gminy Łomża z siedzibą w Podgórzu wraz z 4 filiami: w Konarzycach, Pniewie, Wygodzie, Kupiskach. Zadaniem biblioteki jest udostępnianie zbiorów bibliotecznych mieszkańcom Gminy i regionu, organizacja czytelni, stanowisk komputerowych, organizacja zajęć dla dzieci, organizacja cyklicznych wydarzeń historyczno-kulturalnych. Biblioteka Publiczna w Gminie została w roku 2018 wybrana najlepszą biblioteką w województwie oraz zajęła wysokie IV miejsce w rankingu ogólnokrajowym. Biblioteka realizuje różne aktywności. Prowadzi dyskusyjny klub książki, spotkania z książką dla różnych grup wiekowych, wieczory z poezją, warsztaty tematyczne dla różnych grup wiekowych (plastyczne, dziennikarskie, fotograficzne). Biblioteka ciągle poszerza swoją działalność – w okresie pandemii budowała dwie filie, w tym jedną (w Starych Kupiskach) od podstaw. W 2020 roku zakończyła się budowa, obiekt uzyskał pozwolenie na użytkowanie, przeniesiono księgozbiór i meble z budynku szkoły do nowoczesnego, przestronnego, nowego budynku. Dobiega końca budowa filii w Wygodzie. Pozyskana będzie nowa przestrzeń, a od 2021 roku rozpocznie tu działalność Centrum Aktywności Lokalnej. Odpowiadając na potrzeby czytelników podyktowane pandemią, biblioteka poszerza katalog e-booków, korzystając z platform: IBUK Libra, Legimi i Cyfrowego Archiwum Tradycji Lokalnych²⁹.

Inne obiekty kulturalne i rekreacyjne Gminy Łomża to:

- świetlica wiejska Boguszyce,
- świetlica wiejska Chojny Młode,
- świetlica wiejska Gielczyn,
- świetlica wiejska i remiza OSP Jednaczewo,
- świetlica wiejska Mikołajki,
- świetlica wiejska Modzele Wypychy,
- świetlica wiejska Nowe Kupiski,
- remiza OSP w Pniewie,
- świetlica wiejska Puchały,
- świetlica wiejska i remiza OSP w Siemieniu Nadrzecznym,
- świetlica wiejska Sierzputy Młode,
- świetlica wiejska Stara Łomża przy Szosie
- świetlica wiejska Czaplice,
- świetlica wiejska i remiza w Starych Modzelach.

²⁸ Raport o stanie gminy Łomża za rok 2020, maj 2021, Urząd Gminy Łomża

²⁹ Tamże;

Stan obiektów jest zróżnicowany: świetlica w Starej Łomży przy Szosie została oddana do użytku w roku 2018 po gruntownym remoncie i przebudowie starej hydroforni, świetlice w Starych Modzelach, Boguszycach, Giełczynie i Podgórzu są wyremontowane, pozostałe obiekty wymagają remontu na zewnątrz lub wewnątrz budynków.

Najważniejsze wydarzenia kulturalne w Gminie obchodzone w latach 2017-2020 to:

- obchody 100 rocznicy Bitwy Warszawskiej w Podgórzu w 2020,
- odrestaurowanie pomnika Stacha Konwy w Lesie Jednaczewskim we współpracy z Nadleśnictwem Łomża i Towarzystwem Przyjaciół Ziemi Łomżyńskiej w 2020 r.,
- otwarcie Sali Pamięci Rodziny Jabłońskich w Pniewie w 2019,
- odsłonięcie Alei Pamięci Ofiar Sybiru przy Pomniku Ofiar w Podgórzu w 2019,
- obchody 45-lecia Gminy Łomża w 2018,
- odsłonięcie Pomnika Pamięci Ofiar Sybiru w Podgórzu w 2017,
- „Narodowe Czytanie” w bibliotekach.

Najważniejsze inwestycje infrastrukturalne w obszarze kultury w latach 2012-2020 w Gminie Łomża to:

- budowa biblioteki w Starych Kupiskach oraz remont filii w Konarzycach i Wygodzie 2018-2020,
- remont Gminnego Ośrodka Kultury w Pniewie i dostosowanie do potrzeb działania Klubu Seniora,
- zaadaptowanie budynku po byłej hydroforni na świetlicę w wiejską w Starej Łomży przy Szosie,
- wyposażenie biblioteki w Podgórzu na potrzeby działania Klubu Seniora,
- modernizacja świetlicy wiejskiej w Mikołajkach,
- termomodernizacja świetlic wiejskich w miejscowościach: Boguszyce, Nowe Kupiski i Puchały.

Baza sportowo-rekreacyjna w Gminie jest sukcesywnie rozbudowywana. Składają się na nią głównie boiska, zewnętrzne siłownie oraz place zabaw. Boiska znajdują się w następujących miejscowościach:

- boisko w Jednaczewie,
- boisko w Zawadach,
- boisko w Starej Łomży przy Szosie,
- boisko Mikołajki (wymaga remontu),
- boisko w Starych Kupiskach,
- boisko w Siemieniu Nadrzecznym (wymaga remontu),
- boisko w Giełczynie,
- boisko w Starej Łomży nad Rzeką (wymaga remontu),
- boisko w Modzelach Skudoszach.

Siłownie zewnętrzne znajdują się w miejscowościach: Czaplice, Boguszyce, Stare Kupiski, Grzymały Szczepankowskie, Janowo, Jednaczewo, Stara Łomża przy Szosie, Stara Łomża nad Rzeką, Stare Modzele, Wygoda, Zawady, Siemień Nadrzeczny, Puchały, Rybno, Pniewo, Mikołajki, Bacze Suche, Konarzyce.

Infrastruktura rekreacyjna skierowana do najmłodszych mieszkańców Gminy, czyli place zabaw zlokalizowane są w następujących miejscowościach: Stare Kupiski, Czaplice, Giełczyn, Jednaczewo, Stara Łomża przy Szosie, Stara Łomża nad Rzeką, Stare Modzele, Zosin, Modzele Wypychy, Zawady, Bacze Suche, Wygoda.

Działania Gminy na rzecz upowszechnienia kultury fizycznej i sportu w latach 2015-2020 dotyczyły głównie:

- organizacji Nocnego Turnieju o Puchar Wójta Gminy Łomża na Orliku Pniewie (cykliczna impreza od 2015 roku),
- organizacji biegów we współpracy ze Stowarzyszeniem "Biegamy dla Zdrowia",
- budów i remontów boisk, siłowni zewnętrznych, placów zabaw, sali gimnastycznych,
- organizacji współzawodnictwa sportowego międzyszkolnego.

Do najważniejszych inwestycji infrastrukturalne w obszarze kultury fizycznej w latach 2012-2019 należy zaliczyć:

- budowę sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Jarnutach 2019-2020,
- budowę placu zabaw w Zosinie i utworzenie ciągu pieszo-rowerowego w Kotach,
- budowę boisk sportowych oraz siłowni wewnętrznych w miejscowościach: Stara Łomża przy Szosie, Zawady (boiska), Grzymały Szczepankowskie, Stara Łomża nad Rzeką, Boguszyce, Czaplice, Puchały (siłownie),
- budowę boiska w Jednaczewie,
- budowę siłowni zewnętrznych w miejscowościach: Wygoda, Stare Modzele, Janowo, Mikołajki i Pniewo
- budowę trasy rowerowej na terenie Gminy Łomża wraz z Miejscami Obsługi Rowerzystów (przebieg trasy w Gminie Łomża: Stara Łomża nad Rzeką > Siemień Nadrzeczny > Rybno > Pniewo > Gać > Lutostań > Koty > Granica Gminy Łomża w kierunku Bagno-Wizna).

Z kolei najpilniejsze i najważniejsze do realizacji planowane działania w zakresie gminnej infrastruktury sportowej to:

- boisko przy SP w Wygodzie (przygotowano projekt wykonawczy),
- bieżnia przy SP w Kupiskach (przygotowano projekt wykonawczy),
- boisko przy SP w Puchalach.

Bezpieczeństwo publiczne

Gmina Łomża podlega pod Komendę Miejską Policji w Łomży. W Gminie Łomża nie ma komisariatu policji. Z danych Komendy Miejskiej Policji w Łomży wynika, że w 2019 roku na terenie Gminy Łomża stwierdzono 92 przestępstwa. Wykrywalność ich sprawców wyniosła 68,8%. W kategorii przestępczość kryminalna stwierdzono 61 przestępstw, a wykrywalność sprawców w tej kategorii wyniosła 54,8%. W kategorii przestępstw pospolitych, które są uznawane za najbardziej dokuczliwe dla mieszkańców, czyli: bójka i pobicie, uszczerbek na zdrowiu, kradzież cudzej rzeczy, kradzież samochodu, kradzież z włamaniem, rozboje, wymuszenia i kradzieże rozbójnicze, uszkodzenie mienia na terenie Gminy Łomża w 2019 roku stwierdzono 35 takich przestępstw. Wykrywalność sprawców jest tu najniższa i wyniosła 30,56%.

Teren Gminy Łomża nie jest objęty monitoringiem – co w związku z powyższymi danymi dotyczącymi liczby i wykrywalności przestępstw w Gminie może stanowić pożądane pole do interwencji. W przypadku bezpieczeństwa w ruchu drogowym przez cały 2019 roku policjanci z KMP w Łomży na drogach przebiegających przez obszar Gminy Łomża stwierdzili 9 wypadków drogowych i 134 kolizje drogowe. Wśród nich było jedno potrącenie osoby pieszej. Wypadkach drogowych na terenie Gminy Łomża w 2019 roku 2 osoby zginęły, a 7 zostało rannych. Drogi na których najczęściej dochodziło do zdarzeń drogowych to: DK63 (Łomża – Zambrów) – 44 kolizji, 2 wypadki DW 677 (Łomża – Śniadowo) – 21 kolizji, 1 wypadek DW 679 (Łomża – Mężenin) – 21 kolizji. Na terenie Gminy Łomża ujawniono także 11 przestępstw drogowych w związku z art. 178a par 1 kodeksu karnego, czyli prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, oraz 4 przestępstwa z art. 178a par 1 kk. w zw. z art. 178a par 4 kk., czyli ponownego prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości – tzw. recydywa³⁰.

Na terenie Gminy Łomża nie ma Oddziału Państwowej Straży Pożarnej, ale jest 8 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej w Konarzycach, Gaci, Pniewie, Podgórzu, Starych Kupiskach, Starych Modzelach, Siemieniu Nadrzecznym oraz Jednaczewie. Jednostki w Konarzycach, Gaci, Pniewie i Podgórzu zrzeszone są w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym. W 2020 roku jednostki łącznie brały udział w 70 akcjach dotyczących pożarów i 84 innych akcjach.

³⁰ Raport o stanie Gminy Łomża za rok 2019, Łomża 2020

Gmina posiada Plan zarządzania kryzysowego datowany na okres 2021-2023. Stanowi on jedno z podstawowych narzędzi Wójta Gminy Łomża oraz Gminnego Zespołu Zarządzania Kryzysowego w przypadku wystąpienia zagrożenia powodującego lub mogącego spowodować sytuację kryzysową o skutkach obejmujących teren Gminy. Struktura planu pozwala na uniknięcie powielania działań planistycznych i ratunkowych dla każdego zagrożenia i każdego zadania.

Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne

Wśród organizacji pozarządowych na terenie Gminy Łomża wymienić należy:

- Koła Gospodyń Wiejskich w Konarzycach, Pniewie i Modzelach - Wypychy,
- Stowarzyszenie Aktywności Lokalnej „Modzel”,
- Stowarzyszenie „Nasze Miejsce” w Podgórzu,
- Fundacja „EkoSter” w Konarzycach,
- Ochotnicze Straże Pożarne: Jednaczewo, Stare Kupiski, Konarzyce, Pniewo, Gać, Podgórze, Stare Modzele, Siemień Nadrzeczny.

Do aktywności OSP na rzecz Gminy należą działania w zakresie zapobiegania zdarzeń niepożądanych, współdziałanie z instytucjami i organizacjami społecznymi, udział w zakresie Obrony Cywilnej, rozwijanie zainteresowań w dziedzinie kultury, oświaty i sportu, wykonywanie innych zadań wynikających ze Statutu oraz z ustawy o ochronie przeciwpożarowej, zabezpieczanie imprez kulturalno-rozrywkowych i sportowych.

W przypadku kół gospodyń wiejskich to działania z zakresu:

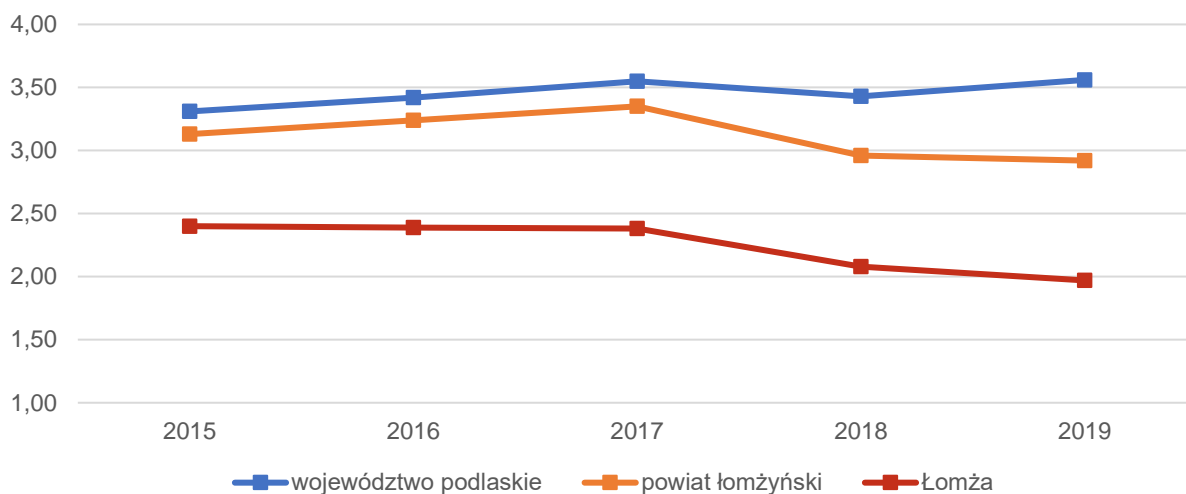
- aktywności społeczno-wychowawczą i oświatowo-kulturalną w środowiskach wiejskich,
- działalności na rzecz wszechstronnego rozwoju obszarów wiejskich,
- wspieranie rozwoju przedsiębiorczości kobiet,
- działania na rzecz poprawy warunków życia i pracy kobiet na wsi,
- formy współdziałania, gospodarowania i racjonalnych metod prowadzenia gospodarstw domowych,
- reprezentowanie interesów środowiska kobiet wiejskich wobec organów administracji publicznej,
- rozwój kultury ludowej, w tym w szczególności kultury lokalnej i regionalnej; wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na wsi i podejmowaniem działań na rzecz środowisk wiejskich,
- upowszechnianie zdrowego trybu życia, ochrony zdrowia, kultury fizycznej oraz przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym.

Jako działania Stowarzyszenia „Nasze Miejsce” w Podgórzu wskazuje się:

- rozwój osobowości, kompetencji i zainteresowań mieszkańców,
- rozwój biblioteki i czytelnictwa, edukacja i kultura (imprezy czytelnicze, inne imprezy kulturalne np. spotkania z autorami, wspieranie wszechstronnego rozwoju mieszkańców),
- imprezy kulturalne, rekreacyjne i sportowe, działania na rzecz dziedzictwa kulturowego i podtrzymywanie tradycji lokalnej.

Gmina Łomża jest również w obszarze działania LGD Stowarzyszenie „Sąsiedzi” z siedzibą w Łomży. Cele jakie wyznacza sobie LGD to: aktywizacja społeczno-gospodarcza obszaru LGD oraz wzrost atrakcyjności obszaru LGD jako miejsca zamieszkania, pracy i wypoczynku. Jej przedsięwzięcia koncentrują się wokół agroturystyki i turystyki wiejskiej, ochrony dziedzictwa kulturowego, wsparcia nowych technologii, rozwoju przedsiębiorczości, poprawy infrastruktury wiejskiej i promocji produktu lokalnego.

Ryc. 48 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 tys. mieszkańców w Gminie Łomża na tle powiatu i województwa

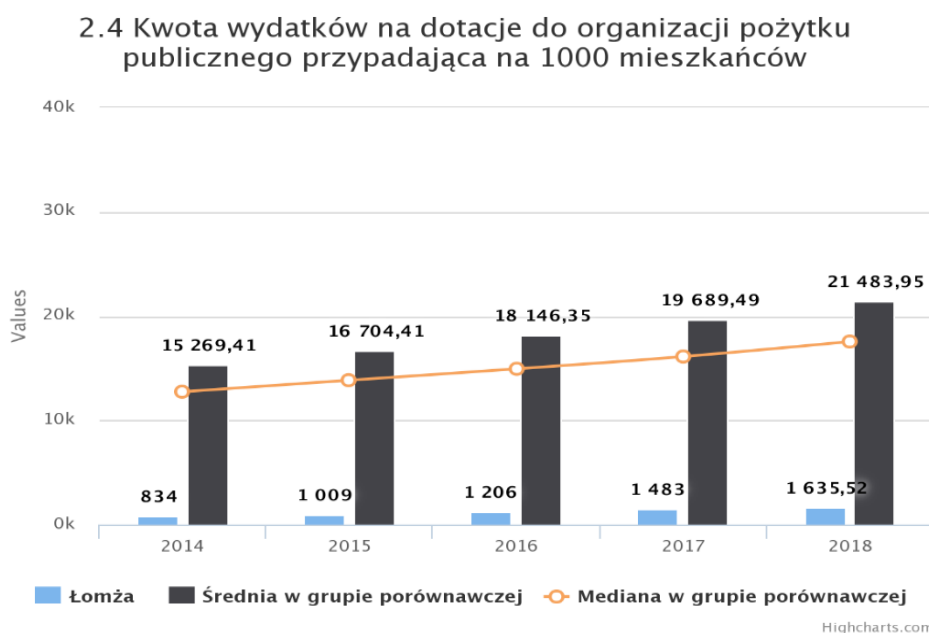


Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Powyższy wykres prezentuje liczbę fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na jednego mieszkańca w Gminie Łomża na tle powiatu i województwa, w których jest położona. Zauważyć można, że w analizowanych latach liczba ta w Gminie Łomża zmniejszyła się w niewielkim stopniu. Podobna tendencja dotyczyła powiatu, natomiast w wymiarze województwa uległa zwiększeniu. W porównaniu z zestawionymi jednostkami wskaźnik ten jest najniższy dla Gminy, a najwyższy dla województwa. W 2019 wynosił 1,97 dla Gminy Łomża, 2,96 dla powiatu łomżyńskiego i 3,56 dla województwa podlaskiego.

Według Monitora Rozwoju Lokalnego, znacząco niższa niż przeciętnie w grupie porównawczej jest kwota wydatków na organizacje pożytku publicznego w Gminie Łomża.

Ryc. 49. Kwota wydatków na dotacje do organizacji pożytku publicznego na 1000 mieszkańców w Gminie Łomża na tle grupy porównawczej

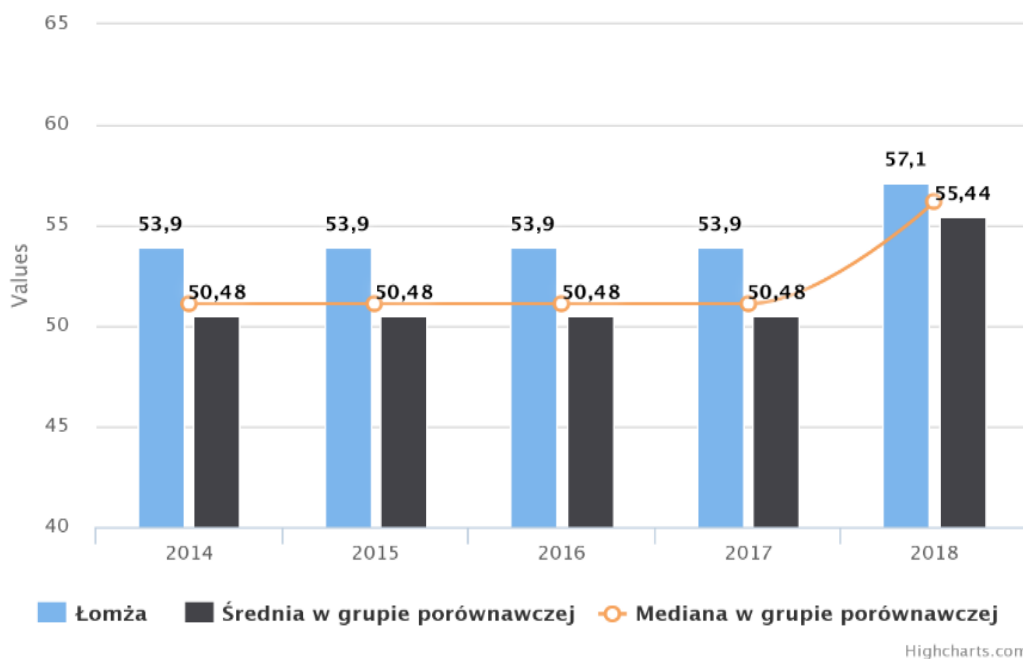


Źródło: www.systemanaliz.com, Monitor Rozwoju Lokalnego

Równoległą perspektywą opisującą poziom rozwoju obszaru społecznego życia Gminy jest aktywność obywatelska mieszkańców. Może ona być wyrażona między innymi frekwencją wyborczą. Odpowiednie wskaźniki według Monitora Rozwoju Lokalnego wskazują na wyższe niż przeciętne wartości.

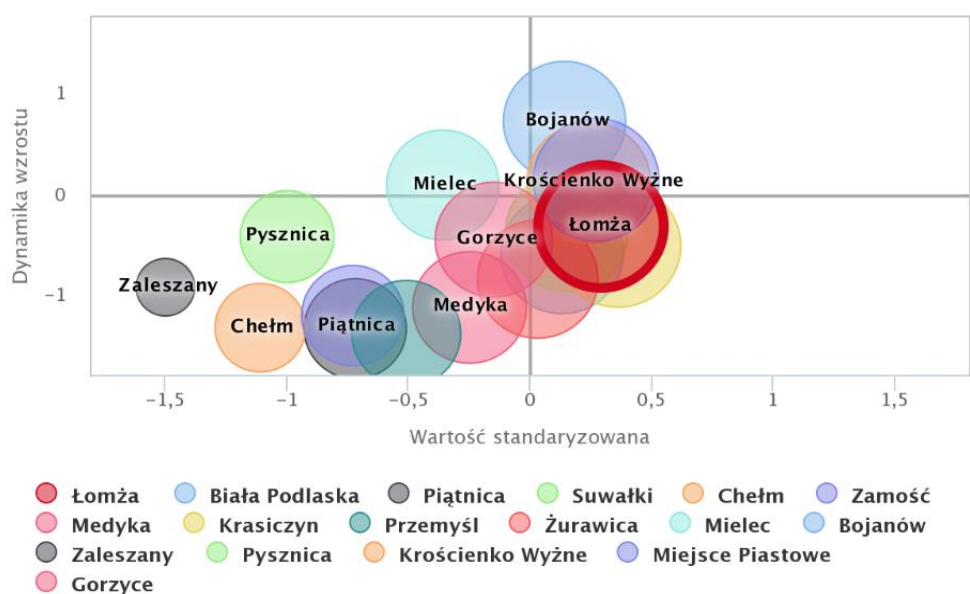
Ryc. 50. Frekwencja wyborcza w Gminie Łomża na tle grupy porównawczej

2.1 Frekwencja wyborcza – Wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, 1 tura (w %)



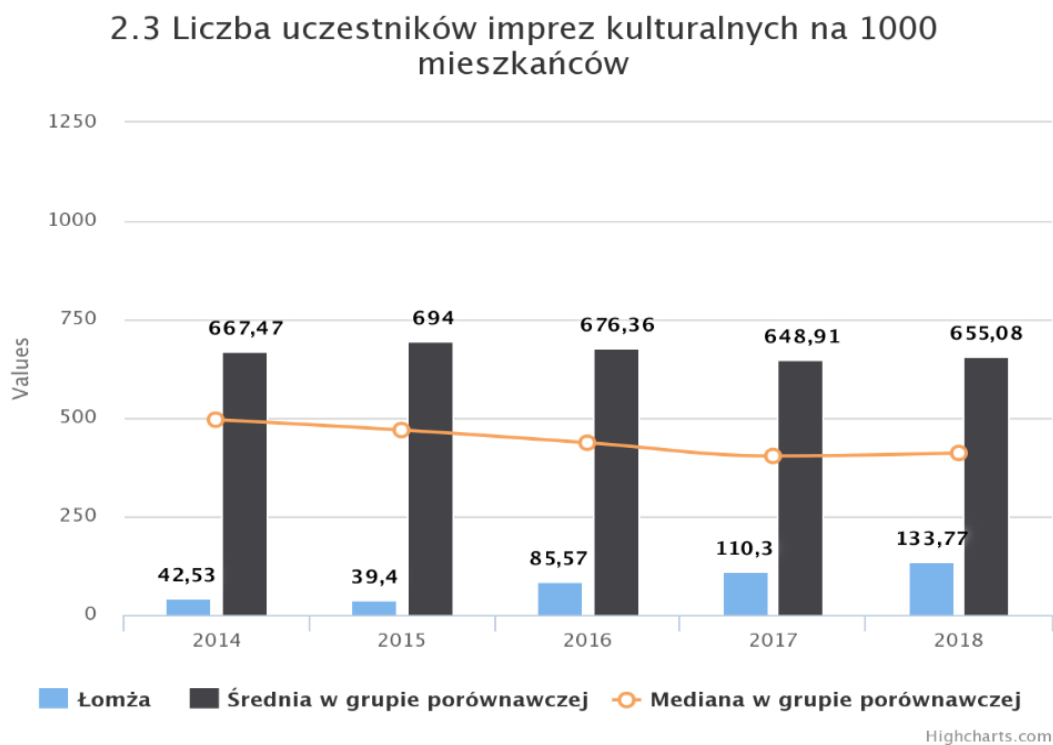
Ryc. 51. Frekwencja wyborcza w Gminie Łomża na tle grupy porównawczej

2.1 Frekwencja wyborcza – Wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, 1 tura (w %)



Z drugiej strony, liczba uczestników imprez kulturalnych w Gminie Łomża na 1000 mieszkańców jest niższa pod przeciętną w grupie porównawczej. Dodać należy, że choć nominalna liczba jest znacząco niższa, to dynamika wzrostu tego wskaźnika z kolei jest dodatnia (przyrost liczby uczestników imprez kulturalnych na 1000 mieszkańców na przestrzeni lat 2014-2018).

Ryc. 52. Liczba uczestników imprez kulturalnych w Gminie Łomża na 1000 mieszkańców na tle grupy porównawczej



Źródło: www.systemanaliz.pl, Monitor Rozwoju Lokalnego

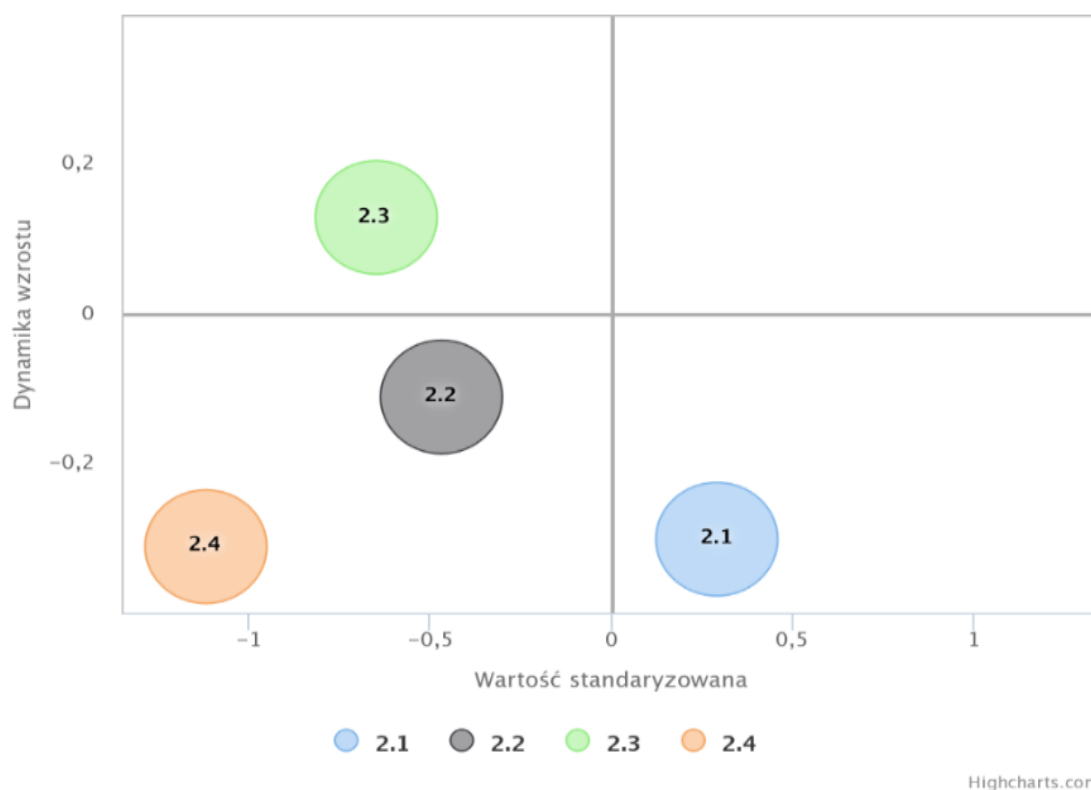
Według Monitora Rozwoju Lokalnego na analizę aktywności obywatelskiej mieszkańców składają się 4 szczegółowe aspekty, dla których określa się odpowiednie wskaźniki. W poniższej tabeli przedstawiono poszczególne kategorie oraz ich wartości.

Tabela 40: Aktywność obywatelska mieszkańców Gminy Łomża – wartości wskaźników szczegółowych

	Wskaźnik standaryzowany	Dynamika
2.1 Frekwencja wyborcza - Wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, 1 tura (w %)	0,29	-0,3
2.2 Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	-0,47	- 0,11
2.3 Liczba uczestników imprez kulturalnych na 1000 mieszkańców	-0,65	0,13
2.4 Kwota wydatków na dotacje do organizacji pożytku publicznego przypadająca na 1000 mieszkańców	-1,12	-0,31

Źródło: www.systemanaliz.pl, Monitor Rozwoju Lokalnego.

Ryc. 53 Aktywność obywatelska mieszkańców – wartości wskaźników standaryzowanych



Źródło: www.systemanaliz.pl, Monitor Rozwoju Lokalnego

Najkorzystniej kształtują się wskaźniki 2.3: liczba uczestników imprez kulturalnych na 1000 mieszkańców (nominalnie liczba uczestników imprez jest niższa od przeciętnej, ale dynamika przyrostu jest wyższa) i 2.1: frekwencja wyborcza (wartość nominalna wyższa od przeciętnej, przy nieco niższej dynamice). Dwa pozostałe wskaźniki: 2.2: nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców oraz 2.4: kwota wydatków na dotacje do organizacji pożytku publicznego przypadająca na 1000 mieszkańców przedstawiają wartości niekorzystne, kształtując się zarówno pod względem nominalnym na niższym poziomie niż w grupie porównawczej i niższej dynamice rozwoju.

Podsumowując, w obszarze aktywności społecznej mieszkańców zauważyć można bardzo zróżnicowane zjawiska. Działania Gminy powinny polegać na diagnozie tego obszaru, w tym potrzeb mieszkańców. Odpowiednio, docelowe działania powinny być odpowiedzią na zdiagnozowane deficyty i prowadzić dwutorowo zarówno do zwiększenia aktywności mieszkańców, jak i oferty do nich skierowanej.

Partnerzy Gminy

Wśród partnerów Gminy wymienić należy 3 uczelnie wyższe zlokalizowane w mieście Łomża:

- Wyższa Szkoła Agrobiznesu w Łomży,
- Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości,
- Uczelnia Jańskiego w Łomży.

Partnerstwa zawarte z uczelniami mają na celu realizację wspólnych projektów partnerskich instytucji w różnych aspektach działania: możliwości promocji, wymiany praktyk i doświadczeń. Wzajemne wsparcie podczas współpracy obejmuje zakres realizacji projektów dofinansowanych z funduszy zewnętrznych, rozwoju kontaktów między instytucjami, rozwoju bazy oświatowej, kultury, sportu i turystyki. Ponadto kolejnym atutem porozumień jest współdziałanie przy rozwoju kontaktów między ośrodkami

wspierania przedsiębiorczości, przedsiębiorstwami oraz organizacjami zajmującymi się przedsiębiorczością, rolnictwem i turystyką. Jednym z efektów współpracy Gminy Łomża z uczelniami jest Strategia Promocji Gospodarczej Obszaru Inwestycyjnego Ziemi Łomżyńskiej na lata 2020-2027 Program.

Gmina Łomża jest także członkiem Lokalnej Grupy Działania „Sąsiedzi” (wraz z Gminami Miastkowo, Piątnica, Śniadowo i Wizna). Według statutu stowarzyszenia, uczestnictwo zrzeszonych w nim gmin ma na celu między innymi: wzmacnianie zrównoważonego rozwoju gmin wiejskich, aktywizowanie ludności wiejskiej, promocję, ochronę i kultywowanie dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego.

3.3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Na terenie Gminy Łomża nie są zlokalizowane żadne ośrodki opieki zdrowotnej, zarówno z kategorii opieki podstawowej, jak i specjalistycznej. Potrzeby mieszkańców z zakresu usług zdrowotnych na rzecz mieszkańców Gminy Łomża, świadczy Miasto Łomża. Najbliższa stacja pogotowia ratunkowego znajduje się w mieście Łomża. Na terenie Gminy nie ma również aptek, najbliższe apteki zlokalizowane są w mieście Łomża.

Gmina od 2012 roku realizuje następujące programy profilaktyczne, które są jednoroczne bądź trzyletnie. Są to:

- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Łomża mający na celu zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu oraz narkotyków i ich rodzin, udzielenie rodzinom pomocy psychospołecznej i prawnej, działania profilaktyczne i edukacyjne dla mieszkańców Gminy,
- Program Wspierania Rodziny w Gminie Łomża mający na celu wsparcie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, zamieszkujących teren Gminy Łomża,
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie obejmujący rodziny i osoby dotknięte bezpośrednio zjawiskiem przemocy, rodziny i osoby zagrożone zjawiskiem przemocy.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Gminie Łomża posiada Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Łomża na lata 2018-2025.

Realizacją zadań z zakresu pomocy społecznej w Gminie Łomża zajmuje się Ośrodek Pomocy Społecznej. Liczba pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodku wynosi: 4. Zadaniem OPS są między innymi: pomoc finansowa, pomoc rzeczowa, praca socjalna, realizacja programów rządowych jak również projektów współfinansowanych ze środków unijnych, itp. Liczba rodzin i podopiecznych objętych pomocą społeczną na przestrzeni lat ulega zmianom, w porównaniu z wyjściowym rokiem 2012 znacząco się zmniejszyła (Tabela 41).

Tabela 41: Liczba rodzin i podopiecznych objętych pomocą społeczną w Gminie Łomża w latach 2012-2019

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Rodziny/ podopieczni	308/ 1091	283/ 974	289/ 976	263/ 856	260/ 785	280/ 830	291/ 801	257/ 732	253/ 660

Źródło: opracowanie własne.

Głównymi powodami objęcia pomocą były bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, długotrwała choroba, niepełnosprawność.

W Gminie Łomża działają dwa kluby seniorów: w Pniewie i Pogórze. Organizują one zajęcia z zakresu warsztatów pracy twórczej, pogadarek ze specjalistami, warsztatów tematyczno-kulturalnych, zajęć z jęz. angielskiego, zajęć ruchowe z elementami rehabilitacji. W Gminie Łomża funkcjonuje karta seniora. „Karta Seniora Gminy Łomża”, to efekt programu, który postawił sobie za cel działalność na rzecz

osób po 60 roku życia oraz zachęcenia seniorów do aktywnego życia, udziału w kursach, korzystania z ofert kulturalnych i społecznych.

Gmina Łomża jako pierwsza gmina wiejska w województwie podlaskim wprowadza Gminną Kartę Seniora, która to jest bezpłatna i bezterminowa. Każdy senior, który ukończył 60 lat może wyrobić własną Kartę Seniora składając imienny wniosek w Gminie. Program „Karta Seniora Gminy Łomża” uprawnia do skorzystania z ulg i rabatów w kilkudziesięciu sklepach i punktach usługowych na terenie Gminy i Miasta Łomża.

Innym podmiotem świadczącym usługi społeczne na terenie Gminy jest Rodzinny Dom Opieki w Starych Kupiskach. Oferta domu opieki dotyczy usług opiekuńczo-bytowych, całodobowych dla osób wymagających wsparcia z powodu wieku jak i niepełnosprawności.

Łącznie mieszkaniowy zasób Gminy tworzy 7 lokali mieszkalnych w miejscowościach:

- Wygoda – 2 lokale mieszkalne zamieszkałe, w tym jeden w bardzo złym stanie technicznym, nienadającym się do remontu,
- Konarzyce – Szkoła Podstawowa o powierzchni 44 m²,
- Pniewo – lokale o powierzchniach 58 m², 90 m² i 86 m² oraz 1 lokal socjalny Szkoła Podstawowa w Pniewie o powierzchni 46 m².

Załącznik 2: Wzór ankiety

ANKIETA

Strategia Rozwoju Gminy Łomża na lata 2021-2030

Szanowni Państwo,

W związku z przygotowaniem Strategii Rozwoju Gminy Łomża na lata 2021-2030, zwracamy się z prośbą o wypełnienie ankiety. Ankieta jest anonimowa.

Dziękujemy Państwu za udział w zbieraniu danych, Państwa opinia i uwagi pomogą zaplanować działania, niezbędne do rozwoju naszej Gminy!

Część I

Proszę o wpisanie znaku X w odpowiednie pola poniższej tabeli. W przyjętej skali 1 oznacza najniższą, natomiast 5 najwyższą ocenę.

Społeczeństwo						
Jak oceniasz:	Nie dotyczy / nie mam zdania	1	2	3	4	5
Aktywność mieszkańców na rzecz gminy?						
Skuteczność działania pomocy społecznej?						
Dostęp do podstawowej opieki medycznej?						
Dostęp do specjalistycznej opieki medycznej?						
Jakość infrastruktury żłobkowej na terenie gminy?						
Wsparcie osób starszych oferowane przez gminę? (DPS, Klub Seniora)						
Wsparcie osób niesamodzielnych?						
Zadowolenie z usług świadczonych przez Urząd Gminy?						
Bezpieczeństwo publiczne na terenie gminy?						
Funkcjonalność budynków administracji publicznej?						
Gospodarka						
Jak oceniasz:	Nie dotyczy / nie mam zdania	1	2	3	4	5
Atrakcyjność inwestycyjną obszaru gminy?						
Możliwość uzyskania zatrudnienia na terenie gminy?						
Warunki prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej na terenie gminy?						
Funkcjonowanie transportu zbiorowego na terenie gminy?						
Połączenia komunikacyjne z innymi gminami i miastami?						
Dostępność usług na terenie Gminy?						
Perspektywy rozwojowe działalności rolniczej w Gminie?						
Konkurencyjność gminy jako miejsca zamieszkania i lokalizacji inwestycji?						
Konkurencyjność przedsiębiorstw na rynku lokalnym?						

Środowisko i przestrzeń						
Jak oceniasz:	Nie dotyczy / nie mam zdania	1	2	3	4	5
Estetykę swojej gminy?						
Jakość powietrza w gminie?						
Ofertę gminy w działaniach wspierających ochronę środowiska?						
Czystość wód powierzchniowych i terenów przylegających?						
Infrastrukturę melioracji szczegółowej (rowy, sieć drenarska, przepusty itp.)?						
Czystość terenów zieleni (lasów, parków)?						
Świadomość ekologiczną mieszkańców?						
System odbioru odpadów na terenie gminy?						
Efektywność zagospodarowania przestrzeni w gminie (czy tereny są wykorzystywane optymalnie)?						
Walory środowiska przyrodniczego w gminie?						
Rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie gminy?						
Infrastruktura techniczna						
Jak oceniasz:	Nie dotyczy / nie mam zdania	1	2	3	4	5
Stan dróg w gminie?						
Małą infrastrukturę drogową (chodniki, oświetlenie, przystanki, itp.)?						
Bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem aut osobowych i ciężarowych?						
Jakość sieci wodociągowej?						
Jakość sieci kanalizacyjnej?						
Jakość sieci gazowej?						
Dostęp do Internetu w gminie?						
Turystyka i rekreacja						
Jak oceniasz:	Nie dotyczy / nie mam zdania	1	2	3	4	5
Atrakcyjność turystyczną gminy?						
Poziom bazy sportowo-rekreacyjnej w gminie?						
Poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej?						
Poziom bazy gastronomicznej?						
Wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych						
System ścieżek rowerowych?						
Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla dzieci?						
Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla młodzieży?						
Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla dorosłych?						
Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla seniorów?						
Działania promocyjne gminy, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów?						

Edukacja i kultura						
Jak oceniasz:	Nie dotyczy / nie mam zdania	1	2	3	4	5
Dostęp do edukacji przedszkolnej?						
Jakość edukacji przedszkolnej w gminie?						
Jakość infrastruktury przedszkolnej na terenie gminy?						
Dostęp do edukacji w szkołach podstawowych?						
Jakość edukacji w szkołach podstawowych w gminie?						
Jakość infrastruktury w szkołach podstawowych (sale lekcyjne, sale sportowe, wyposażenie pracowni szkolnych, szatnie, inne)?						
Wsparcie dla uczniów zdolnych w szkołach na terenie gminy?						
Wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce w szkołach na terenie gminy?						
Dodatkową ofertę (kółka zainteresowań, klasy sportowe, dodatkowe zajęcia itp.) w szkołach na terenie gminy?						
Organizację dowozu dzieci do szkół?						
Jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych w gminie?						
Dostęp do obiektów kulturalnych w gminie? (godziny i dni otwarcia, itp.)						
Działalność domu kultury i biblioteki?						
Działalność świetlic wiejskich?						

Część II:

1. Proszę o zaznaczenie 5 aspektów, które są najistotniejsze do poprawy w gminie w ciągu najbliższych lat:

- ☐ poprawa infrastruktury drogowej (chodników, dróg)
 - ☐ poprawa funkcjonowania transportu zbiorowego na terenie Gminy
 - ☐ rozbudowa oświetlenia ulicznego
 - ☐ rozbudowa ścieżek pieszo-rowerowych
 - ☐ rozwój infrastruktury sportowej
 - ☐ budowa i modernizacja sieci wodociągowej
 - ☐ budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz przydomowych oczyszczalni ścieków
 - ☐ rozwój sieci gazowej
 - ☐ budowa i modernizacja świetlic wiejskich
 - ☐ rozwój przedsiębiorczości/ ułatwienie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej
 - ☐ poprawa poziomu czystości wód powierzchniowych i podziemnych
 - ☐ poprawa funkcjonowania gospodarki odpadami na terenie gminy
 - ☐ zwiększenie dostępu do Internetu
 - ☐ wsparcie dla budowy instalacji pozyskujących energię odnawialną ze słońca, wiatru, biomasy
 - ☐ stworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3
 - ☐ stworzenie miejsc opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi
 - ☐ poprawa dostępu do usług medycznych
 - ☐ zmniejszenie bezrobocia
 - ☐ promocja gminy
 - ☐ inwestycje w rozwój turystyki
 - ☐ budowa obwodnicy
 - ☐ podniesienie poziomu nauczania w szkołach podstawowych
 - ☐ zwiększenie dostępności przedszkoli
 - ☐ zajęcia pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży
 - ☐ poprawa bezpieczeństwa publicznego
 - ☐ rozwój kultury
 - ☐ aktywizacja osób starszych
 - ☐ inne (*jakie?*)
-

Część III:

1. Co Pani/Pana zdaniem powinno być wizytówką gminy?

.....

Metryczka

Płeć:

- kobieta
- mężczyzna

Wiek:

- poniżej 18 lat
- 18-25 lat
- 26-35 lat
- 36-45 lat
- 46-55 lat
- 56-65 lat
- powyżej 65 lat

Zatrudnienie:

- uczeń/student
- rolnik
- przedsiębiorca
- osoba pracująca
- osoba bezrobotna
- emeryt / rencista
- inne (jakie?)

Zamieszkanie:

- jestem mieszkańcem gminy
- nie jestem mieszkańcem gminy

Załącznik 3: Tabela ewaluacyjna

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK / NIE)
Osiągnięcie ładu przestrzennego oraz dostępności przestrzennej poprzez świadomą i aktywną politykę przestrzenną	Uporządkowanie procesu planowania przestrzennego w Gminie poprzez zwiększenie udziału pokrycia powierzchni Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego				
	Przeciwdziałanie rozproszonej zabudowie				
	Współpraca w zakresie utworzenia linii kolejowej przebiegającej przez teren Gminy				
	Poprawa dostępności komunikacyjnej we wszystkich miejscowościach				
	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych				
Rozwój gospodarczy Gminy i poprawa warunków na lokalnym rynku pracy	Promocja gospodarcza Gminy				
	Rozwój i wsparcie rolnictwa				
	Rozwój gospodarczy wokół węzłów komunikacyjnych				
	Tworzenie programów wsparcia dla młodych przedsiębiorców i inwestorów				
	Rozwój ekonomii społecznej				
	Rozwój kompetencji przedsiębiorców				
	Organizacja warsztatów z zakresu doradztwa zawodowego oraz realizacja kursów dla osób bezrobotnych i wykluczonych społecznie				
	Organizacja programów aktywizacji zawodowej i społecznej osób dotkniętych i zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym				
Rozwój turystyki w oparciu o walory przyrodnicze i występujące na terenie Gminy zabytki	Promocja regionu w oparciu o lokalne dziedzictwo kulturowe				
	Budowa marki turystycznej Gminy				
	Zachowanie i promocja zabytków materialnego dziedzictwa kulturowego Gminy				
	Rozbudowa systemu ścieżek rowerowych				
	Rozwój agroturystyki i tworzenie ekogospodarstw				
	Utworzenie miejsc aktywnej rekreacji i wspólnych spotkań				
	Wykorzystanie potencjału związanego z położeniem na terenie tzw. Zielonych Płuc Polski oraz Doliny rzeki Narwi				
Rozwój dostępności cyfrowej na terenie Gminy	Zapewnienie możliwości podłączenia do szerokopasmowej sieci internetowej w całej Gminie				
	Zapewnienie dostępności cyfrowej we wszystkich miejscowościach				
	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w sieć światłowodową				
	Utworzenie ogólnodostępnych miejsc wypoczynku z dostępem do darmowego Internetu				
	Zapewnienie mieszkańcom usług cyfrowych (on-line) w Urzędzie Gminy Łomża				

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK / NIE)
Spójna i nowoczesna sieć komunikacyjna na terenie Gminy podnosząca poziom bezpieczeństwa	Budowa i modernizacja dróg gminnych				
	Budowa i modernizacja infrastruktury przydrogowej				
	Podnoszenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym				
	Zaangażowanie w poprawę systemu dróg przebiegających przez obszar Gminy				
Zrównoważony rozwój infrastruktury sieciowej	Rozwój i unowocześnienie sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy				
	Wprowadzenie programów dofinansowań dla mieszkańców, którzy nie mają dostępu do sieci kanalizacyjnej na budowę przydomowych oczyszczalni ścieków				
	Współpraca z operatorami w zakresie rozbudowy sieci gazowej na terenie Gminy				
	Współpraca z operatorami w zakresie rozwoju sieci energetycznej				
Uregulowany system gospodarki odpadami	Rozwój systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych				
	Usuwanie folii rolniczych i innych odpadów pochodzących z działalności rolniczych				
	Bieżąca likwidacja dzikich wysypisk odpadów komunalnych				
	Prowadzenie kontroli w zakresie złożonych deklaracji na odbiór odpadów komunalnych oraz prawidłowej segregacji odpadów				
	Edukacja społeczeństwa w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi, segregacji i recyklingu				
	Optymalizacja kosztów systemu gospodarki odpadami				
Ochrona pozostałych komponentów środowiska	Ograniczenie niskiej emisji				
	Pozyskiwanie środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na udzielenie wsparcia finansowego mieszkańcom na wymianę źródeł ciepła oraz zastosowanie odnawialnych źródeł energii				
	Inwentaryzacja i pielęgnacja pomników przyrody				
	Rozwój zielonych inwestycji				
	Zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców Gminy, w szczególności w zakresie odnawialnych źródeł energii i ich promocja				
	Rozwój odnawialnych źródeł energii				
	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej				
	Regulacja gospodarki wodnej na terenie Gminy, w szczególności poprzez instalację zbiorników małej retencji				

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK / NIE)
Aktywizacja społeczna mieszkańców	Wzmacnianie i rozwój wspólnoty lokalnej oraz integracji sąsiedzkiej				
	Wsparcie organizacji pozarządowych w aplikowaniu o środki zewnętrzne				
	Zapewnienie organizacjom pozarządowym zaplecza lokalowego				
	Aktywizacja mieszkańców w poszczególnych sołectwach				
	Wsparcie działalności świetlic wiejskich stanowiących centrum aktywności mieszkańców sołectw				
	Promocja działalności instytucji kultury, organizacji i stowarzyszeń				
	Rozwój kompetencji mieszkańców i pracowników Urzędu Gminy				
Tworzenie sprzyjających warunków do pozostawiania w Gminie na stałe ludzi młodych	Stworzenie miejsc wypoczynku				
	Systematyczna rozbudowa infrastruktury sportowej i rekreacyjnej				
	Dążenie do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej i szkolnej na terenie Gminy				
	Poprawa jakości infrastruktury oświatowej				
	Dostosowanie godzin otwarcia przedszkoli i świetlic szkolnych do potrzeb mieszkańców				
	Budowa gminnego przedszkola oraz miejsca opieki nad dziećmi do lat 3				
	Rozwój kompetencji nauczycieli i opiekunów placówek dydaktycznych				
	Rozszerzenie oferty spędzania czasu wolnego				
Wysoki poziom i jakość usług społecznych na terenie Gminy	Tworzenie warunków do rozwoju podstawowej opieki zdrowotnej				
	Wspieranie przez Gminę programów nieobowiązkowych szczepień oraz programów profilaktyki zdrowotnej i badań przesiewowych, we współpracy z podmiotami medycznymi				
	Promowanie zdrowych nawyków żywieniowych				
	Wzmacnianie kompetencji rodziny				
	Wsparcie psychologiczne, psychiatryczne i superwizyjne mieszkańców Gminy				
	Rozwój kompetencji pracowników społecznych				
Wsparcie i zapewnienie dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami	Zapewnienie usług opiekuńczych osobom z niepełnosprawnościami oraz osobom wymagającym stałej opieki				
	Rozwój kadry pielęgniarstwa i opiekuńczej				
	Wprowadzenie działań wsparcia dla seniorów, w zakresie komunikacji, rehabilitacji, opieki dziennej, opieki geriatrycznej itp.				
	Rozwój mieszkalnictwa komunalnego				
	Usuwanie barier architektonicznych				
	Stałe podnoszenie poziomu dostępności cyfrowej				
	Rozwój e-usług				
	Szkolenia dla pracowników zatrudnianych przez Gminę współpracujących z osobami ze szczególnymi potrzebami				
	Rozwój kompetencji mieszkańców Gminy i kadry Urzędu Gminy				

